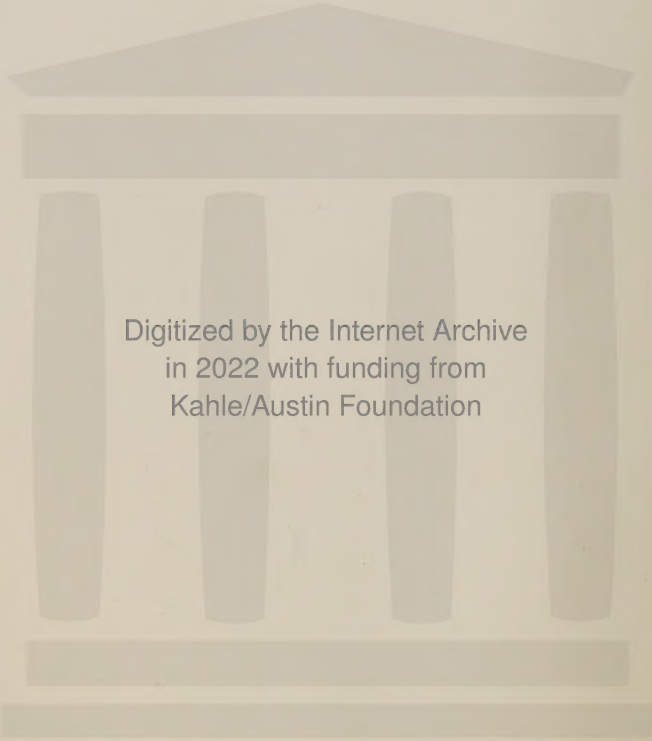

SØREN
KIERKEGAARDS
PAPIRER

Digitized by the Internet Archive
in 2022 with funding from
Kahle/Austin Foundation

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

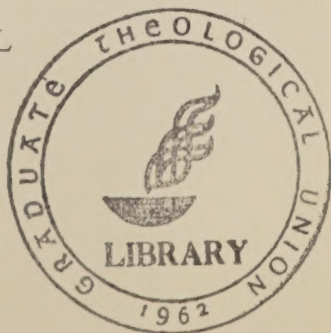
*Anden forøgede Udgave
ved Niels Thulstrup*

ANDET BIND

*Søren Kierkegaards Optegnelser
fra 1837 27. Januar til 1840 2. Juni*

*Udgivet af
Det danske Sprog- og Litteraturselskab
og Søren Kierkegaard Selskabet*

GYLDENDAL

B
4376
A3
1909
v.2

gsk
jøl

Søren Kierkegaards Papirer
Bind 2, der udkom første gang i 1910,
er et uændret fotografisk optryk af originaludgaven,
udført af S. L. Møllers Bogtrykkeri,
København.
Printed in Denmark 1968.

SØREN KIERKEGAARDS
PAPIRER

SØREN KIERKEGAARDS PAPIRER

UDGIVNE AF P. A. HEIBERG OG V. KUHR

ANDET BIND

SØREN KIERKEGAARDS OPTEGNELSER
FRA 1837 27. JANUAR TIL 1840 2. JUNI

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

MDCCCCX

INDHOLD

	Side
Fortale	VII—XI
Tidstavle	XII—XV
S. K.s Optegnelser af Gruppe A:	
Journalen 27. Jan. 1837—1840	
(2. Juni)	5—216
Løse Papirer 1837—39	219—281
S. K.s Optegnelser af Gruppe B	285—306
— — — — C:	
Theologica (exegetiske) 1838	
—40	311—317
Theologica (dogmatiske) 1837	
—40	321—345
Æsthetica 1838—39	369—370
Philosophica 1837—38	350—365
Kilde - Angivelse, Manuskript-	
Beskrivelse og tekstkritiske	
Oplysninger	373—418

FORTALE

Med Hensyn til Udgavens Plan, Inddeling og Materiale, Stof-fets Ordning, Principperne for Udgavens Fuldstændighed og Gengivelsen af Texten henvises til Fortalen til første Bind.

Til en enkelt Optegnelse i nærværende Bind, nemlig A 591, findes Original-Manuskriptet paa det kgl. Bibliotek, ellers er Materialet til dette Bind ligesom til første kun hentet fra Universitets-Bibliotekets Manuskriptsamling. Antallet af de Numre, hvortil Barfods Udgave, Afskrifter af Barfod eller Barfods Fortegnelse har maattet benyttes som Kilde, er ogsaa i dette Bind ret betydeligt, 11 pCt. af det samlede Nummer-Antal (mod 21 pCt. for første Binds Vedkommende). Særlig beklagelig er Defekten i Journalen DD April, Maj og Juni Maaneder i Aaret 1838, med Optegnelser (A 220—229) fra et religiøst Gennembrud hos S. K.; af disse Optegnelser haves nu kun tre bevarede i Barfods Udgave, til de øvrige syv haves kun Stikord fra Barfods Fortegnelse.

Indenfor Gruppen A (omfattende Optegnelser med Karakteren af Dagbogs-Optegnelser) findes i dette Bind to Afdelinger, en Afdeling betegnet: Journalen, og en betegnet: Løse Papi-rer. Paa Side 94 i Bindet mærket BB, der hidtil har været be-nyttet til Optegnelser vedrørende Studium og Læsning (se IC: 88—101. 103—106. 112—113. 115—127), umiddelbart efter Optegnelsen IC 126, dateret 27. Januar 1837, har S. K. nemlig under Overskriften „Blandinger“ begyndt en Bogføring af Op-tegnelser, saa at sige fra Dag til Dag. Bogføringen i BB slutter paa S. 118 under Dato 19. Marts 1837; derpaa fortsættes under samme Dato paa S. 54 i Bindet mærket AA, der forøvrigt har

været benyttet til Optegnelser fra S. K.s Rejse i Nordsjælland i Sommeren 1835 (I A 63—81) og andre Optegnelser fra samme Aar (I A 94—101), samt Optegnelser knyttede til Avisfejden i Aaret 1836 (I B 5—7). Den sidste Dagbogs-Optegnelse i dette Bind (der ikke har været helt udskrevet) er dateret 16. Maj 1837, og derpaa har S. K. under Dato 29. Maj s. A. paabegyndt et Bind mærket DD; dette er ført som Dagbog til S. 69, hvor der afsluttes med en Optegnelse dateret 28. Januar 1839. De følgende 9 Blade er udskaaet, og bagfra findes i samme Bind et Udkast: „Striden mellem den gamle og den nye Sæbekielder heroisk-patriotisk-cosmopolitisk-philantropisk-fatalistisk Drama i flere Optrin“, paa 26 Sider. Dette „Drama“ udgør nærværende Binds Gruppe B (Optegnelser knyttede til Forfatterskab af en eller anden Art). Fortsættelsen af Dagbogen er et Bind mærket EE („1839 ad se ipsum“), der er begyndt 1. Februar 1839. Den sidste daterede Optegnelse heri (S. 47) er fra 23. September 1839, men de følgende nu manglende Blade har indeholdt Optegnelser med Udkast til Prædikener fra den nærmest følgende Tid. Derefter har forceret Examenslæsning (se A 823) foranlediget en total Afbrydelse i S. K.s Dagbogs-Optegnelser, som først igen tager fat den 4. Juli 1840 (Dagen efter at S. K. har været oppe til teologisk Embedsexamen). Den 2. Juni 1840 har S. K. indgivet sin Examens-Ansøgning til det teologiske Fakultet, og til denne Dato har vi valgt at sætte Afslutnings-Tidspunktet for andet Bind.

Det er hele den her anførte kronologiske Række af Dagbogs-Optegnelser, der er samlet i én Afdeling under Betegnelsen: Journalen, saaledes at:

A	1—30	udgør	Indholdet af:	BB, S. 94—118	
				(1837 Jan. 27.—Marts 19.)	
-	31—70	—	—	- : AA, S. 54—80	
				(1837 Marts 19.—Maj 16.)	
-	71—339	—	—	- : DD, S. 1—69	
				(29. Maj 1837—1839 Jan. 28.)	
-	340—581	—	—	- : EE, S. 1—59	
				(1839 Febr. 1.—Septbr. 23.)	

(Bindet mærket CC optages forfra af IC: 11—12. 36. 42—44, bagfra af I A 328—341).

Denne første Afdeling af Gruppen A vil man tillige paa den i Fortalen til første Bind beskrevne Maade finde indrettet til kronologisk Register over alle daterede Optegnelser i samtlige tre Hovedgrupper indenfor Bindets Tidsperiode, saaledes at man paa kronologisk Plads her ogsaa vil finde Henvisninger indordnet til de indenfor andet Binds Tidsperiode faldende Optegnelser i første Bind.

Den anden Afdeling af Gruppen A, betegnet: Løse Papirer (A 582—825), udgøres dels af Optegnelser paa løse Papirlapper og Ark, dels af nogle Optegnelser under Overskriften: „Discursive Raisonements“ osv. (A 808—813) indførte paa første Blad bagfra i Bindet EE, og endelig af en stor Del Optegnelser indførte i Bindet FF; disse sidste Optegnelser er nemlig — som omtalt i Fortale og Manuskriptbeskrivelse til første Bind — bogførte af S. K. ved Afskrivning af originale Optegnelser, der uden Tvivl har foreligget paa løse Papirer. Dette fremgaaer blandt andet tydeligt af den meget uregelmæssige Kronologi i Bindet FF:

Paa Siderne 1—31 (hvoraf de 24 første kun har én Optegnelse hver) findes ret hyppige Dateringer i kronologisk Orden fra 13. Septbr. 1836 til 30. Jan. 1837. Den næste Datering falder først paa S. 39, og er 9. Juli 1837; en Optegnelse noget forud herfor, paa S. 37, giver i en mere kortfattet Redaktion Indholdet af et Afsnit af en Journal-Optegnelse dateret 6. Juli 1837, og en Optegnelse noget efter, paa S. 41, er forsaavidt den er bevaret saa temmelig enslydende med en Journal-Optegnelse, der umiddelbart efterfølges af et Stykke dateret 14. Juli 1837; dette kunde jo tyde paa, at den kronologiske Rækkefølge S. 31—41 var i Orden, men saa følger dog paa S. 43 et Stykke med Dateringen 9. Juni 1837 (A 624), og umiddelbart derefter paa S. 44 Dateringen Maj 1837 (A 625). Den næste Datering falder først paa S. 60, og er 6. Septbr. 1837; de nærmest forudgaaende Stykker har Berøringspunkter med Journal-Optegnelser fra Tiden 26. Aug. til 20. Septbr. 1837, hvad der tyder paa at Kronologien S. 44—60

tager fat, hvor der S. 41 er sluppet, og S. 60—63 fortsættes kronologisk med Dateringer 29. Septbr. og 16. Oktbr. 1837. Efter to udatede Optegnelser følger saa fra S. 64 Dateringerne 11. 12. 14. 16. April uden Aarstal, og derpaa 23. April 1838; vi er altsaa paa S. 64 fra Oktbr. 1837 sprunget umiddelbart over i April 1838. Derpaa fortsættes til S. 80 med Dateringer i kronologisk Rækkefølge indtil 18. Juli 1838, men umiddelbart derefter følger paa samme Side et Stykke dateret 30. Decbr. 1837, der altsaa fortsætter Kronologien fra S. 63. Til S. 93 fortsættes nu kronologisk indtil 19. Febr. 1838. De følgende fem Optegnelser til øverst paa S. 95 er udatede, men slutter sig sandsynligvis kronologisk til de foregaaende Stykker og ikke til de følgende, idet hele nederste Del af S. 95 er ubeskreven, og S. 96 begynder med et Stykke dateret 17. Aug. 1838, saaledes at vi til at udfylde dette Slip fra Febr. (+ de udatede Stykker, der maaske er fra Marts) til Aug. netop har Optegnelserne S. 64—80. Paa S. 98 følger et Stykke med Bindets sidste Datering: 18. Aug. 1838, og de udatede Optegnelser der slutter Bindet (A 762—785) knytter sig rimeligvis kronologisk hertil, idet Indholdet fra A 768 af formentlig hænger sammen med Udgivelsen af Skriftet: „Af en endnu levendes Papirer“, der udkom 7. Septbr. 1838.

I Grupperne A og B er alt gengivet in extenso.

Indenfor Gruppen C (Studium og Læsning) har vi for Oversigtens Skyld fundet det praktisk at ordne Stoffet i følgende fire Underafdelinger: Exegetiske Theologica, Dogmatiske Theologica, Philosophica, Æsthetica. Optegnelserne til denne Gruppe findes dels paa løse Papirer (af hvilke nogle med Overskriften „Copist-Exegese“ (C 3—8) ifølge Barfods Fortegnelse have hørt til et Bind mærket GG), dels bogførte i Bind, af hvilke et er mærket KK, et andet paa Ryggen har Titlen: Theologie 2.; endelig findes nogle Optegnelser, der formentlig knytter sig til Forelæsninger af Martensen over den christelige Symbolik, opklæbet paa en Paptavle, paa hvis ene Side foroven med forgyldte Bogstaver er trykt: Laan. Til Martensens Forelæsninger over spekulativ Dogmatik knytter sig fem Kollegier, af hvilke dog kun de to er ført

med S. K.s Haand; efter indhentet velvillig Tilladelse fra Biskop Martensens Arvinger har vi in extenso optaget det ene af disse to Kollegier, det til Martensens første Forelæsninger ved Universitetet i Vintersemestret 1837—38: Indledning til spekulativ Dogmatik; de fire andre er kun registrerede. Fra det i første Bind under C 19 registrerede Kollegie til H. N. Clausens dogmatiske Forelæsninger, der formentlig skriver sig fra 1833—34, er som selvstændige Numre (C 34—36) i nærværende Bind optaget nogle Tilføjelser, som formentlig knytter sig til Clausens dogmatiske Forelæsninger i Semestrene 1839—40; her har vi indskrænket os til at gengive nogle indflettede Bemærkninger af S. K. selv og ellers kun at registrere, og paa samme Maade er i det Hele taget største Delen af Gruppen C i dette Bind behandlet; de rent refererende Excerpter af S. K.s Læsning, der i denne Periode i ganske overvejende Grad (ialtfald forsaavidt den har afsat Spor i Papirerne) har været teologisk og religionsfilosofisk, er udeladte, kun S. K.s egne til Læsningen knyttede Bemærkninger er alle og fuldstændigt gengivne.

Idet vi iøvrigt henviser til det i Fortalen til første Bind udviklede Synspunkt for Udgiver-Noternes Formaal, skal vi her blot gøre opmærksom paa, at vi ganske har afholdt os fra i Noter at oplyse hvilke bestemte Personer og Forhold i S. K.s Samtid der i det „Drama“, der udgør Gruppe B, er taget Sigte paa, skøndt Adressen paa flere Steder er ret tydelig og utvivlsom.

For Udførelsen af alt Udgiverarbejdet er vi ene om Ansvar, men ligesom ved første Bind er ogsaa ved det foreliggende alle principielle Afgørelser af Spørgsmaal vedrørende Behandlingen af Texten bleven truffet i Samraad med de tre Udgivere af S. K.s samlede Værker og med deres Billigelse.

København i Oktbr. 1910.

UDGIVERNE

TIDSTAVLE

- 1756 Decbr. 12. S. K.s Fader Michael Pedersen Kierkegaard døbt i Sædding Sogns Kirke (Bølling Herred, Ringkøbing Amt).
- 1768 Juni 18. S. K.s Moder Anne Sørensdatter Lund født i Brandlund By (Brande Sogn, Nørvang Herred, Vejle Amt).
- 1796 Marts 23. S. K.s Faders første Hustru Kirstine Nielsdatter Røyen død af Lungebetændelse, 38 Aar gl.
- — 26. S. K.s Faders første Hustru begravet paa Assistents Kirkegaard i Kbh.
- 1797 April 26. S. K.s Forældre viede i Hjemmet paa Købmagergade i Kbh. (gl. Nr. 82, nyt Nr. 63).
- Septbr. 7. S. K.s Søster Maren Kirstine født.
- 1813 Maj 5. S. K. født i Faderens Ejendom paa Nytorv i Kbh. (gl. Nr. 2, nyt Nr. 27).
- Juni 3. S. K. døbt i Helliggeist Kirke i Kbh.
- 1819 Septbr. 14. S. K.s Broder Søren Michael død („Nervesyge“), 12¹/₂ Aar gl.
- 1821 S. K. sat i Skole i Borgerdydskolen i Kbh.
- 1822 Marts 15. S. K.s Søster Maren Kirstine død af Krampe.
- 1824 Septbr. 24. S. K.s Søster Nicoline Christine viet til Klædekræmmer Johan Christian Lund i Kbh.
- 1828 April 20. S. K. konfirmeret i Frue Kirke i Kbh., ved første Kapellan I. P. Mynster.
- Oktbr. 11. S. K.s Søster Petrea Severine viet til Assistent i National-Banken Henrich Ferdinand Lund.
- 1830 — 30. S. K. indskrevet som Student ved Universitetet (laud.; Udarbejdelse i Modersmaalet, Græsk, Historie, Fransk: laud. p. c.).
- Novbr. 1. S. K. indskrevet i Kongens Livkorps, 7. Kompagni.
- — 4. S. K. faaet sin Afsked fra Kongens Livkorps som utjenstdygtig.
- 1831 April 25. S. K. fuldendt 2den Examens 1ste Del (Latin, Græsk, Hebraisk, Historie: laud.; Matematik: laud. p. c.).
- Oktbr. 27. S. K. fuldendt 2den Examens 2den Del (Filosofi, Fysik, Matematik: laud. p. c.).
- 1832 Septbr. 10. S. K.s Søster Nicoline Christine død (c. 33 Aar gl.), efterat hun 30. Aug. var bleven forløst med en dødfødt Dreng.
- 1832—33 Vintersem. S. K. hørte H. N. Clausens Forelæsninger over Indledning til N. T. og over de tre første Evangelier.

- 1833 Sommersem. S. K. hørt Hohlenbergs Forelæsninger over Genesis, og private d^o over Jesaia, samt Sibberns Forelæsninger over Æsthetik og Poetik.
- 1833 Septbr. 21. S. K.s Broder Niels Andreas død i Paterson i Nordamerika, 24 Aar gl.
- 1833—34 Vintersem. S. K. hørt Sibberns Forelæsninger over Christendomsphilosophie.
- 1834 Juli 31. S. K.s Moder død efter 5 Ugers smertefuldt Sygeleje („Nervefeber“).
- Aug. 4. S. K.s Moder begravet paa Assistents-Kirkegaard i Kbh. (i Familie-Gravstedet).
- Efteraaret: S. K. til Manuduktion hos Martensen, som gennemgik Hovedpunkter i Schleiermachers Dogmatik med ham (se Martensen, Af mit Levnet. 1. Afd. (Kbh. 1882), S. 77 ff. 84).
- Septbr. 16. S. K.s Fader faaet Bevilling til at sidde i uskiftet Bo (opgivet til 40 000 Rbd.).
- Decbr. 4. Artikel af P. E. Lind i Kjøbenhavns flyvende Post, Interimsblad Nr. 33: Qvindens høiere Oprindelse forsvaret — underskrevet: P. E.
- — 17. Artikel af S. K. i Kjøbenhavns flyvende Post, Interimsblad Nr. 34: Ogsaa et Forsvar for Qvindens høie Anlæg — underskrevet: A. (S. V. XIII, S. 5 ff.).
- — 29. S. K.s Søster Petrea Severine død (33 Aar gl.), efter 13. Decbr. at have født en Søn (Peter Severin Lund).
- 1835 Juli—Aug. S. K. paa Rejse i Nordsjælland (Gilleleje, Gurre, Esrom, Nøddebo, Hillerød, Søborg Sø) med Udflugt til Sverrig (Mølleleje og Kullen).
- Novbr. 7. S. K. paa den Inspektionshavendes Vegne ført Studenterforeningens „Rapportbog for Inspektionshavende“.
- — 14. Hr. Stud. Philol. Ostermann i Studenterforeningen holdt et Foredrag: Vor nyeste Journallitteratur.
- — 28. S. K. oplæst Foredrag i Studenterforeningen: Vor Journal-Litteratur (se I B 2).
- 1836 Febr. 12. Artikel i Kjøbenhavnsposten Nr. 43: Trykkefrihedssagen V.
- — 18. Artikel af S. K. i Kjøbenhavns flyvende Post, Interimsblad Nr. 76: Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger i Nr. 43 — underskrevet: B. (S. V. XIII, S. 9 ff.).
- Marts 4. Artikel i Fædrelandet Nr. 77: Om Flyvepostens Polemik (se I B 3).
- — 12. og 15. Artikel af S. K. i Kjøbenhavns flyvende Post, Interimsblad Nr. 82 og 83: Om Fædrelandets Polemik I og II — underskrevet: B. (S. V. XIII, S. 16 ff.).
- — 31. Artikel i Kjøbenhavnsposten Nr. 96: Svar til Flyvepostens Hr. B — underskrevet: Orla Lehmann (se I B 4).
- April 10. Artikel af S. K. i Kjøbenhavns flyvende Post, Interimsblad Nr. 87: Til Hr. Orla Lehmann — underskrevet: S. Kierkegaard. (S. V. XIII, S. 28 ff.).

- 1836 April 18. S. K. haft en Samtale med Jørgen Jørgensen (se I A 166).
- 1836 —37 Vintersem. S. K. hørt Poul Møllers Forelæsninger over Metaphysikens almindeligste Begreber.
- 1836 Oktbr. 21. S. K.s Broder Peter Christian viet til Elise Marie Boisen.
- — 29. S. K. underskrevet Forpligtelse til at tilbagebetale til Hr. Sager 60 Rdl. den 4. Novbr. s. A.
- Novbr. 22. Meddelelse fra Studenterforeningens Seniorat til S. K., at der paa Grund af 4 Maaneders Restance med Kontingent vil blive forment ham Adgang til Foreningens Lokale, saafremt han ikke afgør denne Gæld inden Mandagen den 5. Decbr.
- — 30. S. K. i det kgl. Teater til: De to Dage (se I A 297).
- 1837 Jan. 26. S. K. i det kgl. Teater til: Tryllefløjten (se I C 125).
- Maj (imellem 8. og 16.) S. K. ved et Besøg hos Rørdams paa Frederiksberg første Gang truffet sammen med Regine Olsen (se A 67.68).
- Juni 30. Om Aftenen S. K. haft en Samtale med Poul Møller (se A 102).
- Juli 13. Kl. 6 Eftm. S. K.s Resolution med Hensyn til sine Optegnelser (se A 118).
- — 18. S. K.s Broders, Peter Christians, Hustru Elise Marie f. Boiesens død.
- — 22. S. K.s Broders Hustru begravet paa Assistents-Kirkegaard i Kbh. (i Familie-Gravstedet).
- — 28. S. K. kvitteret første Gang i Faderens Regnskabsbog for Modtagelsen af 20 Rdl., med Bemærkning: „da jeg til forestaaende 1ste September 1837 udflytter af min Faders Huus og ophører at være Deeltager i hans Husholdning, har han lovet mig indtil videre 500 rd. aarlig til min Subsistents“.
- 1837—38 S. K. undervist i Latin i næstøverste Klasse i Borgerdydskolen i Kbh. (sml. A 155 og ff.).
- 1837 Novbr.—Decbr. S. K. Tilhører ved Martensens Forelæsninger: Indledning til spekulativ Dogmatik (se C 12—24).
- 1838 Jan. 1. S. K. kvitteret i Faderens Regnskabsbog for Modtagelsen af 26 Rdl. 4 Mk., Resten af den lovede Sum for de fire sidste Maaneder af Aaret 1837.
- — 14. S. K. kvitteret i Faderens Regnskabsbog for Modtagelsen af 20 Rdl. som sidste Rest af en Gæld paa ialt 1262 Rdl. 2 Mk. (til Bogbindere, Konditor (235 Rdl.), Tobakshandler (44 Rdl.), Skrådder (280 Rdl.), Boghandlere (381 Rdl.), Skomager, Klædehandlere osv.), som Faderen siden 5. Septbr. 1837 har afgjort for ham, med Bemærkning: „Og saaledes har Fader hjulpet mig ud af den Forlegenhed, hvorfor jeg bevidner ham min Tak.“
- Marts 13. Poul Møller død.
- April 1. S. K. tilstede ved Aftenunderholdning paa det kgl. Teater, givet af kgl. Kammermusicus C. F. Lemming; Skuespiller N. P. Nielsen fremsagt Digtet: „Glæde over Danmark“ af Poul Møller (se: A 216).
- Maj 19. Form. Kl. 10¹ z. S. K.s Optegnelse om „en ubeskrivelig Glæde“ (se A 228).

- 1838 Juli 6. S. K. alene til Altergang i Frue Kirke hos resid. Kapellan E. V. Kolthoff (se A 230).
- — 17. Brev fra S. K. til Emil Boesen.
- — 30. S. K. i Frederiksborg (se A 328).
- Aug. 2. S. K. kvitteret sidste Gang i Faderens Regnskabsbog for Modtagelsen af 10 Rdl.
- — 8.—9. Nat Kl. 2 S. K.s Fader død.
- — 14. S. K.s Fader begravet paa Assistents-Kirkegaard i Kbh. (i Familie-Gravstedet).
- Septbr. 7. udkom: „Af en endnu levendes Papirer. Udgivet mod hans Villie af S. Kierkegaard“. Hos C. A. Reitzel. (Om Andersen som Roman-digter, med stadigt Hensyn til hans sidste Værk: „Kun en Spillemand“).
- 1838—39 S. K. hørte Sibberns Forelæsninger over Christendomsphilosophie.
- 1838 Novbr. 9. S. K. for Broderen udarbejdet Husbeboer-Liste for Ejendommen Nytorv 2; paa denne Liste findes S. K. selv ikke anført.
- Decbr. 17. S. K. tilstede ved Sibberns Forelæsning (se A 305).
- 1839 Febr. 2. Optegnelse af S. K.: „Du mit Hjertes Herskerinde „Regina“, gjemt i mit Brysts dybeste Løndom“ osv. (se A 347).
- 1840 Juni 2. S. K. indgivet sin Examens-Ansøgning til det teologiske Fakultet.

FORKLARING TIL DE AF UDGIVERNE I TEXT OG NOTER BENYTTED E TEGN OG FORKORTELSER M. M.

Med *Kursiv* betegnes Udgiver-Bemærkninger.

- [...] — Udeladelser foretagne af Udgiverne.
- *U. D.* i Marginen betegnes de udaterede Stykker.
- () omkring de i Marginen vedføjede Dateringer betegnes disse som faldende udenfor den kronologiske Rækkefølge (se Fortale I, S. XII).
- [†] betegnes at † ikke findes i Original-Manuskriptet, men er tilføjet af Udgiverne.
- almindeligt Tryk efterfulgt af [...] betegnes de Stykker, hvortil nu ikke haves anden Text end den, hvormed de er anført i Barfods Fortegnelse (se Fortale I, S. XVI f.).
- — — i [] betegnes de Stykker, der saaledes findes anførte i Barfods Fortegnelse, og hvortil Texten forøvrigt mangler (se Fortale I, S. XVI).
- — — i < > betegnes Tilføjelser af S. K. selv indenfor Textens Plads i Original-Manuskriptet (se Fortale I, S. XX).
- — — imellem | | betegnes Afsnit, der i Original-Manuskriptet er overstregede af S. K. (se Fortale I, S. XX).
- I efterfulgt af Side- eller Nummer-Angivelse henvises til første Bind af denne Udgave.
- Ktl. Nr. betegnes Nummer i den trykte: „Fortegnelse over Dr. Søren A. Kierkegaards efterladte Bogsamling, som bort-sælges ved offentlig Auction Tirsdagen den 8de April 1856 og følgende Dage“ osv.
- S. V. — „Søren Kierkegaards samlede Værker udgivne af A. B. Drachmann, J. L. Heiberg og H. O. Lange“.

A

JOURNALEN

27. Jan. 1837—1840 (2. Juni)

Blandinger.

Disposition til en Prædiken over 1 Tim: 3,16. Indledning. Alle de øvrige Momenter, der opregnes (εφανερωθη εν σαρκι etc.) ere af reent historisk Art, der fortælles ligesom andre Begivenheder; 1) men disse Ord „han blev troet i Verden“ er det ogsaa blot en historisk Efterretning en Nyhed, som Du har ligesom andre har blot af Andres Fortælling — ell. er det noget langt dybere for Dig, kan Du og Dit Liv ogsaa være et Vidnedsbyrd for Dig selv og Andre om Rigtighed af disse Ord: han blev troet i Verden — har Du denne Tro saa levende og saa fast, at om end hele Verden ikke forstod Du dog kunde sige: han blev troet i Verden; og har Du ikke det, er Din Overbeviisnings Fasthed om disse Ord dog mere ell. mindre betinget ved Andres Udsagn, O saa erindre Du, 2) at ovenpaa disse Ord, „han blev tr. i V.“ følger: han blev optaget i Hæder. Denne Tilværelse blev givet som en Omvendelsens Periode — „I skulle dømme Engle“ — Mange Nationer kom Chr: ikke til heri Verden — Ikke vil Du forflygtige det dermed — blev han ikke Dig tilbudet — Veed Du Forsynets Veie — Var Du ikke blandt de Mange Kaldede — ell. vil Du berolige Dig at det gik Mange ligesaa — Vil Du forflygtige Din Sorg over en Faders Død ved Tanken om at der dagligen døde 100000 paa

¹ Sml. S. V. X, S. 233 ff.

1837

Jorden — Du maa ikke friste Gud — O gid ogsaa denne Time maatte bidrage Sit til, at Du kunde sige: han blev troet i Verden. —

=||=

² U. D. Er det ikke den høieste Grad af Ironie, naar Hamann et Sted siger: at han hell. vil høre Sandheden af en Pharissæers Mund mod hans Villie end af en Apostel ell. Engel.

-|-

³ U. D. En ganske fortræffelig Ironie findes i Pretiosa 4de Act, hvor Fader og Søn gjenkjendes. Fad: hvor <er> Du kommen her (Sønnen svarer ikke; men) Pedro: jeg har transporteret ham herhen. Fad: og disse Klæder. Pedro: dem har han stiaalet. Fad: til Pedro: Pak Dig. Pedro misforstaaende til Sønnen: Pak Dig. —

-|-

⁴ U. D. Al Viden, der inviterer til Coquetterie er af realistisk Art. „Seer Du ikke disse blaaøiede Dreng“, der veed hvad en Næse hedder paa Fransk. Forældrene maae da ogsaa indhente det i deres Ungdom Forsømte og tager Hastværks-Læreren i Adresseavisen, der i 50 Timer bringer Een saavidt som ell. i 3 Aar, og man kan da ogsaa være sikker paa ved Leilighed at sige en Ting, der fuldkommen ligesaa godt lader sig sige paa dansk, paa tysk, fransk ell. engelsk, alt eftersom den sidste Time har lært dem en Gløse i det ene ell. det andet af disse Sprog; medens dog Humanisterne i det Hele taget kun gjøre Brug af deres døde Sprogekundskaber, hvor man ikke saa godt ell. smukt ell. piquant kan sige det i Mo-

² et Sted] Hamann's Schriften, herausgeg. von Fr. Roth (se til I A 100). 1. Theil (Berl. 1821), S. 497. ³ Pretiosa osv.] Pretiosa. Lyrisk Drama af Wolff... overs. af C. J. Boye (Kbh. 1822), S. 80 f. — Pedros „Misforstaaelse“ findes ikke i Texten og maa vel være et Paafund af Fremstilleren (1835 — 41 Phister). Stykket opførtes paa det kgl. Teater f. Ex.: 1. Decbr. 1836 og 24. Jan. 1837. ⁴ ell.] :; ellers.

dersmaalet. — Af realistisk Art ere ogsaa disse abstracte Børnebøger: om den artige Peter o: s: v:, der naar Børn vare som de burde at være aldrig kunde interessere dem, og jeg troer i det Hele hell. ikke at de gjøre det; disse artige Petere, der saa blive dygtige Embedsmænd, ell. disse fornuftige Emilier og Marier etc., om hvem det saa fortælles, at de bleve lykkeligen gifte og berigede Verden med et heelt nyt Oplag af samme Art, istedetfor, at døe som Pebermøer til bedste for Verden.

=||=

Det kunde maaskee hende sig, at, naar engang Spørgsmaalet om Humanisme og Realisme blev optaget, man istedetfor at gaae frem f.E. til de levende Sprog, Naturvidensk. etc. vil gaae tilbage igjennem Græsk til Sanschrit, da jo Underviisningen netop skal gaa ud paa, at lade Individet gennemløbe de Livs-Stadier udenfor Verden som Verden hidtil har gennemløbet indtil saa hans Stikord kommer. 5
U. D.

=||=

Realismen gjør Folk til Brøks-Msk. ligesom de russiske Hornblæsere der vare her i sin Tid. Forøvrigt forekom det mig, at deres Musik nærmede sig noget til Naturlyd. 6
U. D.

=||=

Marthensens Afhandling i Maanedsskriftet er af en ganske besynderlig Art. Efter nemlig at have sprunget Buk over alle sine 7
U. D.

Børnebøger] sml. 12. ⁵ Stikord] sml. I A 279. ⁶ de russiske Hornblæsere] optraadte maaske i Forbindelse med „de russiske Nationalsangere“, som gav Forestilling paa „Moerskabstheatret“ fra 10. April til 29. Maj 1836 (se „Dagen“ for 1836, Nr. 86 ff.). — Sml. S.V. XI, S. 145. ⁷ Marthensens Afhandling] i: Maanedsskrift for Litteratur. Udgivet af et Selskab. 16. Bd. (Kbh. 1836), S. 515 ff. (Anmeldelse af: J. L. Heiberg, Indledningsforedrag til det i November 1834 begyndte logiske Cursus paa den kongelige militære Høiskole — af H. Martensen, Cand. theol.). Sml. til I A 328, S. 139. sprunget Buk osv.] sml. I A 328, S. 139 ø.

1837

Forgjængere er han avanceret ud i en ubestemmelig Uendelighed; thi da hans Standpunct ikke er givet, dette bebuder han nemlig, er hans Kritik over Hegel udv: og hans Existents svævende, og da Afhandlingen, selv ikke ved en høist individuel Fremstilling og Farve, ikke er udmyntet med hans Billede, saa man, hvor den kom hen, maatte sige: saa giver da Keiseren, hvad Keiserens er, saa kunde man ogsaa med Hensyn til hans Forhold til en enkelt Lærd i München kalde hans Afhandling ein fliegendes Blatt aus München, som nu er blevet nagelfast i Maanedsskriftet — (Ved dette Billede forstaaer jeg ikke et Facsimile af hans Haandskrift, ikke hans Lineamenter tegnede paa Steen; men snarere ligt Fabrikmesterens Mærke paa Papir, der baade er og ikke er, og som skal straffe enhver som Løgner der vover at udgive det for Sit.).

8

Latiniteten i Middelalderen [...]

[U. D.]

9

U. D.

Naar man seer Æsthetikens og Theaterkritikens sørgelige Status her og i den sidste in specie Overskous (M. Rosiflengiuss) æsthetiske Fiskebløderie, Begrebs-Forflygtigelse og Opløselse i den oprindelige Taagemasse, saa kunde man næsten fristes til at troe, at det var bedst, at lave en ny Samling af Benævnelser; men det er farligt, da saadanne Benævnelser let kunne forblive blotte personlige Anskuelsers Udtryk. Vigtigere er det at faae en Kritiker med saa megen Aandsfylde at han kan gjenføde og gjenerobre

udv:] ☉: udvortes. med hans Billede osv.] sml. IA 234. en enkelt Lærd] der tænkes paa Franz Baader; sml.: H. Martensen, Af mit Levnet. 1. Afd. (Kbh. 1882), S. 137 ff., og: H. Høffding, Danske Filosofer (Kbh. 1909), S. 140 f. ein fliegendes Blatt] sml. IA: 262. 268. C 101. ⁹ Overskou^s] i „Dagen“, redigeret fra 1. Jan. 1836 af Th. Overskou, kritiseredes undertiden Teatrets Forestillinger; se f. Ex. 1836: Nr. 284 (29. Novbr.), Nr. 291 (7. Decbr.), og 1837, Nr. 21 (25. Jan.), og sml. Kjøbenhavnsposten 1837, Nr. 14 (14. Jan). M.] ☉: Magister, sml. Holberg, Det lykkelige Skibbrud.

1837

de gamle Udtryk, omtrent som Baggesen i „Agnete“ har været istand til at give et Ord, som næsten var blevet ækelt, sin hele Fylde — det Ord „sød“.

Man kan ikke forstaa det [...]

10
[U. D.]

Philosophien skyder for hvert Skridt, den gjør, en Ham af sig og deri krybe de daarligere Tilhængere ind. —

11
U. D.

Se 583.

Jan. 30.

Dersom En efter at have læst Afhandlingen vil sige, at jeg vel taler om den Kunst at fortælle Historier men i hele Afhandlingen snarere synes at ivre derimod, saa vil jeg ikke ubetinget indrømme det, da jeg dog kun har ivret mod Misbrug, og tillige gjøre opmærksom paa, at jeg har taget det Ord: „fortælle Historier“ i en vidtløftigere Betydning om alt det, hvormed man beskæftiger Børns Aand uden for de egentlige Læretimer, og som man ikke ligefrem kan kalde Leg, i hvilken Henseende dog vistnok det at fortælle Historier spiller en Hovedrolle.

12
U. D.

* * *

At saa Mangfoldige give sig af med at fortælle Børn Historier er en naturlig Følge af, at der er en saa stor Mængde Børn og af den i dem saa dybt grundede Lyst til at høre fortælle, og dog

Baggesen i „Agnete“] Jens Baggesens danske Værker (se til I C 78). 2. Bd. (Kbh. 1828), S. 349. (I Digtet „Agnete fra Holmegaard“). ¹² den Kunst at fortælle Historier] sml. Poul M. Møller: Om at fortælle Børn Eventyr (Efterl. Skr. 3. Bd. (Kbh. 1843), S. 322 ff.), der efter Udg. Anm. hidrører „fra Aaret 1836 eller 37“.

1837

er der saa Faa, der egentlig have Talent dertil; som en Følge deraf forarsages der megen Skade derved. Der gives to Maader at fortælle Børn Historier paa, som er at anbefale; men mellem disse to ligger ogsaa en Mangfoldighed af Afveie.

Den første er den, som Ammer — og hvad man kan sætte i Categorie dermed — ubevidst følge. Ved dem gaaer en heel phantastisk Verden op for Barnet, og Ammerne ere inderlig overbeviste om og troe paa Sandheden af deres Historier*), hvilket nødvendigviis maa bibringe Barnet en gavnlig Ro, hvor phantastisk forøvrigt Indholdet selv kan være; først naar Barnet selv kommer paa Spor efter, at Vedkommende ikke troer paa sine Historier, først da virke de skadeligt — dog ikke ved Indholdet selv men ved deres Usandhed med Hensyn til Fortælleren — paa Grund af den Mistillid og Mistroiskhed, Barnet efterhaanden udvikler hos sig.

Den anden Maade lader sig kun realisere af den, der til fuldkommen Klarhed har reproduceret Barndomslivet, — veed, hvad det forlanger, — veed, hvad der er godt for det, og nu fra sit ophøiede Standpunct byder Børnene en Aandsføde, der er dem tjenlig, — veed at kunne være Barn, medens Ammerne igunden ere Børn — (at Børn have Leilighed til at nyde godt af begge Maader, er saare gavnligt, og man troe ingenlunde, at det andet Standpunct aldrig vil anerkjende det første. Nei, tvertimod hvad der altid er Tilfældet med Halvstuderede: at bortskjære Udviklings-Veien, saa yder den, der har en moden Livsanskuelse, hiin sin Anerkjendelse).

Her er nu ikke en lang Forberedelse. Manden kommer hjem fra det travle Contoir, skifter Strømper, faaer sig en Pibe, kysser Mutter paa Kinden og siger: „Naa, min søde Glut“, (det er for at vænne Børnene til kjærlig Omgang) og nu indtræder der da en Begivenhed, som man seer afbildet paa de fleste Børnebøger: Onkel Frands, der fortæller Historier, hvortil Børnene have glædet

*) „Ammestue-Historier“ — i det Udtryk er der vist ligesaa meget taget Hensyn til Fortællingsmaaden som til Indholdet.

sig hele Formiddagen, og lille Frits og Marie komme løbende og klappe i Hænderne: „Onkel*) Frands fortæller.“ Moderen grupper sig mellem Børnene med den Mindste paa Armen og siger: hører nu kjønt efter hvad Jeres kjære Fader fortæller!

Dette med Hensyn til Fortællingens Ramme; vor Fortæller. Al almindelig Beskjæftigelse for Børn udenfor de egentlige Underviisningstimer — og ogsaa i disse saa meget som muligt — bør være socratisk; man maa vække Lysten til at spørge hos dem, istedetfor at et fornuftigt Spørgsmaal, som maaskee gaaer uden for Onkel Frands' Kreds af Viden eller paa anden Maade er ham ubeleiligt, bliver afviist med de Ord: „den dumme Dreng, kan han ikke tie stille medens jeg fortæller?“ — og Moderen for at forhindre alvorligere Optrin forsikkrer, „at han aldrig vil gjøre det mere.“ Det, det beroer paa, er at bringe det Poetiske paa alle Maader i Forhold til deres Liv, at udøve en Tryllemagt, ved den meest uventede Leilighed pludselig at lade et Glimt see og igjen forsvinde; man skal ikke henlægge det Poetiske til visse Timer og visse Dage. Omkring et saadant Menneske springe Børn ikke som bengelagtige Kalve med dinglende Been og klappe i Hænderne, fordi de skulle høre en Historie; han nærmer de sig med et aabent, frimodigt, tillidsfuldt Væsen, betroe sig til ham, indvie ogsaa ham med i mangel lille Hemmelighed, fortælle ham deres Lege, og han veed at gaae ind deri, veed ogsaa at give Legen en alvorligere Side. Børnene falde ham aldrig til Besvær, plage ham aldrig, dertil have de for megen Agtelse og Respect for ham**). Han veed, hvad de

*) Desværre er det ikke uden Grund, at det altid er en Onkel, der optræder som virksom, thi Forældrenes Virksomhed indskrænker sig som oftest til paa den maanedlige Regnskabsdag at optræde enten som Profos eller som Præmie-Uddeler for ædel Daad, — begge Dele med en nøiagtig og punktlig Bogholder-Samvittighed. Naar der derfor var Noget ved Onklerne, var der unægtelig Leilighed nok for dem til Virksomhed.

**) Man skal ogsaa selv lære af Børn, af deres vidunderlige Genialitet, som man ogsaa for en Deel maa lade raade og ikke som

1837

bestille i Skolen; han læser ikke Lectier med dem, men i Stilhed erkyndiger han sig om hvad de læse, sætter sig ind deri, ikke for at prøve om de kan det, ikke for at tage et enkelt Parti og dramatisere det for dem, ikke for derved at kunne give dem Leilighed til, naar der er Selskab, at glimre; — men for pludselig at lade et Glimt deraf træde frem, paa en individuel Maade sætte det i Forhold til det, som de nu ellers netop beskæftige sig med, dog aldeles en passant, saa Barnets Sjæl derved electriseres og føler ligesom Allestedsnærværelsen af noget Poetisk, som vel er ham kjært, men som han dog ikke tør træde for nær*). Derved næres hos Børnene en bestandig aandelig Bevægelighed, en permanent Opmærksomhed paa hvad de høre og see, en Opmærksomhed, man ellers maa fremkogle paa udvortes Maade ved f. E. at lade Børnene komme ind i et meget oplyst Værelse fra et mindre stærkt oplyst, hvor Onkel Frands sidder — ved at kjede dem hele Dagen med Fortællingen om „hvor rart det er at høre Onkel Frands fortælle“ o. s. v.

visse Selvkloge hovmesterere, og derhos erindre Christi Ord, da han var tolv Aar gammel: „Vide I ikke, at det stedse bør mig at være i min Faders Gjerning“? — (Noget Lignende forekommer det mig, at jeg har læst i en af Mynsters Prædikener.) — Man skal heller ikke strax være ved Haanden med det prosaiske Riis som Skolemesteren i „Alferne“, fordi der rører sig noget Dybere i Børnene — derved undgaaer man blandt Andet (o guddommelige Nemesis!) at falde 1400 Alen ned under Jorden og blive til et — Mulæsel.

*) Børn interessere sig ikke saa meget for den græske Mythologie, idetmindste ikke for det, der i en modnere Alder ansees for det Herligste (dog Herkules vel nok — NB. Underværkerne).

[en af Mynsters Prædikener] maaske: Prædikener af J. P. Mynster. 1. Bd. (Kbh. 1810. — Ktl. Nr. 228: 3. Udg.), S. 60 ff. („Alderdommen og Barndommen“); særlig S. 68 ff. og 73 f. strax være ved Haanden med... Skolemesteren i „Alferne“] „Grimmemann, Birkedommer og Skolemester“ i „Alferne“, Eventyr-Comedie af J. L. Heiberg (Kbh. 1835). Se: Skuespil af J. L. Heiberg. 6. Bd. (Kbh. 1836. — Ktl. Nr. 1558), S. 1 ff.; særlig S. 8 ff. falde 1400 Alen osv.] se anf. St. S. 14. 23 ff. (særlig 27 ff.).

Men uagtet den Klarhed, her hersker, kan der dog let indtræde en vis Sentimentalitet, idet man glemmer, at Manddommen har, hvad Barndommen lovede; man synes, især naar man har med meget opvakte Børn at gjøre, at den dog lovede noget Mere, thi derved griber man ængstende ind i deres Liv, Noget, der virkelig kan komme af denne Grund og ikke altid af trivielt Flæberi. Disse idelige Forsikringer: „I ere lykkelige, men naar I blive ældre*), saa kommer der Sorger“ o. s. v. virke skadeligt, da de, forsaavidt de slaae Rødder hos Barnet, bibringe det en underlig Angst for, hvor længe det dog endnu kan blive ved at være lykkeligt (og derved ere de allerede ulykkelige); — eller forsaavidt denne idelige Jeremiade intet Indtryk gør, skader den naturligviis som al anden utidig Snak. — Denne Ubestemthed kunde synes at stride imod en vistnok meget rigtig Fordring til Strenghed og skarp Begrændsning: dette skal nærmest repræsenteres i Skolen (hiint er jo Adspredelsestimer) i Personligheden selv. Den, der i sin Barndom aldrig har været under Evangeliet men kun under Loven, bliver aldrig fri**) — kanskee det er Uret, men der er noget Nobelt deri; medens jo mere Loven er udviklet, desto mere fremspire smaa Drillerier, og Intet er saaledes istand til som den at frembringe Kleinmodighed. Der ligger en Magt i Øiet til at fremlokke det Godes Spire og knuse det Onde — men den misforstaaede

*) Og Mange begynde saa tidligt dermed, medens Børnene endnu ere ganske smaa, saa der vist stundom falder et saadant Barn ind det, som Abraham af St. Clara fortæller om et lille Barn, at det, lige da det blev født, saae det Jammerlige i Verden saa grant, at det løb ind i Modersliv igjen. — Er det at styrke Børn for Livet? Er det ikke at enervere hele deres Liv ved at berøve dem Enthusiasmens perpetuum-mobile?

**) En Stat bliver paa en Maade ufri derved, at den giver sig Loven.

Abraham af St. Clara osv.] Sämmtl. Werke. 8. Bd. (Passau 1836. — Ktl. Nr. 294—311), S. 14; sml. Lessings Udtryk i Brev til Karl G. Lessing 5. Jan. 1778 (G. E. Lessing's Briefwechsel mit seinem Bruder K. G. Lessing. Berlin 1794. S. 420). — Sml. S. V. XIII, S. 124.

1837

Strengthed og Tugt, en Datter af Magelighed, vil næsten lade den ene Generation tage Hævn over den anden for de Prygl, den selv har faaet, og de Mishandlinger den selv har lidt, ved at behandle den følgende ligesaa.

— Men skal man da ikke fortælle? Jo, Mythologie og gode Eventyr er hvad Barnet behøver — eller: man lade det selv læse dem og fortælle dem og saa socratisk berigtige dem (ved at spørge efterhaanden berigtige dem, saaledes at Barnet nu slet ikke under Læremesterens Tvang corrigeres, men tvertimod synes at berigtige Andre — og den, der ellers forstaaer at behandle Børn, vil vist ikke være udsat for, at det udarter til Hovmod). Men for alting skee det som Impromptu, ikke til bestemt Tid og Sted; Børn skulle tidligen erfare, at Glæden er en lykkelig Constellation, som man maa nyde med Taknemlighed, men ogsaa vide at afbryde itide; og for Alting glemme man ikke Pointet i Historien. — (En Afvei, jeg strax her kan berøre, skjøndt den siden kommer igjen, er det: idelig og saagodtsom hele Dagen at fortælle intetsigende trivielle Historier og derved forarbejde disse Romanlæsere, der hver Dag sluge det ene Bind ovenpaa det andet uden et bestemt Indtryk). Derhos fremkalde man en vis Productivitet (tegne eller paa anden Maade) ved selv idet man fortæller paa mangfoldige Maader at sætte det i Forhold til det, Børnene ellers bevæge og røre sig i.

Nu opkommer det Spørgsmaal: hvad Betydning har egentlig Barndommen, er den et blot Trin, der kun har sin Betydning i den Omstændighed, at det paa en Maade betinger de følgende Stadier; eller har det selvstændigt Værdi —? Det Sidste have nu Nogle udvidet i den Grad, at de antog, at Barndommen i Grunden er det Høieste, Mennesket kommer til, og udover det udarter det mere; det Første har havt den Følge, at man deels søgte blot at faae Tiden til at gaae*), — og kunde man ligesom ved Fierkrea-

*) Dette ligger i Tidsalderens Hastværk, som igrunden mis-kjender enhver Alder, fordi den troer, at den ene Alder kun er til for den anden.

turer ved at slutte dem inde i Mørke fede dem saa stærkt som ellers ikke i et heelt Aar, saa vilde man vist gjøre Alt dertil; deels søgte at gjøre denne „Barndommens kjedsommelige Tid“ nyttig og fornemlig sørge for deres physiske Velvære. Den høieste Opdragelses-Maxime paa dette Standpunct lyder saaledes: „Den som ikke spiser Formaden op, faaer ingen Eftermad.“ — (Hvor tidt forbittres ikke Børns, det er da især Pigebørns Liv derved, at de idelig maa høre, at man slet ingen Gavn har af dem — o. s. v.).

Afveiene opstaae idet man kommer ud over Ammernes Standpunct og nu ikke fuldender Løbet, men bliver staaende paa Halvveien.

Første Stadium: De, der efter at være komne udover det umiddelbare Standpunct, nu istedetfor, som naturligt var, i den modnere Alder at optage Barndommen forklaret i sig, istedet derfor ere forfaldne til „at være Børn“ (jfr. Foryngelsesdrik), disse lange Labaner, som ere saa uskyldige og saa naive, som vilde give Meget til, at deres Skjæg aldrig blev saa stærkt, at de behøvede at rage det af, for altid at kunne være dunglatte, barhalsede Ynglinger, — der i den Grad ere blevne Børn igjen, at de tale som Børn, tilegne sig alle Barnesprogets Vendinger, og som forlængst vilde have bevirket, at vi alle kom til at tale som Børn og skrive som Børn tale: en Carricatur, der vel ogsaa vil komme, naar først den modsatte, som nu er saa hyppig: at Børn ville være gamle Folk, er overlevet. Det er et tragicomisk Syn at see disse lange barnagtige Gliedermænd springe omkring paa Gulvet og ride paa Kjephest med de søde Smaae og høre deres matte Fortællinger om „den uskyldige og lykkelige Barndom“*). — (Jfr. deres Sam-

*) Jfr. Hamann: „Fünf Hirtenbriefe, das Schuldrama betreffend“ i „Sämtl. W.“, 2te Th., S. 412 o. f., — men hans altfor polemiske Ironie gaaer her ogsaa for vidt; saaledes vil han i Grunden have, at man skal lære Alt af Børnene i den strængeste Forstand, hvortil ogsaa hans Motto tyder: „Es ist ein Knabe hie, der hat fünf

„Sämtl. W.“, 2te Th.] 2ter Theil: Berlin 1821. Om Udgaven se til I A 100. De anf. Breve begynder S. 413, hvor bl. a. det ndfr. anf. Motto findes.

menstød med halvvoxne Pigebørn, der ville være voxne: de parodierte hinanden).

Deres Fortællinger „for Børn og barnlige Sjæle“ (poetisk Skillevand). Findes hiin Feil som oftest hos Yngre, saa findes en lignende Afvei hos Ældre, som „nedlade“ sig til Børn i den Overbeviisning, at Barndomslivet er saa tomt og indholdsløst i sig selv, at de ligesom ville indblæse det nogen Fylde. I Grunden maa nemlig begge forudsætte Barndommens Tomhed, thi ellers vilde den første ikke indlade sig paa at byde den noget saa Modbydeligt, som en god Natur strax maa secernere; eller den anden indlade sig paa at blæse Livets Aande ind i den. — Man tilintetgjøre heller ikke hele Indtrykket ved efter at have fortalt Noget at ende med: men I begriber da nok, at det kun var et Eventyr? — Noget, der ogsaa kommer igjen i en senere Tid hos Folk, der slet ikke have Sands for det Poetiske og derfor fordærve Indtrykket af enhver Anecdote o. s. v. ved at anstille Undersøgelse om den factiske Sandhed.

Den phantastiske og eensidige Retning, som Fortællingen har taget. Man fandt det urimeligt og skadeligt for Fremtiden at overfylde Børnenes Phantasie med slige Historier, hvorimod det var ret godt at fortælle Noget for at udfylde Tiden og mere dem, og

Gerstenbrod“, hvori der aabenbart ligger altfor Meget. Men det ligger nu igjen i hele hans Retning, thi det er vistnok ikke fordi han selv troer det, men for at ydmyge Verden; det er noget Andet med Socrates — hvilket Hamann ogsaa forlanger, — at spørge som Barn, men det er denne besynderlige Polemik, der gjør, at han heller vilde høre Viisdom af Bileams Æsel end af den viseste Mand, heller af en Phariseer mod sin Villie end af en Apostel eller Engel (som han selv siger etsteds). Hans Polemik gaaer forvidt og involverer undertiden, saa synes det mig, noget Blasphemisk, Noget, hvorved han synes ligesom at ville „friste Gud“. — Forøvrigt er der naturligviis fortræffelige Ting ogsaa i disse 5 Breve.

Pharisæer mod sin Villie osv.] se 2. — „Bileams Æsel“ nævnes ikke paa det til 2 anf. Sted af Hamann, men forekommer oftere i anden Forbindelse hos ham.

nu begynder da, eftersom det jo var blot til Moro og man egentlig ikke gad anvende nogen Tid til at forberede sig*), hiint uendelige Historie-Vrøvl om den Hund og den Kat o. s. v., i den rædsomste Monotonie, som imidlertid Børnene, da de engang ere forvænte, idelig forlange flere og flere Udgaver af, og som derfor med en eller anden vigtig Forandring (f. E. at engang var det en rød Hund, en anden Gang en sort) stereotyperede vende tilbage**).

*) Disse kloge Folk, der mene, at det ingen Kunst er at tale med Børn, — til dem vil jeg sige med Hamann: „Kindern zu antworten ist in der That ein Examen rigorosum; auch Kindern durch Fragen anzuholen und zu witzigen ist ein Meisterstück, weil eben Unwissenheit der grosse Sophist bleibt, der so viele Narren zu starken Geistern krönt — et addit cornua pauperi.“ (Horats Od. III, 21).

**) Engang imellem erindre Vedkommende tilfældigviis en mere eventyrlig Historie fra deres Barndom, men den fortælle de for — saa snart de ere færdige og det Spørgsmaal opkommer: er der saadanne Havfruer til? — at svare: nei, det er noget Folk bilder sig ind. — Eller er da Eventyret noget saa Intetsigende, at man strax maa tilintetgjøre Historien og dens Indtryk, at man strax vilde slaae den glimrende Sæbeboble itu for at vise, at den hele Herlighed dog ikke var andet end Sæbevand? Barndommen kræver Eventyret, og det er allerede Beviis nok for dets Gehalt. — Her fremkommer nu det Spørgsmaal, hvorvidt man selv skal troe paa disse Historier. Jeg troer, at naar vor Fortæller gjør det, idetmindste det Spørgsmaal ikke vil fremkomme fra Børnene: er det nu sandt? thi Historien maa udøve en paa engang saa overvældende og saa beroligende Virkning, at det aldrig falder dem ind. Og det: ikke at fortælle Børn slige Phantasien beskæftigende Eventyr og Sagn, giver netop Plads for en Ængstelse, som ikke modereret ved slige Fortællinger kommer desto stærkere igjen (jfr. „die Verlobung“, Novelle v. Tieck, Dresden 1823, S. 63 nederst, 64 og 65. — Jfr. ogsaa den jævne og simple Fortale til

Hamann] Schriften. 2. Th., S. 424 f. (hvor ogsaa Henvisningen til Horats findes). „die Verlobung“ osv.] i Ludw. Tieck's Schriften. 17. Bd. (Berl. 1844), S. 136 f.

1837

Ogsaa det fandt man imidlertid var galt, da jo dog den Tid kunde anvendes bedre, kunde bruges om end under Form af Spøg og Leg til noget Bedre, og heraf udspandt sig tvende Veie: enten at danne dem i, som man kalder det, moralsk Henseende — eller bibringe dem en nyttig Viden. Følgerne af at gaae den sidste Vei vil jeg dvæle lidt ved. Nu kom der ligesom ved et Trylleslag en Landeplage af naturhistoriske, ikke Lærebøger men: Læsebøger og allehaande Billedbøger for at bibringe Børnene Gloser af levende Sprog, og Onkel Frands fortalte sine Reiser i Africa og benævnedes Dyr og Planter med Navne af Systemer, og Forældre og Andre spurgte: hvad en Næse heed paa Fransk? o. s. v., eller man lærte dem at klimpre et enkelt Stykke paa Fortepiano, — og vil man end ved Sligt forhindre Børn fra at være forlegne ved at træde frem, saa skal man dog heller ikke gjøre dem forlegne for at træde frem. — Heraf udviklede sig nu en reen atomistisk Viden, som ikke traadte i noget dybere Forhold til Børnene og deres Existents, som ikke blev tilegnet paa en sjælelig Maade og derved berøvedes al mulig Maalestok, og som en Følge deraf forfaldt de til at antage sig selv for store Naturforskere og Sprog mestere; naar først Enkeltheder skal afgjøre Sagen, er det naturligviis aldeles tilfældigt, hvor mange og hvor faa der høre til Mesterskabet. Deraf Coquetteriet, deraf de travle Marther, der glemme det ene Fornødne. Det er ikke om slig atomistisk

„Nordiske Kjæmpehistorier“, udg. af Rafn, 2det Bind (NB. Fortalen er naturligviis ikke af Rafn), især Slutningen af den, S. 9: „kan det nu vel hænde sig, at En og Anden, som hører disse Fortællinger, vil finde, at Sagaens vældige Bedrifter og Stor-Værker ikke passe med hans Færd og desaarsag forsmæde dem“ — rigtigt: *hinc illæ lacrymæ!*)

„Nordiske Kjæmpehistorier“ osv.] Kbh. 1823; sml. til I C 84. Fortalen osv.] denne Bemærkning skyldes maaske Indtryk fra en Polemik 1830—31 (Følge af en Anm. i Maanedssk. f. Litt. 4. Bd.) ang. Værdien af Rafn's Oversættelse af „Jomsvikingsaga osv.“ (Kbh. 1829). Onkel Frands fortalte osv.] sml.: Onkel Frands's Reise gennem alle fem Verdensdele... Overs.... efter J. C. Grote's tyske Original. 1.—2. Deel (Kbh. 1827). Næse... paa Fransk] sml. 4.

Viden det gjælder, at hvad man i Ungdommen nemmer, man i Alderdommen ei glemmer.—

Med Hensyn til den Maade, paa hvilken jeg troer det er nødvendigt ved al Underviisning og al Opdragelse at lade Barnet afføde i al Stilhed Livet i sig, finder jeg nu, ved i disse Dage at læse Steffens „4 Nordmænd“, en god Bemærkning. Jeg har desværre kun den danske Oversættelse, den Steenske Udgave; Stedet findes 2den Deel, S. 250, 51, 52.

*

*

Jeg erindrer et Exempel paa, hvorledes i et saadant Liv Alt bliver affødet, Alt, hvad de læste om i Classikerne, afspeiledes; da de nu læste om Ostracisme, indførte de strax den i deres Leg — O. S. V.

*

*

Og saa disse Børnebøger for: „artige, flittige, lydige, elskværdige, uskyldige, ufordærvede“ Børn, — hvor man altsaa ved at forære dem et Exemplar siger dem, at de ere det, da det jo ellers var en Misforstaaelse at give dem Bogen*).

1837.

*) Jeg seer nu en god Titel i den sidste Messecatalog: Blumauer: „die kleinen Enkel auf dem Schoosse der erzählenden Grossmutter, ein Gegenstück der kleinen Enkel am Knie des erzählenden Grossvaters.“ (Messecatalog for Juli 1836 — Januar 1837; S. 27, øverst).

Disposition til en Prædiken. „Hvi tænke I saa ondt i Eders Hjerter“ — Indl: det passer paa hele Phariseernes Liv — deres 13 U. D.

4 Nordmænd] De fire Normænd. En Cyclus af Noveller ved Henrich Steffens. Overs. af J. R. Reiersen. 1. — 3. Deel (Kbh. 1835). — Ktl. Nr. 1586 — 88. [= Henr. Steffens's saml. Fortællinger, udg. af C. Fr. Güntelberg. 4. — 6. Bd.]. Steenske Udgave] „Trykt paa Bog- og Papirhandler C. Steens Forlag.“ ¹⁸ „Hvi tænke I...“ Matth. 9, 4.

udv: Hellighed — ere da Tanker ikke toldfrie — nei tvertimod betale de Synden langt større Told end Ord og Gjæringer. De invitere til at undskylde sig selv — ved Ord og Gjærning høre vi sjeldnere den Undskyldning jeg kunde ikke gjøre derfor, det ligger i min Natur — de invitere mere til at forblive deri fordi de kunne skjules — de forhindre langt mere Omvendelsen, fordi man bortskjær den Straf og Lidelse og Ydmygelse her i Verden som ogsaa er et Guds Kald.

=||=

- 14 U. D. Man maa i at reflectere over Historien være meget omhyggelig for, at det egl. Historiske ikke svinder bort mell. Hænderne, og jeg kan ikke undlade i den Anledning at afskrive en Yttring af G: Phizer i hans M. Luthers Leben (den findes anmeldt i Rheinwald's Repertorium XV B. p. 129 og heraf Citatet): „Bei einer solchen angeblich erhabenen, grossartigen und tiefsinnigen, in der That aber frivole Behandlungsweise der Geschichte gelten die Personen nur noch als Träger oder Symbole gewisser, willkürlich in sie gelegter Ansichten, verlieren ihre Eigentümlichkeit und allen Charakter, so wie der auf solche verwöhnte und gekitzelte Geschmack die derbere aber nahrhafte Kost der wirklichen, markigen nicht nach Belieben ausgedeuteten und abgezogenen Geschichte nach und nach verschmählt.“

- 15 Febr. 4. Til at kunne skrive en sand dramatisk Replique, hører at man er kommen til betydelig Klarhed og ud over det Almindelige taageagtige Ubestemte; paa et foregaaende Standpunct vil man skrive det der skulde være Replique ind med mell. de parenthetiske Bemærkninger, der gjerne trykkes med smaa Bogstaver og

udv:] O: udvortes ¹⁴ Rheinwald's Repertorium XV B.] Allgemeines Repertorium für die theologische Literatur und kirchliche Statistik... herausgeg. von Dr. G. F. H. Rheinwald. 15. Bd. Berlin 1836. — Ktl. Nr. 36—66. . p. 129] Anmeldelsen findes S. 128—36, Citatet S. 129.

hvori man fortæller, hvad Skuespilleren har at gjøre f. E. „med dyb Følelse“ „rørt“ etc.

d. 4 Febr: 1837.

I Marginen til 15:

Det hele bliver et Misfoster ligesom de gldags Træsnit f. E. i ¹⁶ „Arndts wahres Christenthum“, hvor man har kunstnerisk op- ^{U. D.} fattet den Sætning f. E. Jeg dræber mig selv daglig paa følgende Maade: man seer en Dame, med en Dolk i Haanden og paa hendes Bryst er tegnet et Hjerte, hvori disse Ord, jeg dræber mig selv dagligt.

Det er ret interessant med den Episode, Poul Møller har lagt ind ¹⁷ i sin Afhandling om Sjælens Udødelighed i det sidste Maanedsskrift, ^{Febr. 4.} maaskee vil en saadan Afløsen af den strængere videnskabeligere Tone med lettere Partier, men hvor tillige Livet langt fyldigere træder frem blive almdl.; og paa Videnskabens Gebeet være noget tilsvarende til Choret, til de comiske Partier i de romantiske Dramaer.

d. 4 Febr: 37.

Se 585.

Febr. 5.

Se I C 119.

Febr. 29.

¹⁶ Arndts wahres Christenthum] i Joh. Arndts Vier Bücher vom wahren Christenthum (Schiffbeck bey Hamburg 1721), S. 1 findes et Billede som det beskrevne, dog ingen Text i Hertet, men ovenover Billedet: Ich Tödtet ihn [o: „Adam“] täglich. Jeg dræber mig selv daglig] sml. 1. Cor. 15, 31.

¹⁷ Afhandling . . . sidste Maanedsskrift] Poul Møller, Tanker over Muligheden af Beviser for Menneskets Udødelighed, med Hensyn til den nyeste derhen hørende Literatur. I: Maanedsskrift for Litteratur. 17. Bd. (1837, Januarhæftet), S. 1 ff. (= Efterl. Skr. 2. Bd. (Kbh. 1842), S. 158 ff.). — Ved „Episode“ er tænkt paa S. 18 ff. (Efterl. Skr. 2. Bd., S. 177 ff.).

1837

Febr. Se ogsaa: 586.587.

18 U. D. Der gaaer gjerne en vis Ahnen[†] forud for alt hvad der skal skee (cfr. en Lap Papir); men ligesom den kan virke afskrækkende, saaledes kan den ogsaa virke fristende, idet den Tanke vaagner hos Msk., at han er ligesom prædestineret, han seer sig ligesom gennem Consequentser bragt hen til Noget, men Consequentser, som han Intet kan influere paa. Derfor maa man være saa forsigtig med Børn, aldrig troe det Værste, ved en utidig Mistanke, ved en henkastet Bemærkning (en Helvedes Brand, der tænder det Tønder, der er i enhver Sjæl) at fremkalde en ængstende Bevidsthed, hvorved let uskyldige; men ikke stærke Sjæle kunne fristes til at troe sig skyldige, fortvivle og derved gjøre det første Skridt til at komme til det Maal, som den ængstende Ahnelse bebudede — en Yttring, hvorved der gives det Ondes Rige Leilighed til med sit slangeagtigt bedøvende Øie at bringe dem i en Slags <aandelig> Afmagt. Ogsaa i denne Henseende gjælder det: Vee den fra hvem Forargelsen udgaaer.

[†] I *Marginen*: Typologiens Betydning med H. t. en Theorie om Ahnelser.

I Marginen til 18:

19 U. D. Hertil hører den Virkning Læsning af Sygehistorier ofte kan fremkalde — dog allerede her er 2 Momenter, Sygestoffet er paa en Maade givet i Frygten — thi det er vanskeligt, at sige hvilket der fremkalder sit Andet — der gives en vis Modtagelighed som er saa stærk, at den næsten er productiv —

Ogsaa den Virkning som f. E. Henrettelser etc. fremkalde. —

De mange Phænomener, som ere fremkaldte ved Læren om Synd mod den Hellig-Aand. —

¹⁸ en Lap Papir] sml. 584.

Al Synd begynder med Frygt (ligesom Frykten for en Sygdom er Disposition dertil cfr. Schubert Symbolik) dog begyndte de første Msk. ikke dermed — der var ikke Arvesynd.

I Marginen til 18:

Det var et høist rædsomt Indtryk, det gjorde paa mig, da jeg 20
første Gang hørte, at der stod i Afladsbrevene, at de fyldest- *U. D.*
gjorde for alle Synder: „etiam si matrem virginem violasset“. —
Jeg erindrer endnu det Indtryk, det gjorde paa mig, da jeg for en
Deel Aar siden, i ungdommelig romantisk Begeistring for en
Mestertyv, kom til at yttre, at det dog blot var en Misbrug af
Kræfterne, og at et saadant Menneske nok kunde omvende sig, og
Fader saa med megen Alvor sagde: „der gives Forbrydelser, som
man kun kan bekjempe under Guds stadige Bistand.“ Jeg ilede
ned paa mit Værelse og saae mig selv i Speilet (cfr. Fr. Schlegels
samtl. W. 7. B. S. 15 nederst) — eller naar Fader ofte yttrede, at
det var dog godt, om man havde „en saadan gammel ærværdig
Skriftefader, hvem man ret kunde aabne sig for.“

Eller hvilken Romantik for det Rædsomme, hvilket Mulighe-
ders Rige af unævnelig Rædsel ligger der ikke i den afdøde Aand,
som bad Christian Eisengrün i 21 Dage til en vis Tid paa Kirke-
gaarden at bede disse Ord, blot disse Ord:

1 Cor. 2,11; „thi hvilket Msk. veed, hvad der er i Msk., uden
Msk.s Aand der er i ham, saaledes veed og Ingen, hvad der er i
Gud, uden Guds Aand.“

(Kerner eine Erscheinung aus dem Nachtgebiete der Natur.
1836. p. 217.)

Schubert Symbolik] G. H. Schubert, Die Symbolik des Traumes. 2. Aufl.
(Bamberg 1821), S. 155. — Paa Regning fra Reitzel til S. K. findes denne Udgave
anført under Dato 22. Febr. 1836. — Ktl. Nr. 776. ²⁰Mestertyv] se I A 11—18.
Fr. Schlegels samtl. W.] se til I A 211. den afdøde Aand] se anf. Skr. af
Justinus Kerner (Stuttg. u. Tüb. 1836), S. 215 ff., særlig 217 f. disse Ord] 2: det
anførte Citat af 1. Cor. (oversat efter Kerner; Henvisningen til Cor. findes S. 219).

1837

- 21 U. D. Ved at see en Aargang af Aftenposten for 1782 seer jeg at den fra sit mere indskrænkede Standpunct har søgt at gjøre det samme som Flyveposten fra sit (NB Flyveposten er bevinget) at opfatte det Hverdagslige og det Poetiske i dets besynderlige Conflict dermed. Forøvrigt gaaer det Familieagtige hyggelige mere igjennem Aftenposten.

- 22 U. D. Hvad er Venskab uden intellectuell Vexelvirken, et Tilflugtssted for svage Sjæle der ikke kunne respirere i Intelligentsens Æther men kun i den animalske Uddunstning? Hvor jammerligt slæber det sig ikke hen uagtet alle de udvortes Hjælpemidler, hvorved man vil lappe paa den (ved at drikke Duus etc. etc.)? Hvor karrikeret er den ikke uden for dem, der ligefrem tilstaae, at Venskab ikke er andet end en gjensidig Assurance? Hvor ækelt at høre disse fade stereotyperede Prædikener over Venskab, over den gjensidige Forstaaen. Ja vist hører der en Forstaaen til Venskab, men ikke den, der gjør at den ene bestandig veed hvad den anden vil sige; nei til Venskab hører netop, at den Ene aldrig veed hvad den anden vil sige, saasnart det Moment er indtraadt er Venskabet forbi. Men denne Forstaaen drive slige Personer ogsaa gjerne saavidt, at de troe at forstaae alle andre ogsaa. Derfra den Selvbehagelighed, med hvilken de fortælle, at de ventede, at man vilde svare netop som man svarede etc., hvilket meget ofte er usandt, og har sin Grund deri, at de forudsætte, at Enhvers Tale er ligesom deres egen fad og triviell uden alt Point, og ahne slet ikke den hele Skare af individuelle Træk etc., hvorved enhver Bemærkning bliver interessant. Slige Folk er det altid godt at undgaae, da de trods al deres Forstaaen bestandig misforstaae.

²¹ Aftenposten for 1782] Kiøbenhavns Aften-Post, for Aar 1782 (Ellevte Aargang), indeholder „Spisebords-Post“, „Ægteskabs-Post“, „Sovkammer-Post“, „Amnestue-Post“, „Dagligstue-Post“, „Kiøkken-Post“ osv. Flyveposten] 2: Kjøbenhavns flyvende Post.

Hvad er vel peniblere for en Tvivler end at høre af et saadant „Doucine Msk.“, at „han har erfaret det Samme.“ Naar man taler om en stor Mand, har han strax en lille Mand, som han synes er ligesaa stor; alle Phænomener ere naturligviis hentede fra hans Duodez-Horizont^[†]; (et godt Exempel herpaa: Raketten med Stjerner beklagede, at Sibbern nu begyndte at skrive og fandt det dobbelt sørgeligt, da det netop var paa samme Tid, som Dhr. Blok Tøxen og Lange nedlagde Pennen); naar man taler om en stor Tænker, saa have de strax en Mening derom, fordi de maa-see have hørt hans Navn engang. Overhovedet nærme alle Folk sig med Aarene mere og mere til at blive Lirekasser hvad deres Tale angaaer; til at blive Automater i Bevægelse (derunder indbefattet Muskelspil etc.) ligesom Skipperne, der om der end gives dem Leilighed til at spadser i den længste og skønneste Allee dog vilde foretrække deres Skipper-Quantum. —

I Marginen til 22:

[†] det ligger deri, at de naturligviis ogsaa blive rørte af ²³ Begivenhedernes Gang og de mægtigere Aander og parodisk ^{U. D.} reproducere dem, ligesom tamme Gæs og Ænder slaae med Vingerne, skrig og qvække for det Moment, at en Vild Gaas ell. And svæver overhovedet paa dem.

Al sand Kjærlighed beroer paa, at man elsker hverandre i en ²⁴ tredie, og det ligefra det laveste Stadium, hvor de f. E. elske hver- ^{U. D.} andre i en tredie lige til Chrstd: Lære: at Brødrene skulle elske hverandre i Chrsto.

[Raketten med Stjerner osv.] Raketten m. Stjerner. Redigeret og udgiven af C. F. Reiffenstein. 11. Bd. (Kbh. 1836. Nr. 141. — 10. Decbr.), S. 169 ff., særlig S. 172. (Artiklen „Med Forlov, i hvilken Skole har Professor Sibbern lært dansk Stil?“ undertegnet: „C. F. Reiffenstein, Redacteur, og fordm Kukkenbager“). ligesom Skipperne osv.] sml. S. V. VI, S. 261.

1837

I Marginen til 24:

- 25 Naar der ikke var en høiere Individualitet, hvori den enkelte
 U. D. Indiv: hvilede og hvorigjennem den aandelige Vexelvirkning realiseredes, saa vilde det med H: t: denne < i Kjærlighed > gaae med Individualiteten som det i sin Tid gik med Katholiken og Protestanten, der disputerede og overbeviste hinanden; < den Ene vilde nemlig blive den anden, ligesom Katholiken blev Protestant og Protestanten Katholik. — >

=||=

- 26 En Thesis: store Genier kunne egl. ikke læse en Bog, de vil
 U. D. nemlig bestandig under Læsningen mere udvikle sig selv end forstaae Forfatteren.

=||=

- 27 Naar Grundtvig paa et følgende Standpunct tilbagekalder det
 U. D. foregaaende, saa ligger det ikke i den beskedne Anerkjendelse af sin Feil; men i det nærværendes hovmodige Tilfredshed.

=||=

- 28 I Henrich Steffens de 4 Nordmænd (jeg har desværre kun den
 U. D. danske Oversættelse af Reiersen) 2^d D. p. 220 findes en Beskrivelse af en tydsk for Fædrelandet begeistret Helt Roland, der i enhver Henseende er ypperlig: „Roland, som talte saaledes var en høi bredskuldret Mand af Middelalder. Hans Manerer havde noget Raat og Plumpt ved sig og det var øiensynligt, at han vilde paatrykke Alt, hvad han gjorde og sagde, et vist Præg af det djerve, det haandfast Retlige. Hans ikke meget betydelige Ansigt syntes mere at affectere end oprindeligiis at udtrykke en streng Alvor; thi denne tabte sig let i en næsten godmodig Snakkesalighed, af hvilken der fremstak en indre Blødhed, som skulde dækkes

²⁸ de 4 Nordmænd] se til 12, S. 19.

med mange haarde Udtryk og næsten grusomme Anskuelse. Han bar en kort sort Frakke, næsten ligesaadan som den, der en Tidlang siden efter blev baaren som et Kjendetegn paa Gammel-Tydskehed; Halsen var bar og Skjortekraven laae ud over Kjolen. Det blonde Haar var skilt ad og hang simpeltvæk ned, og korte Knevelsbarter og Fipskjæg fuldendte det gl.tydske Udseende.“ —

At den Faust, der nu skulde repræsentere Tidsalderen, er væsentlig forskjellig fra den tidligere og overhovedet fra enhver anden Tids, er saa evident, at det blot behøves at erindre derom. Men hvorledes? See vi hen til Tidsalderen, da finde vi en Mængde Msk. der ret egl. i græsk Forstand ere *πρακτικοί*, hvilke allerede Aristoteles anviser det laveste Trin i Udvikl. Beskjæftigede med deres Sysler med at dyrke deres Jord og som det hedder at opdrage deres Børn — d: v: s: til „confirmerede Ædere“ leve de sorgsløse hen og endog ved deres Død practiserende for Verden — ved nemlig at forraadne og gjøde Jorden. Hos dem vil der neppe udvikle sig noget Faustisk. Paa den anden Side staaer der en stor Mængde Msk., der enten have vendt Hovedet om for at gjøre Opdagelser i en forsvunden Tid eller fordybe sig i Naturopdagelser. Hos disse træder paa Grund af deres Travlhed det Faustiske heller ikke frem, thi for at dette skal træde frem, maa Energien først paa en eller anden Maade være lammet. — Men nu træder da endelig den Classe Mennesker frem, vi maa iagttage; det er nemlig dem, der ved Anskuelsen søge at opfatte det uendelig Mangfoldige i Naturen, i Livet, i Historien, i Anskuelsens Totalitet. Men her er ogsaa Ulykken, thi Meget er allerede oprullet for deres Blik, Meget kommer der hver Dag til; men under al denne Viden af Meget slumrer Følelsen af, hvor uendelig Lidet det er, og denne Følelse er det, der netop lammer deres Virksomhed, og nu indtræder det Faustiske som Fortvivlen over ikke at kunne omfatte hele Udvik-

29
Marts 19.

²⁹ Sml. I A: 72, S. 47. 333, S. 147 f.

1837

lingen i et altomfattende Totalblik, hvor tillige hver enkelt Nuance blev anerkjendt i sin fulde Værdi : sin absolute Værdi. — Men hvori er Forskjellen? Den egentlige Fausts Fortvivelse var mere practisk. Han havde studeret; men Studierne havde ikke givet ham noget Udbytte (hvorimod den Anden af det, han har seet, dog har noget Udbytte, om end saa uendelig Lidet mod det, han ønsker. Fausts Udbytte af Viden var et Intet, fordi det overhovedet ikke var det Spørgsmaal, han søgte besvaret, men Spørgsmaalet om: hvad han selv skulde gjøre). Paa Grund af Videnskabernes daværende, langt mindre mangfoldigt udviklede Standpunct kunde han lettere tiltroe sig ved et Overblik at have overbeviist sig om deres Intethed, og formedelst Tidsalderens eiendommelige Charakter — begeistret Handling for at realisere sit Ideal — maatte Spørgsmaalet føres over paa dette Gebeet; han maatte udsone Livet med Erkjendelsen. For vor Tid maa dette Spørgsmaal langt mere træde tilbage, da den intuitive Retning — som jo naturligt, da Verden bliver ældre — her mere maa træde frem, og Spørgsmaalet altsaa bliver: hvorledes den sande Intuition kan indtræde uagtet Menneskets indskrænkede Standpunct. Men det, som driver Mennesket hen til denne Fordring af en fuldkommen sand Intuition, er Fortvivelse over Alts Relativitet. Ved nemlig, — medens han selv bruger en temmelig stor Maalestok, (og bestyrket i Overbeviisningen herom ved idelig at maatte høre Klage over Phantasterie) — at omgaaes Folk, der bruge alle en Maalestoks mulige uendelige Nuanceringer lige fra en Decimaltomme til Himmelbanens Diameter; lige fra dem, hvem de største verdenshistoriske Personer begeistre, og lige til dem, for hvem Præsten og Degnen ere hidtil uovertrufne og uovertræffelige Idealer; lige fra dem, der have gennemfølt og gennemlevet alle Hjertets stormfulde Bevægelser, og lige til dem, der, fordi de engang ere blevne rørte af en Gøgler, med et selvklogt Smil lade os vide, „at de have overlevet hine Børnestreger“ o. s. v. . . Ved det, siger jeg, vaagner Forestillingen hos ham om, at han selv igjen bruger en altfor relativ Maalestok, og Frygten for selv at synke hen og fortabe sig i Spidsborgerlighed. Han hører Tale om

en Opdagelse, der aabner Udsigter over en heel ubekjendt Verden, der maaskee vil tvinge ham til at gradere sin Maalestok endnu anderledens, og <gøre> hans Helte, hans Lidelser til forsvindende Størrelser. Han seer, hvorledes de meest Begavede i Samtiden samle et lidet Udbytte sammen (speculativ concentrere — ell. historisk skizzere) han har en hemmelig Frygt for at dette dog muligen ikke er netop som de foregive, det Vigtigste; men kun det, de formaae at omfatte og favne — han længes efter en Anskuelse, der ophæver al Relativitæt og viser ham endogsaa det Ubetydeligstes absolute Værd; thi for den sande (o: gudd.) Anskuelse er Alt ligestort. At en saadan Faust nu ikke mangler Wagnere, det er vel vist og sandt. Heri ligger nu Fortvivlelsen. Hvorledes nu hele Livet slaaer om for ham, viser ogsaa ham forskjellig fra den første Faust, thi medens denne ved sin handlende Retning sank ned i Sandselighed — vil denne trække sig ud af alt, glemme, om muligt, at han nogensinde har vidst Noget, vogte Køer — ell. maaskee af Videbegjerlighed flytte sig selv ind i en anden Verden.

d. 19 Mart. 37.

I denne Henseende har Chrstd. en meget beroligende Kraft i ³⁰ en vis Henseende ved nemlig at gjøre den høieste Grad af Relativitæt gjeldende, ved at opstille en Idee, et Ideal der <er> saa ^{U. D.} stort, at Alt Andet forsvinder ved Siden deraf (den romantiske og humoristiske Side af Chrstd.). Derfor er det altid langt fornøieligere at tale med en Chrsten, da han har en Maalestok, der er bestemt; han har en Fylde, i Sammenligning med hvilken den uendelige Forskjel i Evner, i Stilling etc. er Intet. Deraf den Holdning, der, naar den ikke udarter til Hovmod, er saa respectabel. —

Dette, jeg her afskriver, fandtes paa en Lap Papir og er ældre ³¹ end mit Kjendskab til den yngre Fichte, af hvem jeg blot flyg- ^{Marts 19.}

1837

tigt havde læst „Idee der Personlichkeit“, uidentvivi er det fra Feb.

19 Martz. 37.

Udover Vexelvirkningen kom (og kan speculativt vel neppe Nogen komme) hverken Schleiermacher ell. Schelling ell. nu den yngre Fichte. Det som ene er Gjendstanden for Anskuelsen og som Saadant det ene Sande er det gennem det uendelig Mangfoldige sig bevægende uendelig Ene — det paa eengang uendelig Vordende og uendelig Færdige; det uendelig Mangfoldige som saadant vilde være en reen Abstraction og det uendelig Færdige ligesaa, de ere kun at see i og med hinanden ved et Slag i Begyndelsens Nu uendelig Tid og Rum opfyldende, paa samme Maade maa man i Consequents heraf forklare Individualiteten som det i en uendelig Vorden uendelig Færdige[†], derfor maatte Systemet blive calvinistisk, ell. dog see det med Schleiermacher Modification den uendelige Synden og uendelige Fyldestgjøren, ligesom Individet er prædestineret er Systemet det paa en Maade ogsaa — Alvidenhed og Almagt blive derfor det Samme kun seet fra 2 Sider, Guds Bevidsthed om Tingene er Tilblivelsen af dem.^[†]

Dette System faaer egl. i Tiden (rigtignok taler Fichte et Sted om „besondere Zeit“ hvorved han da skulde være kommen ud over Schelling men det bliver derved.) — ikke den chr. Lære om Tiden — om Djævelens Syndefald fra Evighed og Msk. derved i Tiden^{††}; ikke Fyldestgjørelsen i Tiden, ikke Troen (blot den

[†] dersom det uendelig Mangfoldige blot var givet blev det reent atomistisk.

^[†] Gud er det Muliges Virkelighed.

^{††} der maa vistnok findes noget tilsvarende hos Fr. Baader, hvor han f. E. paa Mskhedens Vegne frabeder sig den Ære at

Idee der Personlichkeit] J. H. Fichte, Die Idee der Persönlichkeit und der individuellen Fortdauer (Elberfeld 1834). — Ktl. Nr. 505. — Til det flg. sml. særlig S. 62 ff. Schleiermacher Modification] sml. I A 170 o. fl. St., se Noten. hos Fr. Baader] Vorlesungen über speculative Dogmatik (se I C 27). 1. Heft, S. 105 ff.

umidd. Bevidsthed). — Forsaavidt har Fichte gjort et Fremskridt som han er kommen ud over Hegels Abstraction til Anskuelsen.

Den første Skabelse giver den umidd. Bevidsthed (det er Indtrykket; men ligesom om Vinden veed man hverken, hvorfra den kommer ell. hvor den blæser hen), udover den kan vi ikke komme; Chrstd. er den anden Skabelse (derfor fødes Chrstus af en reen Jomfru, hvilket igjen er en Skaben af Intet; derfor beskyggede Guds Aand Jfr. Marie, ligesom den fordum svævede over Havet) et nyt Moment Ordets Hørelse — Tro, som er det andet Stadiums umidd. Bevidsthed — hele den Talen om Tradition paa det philosophiske Gebeet er en Subreption, et uægte Barn af Chrstd. Det, som imidlertid vistnok har givet Anledning til denne Talen om Tradition er at man idet man gjorde Philosophien til Bevidsthedens theoretiske Fuldendelse, men for at undgaae den Indvending, at der dog egl. ikke var nogen Garantie for, at man havde truffet den normale Bevidsthed, nu føiede Traditionen hertil. —

Derfor kan her ogsaa blive et Spørgsmaal om, hvorfor Gud skabte Verden, som jo og de gl. Dogmatikere gik ind paa — idet den har en Aabenbaring — medens Fichte etc. naturligviis aldrig kunne komme ud over den almdl. msklige umidd: Bevidsthed.

Idet jeg afskriver det Foregaaende er det ikke fordi jeg troer, at der er sagt noget stort dermed; men fordi det fornøier mig at see, at en Deel af de Bemærkninger der findes stemme væsentlig overeens med hvad jeg ved senere Læsning af d. y: Fichte er stødt paa. Det Samme gjelder om det følgende Stykke.

være første Opfinder af Synden, og ivrer mod Kants radicale Onde. — Tillige hører her hen Günthers Theorie om Arvesynden betinget ved Slægts Udviklingen, Adam og Eva vare sig jo før Syndefaldet ikke Kjøns Forskjel bevidst.

Günthers Theorie] Süd- und Nordlichter am Horizonte spekulativer Theologie. Fragment eines evangelischen Briefwechsels. Herausgegeben von Anton Günther (Wien 1832), S. 114 ff., sml. S. 181 ff. — Ktl. Nr. 520. det følgende Stykke] Stykket følger ikke; det er ikke bleven afskrevet.

1837

32
U. D.

Det er en meget interessant lille Fortælling af Cl: Brentano: skjøn Ane, og af Betydning med H: t: Ahnelse. Den er i høieste Grad folkelig, og hvis der ikke ligger et Folkesagn til Grund for den, saa har B. ved den viist sig som en sand Mester. Foruden nemlig den glade (*sana mens in sano corpore*) og livslystige Tone gaaer der ogsaa en dyb alvorlig Melancholie igjennem det egl. Folkelige; en Ahnelse om det Ondes Magt; en stille Resignation, der lader enhver Tidsalder betale sin Tribut til denne ubøielige Magt[†]; derfor spille Rettersteder, Ravne og Krager, Fængsel, Forførelser etc. en saa stor Rolle. Denne Tone gaaer nu ogsaa igjennem denne Fortælling, det simple gudsfrøgtige Vers som vidunderlig prophetisk slynger sig igjennem den; Skarpretterens bange Ahnelse, da Sværdet bevæger sig; Historien om hvorledes skjøn Ane altid trak paa en egen Maade i Forklædet etc. Den hele Historie maa man høre af en pialtet Kludesamlerske paa Selvmorderes Kirkegaard i diset Luft under Ravne og Kragers Skrig paa en Henrettelses Dag^{††}. —

(Forøvrigt har den Lighed med et Digt i Knaben Wunderh: 2d B. p. 204., som iøvrigt rigtignok er af temmelig almindl. Art; men dog det m. H. t. hiin Fortælling mærkelige, at det er en Fændrik og at han bringer Pardon; men for silde)

Med H: t: Ahnelse findes der ogsaa Adskilligt i Steffens de 4 Nordmænd, det vil da sige ikke videnskabelige Undersøgelser; men Elementer til saadanne, kun er den hos ham bleven lidt

[†] I *Marginen*: kun betingende sig en Begravelse i indviet Jord.

^{††} skjøn Ane] „Historien om den brave Kasper og skjøn Ane“, i: Harpen. Et æsthetisk Tidsskrift. Udg. af A. P. Liunge. 1. Aarg. (1820), Nr. 53—60; optaget i: Phantasiestykker. En Samling Fortællinger og Noveller... Paa Dansk udgivne af A. P. Liunge (Kbh. 1821), S. 80 ff. — Oversættelse af: Geschichte vom braven Kasperl und dem schönen Annerl, først trykt i: Gaben der Milde, ges. Beiträge zum Besten hülfloser Krieger. Herausgeg. von Fr. W. Gubitz (Berlin 1817), 2. Bd., S. 7 ff. Optrykt (forkortet) i F. W. Gubitz, Deutscher Volks-Kalender für das Jahr 1835, S. 169 ff. Se: Kürschner, Deutsche National-Litteratur. 146. Bd., 2. Teil, S. 305 ff. Ahnelse] sml. 18—20. paa Selvmorderes Kirkegaard osv.] sml. I A 326. ††] se 33. har den Lighed] sml. ogsaa Kürschner D. Nat.-Litt. anf. Bd., S. 305. Knaben Wunderh:] se til I C 101. Digtet hedder „Weltlich Recht“. Steffens de 4 Nordmænd] se til 12, S. 19.

monoton, næsten ligesaa meget som hans norske Fjelde, idet enhver af hans Helte begynder næsten enhver af deres betydningsfuldere mere ind i Romanen gribende Repliker med at tale om de norske Fjelde, saaledes har ogsaa deres Ahnelse, foruden det Ubestemte den jo nødvendig maa have, noget Abstrakt; der gives ikke Momenter nok i deres Bevidsthed der idetmindste kunne lade ahne Sligt; thi vel er al Ahnelse dunkel og med et Slag i Bevidstheden fremtrædende ell. dog saa lidt efter lidt Sjælen beængstigende at den ikke optræder som Conclusion af givne Præmisser, men bestandig viser ud over sig i et ubestemmeligt Noget; men dog troer jeg at man nu mere end nogensinde bør gaae ind paa at eftervise den subjective Modtagelighed og det ikke som noget Sygeligt og Usundt; men som noget i en normal Constitution Medværende.

I Marginen til 32:

†† eller der høre af en pialtet forkrympet Skabning en Familie-³³
Tragoedie om den Gud, der hjemsøger Fædrenes Brøde i 4 og ^{U. D.}
5 Leed.

En Bemærkning for Theologer: Kong Lear Act IV, Sz. 6. (efter ³⁴
Tiecks Oversættelse 8de B. p. 362 nederst) Lear: Ja und ^{U. D.}
Nein zugleich, das war keine gute Theologie. —

Der gives Msk., der ved med en skrækkelig Geskjæftighed at ³⁵
blande sig i Alt, bestandig spille en meget comisk Rolle. Noget ^{U. D.}

³⁴ Sml. S.V. IV, S. 219. Tieck's Oversættelse] Shakespeare's dramatische Werke, übersetzt v. A. W. v. Schlegel, ergänzt u. erläutert v. Ludw. Tieck (Ktl. Nr. 1883—88). 8. Theil. Berl. 1832. ³⁵ Sml. S.V. VII, S. 261.

1837

bedre Forbillede paa slige Folk kan jeg ikke tænke mig end det
 Baggesen har (i Kalundborgskrøniken) givet i Jens Skovfoged:

Da kom paa Hesten trap trap trap
 Jens Skovfod ridende saa rap.

=||=

³⁶
 U. D.

Det er en ret mærkelig Selvmodsigelse, en Løgn i al Naivitæt
 (derfor lader disse Fortællinger sig saa let parodiere) der gaaer
 igjennem Kjæmpehistorierne. Jeg vil blot her tage et Exempel
 af Historien om Hervors og Kong Heidreks Saga, der findes i
 Rafns nordiske Kjæmpehistorier 3die B. Det er nemlig ikke blot
 den Forglemmelse af hvad man har sagt i det Foregaaende, der
 gjør at de f. E. næsten om enhver Helt fortælle, at han var den
 stærkeste etc.; men den er ogsaa af anden Art: saaledes fortælles
 der p. 8 at Svafurlame faaer Tyrving af Trolde, et Sværd der
 havde den Egenskab, at hver Gang det blev trukket blev det en
 Mands Bane, nu drager han det, slaar efter Trolde; men see
 dem rammer han ikke og altsaa skulde han egl. have dræbt sig
 selv. Videre p. 18 hvor Angantyr skal stride <med> Hjalmar; men
 Odd raader ham at lade ham gaae istedetfor sig fordi han havde
 en Silkeskjorte, der havde den Egenskab at Staal aldrig fæstede
 paa den (altsaa et Sværd der bider Alt — og en Skjorte paa den
 anden Side der ikke kan sønderhugges af noget Sværd)^[†]. Frem-
 deles den Modsigelse, der da gaaer igjennem alle slige Fortællin-

[†] I *Marginen*: Ligesaa i Ørvarodds Saga <3 Deel af Kjæmpe-
 hist. v. Rafn> p. 118 hvor han strider med Øgmund og denne be-
 mærker: jeg hug paa din Arm; men det beed ikke uagtet jeg har
 et Sværd, der aldrig standser for Noget.

Kalundborgskrøniken] Kallundborgs Krønike eller Censurens Oprindelse;
 i: Jens Baggesens danske Værker (se til I C 78). 1. Bd., S. 221 ff. Det anførte
 staar S. 235. ³⁰ Historien om osv.] Hervors og Kong Hejdreks Saga, i: Rafn,
 Nordiske Kæmpe-Historier (se til I A 145). 3. Bd., C (Kbh. 1826). Ørvarodd^s
 Saga i anf. Skr., anf. Bd., B (Kbh. 1826), S. 57 ff. Citatet er ikke ordret.

ger, i Opfattelsen af Kjæmpelivet, paa eengang tales der om deres store Mod, Lyst til at stride etc., og paa samme Tid lader man dem paa den ængsteligste Maade sørge for ikke <blot> at have gode Vaaben; men endogsaa forhexede Vaaben, der vilde give en iøvrigt ussel Kjæmpe Overvægt over den stolteste^[†]; paa samme Tid glemmer man, idet man fortæller om Kampen at kun den Ene havde denne Bihjælp, og lader det vare grumme længe inden Seiren bliver afgjort, ja det er endog med Nød og Neppe han seirer. — Det er den i dette romantiske Liv endnu slumrende i sin Umidd. i og med dette værende Ironie. — Herhid hører ogsaa den fortræffelige Naivitæt i Historien om den Lænke, hvormed Fenrisulven blev bundet nævnes 5 Ting som ikke findes i Verden, og det hedder om dem: derfor findes de ikke i Verden. — Thor da han skal fiske Midgaardsormen jager Benene igjennem Baaden (vistnok fysisk umuligt) og kommer til at staa paa Havsens Bund. —

[†] *I Marginen*: ell. en dyrebar Smørelse, som heldbreder ethvert Saar.

Den Ro den Tryghed man har ved at læse et classisk Værk, ell. ved at omgaaes med et fuldstændigt udviklet Msk., finder ikke Sted ved det Romantiske, det gaaer næsten der ligesom naar man seer en Mand skrive, der ryster paa Haanden man frygter hvert Øieblik for at Pennen skal løbe fra ham til et ell. andet fratzagtigt Træk. (Dette er den slumrende Ironie). 37
U. D.

I Marginen til 37:

Her maa Udviklingen af Begrebet Ironie tage sin Begyndelse, de grandieuse phantastiske Ideer tilfredsstilles og Reflexionen har endnu ikke forstyrret dette Standpuncts Godtroenhed; men nu 38
U. D.

slumrende...Ironie] sml. IA 238. ³⁷ slumrende Ironie] sml. 36, S. 35.

1837

mærker man, at det ikke gaaer saaledes til i Verden, og, da man ikke kan opgive sine store Idealer, maa man tillige føle, hvorledes Verden paa en Maade spotter Een (Ironie — romantisk, det foregaaende var nemlig ikke romantisk; men en Tilfredsstillelse under Daads Form) (denne Ironie er Verdens Ironie over den Enkelte og forskjellig fra det man hos Grækerne kaldte Ironie, som netop var den ironiske Tilfredshed hvori det enkelte Individ svævede over Verden, og som netop begyndte at udvikle sig, da Statens Idee mere og mere forsvandt derfor i Socrates; men paa det romantiske Standpunct, hvor Alt er Stræben, der kan Ironien ikke indtræde i Individet; men ligger udenfor det, denne Forskiel troer jeg man for meget har overseet.) endelig det tredie Standpunct, hvor Ironien er overlevet.

³⁹ U. D. Det har ofte forundret mig at see <ellers> strænge Chrstne saa let fristes ved Smaating, som det aldrig falder en Anden ind at antage for nogen Sag at overvinde (Jeg har seet dem saa gjerne at ville have Lidt af den Ret, som var dem forbuden, gjerne ville, naar de kunne kjøbe det mod 3 Timers Smerte have et lykkeligt Øieblik under Nydelsen af Et ell. Andet, har seet dem gjøre det til Gjendstand for vidtløftige Undersøgelser, og bildt dem ind at have gjort en stor Seier, naar de have indskrænket Nydelsen til et meget lidet Quantum.) Hvoraf kan det vel komme? Vistnok deraf, at man paa det almdl. Standpunct anseer det for en Indifferents, som altsaa ikke frister, ell. naar man indlader sig derpaa anseer det for ubetydeligt og ikke deler den almdl. christelige Anskuelse af at Djævelen netop i Sligt frister dem, og forsaavidt kan der ligge Noget i det af Katholiker saa ofte til Beviis for den Sætning at Hedningerne ikke kunne blive salige, uagtet de, som man indvendte dog vare skikkelige Folk opstillede Forsvar, at de synes vel saa; thi da Satan alligevel var sikker paa dem fristede han dem ikke. —

=||=

Mangen Digter skulde sige med en gl. tydsck Digter:

40

O starker Gott! O gerechter Richter

U. D.

Erbarm dich über mich armen Dichter.

(altdeutsche Lieder ved Görres p. 159.)

-||=

Barndommen er Livets paradigmatiske Deel; Manddommen
dets Syntaxe.—

41

U. D.

=||-

Jeg har læst Andersens Novelle: Improvisatoren igjennem
finder Intet deri, kun en god Bemærkning, Italieneren siger til
Afskeed om Aften: felicissima notte og Andersen bemærker:
„Nordboen ønsker: god Nat sov vel, Italienerne ønske: den
lykkeligste Nat! Sydens Nætter eie mere end — Drømme“ (1 D.
p. 102). Herved kommer jeg til at tænke paa disse trohjertige
Vægtere der altid forekommer i gl. tydske Sange med deres:
Wach uff Wach uff, hvorved de erindre de Elskende om at det
gryer ad Dag.

42

U. D.

==

I det Hele er det vist neppe muligt at læse Kjæmpehistorierne
uden et Smil. Man tænke sig blot det Comiske i at see en saadan
Helt som Holger Danske komme rendende, et Udtryk som er

43

U. D.

⁴⁰ altdeutsche Lieder osv.] Altdeutsche Volks- und Meisterlieder... Heraus-
geg. von J. Görres (Frankf. a. M. 1817). — Ktl. Nr. 1486. — De anførte Linier findes i
Digtet: Vorrede in die klegliche Zukunft (S. 158 ff.), S. 159. ⁴² Andersens Novelle:
Improvisatoren] Improvisatoren. Original Roman i to Dele af H. C. Andersen.
Kbh. 1835. gl. tydske Sange] se saaledes Görres' til 40 anf. Skr., S. 117, sml.
S.: 113. 115. 120. ⁴³ Sml. 36. Holger Danske komme rendende] Dansk
og Norsk Nationalværk, eller Almindelig ældgammel Moerskabslæsning. Paa ny
udgivet og gjennemseet, samt forøget med historisk-litterariske Noticer af K. L.
Rahbek. 1. Bd. (Kbh. 1828. — Ktl. Nr. 1457), 2. H. Se t. Ex. S.: 26. 27. 28. 29. 30.
38. 117.

1837

aldeles staaende, og undertiden hender det sig at de rende et Par Miil efter hverandre, saa kommer Carl Magnus rendende og hugger til ham etc. En mærkelig Naivitæt findes der ogsaa m: H: t: ikke huske hvad man før har sagt. Holger Danske (cfr. Rabecks 1 D. p. 289) kommer til Morgana, der sætter ham en Krone paa Hovedet, hvorved han glemmer Alt uden hende og hendes Kjærlighed og dog hedder det p. 292 at han taler med Kong Artus, som han træffer der om deres Bedrifter og saa igjen længer hen [S. 293], at, da Morgana tager Kronen af ham, da først erindrer han det Forbigangne. En eensidig Moral gjør igrunden Heltene imoralske, og besynderligt er det at see den Tillid de have til en Tvekamps Kjendelse om hvo der har Ret, paa samme Tid som de ikke genere dem for, hver især at kjæmpe for den, de holde af, om han ell. hun end havde Uret. — Høist comisk er ogsaa de theol: Disputer, de føre midt under Striden. — Fortælleren har saa lidet dramatisk Blik, at han lader en Muhamedaner sige: O Gud Mahomed og andre vore Afguder (cfr. 45 i Holger.)^[†]

Forøvrigt har jeg i mit Exemplar lagt Mærke ved adskillige Ting af samme Skuffe. —

[†] *I Marginen*: Det er omtrent ligesaa slet en Replik som naar Papageno i Tryllefløiten siger: „jeg er et Naturmenneske.“

I Marginen til 43:

44 Heller ikke har Fortælleren synderlig Øie for at sætte Kam-
U. D. pens Virkelighed i et naturligt Forhold til den uhyre Troppemasse vi ofte høre tale om — undertiden indtil flere Millioner. Og nu Slaget selv, der høre vi at Oliver, Roland ell. slig en Person kom

rende et Par Miil] sml. anf. Skr., S. 101. kommer Carl Magnus osv.] sml. anf. Skr., S. 44 (hvor det siges om Kong Carvel). Rabeck^s 1 D.] ∴ ovfr. anf. Skr. theol: Disputer] sml. t. Ex. anf. Skr., S. 157 ff. en Muhamedaner] ∴ Jomfrue Gloriant, Kong Carvel's Fæstemø. Papageno osv.] Tryllefløiten. Syngestykke af Schickaneder. Med Musik af Mozart. Anden, forandrede Udgave (Kbh. 1826), S. 47 (i 3. Act, 3. Sc.). Sml. S. V. I, S. 65. — S. K. hørt Tryllefløiten første Gang 26. Jan. 1837, se I C 125, S. 304. ⁴⁴ Oliver, Roland] sml.

rendende og hug til en Konge; men da een af Fjenden saa det, saa kom han rendende og slog til Roland, og da sagde Roland: Gud hjælpe mig arme Msk. Derpaa havde de da seiret og Roland alene nedlagt 1000. Gud veed hvor han fik Tid til det, da den første Strid var saa farlig. —

Ogsaa den lange Remse paa Lande, Een har erobret, ell. Helte han har overvundet, er comisk, da jo den quantitative Størrelse uvilkaarlig hos Læseren har en skadelig Indflydelse paa hans Forestilling om Vedkommendes Qualitæt. Dette har Holberg saa ypperlig opfattet. Jo tiere nemlig der fortælles Noget ganske overordentligt stort jo mindre bliver det forholdsviis. —

= =

Holger D. er vel oprindelig skrevet paa Fransk, derfra oversat ⁴⁵ paa Latin og derfra paa Dansk af Christen Pedersen, i ethvert *U. D.* Tilfælde er da den Original Pedersen har havt fra et chatolsk Land. Derfor da den taler om det Vidunderlige ved Holger D.s sidste Liv siger den: p. 252: Hvo det troer ell. ikke, han synder ikke dermed; thi det staaer ikke i credo. — p. 272 hedder det derimod (og det er aabenbart en Bemærkning af Chr. P. selv da han siger den, som hende (Krøniken) skrev etc.): hvilket dog ikke er troligt ikke heller bør os det at troe; thi det findes ikke i den hellige Skrift.

= =

En Fortale.

De fleste Msk. gaae gerne til Læsningen af en Bog med en Forestilling om hvorledes de selv vilde have skrevet, hvorledes en anden har ell. vilde have skrevet, ligesom en lignende Hillethed ⁴⁶ *U. D.*

„Kronike om Keiser Carl Magnus“ i Rahbeks til 43 anf. „Nationalværk“ 1. Bd., 1. Hæfte. [lange Remse paa Lande] sml. t. Ex. anf. Skr. 1. Hæfte, S. 179. Holberg] maaske t. Ex. Jacob v. Thyboe Act 2, Sc. 1 f. ⁴⁵ oprindelig skrevet paa Fransk] sml. det til 43 anf. Skr. 1. Bd., 2. H., S. II ff. p. 252.... p. 272] i det til 43 anf. Skr. (anf. Bd., anf. H.).

1837

indtræder, naar de første Gang skulle see et Msk., og som en Følge deraf saa meget faae Msk. egl. veed, hvordan det andet Msk. seer ud. Her begynder nu den første Mulighed af ikke at kunne læse en Bog, der derpaa gaaer igiennem en utallig Mængde Nüanceringer indtil paa det høieste Trin — Misforstaaelse — de to meest modsatte Arter af Læsere mødes — de dumme og de genialeste, som begge to have det tilfældes, at de ikke kunne læse en Bog, de første af Tomhed de sidste af Rigdom paa Ideer; derfor har jeg givet dette Skrift en saa almdl. Titel (det skulde hedde „Breve“) for at gjøre mit til at forhindre hvad der er ofte*) et Tab for Forfatteren stundom for Læserne — Misforstaaelse.

*) *I Marginen*: ofte siger jeg; thi det hender ogsaa undertiden, at man ved en Misforstaaelse finder gode Ting i en jammerlig Bog —

=|

- 47 U. D. Philosopherne give gjerne med den ene Haand og tage med den anden, saaledes f. E. Kant, der vel lærte os noget om Kategoriernes Tilnærmelse til det egl. sande (νοούμενα) men ved at gjøre den uendelig derved tog alt tilbage. Overhovedet spiller denne Brug af Ordet uendelig en stor Rolle i Philosophien. —

=|

- 48 U. D. Forsaavidt Hegel blev befrugt af Chrstd. søgte han at udskille det humoristiske Element, der er i Chrstd. (hvorom der findes Noget <paa> et andet Sted i mine Papirer), og forsonede sig derfor ganske med Verden, og førte til en Quietisme. Det Samme er Tilfælde med Goethe i hans Faust, og det er mærkeligt at den anden Deel kom saa silde. Den første Deel kunde han let give; men hvorledes han skulde berolige den engang vakte Storm det var

ikke at kunne læse en Bog] sml. 26. ⁴⁷ νοούμενα] „Noumena“, intelligible (blot tænkte, ikke sansede) Ting (forsk. fra „Fænomener“). ⁴⁸ et andet Sted] sml. 30. I A 207.

Spørgsmaalet. Den anden Deel har derfor en langt mere subjectiv Side (det er jo noget Goethe i det Hele tilstrækkeligt har udtalt, hvorledes hvad han gennemlevede affødte sig i et ell. andet Kunstværk) det er ligesom for at berolige sig selv han aflægger denne Troesbekjendelse. —

Hegels efterfølgende Standpunct sluger det Foregaaende, ikke ⁴⁹ som et Livs Stadium det andet, da dog ethvert beholder sin Gyl- ^{U. D.} dighed; men som Justitsraaden sluger Kameraaden. —

I Anledning af en lille Piece af Johannes M. (Martensen) ⁵⁰ over Lenau's Faust, hvori der fortælles at Stykket ender med at ^{U. D.} Faust dræber sig selv og Mephistopheles holder en Epilog, kommer jeg til at tænke, hvorvidt det overhovedet er rigtigt at lade et Stykke af den Art ende paa den Maade. Og her troer jeg Goethe har Ret ved at ende første Deel med Mephistopheless: Heinrich, Heinrich. Et Selvmord vilde nemlig gjøre denne Idee for meget til en Karachteer, det skal være hele Verdens Modvægten der knuser ham, ligesom i D. Juan. — Eller ende med Fortvivlelse (den evige Jøde) Fortvivlelse er romantisk — Straf ikke saaledes som det var Tilfældet med Prometheus.

Ja rigtigt! saaledes gaaer det mig med Alt jeg rører ved som ⁵¹ der staaer i et Digt: Knaben Wunderhorn ^{U. D.}

⁵⁰ Sml. 597. 598. Piece osv.] Ueber Lenau's Faust. Von Johannes M. n. Stuttgart 1836. — Indarbejdet i: Betragtninger over Ideen af Faust. Med Hensyn paa Lenau's Faust, i: Heiberg, Perseus. Nr. 1 (Juni 1837), S. 91 ff., hvor det af S. K. anf. findes S. 162 f. — Sml. Maanedsskrift for Litteratur 20. Bd., S. 405; ogsaa: Martensen, Af mit Levnet. 1. Afd., S. 183 ff. hvori der fortælles] anf. Skr. S. 57.

⁵¹ i et Digt osv.] Des Knaben Wunderhorn (se til I C 101). 1. Bd., S. 34 (i Digtet:

1837

Ein Jäger stiess wohl in sein Horn,
 wohl in sein Horn,
 Und Alles, was er bliest, das war
 verlorn.

=||=

- 52 Ligesom der i Familie-Livet gives en vis Klasse af Msk., der,
U. D. som det saa ypperligt hedder, føre Snak mell: Familier, saaledes gives der en talrig Skare af Msk., der med H. t. Spørgsmaalet om Chrstd. Forening med Philosophie ret egl. føre Snak, idet de uden at kjende nogen af Parterne nøie, paa anden ell. tredie Haand har faaet Noget at vide af den Magister, der paa sin Udenlandsreise har drukket Thee med den ell. hiin store Lærde etc. —

-||=

- 53 Faust maa parallelliseres med Socrates, ligesom nemlig denne
U. D. sidste betegner Individets Løsrivelse fra Staten, saaledes betegner Faust det efter Kirkens Ophævelse fra dens Veiledning løsrevne til sig selv overladte Individ, og deri er hans Forhold til Reformationen betegnet og parodierer forsaavidt Reformationen, ved eensidig at fremhæve den negative Side.

=||=

- 54 Det er dog rørende, naar man gaaer forbi de allersimpleste Bog-
U. D. handlers Boutiquer og saa seer om den Ærke Trolldkarl Faust etc. seer det Dybeste at falbydes den simpleste Classe.

Die schwarzbraune Hexe — Fliegendes Blat, der begynder: Es blies ein Jäger osv.). — Sml. S.V. XIII, S. 47. ⁵³ den Magister osv.] sml. 7 og Noter dertil.

⁵⁴ den Ærke Trolldkarl Faust etc.] sml. I C 107.

=||=

D. Juan er aldrig bleven saa populair som Faust og hvorfor. ⁵⁵
U. D.

=||=

Faust kan ikke begaae et Selvmord han som den over alle dens ⁵⁶
factiske Skikkelser svævende Idee maa fuldende sig selv i en ny U. D.
Idee (den evige Jøde).

=||=

Paa den besynderligste Maade kan Reflexionen slynge sig om ⁵⁷
Een: Jeg tænker mig, at Een vil fremstille Samtidens Feil paa U. D.
Theatret; men idet han selv befinder sig blandt Tilskuerne, seer
han at i Grunden Ingen lægger sig det paa Hjerte, uden for at
finde det hos sin Naboe; han gjør endnu et Forsøg han fremstiller
denne Scene paa Theatret og Folk leer deraf og siger: det er for-
skrækkeligt med mange Msk., de kan godt see Feil hos Andre ei
hos dem selv. etc. etc.

I Marginen: det gaaer med dem ligesom med Kong David, der
ikke forstod Prophetens Lignelse førend han sagde: Du est Man-
den Herre Konge!

=||=

See det er det det kommer an paa i Livet, at man engang har ⁵⁸
seet Noget, følt Noget, der er saa stort saa mageløst at alt andet U. D.
er Intet imod det, at man om man end glemte Alt aldrig glemte
det, at man med Benvenuto Cellini kan sige, da han, efter i læn-
gere Tid at have siddet i et mørkt Fængsel, fik Solen at see: die
Gewalt der Strahlen nöthigte mich, wie gewöhnlich die Augen zu
schliessen, aber ich erholte mich bald, öffnete die Augen wieder,
sah unverwandt nach ihr und sagte: O meine Sonne, nach der

⁵⁵ Faust....Selvmord] sml. 50.

1837

ich so lange mich geseht habe, ich will nun nichts weiter sehen, wenn auch deine Strahlen mich blind machen sollten, und so blieb ich mit festem Blick stehen.

(Goethes W. 8to Stuttgart og T. 1830. 34 B. p. 365 n: og 66 ø.).

=||=

59 Philosophien er Livets Goldamme, den kan vare om os — men
[U. D.] ikke die. —

60 [„Der arme Heinrich“]
[U. D.]

61 Den evige Jøde [...]
[U. D.]

62 O, Gud give, at den Styrke, jeg føler i dette Øieblik, ikke maa
U. D. være som den kraftige Hær, utallig som Støvet og vel udrustet, der var at sammenligne med et afmægtigt Nattesyn i Drømme; — og den Beroligelse, jeg føler, ikke at sammenligne med Hærens Foretagende, der var lig en Hungrendes i Drømme, der troede at mætte sig paa de opdigtede Spiser og kun vaagnede des kraftløse.

(Disse Udtryk har jeg taget af Schubert: „Symbolik des Traums“, 2. Udg. S. 27, der anfører dem som Billeder, der hyppigst forekomme i de forskjellige symbolske Sprogformationer, og netop derved tyde hen paa en til Grund liggende Urformation.)

Goethe's W. 8to] denne Oktav-Udgave af Goethe's Werke (Stuttg. u. Tüb. 1827 ff.) er en anden end den Udg. („Lommeudgave“ i 16 o), som S. K. i Aaret 1836 har citeret efter (se til I C 72). ⁶⁰ [Chr. G. Barth:] Der arme Heinrich od. Die Pilgerhütte am Weissenstein. Eine Erzählung für Christenkinder. Stuttg. 1828. (2. Opl. ca. 1836). ⁶¹ Schubert osv.] se til 19.

1837

Saaledes tænker jeg mig Forholdet mellem satisfactio vicaria og Menneskets egen Sonen for sine Synder. Det er vel sandt, at paa den ene Side Synderne ere tilgivne ved Christi Død; men paa den anden Side bliver Mennesket derfor ikke ligesom ved et Trylleslag revet ud af sine gamle Forhold, det „Syndens Legeme“, som Paulus taler om (Rom.VII. 25). Han maa gaae samme Vei tilbage som han er gaaet frem, medens Bevidstheden om, at hans Synder ere ham tilgivne, holder ham opreist og giver ham Mod og forhindrer Fortvivlelsen — ligesom En, der i fuld Følelse af sin Synd angiver sig selv og nu med Frimodighed gaaer selve Misdæderens Død imøde*), fordi han føler, at det maa saa være, men Bevidstheden om, at Sagen nu vil gaae over for en anden og mildere Dommer, holder ham oppe. Han gaaer den farefulde Vei (der jo nok kan være tornefuld, uagtet Bevidstheden om Syndsforladelse, fordi man saa ofte glemmer det) og vil ikke friste Gud eller fordre Mirakel af ham.

63
U. D.*Til 63:*

*) Som Luther ogsaa siger etsteds i sine Tischreden om en Synder: „Er starb mit fröhlichen Herzen in seiner Leibesstraffe.“ d. 26. Aug. 37.

64
(Aug. 26.)*I Marginen til 63:*

Man maa retrograd gjennemløbe den samme Vei, man har gaaet frem, ligesom Trylleriet først ophører ved det musicalske Stykke (Ellekongestykket), hvad man kan lære af Ellefolket, naar man spiller det nøiagtigt igjennem igjen baglænds (retrograd).

65
(Oktbr. 11.)

d. 11. Oct. 37.

⁶³ Han maa gaae osv.] sml. 1A 174. ⁶⁴ Luther osv.] findes anført i: Friedr. Ludw. Ferdin. von Dobeneck, Des deutschen Mittelalters Volksglauben und Heroensagen. Herausgeg. . . von Jean Paul. 1. Bd. (Berl. 1815), S. 150. — Sml. 145. ⁶⁵ Sml. 1A 174. Ellekongestykket] se det i 113 anf. Værk S. 153.

1837

⁶⁶ U. D. Jeg vil vende mig fra dem, der blot staae paa Luur for at opdage, at man har forseet sig i en eller anden Henseende, — til ham, der glæder sig mere over een Synder, der omvender sig, end over de 99 Vise, der ei have Omvendelse behov.

⁶⁷ [Maj 8.] O Gud, men hvor let glemmer man ikke sligt Forsæt! Jeg har atter været vendt tilbage til Verden for dog endnu nogen Tid, afsat i mit eget Indre at herske der. O men hvad hjalp det Msk., at han vandt den ganske Verden; men tog Skade paa sin Sjæl. Ogsaa idag (d. 8 Mai) har jeg forsøgt at ville glemme mig selv, dog ikke ved støiende Larm det Surrogat hjælper ikke, men ved at gaae ud til | Rørdam og tale med Bolette|, og ved (om muligen) at faae Vittigheds-Djævelen til at blive hjemme, den Engel, der med det luende Glavind, som jeg har fortjent det, stiller sig mell. mig og ethvert uskyldigt Pige hjerte — da Du indhentede mig, o Gud hav tak at du <ikke> lod mig strax blive afsindig, — jeg har aldrig været saa angst derfor, hav Tak, at Du endnu engang bøiede Dit Øre til mig.

=|

⁶⁸ U. D. Idag igjen det samme Optrin — Jeg naaede dog ud til Rørdam — milde Gud, hvorfor skulde den Tilbøilighed netop nu vaagne — O hvor jeg føler, at jeg er ene — o Forbandelse over hiin hovmodige Tilfredshed med at staae alene — Alle ville nu foragte mig

⁶⁷ Rørdam.... Bolette] Peter Rørdam boede ved denne Tid hos sin Moder og sine Søstre paa Frederiksberg. Se: Peter Rørdam. Blade af hans Levnedsbog og Brevvexling fra 1806 til 1844, udg. af H. F. Rørdam (Kbh. 1891), S. 82. — Bolette Christine var P. R.s yngste Søster, f. 6. Novbr. 1815; Cand. theol. Peter Købke, som døde af Brystsyge 1839, var hendes Forlovede (se anf. Skr., S. 210); i Aaret 1857 ægtede hun Nicolai Laurentius Feilberg, Præst (se anf. Skr., S. 48; Wiberg, Præstehistorie I. Bd., S. 584 f.). ⁶⁸ Se: Kierkegaardske Papirer... Udg.... af Raphael Meyer (Kbh. 1904), S. II og 75.

— O men Du min Gud slaae Du ikke Haanden af mig — lad mig
leve og forbedre mig — |

=||=

Da Adam levede i Paradiis, da heed det: beed; da han blev ⁶⁹
uddrevet, da heed det: arbeid; da Chrstus kom til Verden da ^{U. D.}
heed det: beed og arbeid. (ora et labora).

Jeg har i denne Tid læst Adskilligt af A: v. Arnim; ⁷⁰
blandt andet „Armuth, Reichthum, Schuld und Busse ^{Maj 16.}
der Gräfinn Dolores. 2 Bind“.

2det B. p. 21 hvor han taler om hendes Forfører siger han:
Von einem Don Juan war er schon dadurch unterschieden, dass
er keinesweges bloss sinnlich war mit al und jedem Weibe; nur
mit den sinnlichen war er sinnlich; noch eifriger konnte er mit
strengmoralischen sein Leben durchgehen und bessern, mit einer
Religiösen beten. Hätte Don Juan seine Vielseitigkeit gehabt, er
hätte sich durch des Teufels Grossmutter vom Teufel los ge-
schwätzt . . . “. Jeg har opskrevet dette, fordi det stemmer med
min Anskuelse af D. J.; der ikke var saa meget Talent som Genie,
ikke saa meget Karachter som Idee.

p. 60. Grevinde Dolores Mands Besøg hos den vidunderlige
Doctor: „hier wurde ihm sehr öde und einsam, und was alle die
künstlichen Maschinen nicht vermocht hatten, er schauderte und
eine namenlose Angst ergriff ihn vor dem Leben eines ganz ein-
samen Menschen, der wie der ietzte auf der Erde sich in seinen
Traümen verliert und verwildert, an Hölle und Himmel zugleich
anstösst und nicht hineindringen kann“.

d. 16 Mai. 37.

⁷⁰ „Armuth . . . “] Eine wahre Geschichte zur lehrreichen Unterhaltung armer
Fräulein aufgeschrieben. Mit Titelvign. u. Melodien. Berlin 1810. hendes For-
fører osv.] sml. S. V. I, S. 79 f.

1837

~ = \$ = ~

- 71 Carl Rosenkranz (Zeitschrift für spekulative Theologie v. Bauer.
Maj 29. Zweites Bandes erstes Heft) p. 1. siger som en historisk-religions-
Dom: Gott ist Gott, hvorved han naturligviis betegner Jødedom-
men, hvor den abstracte Monotheisme ikke tillod noget andet end
tautologisk Prædikat om Gud, dette synes mig er ogsaa indirect
udtalt ved den Omstændighed, at Jøderne jo ikke engang torde
udsige deres עדיני; ligesom ogsaa den Sætning „Gott ist Gott“
er en Betegnelse af den for Jøderne saa karakteristiske Paralel-
lisme, ligesom omvendt deres Paralellisme maatte føre i sin videre
Anvendelse til den Sætning „Gott ist Gott“.

d. 29 Maj 37.

cfr.

I Marginen til 71:

- 72 cfr. Daub i samme Tidsskrift 2d B. 1st H: p. 135. „Es ist nicht
U. D. der Eine, als ein drei-zeitiger Gott, oder: als der, welcher (erstens)
ist, der er (zweitens) war, und (drittens) seyn wird, der er ist, (wie
ihn das Judenthum, dem Geschichts-Glauben den jenseits-ge-
schichtlichen unterordnend, und mit solcher Unterordnung sich
selbst corrumpirend, knechtisch verehrte) etc.“. —

- 73 Monotheismen skjuler sig altid i Polytheismen, uden at den
Maj 29. derfor allevegne svæver ligesom hos Grækerne („den ubekjendte
Gud“) som i en abstract*) Mulighed over den.

d. 29 Maj 37.

*) den abstracte Polytheisme har man derimod i Jødernes Plura-
lis „Elohim“, uden noget hverken totalt ell. distributivt Prædikat.

⁷¹ Zeitschrift osv.] herausgeg. von Lic. Bruno Bauer. 2. Bd. 1837. Ktl. Nr. 354 ff. — Afhandling af Karl Rosenkranz (S. 1 ff.) hedder: Eine Parallele zur Religionsphilosophie. Sml. 92. [עדיני] כ: 'Adonai, Fejlskrift for: 'Adonai (netop det Ord Jøderne udtaler, naar der i deres Text staar jhvh כ: Jahveh). cfr.] henviser til 72. ⁷² Daub i Afhandling: Die Form der christlichen Dogmen- und Kirchen-Historie, in Betracht gezogen von Dr. C. Daub. (Schluss), anf. Tidsskrift, S. 88 ff. (Afhdl. er begyndt i samme Tidsskr. 1. Bd., 1. H., S. 1.). Sml. 96.

Gen: 3,22. *תָּמַן אֶחָד*, Pluralet i dets Forbindelse med Singula-
ret tyder her hen paa Flerhedens absolute Eenhed. (cfr. Göschel.).

Det er en høist speculativ og med H: t: Daubs filosofiske 74
Anskuelse meget interessant Bemærkning, som findes i 3die Hefte Maj 29.
af Bauers Tidsskrift p.127. Han har nemlig i det Foregaaende talt
om Forholdet mell. den naturlige og den historiske Sands og viist
denne som Betingelse for hiin; men udvikler nu, hvorledes Indi-
videt frit kan underordne hiin denne (og dermed Historien <(Fri-
heden)> under Naturen — ganske) ell. denne hiin (og dermed
Friheden over Naturen — for en Deel), og udfører nu nærmere
Følgen af at underordne den historiske under den naturlige og
siger, at Subjectet derved kommer paa den Idee: „an dem Ver-
gangen sei das anschaulich-Gewesene das Unvergängliche, am
Gewesenen das Natürliche das Unverwesliche (das also nicht wie
doch der Apostel lehrt „verweslich gesäet wird, und unverweslich
auferstehe“ sondern, indem es selbst das an sich Unverwesliche
sei, nur bis zu seiner Wiederveranschaulichung den Schein des
Verweslichen habe).“.

d. 29 Maj 37.

Se ogsaa 625.

Maj.

Hamann kunde blive en god Repræsentant for den i Chrstd. 75
liggende (hvorum ved en anden Leilighed); men i ham eensidig U. D.
udviklede humoristiske Retning, som en nødv: Følge a) af den i
Chrstd. som saadan liggende Humor b) af den ved Reformationen
betingede Isolation af Individet, hvilket ikke kom frem i Katholi-
cismen, der jo da den havde en Kirke vel kunde opponere mod

cfr. Göschel] i Bauer's Zeitschr. (se til 71). 2. Bd., 1. H., S.188 (i Afhandl.:
Der Pantheismus und die Genesis, S.184 ff.). 74 3die Hefte osv.] i den til 72
anf. Afhandl. (i Tidsskriftets 2. Bd., 1. H.; 1. Bd. indeholder 2 Hæfter). 75 humo-
ristiske Retning] sml. 30.48.

1837

„Verden“, ihvorvel den netop i sit rene Begreb som Kirke vel mindre kunde være disponeret dertil, men dog i ethvert Tilfælde ikke kunde udvikle Humoren til en imod Alt sig opponerende og derved temmelig gold idetmindste for al frodig Vegetation blottet og kun med Dværg-Birke sparsomt bevokset Spidse. (Om end det ikke var Tilfældet med Hamann, saa maa Grunden hertil søges i hans dybe Gemyt og store Genialitet, der tog til i Dybde i samme Grad som det indknebedes i Brede (og H: fandt ret Behag i at indbyde sine vide-graadige Samtidige <Tallerkenslikkere> paa sin Storkeflaske.); men desuagtet kan meget godt være Repræsentant for dette Standpuncts sande Midte.) c) ved sit eget humoristiske Anlæg af Naturen. Saaledes at man vistnok med Sandhed kan sige, at Hamann er den største Humorist i Chrstd. (d: v: da s: som den største Humorist i den Livs-Anskuelse, der selv er den meest humoristiske Verdenshistoriske Livs-Anskuelse — den største Humorist i Verden.).

~

⁷⁶ Anerkjendelsen af Reformationens negative Side og Mulig-
Juni 2. heden af de ved den fra Moderkirken fjernede Partiers Tilbage-
venden til samme (uden at de derfor behøve at vende tilbage som
forlorne Sønner) er vel noget schüchtern udtalt deri, at de ikke
have havt Mod til at gjøre, hvad Katholikerne gjøre ved dem —
erklære dem for Kjettere — ikke have havt Mod til at fuldende
Conclusionen af de Præmisser, som de selv historisk have givet
sig og som de som saadanne synes godt om.

d. 2 Juni.

Juni 2. Se ogsaa 627.

⁷⁷ Naar man ikke nøie fastholder Forholdet mell. Philosophien
U. D. (den reen msklige Verdens Anskuelse — det humane Standpunct)

⁷⁷ Sml. 52 og Noten dertil.

og Chrstd.; men uden synderlig penetrerende Undersøgelser derom, strax begynder at speculere i Dogmet, kan man let faae tilsyneladende glædelige, rige Resultater; men det kan ogsaa let gaae som det i sin Tid gik med Merglet, da man uden at have undersøgt dette og Jorsmondet anbragte det paa hvilken som helst Art—man fik yppig Vegetation nogle Aar; men dernæst befandtes Jorden at være udmarvet.

~

Det Humoristiske, der overhovedet ligger i Chrstd.[†] er udtrykt 78
i en Hovedsætning, hvor det hedder, at Sandheden er skjult i Juni 3.
Mysteriet (εν μυστηριῷ αποκρυφῇ), hvor jo ikke blot læres, at Sandheden her findes i <et> Mystrium (et Udsagn Verden i det Hele har haft mere Lyst til at høre, da der jo tidt nok har dannet sig Mysterier, ihvorvel de i disse Indlemmede da igjen strax opfattede den øvrige Verden i det humoristiske Lys); men endog at den er skjult[§] i Mysteriet, hvilket netop den over Verdens Klogskab i høieste Grad humoriserende Livs-Anskuelse; <ellers pleier dog Sandheden at være aabenbaret i Mysteriet.>

Forsaavidt Chrstd. ikke udskiller det Romantiske fra sig vil den bestandig, hvormeget den christelige Erkjendelse end tiltager, dog altid huske sin Oprindelse og derfor vide Alt εν μυστηριῷ.

Det Humoristiske i Chrstd. træder ogsaa frem i den Sætning: mit Aag er let og min Byrde ikke tung; thi den er det jo vistnok i høieste Grad er tung for Verden den tungeste der kan tænkes — Selvfornægtelse.

Den Chrstnes Uvidenhed (denne reen socratiske Anskuelse^[†], saaledes f. E. i en Hamann) er naturligviis ogsaa Humoristik; thi hvori ligger denne uden deri at man derved nedtvingende sig selv paa det laveste Standpunct seer op (o: ned) paa den almdl: Anskuelse dog saaledes at bag ved denne Sig-Nedsætten ligger en

⁷⁸ †] se 79. εν μυστηριῷ αποκρυφῇ] se 1. Cor. 2, 7. §] se 80. hvilket netop] kan suppleres f. Ex. med: karakteriserer. den Sætning osv.] sml. Matth. 11, 30. [†] se 81.

1837

i høi Grad sig Ophøien (den Chrstnes Ydmyghed f. E. der i sin polemiske Skikkelse mod Verden profiterer sin egen Usselhed; medens den paa den anden Side involverer i sin normale Skikkelse en nobel Stolthed (den Mindste i Himmerigesrige er større end Johannes d. Døber) ell. i sin Abnormitæt en hovmodig Isolation fra den almdl. Tingenes Gang (det historiske Nexus). Saaledes spiller ogsaa Miraklet en stor Hovedrolle i denne Livs-Anskuelse ikke paa Grund af det Mægtige der derved er opdreuet for Chrstd.; men fordi derved alle Viismænds dybsindigste Ideer blive (for dette Standpunct) til Intet ved Siden af Bileams propheterende Æsel. Jo ubetydeligere derfor Miraklet er, om jeg saa maa sige, ell. jo mindre det træder i Forhold til den historiske Udvikling, ja endog til den Yderlighed at denne Anskuelse saa at sige frister Gud d: v: s: ønskede et Mirakel der blot blev gjort for at gjøre Hovedet kruset paa Professorer i Physik — desto mere glæder den sig derover, ja den vil vel meest glæde sig over Forvandlingen af Viin til Vand i Cana. Ja naar den glæder sig over Miraklet ved Chrsti Opstandelse, da er det ikke den sande Paaske-Glæde^[††]; men meget mere Fornøielse over Phariseerne og deres Soldater og deres store Steen for Graven. Derfor dvæler denne Anskuelse saa gjerne ved Krybben, ved de Pjalter, hvori Barnet blev svøbt, ved Korsfæstelsen mell. to Røvere.*)

d. 3. Juni 37.

I Marginen til 78:

79
(1838
April 17.) † Jeg seer at Daub i sine nu udgivne Forelæsninger over Anthropologie gjør ganske kort en lignende Bemærkning om, hvorfor de Gl. ikke har haft Humor. cfr. p. 482 n:

d. 17 April 38.

den Mindste osv.] sml. Matth. 11, 11. Bileams... Æsel] se til 12, S. 16. Viin til Vand] Lapsus for: Vand til Vin. [††] se 82. *) se 83. ¹⁰ Forelæsninger] D. Carl Daub's Vorlesungen über die philosophische Anthropologie, herausgeg. von Marheineke u. Dittenberger. Berl. 1838. — Bogen er 1. Bd. af: D. Carl Daub's philosophische u. theologische Vorlesungen, 1.—7. Bd., 1838—44, Ktl. Nr. 472—472 g.

1837

I Marginen til 78:

^s og Begrebet Aabenbaring kan i sig meget godt indeholde 80
 Begrebet af det Skjulte, ligesom det Ord „Port“ bruges for at (1839
 betegne at man ikke kommer tilbage שערי מות Dødens Porte. — Maj 14.)
 d. 14 Mai 39.

I Marginen til 78:

[†] det Socratiske Princip udtrykt paa Gjerningens Gebeet er: 81
 Gud være mig arme Synder naadig (det fremtræder netop i sin U. D.
 Modsætning til Phariseeren og den anden roses derfor).

I Marginen til 78:

[††] De glemme over Korset hiin dybsindige Bemærkning: at 82
 Korset er Stjernens Element. U. D.

I Marginen til 78:

*) og det er jo ogsaa den Vei Chrstd. altid er gaaet gennem 83
 Verden mell. to Røvere (thi det ere vi alle) kun den ene var bod- U. D.
 færdig og sagde at han leed sin fortjente Straf. —

I Marginen til 78:

Hvorvidt fremtræder det Humoristiske i Chrsti egne Yttringer 84
 f. E.: Seer til Lilierne paa Marken — dog siger jeg Eder, at Salomo U. D.
 i al sin Pragt var ikke klædt som Een af dem; Du har aabenbaret
 det for de Blinde, de Fattige i Aanden; Marthe Marthe. Disse ere
 alle Yttringer som med Tilsætning af en polemisk Farve alle vilde

⁸⁰ Dødens Porte] Ps. 9, 14. 107, 18; sml. Matth. 16, 18. ⁸¹ Gud være mig
 osv.] sml. Luc. 18, 13. ⁸³ Sml. 713. ⁸⁴ Seer til Lilierne osv.] Matth. 6, 28 f.
 Du har aabenbaret osv.] sml. Matth. 11, 25. Luc. 10, 21. Marthe Marthe]
 Luc. 10, 41.

1837

være humoristiske, men i Chrsti Mund ere forsonende. Ogsaa den Yttring: der er større Glæde i Himlen over <een> Synder, der omvender sig end over 100, der **ikke** have Omvendelse behov (hvor tillige det Ironiske træder frem[†]). Det er lettere, at en Kameel gaar igjennem et Naaleøie end at en Riig kommer ind i Guds Rige.

[†] da Meningen jo aldrig kan være, at der gaves en eneste Retfærdig som ei havde Omvendelse behov; den samme Mening er alvorlig udtrykt i de Ord: den, som er uden Brøde kaste den første Steen.

I Marginen til 78:

⁸⁵ Et Træk med H. t. det Humoristiske i Chrstd. er ogsaa det at i
U. D. Middelalderen der i Chrstd. selv udvikledes Parodien (cfr. hvor det ypperligt er skildret i W. Scott „der Abbt“ Stuttgart 1828. 2. D. p. 40 o: f: der Narrenpapst, der Kinderbischof, der Abt der Unvernunft, hvor tillige det poetisk er opfattet, da det jo her skeer for at spotte Katholicismen, som en velforskyldt Nemesis.). Denne Bemærkning staaer her raae og maae fordøies i en Afhandling.

⁸⁶ Ingen Prophet, ingen Historiker kunde udfinde et mere beteg-
Juni 3. nende Udtryk for Muhamedanismen end den selv har givet sig idet nemlig dens hellige Grav svæver mellem to Magneter^[†], det er det Guddommelige der ikke er bleven msklig (Incarnation), det Msklige der ikke er bleven guddommelig („Brødre og Medarvinger i Chrsto“); det er ikke den individualiserede Polythe-

der er større osv.] Luc. 15,7. den, som er uden Brøde osv.] Joh. 8,7. Det er lettere osv.] Marc. 10,25. ⁸⁵ der Narrenpapst... Unvernunft] i den danske Oversættelse: Abbeden. En romantisk Skildring af Walter Scott. Tre Dele overs. af Andreas Rasmussen (Kbh. 1823), 1. Del, S. 197. (The Abbot. Edinb. 1862. S. 90). ⁸⁶ [†] se 87. Brødre.... i Chrsto] Coloss. 1,2; sml. Phil. 1,14.

isme, ikke den concretiserede Monotheisme (Jehovah); men den abstracte Monotheisme „Gud er een“ hvor netop Tallet maa urgeres, ikke som Jødernes vel prædikatløse til en vis Grad; men dog mere concretiserede: „jeg er den, som jeg er“^[†]; det er ikke Incarnation (Messias); ikke blot Prophet (saaledes som Moses.); thi Propheter vare der flere af hos Jøderne uden Potents-Forskjel, om end med Grads-; men Muhamed fordrede et specifikt Fortrin som saadan (en Aproximation til en Incarnation; men som naturligviis som Alt i Muhamedanismen blev staaende paa Halvveien.)
d. 3 Juni 37.

I Marginen til 86, S. 54:

[†] en attenteret Himmelfart; men Ingen farer op til Himlen ⁸⁷
uden den, som nedsteeg fra Himlen. *U. D.*

I Marginen til 86:

Det er derfor ogsaa ret interessant at see Muhamedanerne paa ⁸⁸
en underlig ironisk Maade føre det Vaaben, der saa træffende *U. D.*
karakteriserer deres Forhold til Chrstd. — Maanen, der laaner sit
Lys fra Solen. (af en Lap Papir af Dato 5 Jan: 37, som jeg fandt
i min Skuffe.).

I Marginen til 86, S. 55:

[†] I det Ord: jeg er den som jeg er, træder allerede mere den ⁸⁹
personlige evige Bevidsthed frem og udvikler derfor ikke Fata- *U. D.*
lismen saaledes som den kolde „Eenhed“.

Ligesom ogsaa disse Ord „jeg er den som jeg er“ er et ypperligt
Svar til utidige Spørgere.

Gud er een] Gal. 3, 20. ⁸⁹ af en Lap osv.] sml. I A 318 (i Kilde-Angivelse m. m.)

1837

- 90 U. D. Hvad er egl. Meningen af de Ord Genes: 3,22^[†] „See Adam er bleven som Een af os etc.“, hvilke Ord Erdmann (Bauers Tidsskrift 2d B. 1st H: p. 205) bruger for derpaa endydermere at begrunde sin speculative Anskuelse af at Syndefaldet fra een Side seet er et Fremskridt.?—

[†] I Marginen: cfr. 1 Joh: 3,2 hvor Ligheden staaer som Resultatet.

- 91 U. D. At Pantheismen udgjør et overvundet Moment i Religion, er Grundlag for den, synes nu at blive anerkjendt og herved tillige Feilen i Schleiermachers Definition paa Religion som forblivende i Pantheismen, idet han gjør hiint udenfor Tiden liggende Sammensmeltelses-Moment af det Universelle og det Endelige — til Religion. —

- 92 Juni 8. Eine Parallele zur Religionsphilosophie von Karl Rosenkranz.

(Bauers Tidsskrift 2d B. 1ste H. p. 1—32.).

Han viser at, naar man vil reducere de forskjellige Religions-Skikkelser til det simpleste Udtryk, man kan opstille 3 Domme.

- 1) der Mensch ist Gott
- 2) Gott ist Gott
- 3) Gott ist Mensch.

Det første er naturligviis Ethnicismen; [S. 2] den sætter Eenheden ikke som <den sich> vermittelnde; men som umidd., og glemmer, hvor en vermittelnde Proces har fundet Sted, det i

⁹⁰ Erdmann] i Afhandling: Ueber den Begriff des Sündenfalls und des Bösen. Ein Versuch von Dr. Erdmann (det til 71 anf. Tidsskr. 2. Bd., 1. H., S. 192 ff.).

⁹¹ Se: Bauer's Zeitschrift (se til 71). 1. Bd., 2. H., S. 133 ff. (Afhandling af Erdmann: Pantheismus die Grundlage der Religion); særlig S. 142 f. ⁹² Sml. 71. Afhdl. gaar til S. 31.

Resultatet. Den er en assertorisk Dom. Saaledes er de hedenske Religion Zauberer selv den Magt som de elementariske Magter underkaste sig. [S. 3] I den indiske Religion er Bramanen, ell. hvo der ved Bodsøvelse etc. hæver sig dertil umidd. eet med Gud (derfor Unødvendigheden af hans Erscheinungs Congruents med hans Væsen — ligesom i en anden Retning den katholske Geistlige); i den Buddhistiske er Lamaen umidd. Gud. [S. 5] I de dualistiske Religioner er Msk. netop som Mellemvæsen det hiin Proces realiserende, de to Magter behøve ham til deres Fuldendelse. Her træder istedetfor den abstracte Quietisme Vexelvirkningen mell. den positive og negative Substants, deraf 1) det Heroiske; [S. 6] 2) det Tragiske (da Handling er Hovedsagen; men Døden sætter Grændse derfor.) Hos Grækerne var det Kunstreligion den skjønne Individualitæt. [S. 7] Med den individuelle Friheds større Bestemmethed træder det Heroiske og det Tragiske mere frem (Heracles); men slaaer derpaa over til sit Modsatte. Heroen, der handlende gjør sig til Gud har sin Modsætning i Atheisten, der ved Tænkningens Dialectik fornægter Guderne; [S. 8] det Tragiske i det Komiske, der gjør den tilfældige Individualitæt til det Absolute (Aristophanes). Romerne. [S. 9] Hegel betegner deres Religieusitet ved „Ernsthaftigkeit“. R. gik til Af-sindighed, [S. 10] i den romerske Keiser, der gjorde sig til Gud: Er hat nicht, wie der chinesische Keiser seinem Willen eine bestimmte Richtung zu geben; er lebt nicht, wie ein Lama, in einem monchischen Quietismus; er ist kein Held wie Rostem; er ist kein Künstler, der wie ein Phidias, Skopas Götterideale schafft und dadurch sich endlich als die Macht der Religion erfährt; durch den Titel, durch den Namen weiss er sich als die unbedingte Macht. Diese Apotheose ist die Carricatur der hellenischen Apotheose, die immer als Resultat erscheint.

[S. 11] Monotheismen. [S. 12] historisk fremtrædende i Jødedom og Muhamedanisme, og den mere isoleret staaende Deisme. Jødedom udvikler sig gennem de første Bøger, hvor Gud mere træder frem i sin Almagt, som Lovgiver, [S. 13] (Moses træder reent i Baggrunden), derpaa i Hiob den løsrevne Individua-

1837

litæt træder i en Slags Modsætning til Gud og [S.14] i Psalmerne beroliger sig ved at Gud dog er Gud, den almægtige, som Msk: ikke maa stride med. [S.16] Muhamedanismen udvikler Karrikaturen Guds Almagt bliver her til Vilkaarlighed [S.17], hans Styrelse til Fatalisme. [S.19] Deismen vender i Grunden Forholdet om; thi medens Monotheismen <som saadan> gaaer ud fra at Gud er Gud og derfor Msk. Msk., gaaer den ud fra at Msk. er Msk. og derfor Gud Gud (som et nødvendigt Accessorium til at realisere Msk's fortjente Lyksalighed.).

[S. 21 f.] Chrstdommen. Hedenskabet var poetisk, Monotheismen prosaisk; det første fuldendte sig selv i Afsindighed, kun ved de mangfoldige særskilt begrændsede Individualiteter kunde der opstaae en Eenhed i Væsen; men hvor Substanten overvælder den enkelte Begrændsning og derved opstaaer det Hæslige og Unaturlige. Vitæ Imperatorum hos Suetonius giver Exempler derpaa, Hegel: „Sich so als den Inbegriff aller wirklichen Mächte wissend, ist dieser Herr der Welt das ungeheure Selbstbewusstsein, das sich als den wirklichen Gott weiss, indem er aber nur das formale Selbst ist, das sie nicht zu bändigen vermag, ist seine Bewegung und Selbstgenuss die eben-so ungeheure Ausschweifung.“ [S.23 f.] Chrstd. er den negative Identitæt af de to i Monotheismen adskilte og kun til hinanden henførte Domme, men ogsaa Ophævelse af Hedenskabets umidd., assertoriske Dom. Monotheismens Dom er kategorisk. Hedenskabets Dom bliver problematisk, og Monotheismens hypothetisk; Chrstds Dom er en apodictisk, da den indeholder det Gudd. og Mskliges Disjunction i concret Eenhed. Weil Gott an sich Mensch ist so wird er es auch. [S. 25] Det er ikke som med den indiske Pantheisme Incarnationer, der alle bære, saavel med Hensyn til Beslutningen dertil som Formen deraf, Tilfældighedens Præg. [S. 26] Men det er hell. ikke en Mskvordelse som om Gud behøvede Msk. for at komme til Bevidsthed. [S. 30 f.] Chrstd. indeholder derfor den herligste Livs-Anskuelse. Das tragische der Kunstreligion war der Schmerz des unbegriffenen Todes, der den Genuss der schönen Heiterkeit zwar nicht negirte, wie in Ägypten, aber unangenehm

störte. Das Traurige im Monotheismus war die Last des Gesetzes, welches der Mensch zwar als das des heiligen Gottes, aber nicht als sein eignes anerkannte. Selbst die Autonomie der theoretischen und Autokratie der praktischen Vernunft im Deismus ist nur eine secundäre.

d. 8 Juni 37.

Da Gud havde skabt hele Verden da betragtede han den og: ⁹³
 see det var saare godt †, da Chrstus døde paa Korset da lød det: ^{Juni 9.}
 „det er fuldbragt.“

d. 9 Juni 37.

Se ogsaa 624.

Juni 9.

I Marginen til 93:

† Men det hedder det før end Msk. blev skabt, det blev udsagt ⁹⁴
 paa den 6te Dag, som om hermed antydedes, at hermed kom Mere ^(Juni 23.)
 end „godt“.

Kan ikke hermed sættes i Forbindelse de mærkelige Ord:
 „Ingen er god uden Gud“, nemlig som værende uden for Chrsto,
 som hvad Hegelianerne vilde kalde den rene Væren?

d. 23 Juni 37.

Til 94:

Derfor tales der ogsaa i det N. T. om, at al Guds Gjerning er ⁹⁵
 god (hvor Differentserne endnu ikke ere udfoldede) og at Gud vil ⁽¹⁸³⁸
 fuldende den gode Gjerning i os (Phil: 1,6.) ^{Novbr. 11.)}

d. 11 Nov: 38.

⁹³ see det var saare godt] 1. Mos. 1,25, sml.v. 31. det er fuldbragt] Joh. 19,30. †] se 94. ⁹⁴ Ingen er god uden Gud] Marc. 10,18.

1837

96
Juni 12.

Underrets (sit *venia verbo* da det egl. er en Modsigelse) Uformuenhed i og for sig (til at vække nogen Overbeviisning) løsrevet fra dets for Speculationen alene objective (gegenständliche) Manifestation af den evige Frihed under Betingelser den har givet sig selv (Tid og Rum) er udtalt i de Ord dersom de ikke tro Moses og Profeterne (i en endnu dybere Forstand Chrstus) troe de hell. ikke om nogen opstod fra de Døde. Thi de have blot rykket Spørgsmaalet længere bort. Naar nemlig et saadant Factum fortaltes dem, da vilde de enten antage det for sandt; men det var Overtro; ell: de vilde være indifferente; ell. de vilde efter at have faaet det fuldstændigt beviist antage det — men dog vel ikke for et Under? med mindre de ville ophæve Begrebet i samme Øieblik som det blev prædiceret om det concrete Tilfælde.

Daub (i Bauers Tidsskrift 1st B. 2 H. p. 103) bemærker meget rigtigt at saavel Tvivlen som Vantroen vilde være meget vel tjente med, at man indlod sig paa et Beviis om Sandheden af de bibelske Underværker: „Bei dieser Forderung jedoch ist in der Geschichte die Freiheit — denn das gewisse und wahre Factum soll, damit das Wunder zu glauben stehe, ein durch dieses auf nothwendige Weise bedingtes sein, und in der Natur die Nothwendigkeit ignorirt, denn das Wunder, eine freie That soll als wäre es eine Natur Begebenheit gesehen — es soll erlebt werden; die bei der Himmelfahrt des Weltheilands Gegenwärtigen sahen nur, dass er sich von der Erde entfernte, nicht aber die <unbedingte> Freiheit, sie, die Macht seiner Entfernung. Die Wahrheit, welche dieses Wunder ist, verwirklichte sich, und hat ihre Wirklichkeit in der Macht, nicht aber im vergänglichen und vergangnen Anblick dieser Bewegung. Der Zweifler also und der Unglaubige beweisen selbst so lange beide von jener Forderung eines auf dem Standpunkte der Geschichte oder der Natur, für die Wahrheit der Wunder zu führenden [S. 104] Beweises nicht ablassen: dass in ihnen die bedingte Freiheit sich entweder unter das Gesetz der Causalität, wie in einer pragmatisirenden Geschichts-, oder,

⁹⁶ dersom de ikke osv.] Luc. 16, 31. — Sml. I A 298. Daub] i den til 72 anf. Afhandling (Fortsetzung, S. 63 ff.).

wie in einer blos empirischen Natur-Kunde, unter die Sinnlichkeit die ihnen mit der Thierheit gemein ist gestellt habe“.....
d. 12 Juni 37.

Se ogsaa 628.

Juni 12.

Det er vel sandt, hvad Daub siger (Bauers Tidssk.) at i de 3⁹⁷ Udsagn af Chr. er hele hans Livshistorie indeholdt (Vide I ikke, *Juni 16.* at det bør mig at være i min Faders Gjerning; Jeg maa udføre dens Værker, der har sendt mig, saa længe det er Dag, Natten kommer, da kan Ingen arbeide; Det er fuldbragt); men man maa dog ikke glemme andre 3: han voxede og blev mægtig i Aand, fuld af Viisdom Luc. 2,40; han fristes; Min Gud, min Gud hvi haver Du forladt mig.

d. 16 Juni 37.

Se 94.

Juni 23.

Det er den i Rom: VIII,19 omtalte αποκαταδοκια της κτισεως, ⁹⁸ hvortil enkelte poetiske Glimt svare i Sagnene f.E. om Havfruer *Juni 26.* der blive forløste ved Msk. Kjærlighed, om Gnomer etc. (F. de la Motte Fouqué, Hoffmann, Ingemann som reproducerende de gl. Sagn, hvis anden Side er den, at disse Aander kunne styrte Msk. i Ødelæggelse.)

d. 26 Juni 37.

Saaledes erindre ogsaa Sagn hos forskjellige Folk om deres ⁹⁹ meest udmærkede Mænd, deres Heroer, — om hiint Ord i Genes: *Juni 26.*

⁹⁷ Daub siger] anf. Tidsskr. (se til 71) 2. Bd., 1. H., S. 88 f., i den til 72 anf. Afhdl. (Schluss). Min Gud osv.] Matth. 27,46. ⁹⁹ hiint Ord] sml. 1. Mos. 3,15, hvor det er Slangen, der tales til.

1837

(du skal knuse dens Hoved, naar den saarer din Hæl) derved at disse kun ere saarlige i Hælen — (Krischna, Hercules, Baldur.)
d. 26 Juni 37.

Juni 26. *Se ogsaa I A 9.*

¹⁰⁰
Juni 30. Middelalderen som romantisk opfattede kun den ene Side af Evigheden — Tids Forsvinden (cfr. Digte fra Middel: mange Exempler — Syvsovere etc.); men ikke som Jøderne den anden Tids-Inderligheden i Evigheden. Midd: siger vel: 1000 Aar er som een Dag; men ikke een Dag er som 1000 Aar, fordi den som stræbende vel havde et Saligheds Øieblik; men ikke en Evigheds Salighed. Forøvrigt er det mere end den simple Paralellisme der ligger i de Ord: 1000 Aar er for Gud som 1 Dag, og 1 Dag som 1000 Aar det er meget mere et ægte speculativt Udsagn, idet det ikke ophæver og tilintetgjør Tidsbegrebet; men fuldstændiggjør det.

d. 30 Juni 37.

¹⁰¹
Juni 30. Hvor nær ligger dog ikke ofte det umidd. Udtryk ved det ironiske og dog hvor langt derfra f. E. Oehlenschlaeger

O Blomster som Eder det gaar

saa gaar det mig

En stakkels Poet som en Kornblomst staaer

Og græmmer sig.

Det nærende Korn han i Veien kun er

hvad retter han ud etc.

Krischna] se Vollmer, Vollst. Wörterbuch der Mythologie aller Nationen (se til I A 319), S. 1092 f. Hercules] maaske er der tænkt paa Achilles, eller maaske paa Sagnet om den Chiton der foranlediger Hercules's Død. Baldur] maaske er der tænkt paa hans Død ved Misteltenen. ¹⁰⁰ 1000 Aar er for Gud osv.] 2. Petr. 3, 8. ¹⁰¹ Oehlenschlaeger] Poetiske Skrifter. 1. Deel (Kbh. 1805. — Ktl. Nr. 1597), S. 364 (i Digtet „Morgen-Vandring“ i: „Langelands-Reise. I Sommeren 1804“).

Er det den samme, skjøndt langt dybere, Umiddelbarhed der gjør, at Chrsti Taler og overhovedet det h: N.T. ikke har det ironiske ell. humoristiske Præg, medens blot en eneste Streg strax vilde give Udtrykket den allerstærkeste Farve af Ironie og Humor.

d. 30 Juni 37.

Ironien kan vistnok ogsaa frembringe en vis Rolighed (som da 102 maa svare til den efter den humoristiske Udvikling følgende Fred), Juli 6. som imidlertid er langt fra at være den christelige Forsoning^[†] (Brødre i Chrsto, hvor jo enhver anden Forskjel er en absolut forsvindende, et Intet i Forhold til den at være Brødre i Chrsto. gjorde Chr. dog ikke Forskjel, elskede han ikke Johannes mere end de Andre — Poul Møller i en høist interessant Samtale d. 30 Juni om Aftenen) — den kan frembringe en vis Kjærlighed[†], hvor- med f. E. Socrates omfattede sine Disciple (aandelig Paederastie som Haman siger); men det er dog egoistisk, fordi han stod som deres Forløser udvidede deres bængede Udtryk og Anskuelser i sin høiere Bevidsthed i sin Overskuen; men Bevægelsens Diameter er ikke saa stor som Humoristen^[††] (Himmel — Helvede — den Chrstne maa have foragtet Alt — Ironikeren høiste polemiske Bevægelse er nil admirari) Ironien er egoistisk (den bekjæmper Spidsborgerlighed og dog vedbliver den om den end i det Individet ligesom en Sangfugl hæver sig stiger^[†††] i Luften kaster lidt efter lidt Baglast ud, saaledes at den her løber Fare for at ende med et „egoistisk Fanden i Vold“; thi Ironien har endnu ikke slaaet sig selv ihjel ved at see sig selv, idet Individet seer sig selv i Ironiens Belysning.); Humoren er lyrisk (det er den dybeste Livs-Alvor — dyb Poesie, der ikke kan gestalte sig som saadan og derfor krystaliserer under de barokkeste Former — det er den gyldne Aare non fluens — det høiere Livs molimina.).

h:] ∅: hele. ¹⁰² [†] se 103. Brødre i Chrsto] sml. 24.86. †] se 104. aandelig Paederastie som Haman siger] Hamann's Schriften, herausgegeb. v. Fr. Roth (se til I A 100). 2. Th., S. 434. — Sml. 12, S. 17. som Humoristen] ∅: som hos Humoristen. [††] se 105. [†††] se 106.

1837

Den hele Holdning i den græske Natur (Harmonie — det Skjønne) gjorde at om end Individet løsrev sig og Kampen <be-
gyndte> denne dog endnu bar Præget af at være udsprungen af
denne harmoniske Livs-Anskuelse og derfor ophørte den snart
uden at have beskrevet en stor Cirkel (Socrates). Men nu traadte
en Livs-Anskuelse op der lærte at hele Naturen var fordærvet (den
dybeste Polemik, den største Vingestrækning); men Naturen tog
Hævn — og nu faaer jeg Humor i Individet og Ironie[†] i Naturen
og de mødes deri, at Humoren vil være en Nar i Verden og Ironien
i Verden antog dem virkelig derfor.

Man vil sige at Ironie og Humor i Grunden er det samme kun
med Grads Forskjel, jeg vil svare med Paulus, hvor han omtaler
Chrstd. Forhold til Jødedommen: Alt er Nyt i Chrsto.

Den chrstne Humorist er som en Plante, hvis Rod kun er synlig,
hvis Blomst udfolder sig for en højere Sol.

d. 6 Juli 37.

I Marginen til 102:

103 [†] Socrates virker derfor ogsaa blot vækkende — Gjordemoder
(Oktbr. 30.) som han var — ikke uden i uegentlig Forstand forløsende.

d. 30 Oct. 37.

I Marginen til 102, S. 63:

104 † og derfor saa uhyre forskjellig fra den nyere idealistiske-phi-
U. D. losophiske Fanden i Vold.

I Marginen til 102:

105 [††] Humoren kan derfor nærme sig det Blasphemiske Haman
U. D. vil hell. høre Viisdom af Bileams Æsel ell. af en Philosoph mod sin
Villie end af en Engel ell. en Apostel.

†] se 107. Alt er Nyt i Chrsto] se 2. Kor. 5, 17. ¹⁰⁵ Haman vil hell.
osv.] sml. 12, S. 16 og se Note dertil.

I Marginen til 102:

[+++] det er ingen Himmel-Stige, hvor Englene stige ned fra den aabnede Himmel; men det er en Storm-Stige, det gigantiske, det som paa det Chrstlige er at tage Guds Rige med Vold. 106
U. D.

I Marginen til 102, S. 64:

† Ironien i Naturen maatte udføres, saaledes dens ironiske Sammenstillinger (Msk. og Aben) etc. hos Schubert findes Adskilligt i hans „Symbolik“ det var noget som Grækerne slet ikke kjendte til, saavidt jeg veed. 107
U. D.

Middelalderen har i Eventyret Lune f. E. den Mand, der staaende 2 Mile borte fra en Mølle faaer den til at gaee ved at lægge Fingeren paa det ene Næsebor og blæse med det andet.

I Marginen til 102:

Jean Poul er den største humoristiske Capitalist 108
U. D.

Den chrstelige Romantik har vistnok et østerlandsk Attribut; men det er kun de hellig 3 Konger fra Østen der have seet dens Stjerne og nu bringe deres Gaver, Guld og kostbare Røgelser <(Drapperiet)> 109
Juli 7.

d. 7 Juli 37.

Den gl.-christelige dogmatiske Terminologie er som et Trylleslot, hvor de deiligste Prindser og Prindsesser hvile i en dyb 110
Juli 8.

¹⁰⁶ tage Guds Rige med Vold] sml. I A: 168.174. ¹⁰⁷ Schubert... „Symbolik“] se til 19, S. 23. den Mand, der osv.] Kinder-und Haus-Märchen, gesammelt durch die Brüder Grimm. 2. Aufl. (Ktl. Nr. 1425—27). 1. Bd. (Berlin 1819), S. 379. ¹⁰⁸ Jean Poul] Jean Paul's sämmtl. Werke (60 Bd. Berl. 1826): Ktl. Nr. 1777—99. ¹⁰⁹ Drapperiet] sml. I A 218.

1837

Søvn — den skal blot vækkes <belives> for at staae i sin fulde Glorie.

d. 8 Juli 37.

111 At skrive om romantiske Materier i en adæquat Sindsstemning
Juli 8. paa Latin er ligesaa urimeligt som at forlange at man skal beskrive en Cirkel ved Firkanter — de humoristiske Livs-Paradoxers Hyperbler overbyde ethvert Schema, sprænge enhver Spendetroie det er at sætte nye Viin paa gl. Læderflasker, og vil Latinen endelig beherske den ved et tvungent Giftermaal til den knyttede ungdommelige Elsker, saa faaer den gl. tandløse Kjerling, der ikke kan articulere sin Tale at undskylde, om han søger sin Tilfredsstillelse ad andre Veie.

d. 8 Juli 37.

112 See saa træder det Ironiske ikke mere frem; jeg har saa tidt
Juli 8. tænkt mig det som en Verdens Ironie naar f. E. en Bræmse satte sig paa Næsen af en Mand lige i det Øieblik han gjorde det sidste Spring for at styrte sig i Themsen, naar i Historien om Loke og Dværgen, da Eitri er gaaet bort og Brock staaer ved Blæsebælgen, der nu sætter sig en Flue paa hans Næse tre Gange; thi her træder det op som en af Lokes Rænker for at hindre ham i at vinde Vedde-maalet, i det andet Tilfælde er det en grandieus msklig Plan, der saa rædsomt spottes af en Bremse.

d. 8 Juli 37.

113 Mythologie der Feen und Elfen vom Ursprunge die-
Juli 8. ses Glaubens bis auf die neuesten Zeiten aus dem Englischen übersetzt v. Dr. O. L. B. Wolff. Weimar. 1828. 2 Th.
1ste Deel. Eventyret om Johann Dietrich (fra Rügen) p. 319

¹¹² jeg har saa tidt osv.] sml. IA: 75, S. 57 f. 335. Historien om Loke og Dværgen] i det i 113 anf. Værk, S. 131 f.

han fortæller om de Underjordiske: Ob sie auch sterben, das weiss man nicht, oder ob sie, wie Einige erzählen, wenn sie alt werden wollen sich in Steine und Bäume verkriechen und so sich verwachsen und zu wundersamen Klängen, Aechzern und Seufzern werden; die sich zuweilen hören lassen ohne dass man weiss woher sie kommen oder zu abentheuerlichen Knorren und verflochtenen Schlingen, wodurch die Hexen schlüpfen sollen, wenn sie von den wilden Jäger gejagt werden.

d. 8 Juli 37.

Se 617.

Juli 9.

Humor var der jo vel ogsaa i Middelalderen; men det var i en Totalitet, i Kirken, deels over Verden deels over sig selv, derfor har den hell. ikke saa meget af det Sygelige, som jeg troer hører med til dette Begreb, det var derfor ogsaa, at en Deel af de nyere Humorister bleve Catholiker, ønskede igjen et Samfund, en Holdning som de ikke havde i dem selv.

d. 11 Juli 37.

Jeg maa dog forundre mig over, at Justinus Kerner (i hans Dichtungen) paa en saa forsonende Maade kan opfatte det Phænomen, der altid har været saa skrækkeligt for mig lige fra det Øieblik af at jeg først erfarede det, at Een siger aldeles det Samme som jeg. Naar jeg skulde opfatte vilde i det meest forvirrede næsten mester-jakelske Unsinn, den Ene vilde begynde en Periode, som den Anden vilde fuldende, der vilde opstaae en Forvirring, om hvem det var der talte.

d. 11 Juli 37.

¹¹⁴ Sml. I A 134. ¹¹⁵ Justinus Kerner osv.] Die Dichtungen von Justinus Kerner. Neue vollständige Sammlung in Einem Bande (Stuttg. u. Tüb. 1834), S. 386 f. — Ktl. Nr. 1734. det Phænomen osv.] sml. I A 333, S. 148. Naar jeg.... i det osv.] Tanken er: For min Opfattelse vilde Phænomenet fremtræde som det osv.

1837

I Marginen til 115:

116 Justinus Kerner har netop i dette Øieblik interesseret mig saa
(Juli 13.) meget, fordi jeg hos ham, skjøndt med langt større Genie, sporer den samme kunstneriske Uformuenhed som hos mig selv, medens jeg dog tillige seer, hvorledes der kan gøres Noget, skjøndt den egentlige Continuerlighed mangler og kun kan fuldstændiggjøres ved den Stemningens Continuerlighed, hvoraf hver enkelt lille Forestilling er en Blomst, en Slags novellistisk Aphorisme, et plastisk Studium. Medens hans egne „Dichtungen“ ere saa fulde af fortræffelige phantastiske Ideer, ere derimod hans „Efterretninger aus dem Nachtgebiete der Natur“ saa tørre, at man næsten deraf kunde føre et indirecte Beviis for deres Sandhed.

d. 13. Juli 37.

117 Den ved Adams Syndefald muliggjorte gennem det derved be-
Juli 11. tingede Slægtsforhold (Slægtens Continuerlighed) virkeliggjorte Arvesynd, som den, om hvilken det hedder i Rom. 5, 13. 14., at alle Msk. syndede i Adam, fastholdt i sin kirkelig orthodoxe Consequents fjernende enhver pelagiansk Restrinction (cum hoc non ideo propter hoc — derimod et cum hoc et propter hoc paa een-gang) fører den ikke nødv: Læren om Kirken, om dennes Overflø-dighed af gode Gjerninger, om den Velsignelse som denne (ifølge sit catholske Begreb fører med sig og som det ene Adæquate fører med sig) — med sig? Eller hvorvidt er hiin i Rom. V mell. den første og den anden Adam opstillede Parallele corresponderende i sine to Leed? Eller er der Noget corresponderende til den Lære, at Alle syndede i Adam og Nogle bleve frelste i Chr., naar i det ene Tilfælde Synden sættes i Forhold til hele Slæg-ten, sees fra Slægts-Standpunktet, i det andet Chrstus stilles i Forhold til hvert enkelt Individ? (thi det oplyser jo ikke Noget, naar man siger, at ligesom de enkelte Msk. erklæres for Syndere kun forsaavidt som de finde sig i den almdl. Mskhed og gjøre den

¹¹⁶ Dichtungen } se til 115. Efterretninger aus osv. } se til 117, S. 69.

almdl. Msknatur til deres, saaledes ogsaa den anden Adams Børn blive frifundne kun forsaavidt de have Andeel i ham — hvor jo det er glemt, at det Ene er en Nødvendighed, det andet en sig for hvert enkelt Individ gjentagende Mulighed). Eller er her i Verden allerede det Forhold indtraadt: vi skulle være Engle liig, et Forhold der dog ellers omtales som et i en anden Verden først indtrædende? Eller er det ikke det samme Problem der paa den phænomenologiske Vei møder os, hvor det bekymrede urolige Individ ønsker ligesom en Mellemand, noget som vi netop maa erklære for Uprotestantisk. Eller betinger ikke Arvesynden consequent Læren om Kirken; thi ellers følger ikke det Arvelige det i Samfundet Givne — ell. ere Individerne løsrevne og Kirkebegrebet ophævet? i denne Henseende troer jeg at Günther har Noget under Læren om Gjæringer. Deri er den philosophiske Betydning af Læren om en Overflødighed af gode Gjæringer i Kirkens Skjød om en Faddergave paa den Chrstnes Vugge, som betinget ved Generationens Udvikling i anthitetisk Forhold til Adams til Slægten. — Dermed kan man ogsaa sætte i Forbindelse den Forbøn, den uudsigelige Trang til at bede for sig som ulykkelige Afdøde søge tilfredsst. hos Levende. (det kirkelige Dogme om Sjælemesse for Afdøde) cfr. Kerner eine Erscheinung aus dem Nachtgebiete der Natur 1836 p. 214.

d. 11 Juli 37.

[[†]] Jeg har tidt forundret mig over, hvoraf det kunde komme, at jeg havde en saa stor Ulyst til at optegne enkelte Bemærkninger; men jo mere jeg lærer enkelte store Mænd at kjende, i hvis Skrifter

118

[Juli 13.]

[[†]] *I Marginen*: Resolution af 13 Juli 1837,
givet paa vort Studerekamer Efterd. Kl. 6.

Günther] sml. til 31, S. 31. Kerner eine Erscheinung aus dem Nachtgebiete der Natur], durch eine Reihe von Zeugen gerichtlich bestätigt und den Naturforschern zum Bedenken mitgetheilt. Stuttg. u. Tüb. 1836. — Sml. 116.

1837

man ingenlunde sporer den kaleidoskopagtige Sammenrysten af et vist Indbegreb af Ideer (i hvilken Henseende Jean Paul maaskee ved sit Exempel har bibragt mig en utidig Ængstelighed) men jo mere jeg erindrer at en saa frisk Forfatter som Hoffmann har gjort det, at Lichtenberg anbefaler det, saa vækkes jeg ogsaa til at see hvori det egl. stak, der gjorde det, som i og for sig var uskyldigt, for mig ubehageligt ja næsten ækkelt. Grunden var da aabenbar den, at jeg ved hvert enkelt Tilfælde tænkte mig en publicistisk Mulighed, hvilken maaske krævede en vidtløftigere Udvikling, jeg ikke gad have Uleiligheden af, og under en saadan abstrakt Muligheds Udmattelse (en vis litterair Hikke og Qualme) bortdunstede Indfaldets og Stemningens Aroma^[†]. Istedetfor det mener jeg, at det vil være godt ved hyppigere Optegnelser, at lade Tankerne fremtræde med den første Stemnings Navlestreng, og saa meget som muligt glemme ethvert Hensyn til deres mulige Anvendelse, som jeg da i ethvert Tilfælde aldrig vil realisere ved at slaae op i mine Bøger, men ligesom expectorerende mig i et Brev til en fortrolig Ven, og derved vinde deels et Kjendskabs Mulighed til mig selv i et senere Moment, deels den Smidighed i at skrive, den Articulation i skriftligt Udtryk, jeg for en Deel har i Tale, den Kjendskab til en Mængde smaa Træk som jeg hidtil haver ladet staae hen med et flygtigt Blik^[††], og endelig ogsaa en Fordel, saavist det er i en anden Henseende sandt, hvad endogsaa Haman siger, at der dog gives Indfald, man kun faaer eengang i sit Liv. En saadan Øvelse bag Coulisserne er vist nødvendigt for ethvert Msk., der ikke er saa begavet, at hans Udvikling paa en Maade er publik.

Juli 13. Se ogsaa 116.

Lichtenberg anbefaler det] G. C. Lichtenberg's Ideen, Maximen und Einfälle. Nebst dessen Charakteristik. Herausgegeben von Gustav Jördens. 1. Theil (2. Aufl. Leipz. 1831), S. 111, sml. S. 119 f. og 29 f. — Ktl. Nr. 1773—74 (1.—2. Theil. Leipzig 1830—31). [†] se 119. [††] se 120. Haman siger] Hamann's Schriften (se til I A 100). 3. Th., S. 392.

I Marginen til 118:

[†] og de Optegnelser derfor jeg har enten vare saa aldeles 119
 skrumpede sammen, at jeg nu ikke forstaaer mere af dem, ell. de U. D.
 vare ganske tilfældige, hvorfor jeg ogsaa kan see, at i Almdl. paa
 en og samme Dag falder der en Mængde Optegnelser, hvilket tyder
 paa, at den har været et Slags Regnskabs Dag, men det er galt. —

Den tilsyneladende Rigdom af Indfald og Ideer som man føler
 i den abstrakte Mulighed er ligesaa ubehagelig og fremkalder en
 lignende Uro med den som Køerne lide under, naar de ikke blive
 malkede i rette Tid. Man gjør derfor rettest i, naar de udvortes
 Omstændigheder ikke ville hjælpe Een, da ligesom Køerne at
 malke sig selv.

I Marginen til 118:

[††] Noget Lignende seer man ogsaa i videnskabelig Henseende. 120
 Der gives nemlig Msk., der blot læse de aller vigtigste Skrifter om (Aug. 26.)
 de allervigtigste Udviklings Momenter, som derfor nok kjende lidt
 til den videnskabelige Kongevei; men slet ikke til Biveiene og
 deres ubesjunge Vuer og Herligheder; de gjøre for en Deel lige-
 som Engellænderne Fastlands-Routen; men derfor er ogsaa deres
 Viden saa compendieus.

d. 26 Aug. 37.

Til 120:

disse abrivierede Msker!

121
 d. 4 Nov. 37. (Novbr. 4.)

Tak Lichtenberg Tak! fordi Du siger: at der ikke gives noget 122
 Kraftløser end at tale med en saakaldt Litterator i Videnskaben, U. D.
 som ikke selv har tænkt, men veed 1000 historisk-litterariske

¹²³ Lichtenberg...siger] det til 118, S. 70 anf. Skr., 1. Theil, S. 117.

Omstændigheder ^[†]. „Es ist fast als wie die Vorlesung aus einem Kochbuch, wenn man hungert“. O Tak for denne Røst i Ørkenen, Tak for denne Læskelse, lig et Fugleskrig af en vild Fugl i Nattens Taushed sætter den hele Phantasien i Bevægelse, jeg forestiller mig, at det var efter en langvarig Passiar med et sligt lærd Udgangsøg, som maaskee berøvede ham et lyksaligt Øieblik. Destoværre er der i det Exemplar, hvori jeg læser, sat et Mærke, som forstyrrer mig; thi jeg seer allerede i Aanden en ell. anden Journalist, der omhyggelig har gennemgaaet dette Værk for at fylde Bladet med Aphorismer med ell. uden Lichtenbergs Navn, og derved har han destoværre berøvet mig Noget af Overraskelsen.

I Marginen til 122:

¹²³ ^[†] De holde Liste ligesom Leporello, men hvad de savne ja deri
U. D. stikker det; medens D. Juan forfører og nyder — noterer Leporello Tid, Sted og Pigens Signalement.

¹²⁴ Hvilket velsignet Udtryk Lichtenberg proponerer for „at be-
U. D. tegne de Folks Skrivemaade, der i en vis taabelig Modestil skrive Hverdags-Tanker, hvor idethøjeste det bliver udført, som fornuftige Folk allerede have tænkt ved det blotte Ord: Candidat-Prosa“.

¹²⁵ Der indtræder undertiden et Phænomen, der i aandelig Hen-
U. D. seende aldeles svarer til den vegetative fordøiende Henslumren i en behagelig Reconvalescent-Fornemmelse. Saaledes træder Bevidstheden her som en overskyggende Maane fra Prosceniet til Baggrunden; man ligesom henslummer i det Hele (et pantheistisk

[†] se 123. ¹²⁴ Lichtenberg proponerer] det til 118 anf. Skr., 1. Theil, S. 122. — Sml. S. V. XIII, S. 59. ¹²⁵ Sml. 172.

Element, uden at det imidlertid som det religieuse efterlader en Styrke), i den orientalske Hendrømmen i det Uendelige, hvor det saa tillige forekommer En, som om Alt var en Fiction, — — og man stemmes som ved et grandieust Digt: hele Verdens Tilvær, Guds Tilvær, min Tilvær er Digt, hvori alle de mangfoldige, de rædsomme Ujævnheder i Livet, ufordøielige for den menneskelige Tænkning, ere udsonede i en taageagtig, drømmende Tilværelse. — O desværre vaagner jeg op igjen, destoværre begynder netop saa den ulykkelige Relativitet i Alt, de uendelige Spørgsmaal om, hvad jeg er, om mine Glæder og Andres Interesser for mig, for hvad jeg gjør, medens maaskee Millioner gjøre netop det Samme.

Alle see det Parodiske i Smaakjøbstads-Liv, men Ingen seer, ¹²⁶
at Hovedstaden parodierer en verdenshistorisk Hovedstad, *Juli 14.*
og dog taler man sammen, og dog eftertrykker øieblikkeligt den
Ene med gnidrede Duodez-Bogstaver den Andens Uncialer;
dog opføres paa samme Tid Scene for Scene med de samme Ord
Verdens Tragoedier paa det største Theater og paa Vaudeville-
Theatret!

d. 14. Juli 37.

Spidsborgerne springe altid et Moment over i Livet, og deraf ¹²⁷
fremkommer deres parodiske Forhold til dem, der staae over dem. *Juli 14.*
— [...] Moralitet er dem det høieste, langt vigtigere end Intelli-
gents; men de have aldrig følt den Begeistring for det Store, det
Talentfulde endogsaa i sin abnorme Skikkelse. Deres Moral er
et kort Indbegreb af de forskjellige Politie-Placater; det Vigtigste
for dem at være et nyttigt Medlem af Staten og holde Aftenbetragt-
ninger i en Klub; de have aldrig følt den Hjemvee efter et ube-
kjendt, fjernt Noget, aldrig det Dybe, der ligger i slet Intet at være,
at spadserere ud af Nørreport med 4 β i Lommen og en tynd Rørstok

¹²⁷ [...] betegner, at noget er udeladt af Barfod.

i Haanden; de have ingen Ahnelse om den Livsanskuelse (som jo en gnostisk Sect gjorde til sin): at lære Verden at kjende gennem Synd, — og dog sige de ogsaa: man maa rase ud i Ungdommen („wer niemals hat ein Rausch gehabt, er ist kein braver Mann“); de have aldrig haft et Glimt af den Idee, der ligger til Grund herfor, naar man gennem den skjulte, hemmelighedsfulde, i sin hele Rædsel kun for Ahnelsen aabne Dør er trængt ind i hiint dunkle Sukkenes Rige, — naar man seer Forførelsens og Besnærelsens knuste Offre og Fristerens Kulde.

d. 14. Juli 37.

I Marginen til 127:

- ¹²⁸
U. D. Man bebreider Andre: at de for meget frygte Gud. Meget rigtigt, thi til ret at elske Gud, hører ogsaa det at have frygtet Gud; Spidsborgernes Kjærlighed til Gud indtræder, naar det vegetative Liv er i fuld Virksomhed, naar Hænderne folde sig behageligt over Maven, og fra det i en blød Lænestol tilbagebøiede Hoved et søvndrukkent Blik hæver sig mod Loftet, mod det Høiere, jfr. det pantheistiske „Velbekom's“ (velbekomme os).

I Marginen til 127:

- ¹²⁹
U. D. Naar de tale om Børneopdragelse, saa mene de ved velopdragne Børn dresserede Abekatte, der hidtil Gud skee Lov ikke ere komne (og skulle de hele deres Levetid forblive i deres Forældres Huus, kunne de haabe: komme aldrig) under deres velvise Forsorg i Forhold til noget Poetisk, der i mindste Maade kunde virke skadeligt paa deres Fordøielse — og det er dette Opdragelses System, der netop nægter Legemernes Opstandelse! Det

[den Livsanskuelse osv.] se: K. Hase, Kirkehistorie, overs. af C. Winther og T. Schorn (Kbh. 1837. — Ktl. Nr. 160—66), S. 88. — Sml. I A 282; S. V. IV, S. 372. wer niemals hat osv.] „Wer niemals einen Rausch gehabt, Das ist kein braver Mann“. Den saaledes begyndende Sang er aftrykt i: Visebog indeholdende udvalgte danske Selskabssange; med Tillæg af nogle svenske og tyske. Samlet, trykt og forlagt af Andreas Seidelin (Kbh. 1814. — Ktl. Nr. 1483), S. 400. hiint dunkle Sukkenes Rige] sml. I A 326.

forstaaer sig, de have da ogsaa ved en lille, vel tilladelig exegetisk Modification Skriftens Ord for sig med Hensyn til Guds Rige her paa Jorden: at det (ikke) bestaaer i Mad og Drikke.

I Marginen til 127:

„Man skal elske Næsten som sig selv“, sige Spidsborgerne, og derved mene disse velopdragne Børn og nu nyttige Medlemmer af Staten,— der have megen Modtagelighed for enhver foreløbig Følelses-Influenza,— deels at man, naar En beder om en Lysesax, uagtet han sidder langt borte fra Vedkommende, skal sige „værs'-artig“ og reise sig „med stor Fornøielse“ for at overbringe den, deels at man skal huske paa at aflægge de behørigte Condolations-Visiter; men de have aldrig følt, hvad det vil sige, at hele Verden vender dem Ryggen; thi den hele Stime af Omgangs-Sild, hvori de leve, tillader naturligviis ikke et sligt Forhold at indtræde; og naar der engang behøves alvorlig Hjælp, da vil jo sund Sands sige dem, at Een der i høi Grad trænger til dem og efter al Rimelighed aldrig vil komme i det Tilfælde at kunne hjælpe dem igjen, at han ikke er — deres † Næste.

d. 19 Juli 37.

Til 130:

† Man har overhovedet ingen Næste; thi „Jeget“ er paa eengang sig selv og sin Næste, som det jo ogsaa er udtrykt: Man er sig selv nærmest (o: man er sin egen Næste).

d. 7 Octob: 37.

Jeg har ogsaa forenet det Tragiske med det Comiske: Jeg siger Vittigheder, Folk leer — jeg græder.

d. 14. Juli 37.

Skriftens Ord] Rom. 14, 17. ¹⁸⁰ Man skal elske osv.] sml. Matth. 22, 39.
†] se 131.

1837

133 Man ivrer saa meget mod Antropomorphismer og erindrer ikke
 Juli 15. at Chrsti Fødsel er den største og den betydningsfuldeste.
 d. 15 Juli 37.

Juli 19. Se 130.

134 Endogsaa Echo, der fra det romantiske Standpunkt seet er i
 Juli 20. høieste Grad parodisk (altsaa opfattes humoristisk) have Græ-
 kerne vidst at passe ind i deres harmoniske Livs Anskuelse og
 det var en venlig Nympe.

d. 20 Juli 37.

I Marginen til 134:

135 det er derfor ogsaa mærkeligt, at Echo i den gl. nordiske Folke-
 (Oktbr. 10.) troe hedder: Dvergmål ell. Bergmål 3: Dværge- ell. Bjergsprog cfr.
 Grim irische Elfenmärchen p. LXXVIII. Biörn Haldorson 1,73 a.
 Færøiske Quæder Randers 1822 S. 464. 468.)

d. 10 Oct: 37.

136 cfr. denne Bog p. 10 og 11.

Aug. 4. Humoren er den til sin største Vibration gennemførte Ironie,
 og omendskjøndt det christelige er den egl. primus motor, saa
 kan der desuagtet findes i et christeligt Europa Folk, som ikke er
 kommen til at beskrive mere end Ironien, og derfor hell. ikke have

¹⁸⁵ Grim irische Elfenmärchen] Irische Elfenmärchen, übersetzt von
 den Brüdern Grimm. Leipz. 1826. (Se I C 105). Her findes ogsaa Henvisningerne
 til: Lexicon Islandico-Latino-Danicum Biörnnonis Haldorsonii. Biörn Haldorsens
 islandske Lexikon. Ex manuscriptis legati Arna-Magnæani cura R. K. Raskii editum.
 Vol. I (Havniæ 1814), og: Færøiske Qvæder om Sigurd Fofnersbane og hans Æt.
 Med et Anhang. Samlede og oversatte af H. Chr. Lyngbye. Randers 1822. (Ktl. Nr.
 1484). — Sml. S. V. XIII, S. 330. ¹⁸⁶ denne Bog p. 10 og 11] se 101—108.

kunnet gennemføre den absolut-isolerede, p[er]sonlig-ene-bestaaende Humor, og derfor enten søge Hvile i Kirken, hvor hele Sammenholdet af Individuer udvikler i een Humor over Verden en chrstlig Ironie, saaledes som det var Tilfælde med Tieck etc.; ell. hvor det Religieuse ikke kommer i Bevægelse danne en Klub (Serapions Brüder — som dog imidlertid hos Hoffmann ikke var noget Materiellt virkeligt men et ideelt.). Nei Hamann er dog den største og egligste Humorist, den ægte humoristiske Robinson Krusoe ikke paa en øde Øe men i Livets Larm, hans Humor er ikke et æsthetisk Begreb men Liv, ikke en Helt i et behersket Drama.

d. 4 Aug. 37.

I Marginen til 136:

So erst wird die Willkür verbrecherisch, denn ausserdem ist sie Princip der höchsten Heiterkeit und Seligkeit z. E: im Humor. 137
U. D.
Rosenkrantz Encyclopedie p. 73.

cfr. p. 10 og 11 og 19.

Nu indseer jeg hvorfor det egl. Humor ligesom Ironien ikke kan opfattes i en Roman og derved ophøre at være et Livsbegreb, netop fordi det hører med til Begrebet ikke at skrive, hvilket vilde røbe et altfor forsonligt Standpunkt mod Verden. (hvorfor jo ogsaa Haman et Sted bemærker, at der igunden ikke er noget Latterligere end at skrive for Folk). Ligesom Socrates derfor ikke efterlod Skrifter, saaledes efterlod Hamann kun saa meget som den nyere 138
U. D.

Serapions Brüder] se: Die Serapions-Brüder. Gesammelte Erzählungen und Märchen. Herausgegeben v. E. T. A. Hoffmann. 1.—4. Bd. Berlin 1819—21. Supplementbd. 1825. (Bd. I ff. i E. T. A. Hoffmann's ausgewählte Schriften. Berlin 1827—28. Ktl. Nr. 1712—16. Sml. I C: 60.92—94). egligste] ∴ egentligste. ¹³⁷ Rosenkrantz Encyclopedie] Karl Rosenkranz, Encyklopädie der theologischen Wissenschaften. Halle 1831. — Sml. C 61. ¹³⁸ p. 10 og 11 og 19] se: 101—108. 136. Haman et Sted bemærker osv.] sml. Schriften (se til I A 100). I. Th., S. 423.

Tids Skrivesyge forholdsviis gjorde nødvendigt og tillige blot Leilighedsskrifter.

I Marginen til 138:

- ¹³⁹
U. D. „Thi hvor skulde det falde Hamann ind at udgive sine samtlige Værker“ — han, som aldeles enig med Pilatus, hvem han endog erklærer for den største Philosoph, sagde: Hvad jeg skrev det skrev jeg.

I Marginen til 138:

- ¹⁴⁰
U. D. Derfor kan Humoristen egl. hell. aldrig blive Systematiker, thi han anseer ethvert System for et fornyet Forsøg i den bekjendte Blickerske Maneer at sprænge hele Verden med en eneste Syllogisme; medens han selv dermed netop har faaet Øie for det Incommensurable, som Philosophen aldrig kan beregne, og derfor maa foragte. Han lever i Fylden og føler derfor, hvor meget der bestandig bliver tilbage, om han end har udtalt sig allerlykkeligst (deraf denne Ulyst til at skrive). Systematikeren mener, at han kan sige Alt, og at hvad der ikke lader sig udsige er feilagtigt og underordnet.

- ¹⁴¹
U. D. Ironien hos de Gl. er dog af en ganske anden Art end hos de Moderne. Allerede dens Forhold til det harmoniske Sprog, det korte Græsk i Modsætning til den moderne reflecterende Vidtløftighed; men Grækernes Ironie er tillige plastisk f.E. Diogenes, der ikke gjør den Bemærkning, at naar en daarlig Skytte skyder sidder man bedst ved Maalet; men gaaer hen og sidder sig ned ved Maalet. O gid jeg kunde have hørt Socrates ironisere.

¹³⁹ Thi hvorskulde osv.] sml. dog Roth's Fortale (Hamann's Schriften. 1.Th.), S.X. han....erklærer osv.] Hamann's Schriften (se til 1A 100). 5.Th., S. 274.

¹⁴⁰ Blickerske osv.] se: Samlede Noveller af S. S. Blicher (Ktl. Nr. 1521—23). 5. Deel (Kbh. 1836), S. 212 (i: „Fjorten Dage i Jylland“).

1837

Heyne er unægtelig Humorist (udviklet som al Humor af Chrstd. selv, idet den, selv humoristisk, traadte og træder i Modsætning til den ironisk udviklede Verden og ved sin Lærdom aflokkede Ironien humoristiske Funcker, idet den (Chrstd.) blev til Forargelse^[†], og nu Ironien ikke vilde lade sig gjenføde af Humoren og derpaa forsone; men udviklede sig som diabolisk Humor); men han kunde ikke holde sig ene og constituerede et Modbillede til Kirken, der humoristisk udfolder sig mod Verden, idet Verden nu søgte at constituere sig som en perennerende humoristisk Polemik mod Kirken.

142
Aug. 26.

d. 26 Aug. 37.

I Marginen til 142:

[†] Som jo Chrstd. ogsaa forargede Paulus.

143
U. D.*I Marginen til 142:*

Derfor seer vi ogsaa i Evangelierne, at Dæmoniaci have en Bevidsthed om Chrstds Betydning for Livs-Udviklingen) $\tau\acute{\iota}$ $\epsilon\mu\omicron\iota$ $\kappa\alpha\iota$ $\sigma\omicron\iota$; men de ønske ogsaa, at Chrstd vil forlade dem, de tør ikke gennemføre denne Tanke. cfr. Luc. 8,26—39; Mth. 8,28—34; Mc. 5,1—20. Luc. 4,31—37; Mc. 1,21—28.

144
(1839
Jan. 8.)

d. 8 Jan. 39.

Det er nogle mærkværdige Ord jeg finder som et Citat af Luthers Tischreden i v. Dobeneck (des deutschen Mittelalters Volksglauben und Heroensagen 2de Bind. Berlin 1815) 1ste B. p.149 n: om Een, der forskrev sig til Djævelen: Endlich **betrog** ihn der Teufel **redlich** (hvilken sørgelig Ironie for Vedkommende.)

145
Aug. 26.

d. 26. Aug. 37.

[†] se 143. ¹⁴³ Sml. 64.

1837

Aug. 26. *Se ogsaa: 64.120.*

146 cfr. p. 11.

Aug. 27.

Det humoristiske Udtryk for den chr: Svaghed: de ere svage i Chrsto. (thi saa er Gud stærk i dem og derfor siger Paulus at han vil prale af sin Svaghed, at finde Behag i sin Svaghed 2 Cor: XII,10 etc.) 2 Cor: XIII,4. cfr. Calvin til dette Sted: nos infirmi sumus in illo. Infirmum esse in Chr.; hic significat socium esse infirmitatis Chr: Ita suam infirmitatem gloriosam facit, quod in ea sit Christo conformis: neque jam amplius horreat probum, quod sibi commune est cum filio dei, sed interea dicit, se victurum erga eos Chr: exemplo.

Som overhovedet med H: t: den humoristiske Opfattelse af Chrstd., det meget forslidte dogmatiske Spørgsmaal m: H: t: Chrsti Liv bliver af Vigtighed, om han nemlig i sin Fornedrelses Tilstand havde det guddommelige Liv *κατα κενωσιν* ell. *κατα κρυψιν*, det sidste er egl. humoristisk.

d. 27 Aug. 37.

I Marginen til 146:

147

Aug. 27.

Noget Humoristisk synes ogsaa at ligge i 2 Corinth: XIII,7, hvor han ønsker Menigheden at intet Ondt maa hende den, „ikke for at vi skulle synes dygtige; men for at I kunne gjøre det Gode *ὑμεῖς δε ως αδοκιμοι ωμεν*“, da jo dog netop i samme Grad som deres Godhed voxede paa en Maade hans Ære tiltog; med mindre Meningen er, at han i den Grad ønsker dem Fremgang i det Gode, at han selv ved Siden deraf maa blive *αδοκιμος*.

d. 27 Aug. 37.

148

Aug. 27.

Der gives visse Msk., der leve i en indbildt grandieus Verden (ell. storartet historisk) og nu udenvidere overføre denne Maale-

¹⁴⁶ p. 11] se 102. Calvin] Joannis Calvini in Novum Testamentum commentarii cur. A. Tholuck, vol. V. (Epistolarum N.T. pars I. Berol. 1834. — Se til I C 35), p. 601. Fremhævelsen er S. K.s.

stok paa de ubetydeligste Tilfælde, hvorafter fremkommer Noget ligesaa Latterligt som om man vilde opmaale en Æske med Favnamaal. —

d. 27 Aug. 37.

Det Erkjendelsens Moment som den tilkommende Salighed ¹⁴⁹ dog nødvendigviis ogsaa maa indeholde, træder paa en Maade ^{Aug. 28.} frem Eph: 1,21. „over ethvert Navn, der skal nævnes ikke blot εν τω αιωνι τουτω; men ogsaa εν τω μελλοντι“, hvor jo dog det tillige er indeholdt, at man vil komme til at gjøre Bekjendtskab med Navne, der have større Betydning end selv de allerstørste verdenshistoriske.

d. 28 Aug. 37.

Se ogsaa I C 121.

Aug. 28.

Hvilken Type for det msklige Hjertes Historie er dog ikke det ¹⁵⁰ Træk hos Jøderne, at de, da det gik dem galt i Verden, forvanskende Haabet om en Frelser, ventede en jordisk Messias? Hvor ^{Aug. 31.} erindrer det ikke om de mange Drømmerier om Penge, som skulle helbrede og berolige, om et lykkeligt Giftermaal, om Anbringelse i en bestemt Embeds Karriere etc. etc.

d. 31 Aug. 37.

I Marginen til 150:

Enhver Chrsten har ogsaa haft sin jordiske Messias. —

¹⁵¹
U. D.

Man maa med sin Gjenfødelse ikke være for hurtig, at det ikke ¹⁵² gaaer dermed som det gik med Trolldmanden Virgilius, da han ^{Aug. 31.} vilde forynge sig og til den Ende havde ladet sig slaae ihjel (hugge i Stykker) og nu ved dens Uforsigtighed, der skulde passe paa

¹⁴⁹ Sml. I A 99, S. 71. ¹⁵³ Sml. S. V. I, S. 11. Trolldmanden Virgilius] sml. I C 83.

1837

Kjedelen, denne for tidligen aabnedes, og han <(Virgilius)> som først endnu var bleven til et Barn forsvandt under Jammertoner.
d. 31 Aug. 37.

153 Saavidt jeg husker er det Seneca, der siger de mærkelige Ord:
U. D. Quæ latebra est, in quam non intret metus mortis.—

154 Excerpt af Wilhelm Lunds Anmeldelse af Hauchs
U. D. Bog i Maanedsskrift for Litteratur.

[S. 311] En Bestaaen ved sig

En Bestaaen for sig (Individualitet)

[S. 312 f.] Receptivitet Spontaneitet.

1. Krystal.
(Production)

[S. 313 f.] 2. Plante.
(Reproduction)

[S. 315 f.] Absorption Secretion.
a) til Ernæring.
b) midd. den egl. Secretion
c) Excretion.

[S. 316 ff.] 3. Dyr.
Vener. Arterier.
Nerver.
Sandseorganer. Muskler.
Følelse. Villie.
(Instinct)

[S. 321] 4. Menneske.
Fornuft. Frihed.

¹⁵⁴ Wilhelm Lund[s] se til IA72. Anmeldelsen var anonym; sml. Københavns-posten 1831, Nr. 283. Hauchs Bog] C. Hauch, Kort Oversigt over en Deel rudimentariske Organer, over deres Bestemmelse i Naturen, samt over en systematisk Udviklingsfølge, der tildeels paa disse kunde bygges (Blandinger fra Sorøe. I. Hl., S. 16 ff.). i Maanedsskrift for Litteratur] 6. Bd. (Kbh. 1831), S. 309—350.

1837

Det er dog en mærkværdig Overgang, naar man begynder at lære Læren om Indicativ og Conjunctiv, idet her jo det først træder frem for Bevidstheden, at Alt kommer an paa hvorledes det tænkes, hvor altsaa Tænkningen i sin Absoluthed afløser en tilsyneladende Realitet.

155

Septbr. 4.

d. 4. Septbr: 37.

Indicativet tænker noget som Virkeligt (Tænkningens og Virkelighedens Identitet). Conjunctivet tænker Noget som Tænkligt

156

U. D.

Skulde Grunden til at Latinerne sætte et Indicativ i saadanne Sætninger som: skulde, burde, kunde, det vilde være for vidtloftigt, ikke ligge deri, at de moderne Sprog involvere en langt større (ell. rettere først udviklede) Reflexionen, hvoraf naturligviis ethvert Udtryk igjen bliver svangert ^[†]. Det er ogsaa Grunden til, hvilket jeg ved en anden Leilighed er kommen til at tænke paa, hvorfor det maatte være langt lettere at katechisere paa Græsk (som jo da ogsaa Grækerne opdrev den største Katechet Socrates) fordi i de moderne Sprog det enkelte Udtryk noksaa simplificeret dog endnu indeholder en Reflexion, som skal udskilles.

157

Septbr. 5.

d. 5. Sept: 37.

I Marginen til 157:

[†] Hegel taler jo ogsaa om Latinernes Ernsthed . . . deri ligger det maaskee.

158

U. D.

¹⁵⁵ Ifølge Attest udstedt af Rektor M. Nielsen ved Borgerdydskolen i Kbh. Novbr. 1840 overtog S. K. et Skoleaar efter eget Ønske Undervisningen i Latin i denne Skoles 2den (i næstøverste) Klasse. ¹⁵⁶ Se til 155. ¹⁵⁷ Se til 155. [†] Se 158. ¹⁵⁸ Hegel taler . . . om osv. | se den i 92 exciperede Afhandl. af Karl Rosenkranz: Eine Parallele zur Religionsphilosophie, S. 9 (92, S. 57).

1837

Septbr. 6. Se 663.

159 U. D. Læren om Indicativ og Conjunctiv indeholder igrunden de
meest æsthetiske Begreber, og volder den næsten høieste æste-
thiske Nydelse (det grændser nemlig til det Musicalske, der er
det Høieste) og Conjunctiv gjelder den saa fortærskede Sætning
cogito ergo sum, den er Conjunktivets Livsprincip (derfor kunde
man egl. foredrage hele den nyere Philosophie under en Theorie
om Ind. og Conj.; den er nemlig reen conjunctivisk)

160 Septbr. 13. Man maatte kunne skrive en heel Roman, hvori det præsen-
tiske Conjunktiv var den usynlige Sjæl, var hvad Belysningen er
for Maleriet

13 Sept. 37.

161 Septbr. 13. Deraf kommer det ogsaa at man egl. med Rette kan sige om
det Conjunktiv der indtræder som et Glimt af den omtalte Persons
Individualitet, ret egl. kan siges at være en dramatisk Replique,
hvorved Fortælleren ligesom træder til Siden og giver Bemærk-
ningen som den ud af Individualiteten sande (d: v: s: den poetisk
sande) ikke som den factisk virkelige, ikke som om den jo ogsaa
kan være det; men den fremstilles netop med Subjectivitetens
Belysning. —

d. 13 Sept. 37.

162 Septbr. 13. Der gives Msk., om hvilke man vel ikke kan nægte, at de ere
Msk. (det er høre under Begrebet Msk.); men som mere ell. mindre
ere defective casibus.

d. 13 Sept. 37.

¹⁵⁹ Se til 155. ¹⁶⁰ Se til 155. Belysningen osv.] sml. I A 110. ¹⁶¹ Se
til 155. ¹⁶² Se til 155. Sml. I A 126.

1837

163

Septbr. 20.

Det vilde være interessant at forfølge Msk. Naturens Udvikling (i de enkelte Msk. ϗ: altsaa de enkelte Aldere) ved at vise, hvad man i de forskjellige Aldere leer af, deels ved at anstille disse Experimenter med en <og> samme Forfatter f. E. vor Kilde-Skribent Holberg, deels ved de forskjellige Arter af det Comiske. Det vilde i Foreningen med Undersøgelser og Experimenter over i hvilken Alder det Tragiske meest behager og andre psykologiske Betragtninger over Forholdet mellem det Comiske og det Tragiske, hvorfor man f. E. hellere læser det Sidste alene, det andet i Forening, afgive et Bidrag til det Værk, jeg mener man nu burde skrive, nemlig den msklige Sjæls Historie (ligesom i et normalt Msk.) i Sjælstilstandenes Continuerlighed (ikke i Begrebet's) consoliderende sig i enkelte Bjergknuder (ϗ: verdenshistorisk mærkværdige Repræsentanter for Livs-Anskuelser).

d. 20 Sep. 37.

Desto værre er min egl. Aand saa hyppigt tilstæde hos mig kun
κατα κρούψιν.

164

Septbr. 20.

d. 20 Sep. 37.

Det er altid vort Livs Moses (det er vor hele fulde poetiske Livskraft) der ikke kommer ind i det forjættede Land; det er kun vort Livs Josua der kommer der. Som Moses til Josua forholder vort Livs poetiske Morgendrøm sig til dets Virkelighed.

165

Septbr. 23.

d. 23. Sep. 37.

Nu veed jeg et passende Æmne for en Disputats: om Begrebet Satire hos de Gl., om de forskjellige romerske Satirikeres indbyrdes Forhold.

166

Septbr. 25.

d. 25. Sept. 37.

¹⁶³ hellere læser det Sidste alene osv.] sml. IA 198. ¹⁶⁴ κατα κρούψιν sml. 146 Slutn.

1837

167
Septbr. 27.

Det er derved at Holbergs E. Montanus endnu holder sig paa det Comiske (medens den nemlig i saa mange andre Henseender er tragisk) at til Slutningen Galskaben seirer ved at tage en Straf over E. og tvinge ham til Sandheds Erkjendelse ved et Middel (at prygle ham) der er endnu afsindigere end al deres øvrige Galskab. —

d. 27 Sept. 37.

168
Septbr. 29.

Der gives Msk., der staae i Livet ligesom Interjektioner i Talen uden Indflydelse paa Sætningen — det er Eremiterne i Livet, der i det høieste styre en Casus f. E. O! me miserum.

d. 29 Sept. 37.

169
Septbr. 29.

I Grimm irische Elfenmärchen, om hvilke han siger m: H: t: deres engelske Original at de netop ere hentede ud af Folket, med dets Idiotismer og for en stor Deel med verba ipsissima — er det mærkeligt nok at der med H: t: det Spørgsmaal om det „stille Folk“ „de Underjordiske“ etc., naar man først har berøvet dem Phantasien Uskyldighed og der da spørges om de som gode ell. onde Aander træde i Forhold til Msk. at der findes begge Svar; p. 20: Die Mahlzeit des Geistlichen: Leute, die sich auf solche Dinge verstehen, sagen, das stille Volk sey ein Theil jener aus dem Himmel verstossenen Engel, die nun auf Erden festen Fuss gefasst haben, während ein anderer Theil grösserer Sünden wegen, an einen viel schlimmern Ort noch tiefer gesunken sey... p. 42. Die Flasche: In den guten Tagen, wo das stille Folk sich noch häufiger sehen liess, als jetzt in dieser ungläubigen Zeit. Men dog er dette Spørgsmaal ingenlunde besvaret med spidsborgerlig Grundighed; men paa Grund af den slumrende Ironie (cfr. den anden

¹⁶⁷ E. Montanus...tragisk] sml. I A 34. ¹⁶⁸ Sml. I A 126. ¹⁶⁹ Grimm irische Elfenmärchen] se til 135. han siger] Fortale S. VI.

Bog No 2.) veed man egl. ikke, om man skal smile af dem, der frygte for disse Væsener ell. af dem, der med deres vældige formentlige Overlegenhed ylle beherske dem, idetmindste see vi gjerne disse Væsener ingenlunde at tage en onskabsfuld men vel en sarkastisk Hævn. —

d. 29 Sept. 37.

Se ogsaa: 669. — I C 105.

Septbr. 29.

I Marginen til 169:

som det overhovedet er mærkeligt, at paa samme Tid som disse 170
Væsener levede i Sagnene i den meest brogede Phantasies Nai- U. D.
vitæt paa samme Tid gjøres det Spørgsmaal, om de vare gode ell. onde Aander. Men deels maa det glæde os at dette Spørgsmaal vel bliver opkastet men ogsaa strax henkastet: das mag dahin gestellt bleiben (Grimm p. 20) deels at medens i hine Tider Guds-frygten var større og desaarsag Afskyen for det Onde større der dog tillige var en vis Barnlighed i Opfattelsen af det Gode og det Onde ogsaa med H: t: Guds Standpunktet og jeg tør nok paastaae, at der i Middelalderens Opfattelse af Synden er en dyb Veemod; men og lidt Skjelmerie, (ligesom naar vi see Børn deels det Haab der her altid er saa levende — deels den underlige Modtagelighed for det Geniale der ligger heri) der imidlertid ingenlunde maa forvexles med vor prosaiske Tids trivielle sophistiske Forstandighed, hvor vi desto værre bestandig vinde i Virkelighed i samme Grad som vi tabe i Idee 3: vi faae historisk virkelige Hyklere etc. og alle hine rædsomme Laster, fordi vi ikke ville lade os nøie med at faae dem i Sagnet i Traditionens Manna. —

Se 675.

Oktbr. 2.

den anden Bog No 2] se 36, S. 35; sml. 37 og I A 238. ¹⁷⁰ Grimm] irische Elfenmärchen, se 169.

1837

171 Mit Liv er desto værre altfor konjunktivisk, Gud give jeg havde
Oktbr. 7. nogen indikativisk Kraft.

d. 7 Oct. 37.

172 Hvor det dog er rædsomt naar al Historie forsvinder for en
Oktbr. 7. sygelig Grublen over sin egen jammerlige Historie! Hvo viser
Middelveien mellem denne Fortæren af sig selv under Betragt-
ninger som om man var det eneste Msk., der nogensinde har
været, er ell. vil vorde, og — en daarlig Trøst over et almdl. mskligt
commune naufragium? det er dog det, som egl. Læren om en Kirke
skulde bevirke. —

d. 7 Oct. 37.

Oktbr. 7 Se 131.

173 Det er Noget besynderligt Lavkomisk, der ligger i at læse om
Oktbr. 8. Brownie (en Slags Ellefolk cfr. Grimm Irische Elfenmärchen
Fortale p. XLIX.) at det han sætter meest Priis paa er et aflagt
Klædningsstykke[†]. Det er allerede besynderligt nok at læse om,
hvorledes de ønske at faae noget at spise (hvilket Brownie har
tilfældes med mange andre af den Sort Væsener.); men at see
en saadan Person spadserer om i et aflagt Klædningsstykke maa
i Sandhed være latterligt.

d. 8 Oct. 37.

I Marginen til 173:

174 † saaledes vender i dyb Veemod Sindet sig ofte tilbage til Barn-
(1839 dommens endog luslidte Virkelighed og uddød for Verden ind-
Juni 8.) svøber sig i den som i et Liigklæde.

d. 8 Juni 39.

¹⁷² Sml. 125. 187. ¹⁷⁸ Grimm Irische Elfenmärchen] se til 135. †] Se 174.

1837

Hvilken dyb Følelse ligger dog ikke deri, at en Brownie, naar man vil give den Noget uden for dens tarvelige Fordringer, (Noget at leve af og et gl. Klædningsstykke) derved nøder den til at forlade det Sted, hvis gode Genius den var. Saaledes forsvinder Venskab og al Følelse, naar man byder den Betaling. —

d. 8 Oct. 37.

175

Oktbr. 8.

Vogter Eder for de falske Propheter, der komme til Eder i Ulveklæder; men indvortes ere Faar, o: Phraseologerne.

176

Oktbr. 10.

d. 10 Oct. 37.

I Marginen til 176:

Det er nemlig de systematiske Ulve.

177

U. D.

Det er det Ulyksalige ved vor Tid, at alle Msk. sige Sandhed — hvor langt bedre maa det ikke have været at leve paa en Tid, da alle Msk. løi men Stenene talte Sandhed.

178

Oktbr. 10.

d. 10 Oct. 37.

Se ogsaa 135.

Oktbr. 10.

Naar en Ironiker leer af en Humorists Vittigheder og Indfald, da er det som naar Gribben hakker i Prometheus Lever; thi Humoristens Indfald ere ikke Lune-Glutter; men Smertens Sønner og med ethvert af dem følger et lille Stykke af hans inderste viscera, og det er den magre Ironiker, der behøver Humoristens fortvivlede Dybde. Hans Latter er ofte som Dødningens Griin. Ligesom et af Smerte afpresset Skrig godt kunde <forekomme>

179

Oktbr. 11.

¹⁷⁶ forlade det Sted] Grimm, det i 173 anf. Sted. ¹⁷⁶ Sml. Matth. 7, 15.

1837

Een latterlig, der i en stor Afstand Intet ahnede om dens Stilling, fra hvem det kom; og ligesom et Muskelspil paa en Stums ell. en Tavs Ansigt kunde forekomme Een latterligt ∴ fremgaaet af Latter hos Individet, (som jo og Dødmændens Griin er at forklare paa den Maade ∴: det peterfacte Muskelspil — det evig humoristiske Smil over Msk. Jammerlighed.), saaledes gaaer det med Humoristens Latter; og i Grunden røber det større psykologisk Blik at græde over Sligt (NB. ikke under den Jeremiade, det er dog sørgeligt med det Msk., at han bekymrer sig om saa mange uvedkommende Ting) — end at lee deraf.

d. 11 Oct: 37.

180
Oktbr. 11.

Naar jeg tidligere har sagt, at D. Juan er umiddelbar musicalsk og derved betegnet Charakterens uendelige Immanents i Musikken, at Handling Charakter og Text staae i et nødvendigt Forhold til hinanden som i ingen anden Opera; naar jeg i Lenaus Faust netop har udhævet det, at der, hvor det underordnede sandselige Liv begynder Mephisto spiller op (det Musicalske) for saaledes at vise, at det egl. sandselige Livs Genialitet er musicalsk — saa finder jeg dette bestyrket ved at see, at i Folkesagnet det dæmoniske er væsentlig musicalsk (ikke blot i deres Dands der er saa let, at de dandse paa Vandet, neppe efterlade Spor i det duggede Græs; thi hvad er Dands uden Musik; men hvilken mere musicalsk Dands kan der vel tænkes end en saa immateriell, hvor saa at sige Dandsen er Musik, Musikken Dands, hvor Dandsen er den musicalske Klangfigur, Musikken anskueliggjort, Musikken fastholdt i et synligt Medium). Musik og Dands er Nisser, Elverpiger, Dværge etc.^s Beskæftigelse. I Grimms irische Elfenmärchen forekommer Exempel paa en Skifting med afgjort musicalsk Genie med sin hele uimodstaaelige Kraft (cfr. ogsaa Sagnet om Venus-

¹⁸⁰ tidligere har sagt] se I C 125, S. 307 f. har udhævet] se I C 105. deres Dands osv.] sml. Grimm, irische Elfenmärchen (se til 135), S. LXXXI f. Skifting] „Der kleine Sackpfeifer“ (Grimm, S. 25 ff.); sml. I C 105.

Bjerget) cfr. Grimm I: c: p. LXXXII. „Saavel ved deres Fester som paa deres Tog bringe de Musik med, deri stemme alle Folkeslags Sagn overeens. Havfruerne synge ubekjendte underlige Sange; det Tryllerie Ellepigernes Sang udøver paa hele Naturen er ikke til at beskrive. Danske Viser 1, 234. [S. LXXXIII] Der schwedische Nix oder der Strömkarl, der in der Tiefe des Wassers sitzend den Elfen zum Tanz aufspielt. Ja Spilleren kan ikke aflade dermed, (f. E. „Ellekongestykket“) naar han ikke enten forstaaer nøie at spille Sangen baglænds igjen, ell. Een bagfra skjærer Strengene over“.

d. 11 Oct. 37.

Se ogsaa 65.

Oktbr. 11.

Msk. skal dømme Engle, αποκαρδοκία της κτισσεως og hvad der til hører findes ogsaa anskueliggjort i Sagnene derved, at Ellefolket etc. etc. ofte behøve Msk. Hjælp men fornemlig deres Gjordemoder (cfr. Grimm „irische Elfenmärchen“ p. XCVII cfr. Deutsche Sagen No 41; 49; 304. Thiele 1, 36. —)

d. 13 Oct. 37.

181
Oktbr. 13.

Se 676.

Oktbr. 16.

Dersom Romerfolket var Egoist i Forhold til den udviklede Brug af pronomen reflexivum, den Tydelighed med hvilken det ved at henhøre dette pronomen til Hovedbegrebet, saa troer jeg Grundtvig har Ret.

d. 24 Oct. 37.

182
Oktbr. 24.

Saavel ved deres Fester osv.] efter Grimm, anf. St. (ogsaa Henvisningen til „Danske Viser“). f. E. „Ellekongestykket“] se tillige det i 113 anf. Værk, S. 153 (sml. 65). ¹⁸¹ αποκαρδοκία της κτισσεως „Skabningens Forlængsel“ (Rom. 8, 19). Grimm „irische Elfenmärchen“] se til 135. cfr. Deutsche Sagen... Thiele... disse Henvisninger findes hos Grimm anf. St.; „Deutsche Sagen“ ∴ Deutsche Sagen, herausgegeben von den Brüdern Grimm. 1. Theil (Berl. 1816). — „Thiele“ ∴ Danske Folkesagn, samlede af J. M. Thiele. 1. Saml. (Kbh. 1818. — Se 1 A 63). ¹⁸² ved] ∴: veed [?]. Grundtvig] sml. Theologisk Maa-

1837

- 183
Oktbr. 24. Det gaaer i Verdenhistoriens Udvikling som det gaaer i Disputer, man vikler sig i den Grad ind i Mellemsætninger, at det ved Enden næsten er umuligt, at besinde sig paa, hvorfra man gik ud.
d. 24 Oct. 37.

- 184
Oktbr. 29. Alle andre Religioner ere oblique, Stifteren træder til Side og indfører en Anden talende, de høre derfor selv med under Religionen — Chrstd. alene er direct Tale (Jeg er Sandheden).
d. 29 Oct. 37.

- 185
Oktbr. 29. Derfor holder jeg saa meget mere af Efteraaret end af Foraaret, fordi om Efteraaret seer man paa Himlen — om Foraaret paa Jorden.
d. 29 Oct. 37.

- Oktbr. 30. *Se 103.*

- 186
Novbr. 1. I Clausen og Hohlenbergs Tidsskrift for udenlandsk theologisk Litteratur — 1837. 3d Hefte p. 485—534 findes et Brudstykke af en Afhandling af Baur om det Chrstlige i Platonismen, der ret slaaer ind i min Undersøgelse om Ironie og Humor, fornemlig maa imidlertid den Deel gjøre det, der er udeladt i Tidsskriftet, da den netop har til een af sine Opgaver at udvikle Begrebet „Ironie“. (hvorvidt Baur i den Henseende er bleven sig den chr. Modsætning i — det Humoristiske bevidst, veed jeg naturligviis endnu ikke, da jeg ikke har læst den Afhandling.). Hans Parallele mell. Chrstus og Socrates er der ret gode Ting i. p. 529 „[S.528] nedsskrift. Udg. af N. F. S. Grundtvig og Dr. A. G. Rudelbach. 1. Bd. (Kbh. 1825. — 1.—13. Bd.: Ktl. Nr. 346—51), S. 204.214 (i Afhandlingen: Rom og Jerusalem, en historisk Parallel). Sml. ogsaa: Haandbog i Verdens-Historien... af N. F. S. Grundtvig. 2. Deel (Kbh. 1836), S. 18. ¹⁸⁰ 1837] 5. Aargang. Sml. I A: 37.93. en Afhandling osv.] sml. S. V. XIII, S.109ff. min Undersøgelse om Ironie og Humor] sml.102. den Deel osv.] se anf. Tidsskr. S. 485.

Ligesom i Hedenskabet overhovedet det Guddommelige kun tilhører den subjektive Forestilling, altsaa [S. 529] bestandig har det Msklige til sin Forudsætning og Grundvold, saa at netop denne det Guddommeliges msklige Subjektivitet er Hedenskabets største Eiendommelighed, saaledes betragtes selv en saa udmærket Personlighed, som Sokrates er, kun fra det Mskliges Standpunkt.“
d. 1 Nov. 37.

Der er dog Intet farligere for et Msk., Intet mere lammende end en vis isolerende Henstirren paa sig selv, hvorved Verdenshistorie, Mskliv, Samfund kort Alt forsvinder, og man ligesom *ομφαλοψυχται* i en egoistisk Cirkel bestandig kun seer sin egen Navle. — Det er derfor saa dybt at Chrstus ene bar Verdens Synd — ene — ikke blot, fordi Ingen vilde ell. kunde forstaae ham; men ogsaa fordi han maatte tage al den Brøde paa sig som Msk. kun bærer paa, forsaavidt og i den ham tilkommende Grad som Medlem af det msklige Samfund.

d. 3 Nov. 37.

Det er ret mærkeligt, det er dog de corresponderende Phænomener, naar i en historisk Periode af Verden den historiske naragtige Grundighed leder Munkene til at begynde deres Historie med Verdensskabelse og til derved aldrig at blive færdige — der i en reflecterende Tidsalder (vor nemlig) saaledes hilder Reflexionen i Reflexion over sig selv, at den derved tilsidst udtømmer sig selv i reent indholdsløse indledende fingerede Bevægelser. Indledende ja det skulde de være; men de ere snarere fraledende, da de ligesom Milepæle der blot angive Veiens Længde ikke afgive nogen Bestemmelse om om man gaaer til sit Maal (Hovedstaden) ell. fra det, ligesom et Uhr, der gaaer galt vel kan angive Tidens Længde rigtigt; men desuagtet gaaer galt. Det er overhovedet latterligt det omvendte Forhold <Kortheden i> Indholdet i

1837

de fleste videnskabelige Værker for nærværende Tid staaer i til Længden i Udviklingen. Det er ikke saa meget den slette Uendelighed som den jammerlige Uendelighed.

d. 3 Nov. 37.

¹⁸⁹
Novbr. 4. Det er dog noget Passiar med den Skriven for Samtiden og Tilfredsstillen af den; saaledes gaaer det ikke til. Det begynder med at Een ell. flere, i Forhold til Ideens Størrelse (jeg er overbeviist om, at der i alle Daarekister have været Copernicaner før Copernicus) blive gale — derpaa følger en mægtig Aand der opfatter Ideen; men bliver ikke forstaaet af Samtiden. Nu gaaer den ved et Trylleslag paa eengang op i Flere og ender som reen Trivialitet. — Det er ikke den skjønnede Tid, vi leve, hvor Minerva springer ud af Jupiters Hoved — her sprænger hun Hovedet paa hendes egl. Fader og vandrer nu ustadig omkring, indtil hun tilsidst ender i et Asyl. —

d: 4 Nov. 37.

Novbr. 4. Se ogsaa 121.

¹⁹⁰
Novbr. 6. Det Aprioriske i Troen, der svæver over al Gjerningens Aposteriori, er saa skjønt sagt i de Ord: Jeg veed at Intet i Verden — Fyrstendømmer etc. skal rive mig fra Chr. J. vor Herre. Hvor hans Tro sætter ham paa en over al Empirie hævet Klippe, medens han dog paa den anden Side umuligt kan have gennemlevet denne hele her omtalte Empirie.

d. 6 Nov. 37.

¹⁹¹
Novbr. 6. Ahnelse er det jordiske Livs Hjemvee efter det Høiere, efter den Anskuelighed som Msk. i sit paradisiske Liv maa have haft.

d. 6 Nov. 37.

¹⁸⁹ Sml. I A 340. ¹⁹⁰ Jeg veed osv.] se Rom. 8, 38 f.

1837

Se C 39.

Novbr. 7.

Humor er derfor først egl. speculativ — den er for al Empirie urokkelig ægte genial Sindsstemning, medens Ironie i ethvert Moment befrier sig fra en ny Afhængighed — hvilket fra en anden Side vil sige er afhængig i ethvert Moment.

d. 9 Nov. 37.

cfr. hvad Erdmann udvikler om religiøs Ironie i „Wissen und Glauben“ 10de Forelæsning, hvor Ironien i en Henseende er ret rigtigt opfattet, og hvor han f. E. rigtigt har seet dens Forskjellighed fra Vantro, der er determineret som saadan og affabel for al Paavirkning. —

d. 9 Nov. 37.

Se C 41.

Novbr. 13.

Den historiske Anticipation ligesom ogsaa det correspondende Standpunkt i den rene humane Bevidsthed til det chrstlige Credo ut intelligam, er det Gl. Nihil est in intellectu quod non antea fuerit in sensu.

d. 15 Nov. 37.

Naar Ironien <(Humor)> i sin Polemik har sat hele Verden <Himmel og Jord> under Vand og til Gjengjæld indesluttet en lille Verden i sig — lader den, naar dens Forsoning med Verden igjen skal begynde først en Ravn flyve ud — derpaa en Due der vender tilbage med et Olieblad[†] —

d. 15 Nov. 37.

¹⁹³ „Wissen und Glauben“ 10de Forelæsning] J. E. Erdmann, Vorlesungen über Glauben und Wissen als Einleitung in die Dogmatik und Religionsphilosophie gehalten ... (Berl. 1837), S. 80 ff. — Ktl. Nr. 479. — Se C 38. †] se 196.

1837

Novbr. 15. *Se ogsaa C 12.*

I Marginen til 195:

196 † og derpaa følger der en Velsignelse efter Prophetens Ord
(1838. (Es. 54, 1.) „Fryd Dig Du Ufrugtbare, der ingen Børn fødte, bryd
April 6.) ud med høi Røst, Du der aldrig var i Barnsnød; thi mange flere
Børn faaer den eenstige og forladte Quinde end hun, der har
Manden“.

d. 6 April 38.

Novbr. 16. *Se C 42.*

Novbr. 17. *Se C 13.*

Novbr. 21. *Se C 44.*

Novbr. 22. *Se C 14.*

197 Om end i omvendt Forhold vil dog det sande Kjendetegn paa
Novbr. 23. den sande Chrstus være det samme som paa den sande Eva: dette
er Kjød af mit Kjød og Been af mine Been.

d. 23. Nov. 37.

Novbr. 23. *Se ogsaa C 45.*

198 Der er fornemlig en Slags Reflexion, hvorved man aldeles taber
Novbr. 24. sit Objekt, det er, naar man bærer sig ad som Ravnen, da den tabte
sit Objekt (Osten) formedelst Rævens Veltalenhed. Den er i den
Henseende et Billede paa den idealistiske Lære, der da Alt var
tabt kun beholdt sig selv tilbage.

d. 24. Nov. 37.

1837

Se ogsaa C.17.

Novbr. 24.

Se C 47.

Novbr. 26.

Se C 18.

Novbr. 29.

Se C 19.

Decbr. 1.

Se C 48.

Decbr. 4.

Schleiermacher er i Grunden det første Standpunkt af den egl. 199
 orthodoxe Dogmatik (og han vil derfor ogsaa igjen faae en stor Decbr. 7.
 Betydning), hvor heterodox den end i mange Henseender nu end
 er, og den vil naturligviis blive betydelig modificeret, idet det
 dogmatiske Indhold vil faae en ganske anden <objectiv> Bestem-
 methed og Bestemthed; men rigtig er hans Stilling i mange Dele,
 saaledes har han optaget Under-Begrebet i dets Inderlighed i Sy-
 stemet istedetfor det før prælegomenisk blev holdt udenfor, hans
 hele Standpunkt er Under, og hans hele Selvbevidsthed er en
 reen ny chr: Selvbevidsthed.

d. 7 Dec: 37.

Jeg vilde skrive en Novelle, hvori der skulde optræde en Mand, 200
 der hver Dag gik forbi Gibseren paa Østergade, tog Hatten af og Decbr. 7.
 stod et Øieblik stille med de Ord, som han regelmæssigt sagde
 hver Dag: O Du vidunderlige græske Natur, hvorfor blev det mig
 nægtet at leve under Din Himmel, i dine Velmagtsdage.

d. 7 Dec. 37. Kl. 11½.

¹⁹⁹ Schleiermacher] sml. I A 170 og se Noten dertil.

1837

201
Decbr. 8. Jeg har saa tidt tænkt paa om jeg, naar jeg takkede Gud for Noget, om det da mere var Frygten for at tabe det, der afpressede Bønnen, ell: det skete med den religieuse Sikkerhed, der havde overvundet Verden.

d. 8 Dec. 37.

202
Decbr. 8. Jeg tænker, at jeg, dersom jeg engang bliver en alvorlig Chrsten, vil skamme mig meest over, at jeg ikke er bleven det før, at jeg først haver villet forsøge alt Andet.

d. 8 Dec. 37. —

203
Decbr. 10. Jeg vilde skrive en Novelle, hvori Hovedpersonen skulde være et Msk., der havde faaet et Par Brillor, hvoraf det ene Glas formindskede ligesaa stærkt som Oxy-Gas-Mikroskop, det andet forstørrede efter samme Maalestok, han opfattede Alt meget relativt.

d. 10 Dec. 37.

204
Decbr. 12. Jeg bliver ganske forfærdet ved at læse den Afhandling, med hvilken Fichte begynder sit Tidsskrift, naar man seer en Mand med hans Aandsevner ruste sig til en Kamp med en saadan Alvor, med en saadan „Frygt og Bæven“ (Phillipenserne), hvad skal da vi andre sige. Jeg troer jeg vil opgive Studierne, og nu veed jeg, hvad jeg vil være, jeg vil see at blive Vidne hos Notarius publicus.

d. 12 Dec. 37.

Decbr. 12. Se ogsaa C: 43.49.

Decbr. 13. Se C 20.

²⁰³ Sml. S. V. I, S. 9. ²⁰⁴ Sml. C 50. Afhandling] J. H. Fichte's her omtalte Afhandling („Speculation og Aabenbaring“) findes oversat i Tidsskr. for udenlandsk theol. Litteratur, udgivet af Clausen og Hohlenberg. 5. Aarg. (1837. — Se 186), 4. H., S. 747 ff. begynder sit Tidsskrift] se anf. St. S. 747. ruste sig osv.] se særlig anf. St. S. 776 f. Phillipenserne] Philipp. 2, 12.

1837

*Se C 22.**Decbr. 15.*

Undertiden hender det mig, at ligesom jeg er gaaet i Sæng og ifærd med at falde i Søvn, at der galer en Hane ved Midnat; det er utroligt, hvor meget det kan beskæftige Phantasien. Jeg erindrer netop igaar Aftes, hvor levende mine Barndoms-Erindringer traadte frem for mig fra Fredriksborg, hvor Hanens Galen forkyndte en ny Glædesdag, hvorledes jeg havde Alt igjen: den lidt kolde Morgenluft, det duggede Græs, som forhindrede i ganske at tumle sig som man vilde.

205

Decbr. 16.

d. 16. Decbr. 37.

Til 205.

Og jeg tog feil; thi det var ikke Morgengal; men Midnatsgal.

206

d. 4. April 38.

(1838

*April 4.)**Se C 50.**Decbr. 18.**Se C 23.**Decbr. 21.**Se C 24.**Decbr. 23.*

Hvorfor udhviler Sjælen sig saa styrkende ved at læse Eventyr? Naar jeg er træt af Alt og „mæt af Dage“, er Eventyr altid det Fornyelsens Bad, der viser sig saa velgjørende for mig. Der ere alle jordiske, alle endelige Sorger ophørte; Glæden, ja Sorgen selv er uendelig (og netop derfor virker den saa udvidende velgjørende). Man drager ud for at finde den blaa Fugl, som Prindsessen, der, udvalgt til Dronning, lader en Anden besørge Riget for selv

207

Decbr. 26.

²⁰⁷ den blaa Fugl osv.] se Mad. d'Aulnoy, Les Contes des Fées (Paris 1810). 1. Bd., S. 88 ff. (L'Oiseau bleu). — Sml. S. V. I, S. 188.

1837

at opsøge sin ulykkelige Elskede. Og hvilken uendelig dyb Sorg ligger ikke deri, at hun, der forklædt som Bondepige vanker om, siger til den gamle Kone, hun møder: „Ich bin nicht allein, meine gute Mutter; ich habe ein grosses Gefolge bei mir von Kummer, Sorgen und Leiden“. Man glemmer saa aldeles den enkelte private Sorg, ethvert Menneske for sig kan have, for at svælge i den for Alle fælleds dybe Sorg, hvorved man saa let fristes til at ønske at møde en gammel Kone, man kunde sige „meine gute Mutter“ til — eller en ung Pige, der vanker Verden rundt efter sin Elskede, for i Forening at tiltræde sin Pilegrimsfart. — Eller hvilket kraftigt udholdende evigt Venskab ligger ikke i samme Historie deri, at den Tryllemester, der beskytter „Huldreich“, vandrer Verden 8 Gange rundt, og nu efter Sædvane først støder længe i Hornet og derpaa udraaber 5 Gange af al Kraft: „O Huldreich, König Huldreich! wo bist Du?“ — Eller naar der fortælles om en Konge og Dronning, der havde en eneste Datter — der var ikke Tale om Finantser o. s. v. o. s. v. De sammenkalde ikke Stænder — nei! alle Ammer sammenkalde de.

d. 26. Dec. Kl. 11 $\frac{1}{4}$.*Decbr. 30. Se 679.**Decbr. 31. Se: 680. 681.*

Se: 682—697.

1838
Jan.

Se: 698—705.

Febr.

Nulla dies sine linea.

208
U. D.

1838.

April.

209
U. D.

En saa lang Periode er atter hengaaet, i hvilken jeg ikke har kunnet samle mig til det Mindste — Jeg vil nu see at tage lidt Tilløb igjen.

Poul Møller er død.

Jeg saae imorges i den friske kølige Luft en halv Snees Vild- Gjæs flyve bort, først stode de lige overhovedet, derpaa fjernere og fjernere og tilsidst deelte de sig i to Flokke og hvælvende sig ligesom to Øienbryn over mine Øine, der nu skuede ind i Poesiens Land.

210
April 1.

d. 1 April.

1838

=||=

211 Der er visse Folk, der tage Feil i deres Forhold til Tids-Udvik-
 April 1. lingen ligesom naar man synger i Kirken, og man da glemmer
 Orgel og den hele øvrige Menighed og beundrer sin egen dybe
 Bas, <som om det ikke var de Samtliges Samsyngen men Eens
 egen Stemme alene, der saa mægtigt fyldte Kirken.>

d. 1 April.

212 Jeg sad med lille Carl paa Skjødde og talte om at der i de nye
 U. D. Værelser, jeg agtede at flytte hen i, fandtes en gl. Sopha, jeg ret
 glædede mig til. Det holder jeg ogsaa saa meget af sagde han. Mit
 Spørgsmaal: hvorfor kunde han naturligviis ikke besvare. Men er
 det ikke besynderligt, at jeg med en underlig Veemod dvæler ved
 Mindesmærker fra en Tid, jeg aldrig har oplevet, og jeg nu igjen
 seer ham paa en lignende Maade rettet derhen paa.

=||=

213 Naar det sortner for en ægte Chrsten i hans Dødsstund, da er
 U. D. det fordi Salighedens Soel-Lys skinner ham for stærkt i Øiet. —

=||=

214 Hvorvidt er der et corresponderende Element i Hamans dybe
 U. D. personlige † Protest mod Tilværelsens Betydnings-Realitet og den
 egl. alvorlige Tvivl i den moderne Philosophie. —

I Marginen til 214:

215 † netop fordi der er en saadan, netop derfor maa man sige, at
 (1839 Ideen Gud-Msket ikke blot er en Erkjendelses-Gjenstand, men
 Maj 20.)

²¹⁴ † | se 215.

1838

tillige en opbyggelig Tanke, der fordriver al Misfornøielse med Verden, berigtiger enhver Misvisning, en Tanke, som træder trøstende til, <da> naar selv det Store i Verden synes os smaat, da naar Tanken ængstes ved, hvorledes det Ubetydelige i Verden dog ogsaa kan skee sin Ret.

d. 20. Maj 39.

Jeg var henne at høre Nielsen fremsige: „Glæde over Danmark“; men jeg blev saa besynderlig grebet af de Ord: 216
April 2.

erindrer I den vidt forreiste Mand

ja nu er han vidt forreist — men jeg idetmindste skal nok mindes ham.

d. 2 April.

Det er mærkeligt, at Justinus Martyr, der dog var i saa skarp 217
U. D. en Modsætning til Hedenskabet, som den korte historiske Udvikling af Chrstd. betingede, dog langtfra ikke opfatter Verden saa polemisk som den nyere Orthodoxie gjør det.

Der gives overhovedet to Retninger, som det ungdommelige Liv har at gennemløbe og som i Middelalderen ere fastholdte og 218
April 4.

²¹⁶ Nielsen] 3: Skuespiller, „Instructeur“ Nic. Peter Nielsen (1795—1860). — Digtet blev fremsagt Søndag d. 1. April 1838 ved en Aftenunderholdning, der blev givet paa det Kgl. Teater af kgl. Kammermusicus C. F. Lemming (sml. I A 103); se Adresseavisen 1838, Nr. 77 (31. Marts). Glæde over Danmark] Efterlæste Skrifter af Poul M. Møller. 1. Bd. (Kbh. 1839), S. 47 ff. — Den anf. Linie („Mindes I...“) findes S. 47. ²¹⁷ Justinus Martyr] Ktl. Nr. 141: Justinus Martyrs Apologier eller Forsvarsskrifter for Christendommen. Overs. af C. H. Muus. Kbh. 1836. — Sml. 219. ²¹⁸ Sml. I A 226.

for Betragtningen udslagne i en ubevidst Samtidighed — Riddertid og Skolastik.

d. 4 April.

219 U. D. Det er da ikke saa besynderligt med den Rolle, som (Fornuftens Gudinde) det offentlige Fruentimmer spillede i Paris; thi hvor kan den offentlige Mening naturligere incorporere sig end i et offentlig Fruentimmer, og det er hell. ikke første Gang Sligt er skeet; thi allerede Simon Magus udgav jo en Quinde, som var et offentligt Fruentimmer, for sin første udtrykte Tanke (den første der var gjort publici juris).

220 April 4. Det er en forfærdelig haard Dom [...]

April 4. Se ogsaa 206.

221 April 6. [Jødernes Sabbath]

222 U. D. Paa mig er Alt „flyvende“: flyvende Tanker — flyvende Gigt.

223 April 6. Der er overhovedet faa Mennesker, der ere istand til at bære den protestantiske Livsanskuelse, og denne maa, naar den i Sandhed skal blive styrkende for Menigmand, enten konstituere sig i et mindre Samfund (Separatisme, Konventikler o. s. v.) eller

²¹⁹ Simon Magus osv.] se den til 217 anf. Overs., S. 36. ²²² „flyvende“] sml. 7, S. 8: ein fliegendes Blatt, og Noten dertil.

nærme sig til Katholicismen for i begge Tilfælde i det Sociale at udvikle den Sammenbæren af Livets Byrde, som ikkun de allerstørst begavede Individer kunne undvære. Christus er vel død for Alle, ogsaa for mig; men dette „for mig“ maa dog opfattes saaledes, at han kun er død for mig, forsaavidt jeg hører til de Mange.

d. 6. April.

Se ogsaa 196.

April 6.

Romantiken har vel [...]

224
April 7.

En Aforisme bør [...]

225
April 7.

Se 711.

April 11.

Se: 712.713.

April 12.

Se: 721.722.

April 14.

Se: 725.728.

April 15.

Se 729.

April 16.

Se 79.

April 17.

Joh. den Døber [...]

226
April 19.

1838

227

April 21.

Transfiguration [...]

April 22.

Se 730.

April 23.

Se 731.

228

Maj 19.

Der gives en ubeskrivelig Glæde, der ligesaa uforklarlig gennemgløder os, som Apostelens Udbrud træder umotiveret frem: „Glæder Eder, og atter siger jeg: glæder Eder“. — Ikke en Glæde over Dette eller Hiint, men Sjælens fyldige Udraab „med Tung og Mund og af Hjertens Grund“: „jeg glæder mig ved min Glæde, af, i, med, hos, paa, ved og med min Glæde“ — et himmelsk Omqvæd, der ligesom pludselig afskjærer vor øvrige Sang; en Glæde, der ligesom et Vindpust køler og forfrisker, et Stød af den Passat, der blæser fra Mamrelund til de evige Boliger.

d. 19. Mai, Formidd. Kl. 10½.

229

Juni 4.

Da Gud havde skabt Verden [...]

230

Juli 6.

Fixe Ideer ere ligesom Krampe f. E. i Foden — det bedste Middel derimod er at træde derpaa.

d. 6 Juli 38.

Juli 7.

Se 756.

²²⁸ Apostelens Udbrud [Phil. 4,4. med Tung.... Grund] af Vægter-
verset ved Midnat; se: Instruction for Natte-Vægterne i Kiøbenhavn (Kbh. 1784),
S. 21. — Sml. S. V. XIII, S. 45 (i: „Af en endnu Levendes Papirer“, Kbh. 1838,
S. III) og S. V. X, S. 168. — Sml. I A 39. ²³⁰ Ifølge Frue Kirkes „Kommunionbog“
har S. K. 6. Juli 1838 været til Altergang hos resid. Kapellan E. V. Kolthoff; blandt
Altergæsterne for denne Dag findes hverken S. K.s Fader eller Broder.

1838

Hvor jeg takker Dig, Fader i Himlene, fordi Du har opbevaret her paa Jorden for en Tid som den nærværende, hvor jeg saa hellig kan behøve det, en jordisk Fader, der saa haaber jeg det, skal ved Din Hjælp have større Glæde af anden Gang at være min Fader end han har haft af første Gang at være det.

231
Juli 9.

d. 9. Juli 38.

Jeg vil arbeide paa at komme i et langt inderligere Forhold til Chrstd.; thi hidtil har jeg paa en Maade staaende aldeles uden for den, kjæmpet for dens Sandhed; paa en reen udvortes Maade har jeg baaret Christi Kors saaledes som Simon fra Cyrene. (Luc. 23,26.)

232
Juli 9.

d. 9. Juli 38.

Jeg haaber, det skal gaae mig med Hensyn til min Tilfredshed med mit Livsforhold her hjemme som en Mand, jeg engang har læst om, der ogsaa var kjed af det hjemme — og vilde ride bort derfra; da han var kommen et lille Stykke, snubler Hesten og han falder af, og idet han reiser sig, kommer han til at see sit Hjem, som nu forekom ham saa smukt, at han strax steeg til Hest, red hjem og blev hjemme. Naar man blot faaer det rette Vue derfor.

233
Juli 10.

d. 10. Juli 38.

Det vilde være et fortræffeligt tragisk Stof: det unge Menneske, der under M. Aurelius' Forfølgelse, entusiasmeret ved en Polycarp's og saadanne Mænds Mod i deres Dødsstund, ogsaa

234
Juli 11.

²³⁴ det unge Menneske] der tænkes paa Frygeren Quintus, se: Apostel-discipelen den Smyrnensiske Biskop Polykarps Brev til Philippenserne samt Beretningen om hans Martyrdød. Overs. af C. H. Muus (Kbh. 1836), S. 21. — Ktl. Nr. 141. — Sml. 217.

1838

vilde være Martyr, men da man forestillede ham de rædsomme Pinsler, blev han bange og ... forbandede Christus, som Hedningerne det fordrede. — Deraf seer man, at det gaaer i Christendommen som i det jordiske Liv: man maa først voxer for Gud og Mennesker, og om vi end i vor Tid ikke ere udsatte for saa store Fristelser, der paa en saa rædsom Maade tilintetgjøre det Hele, saa maae dog f. E. vordende Theologer vogte sig for, at de ikke, ved for tidlig at begynde at prædike, snarere snakke sig ind i end leve sig og finde sig ind i Christendom.

d. 11 Juli 38.

- 235 I hvor nært et Forhold til og hvor væsentlig det hvorvidt man
Juli 11. selv erkjender afhænger af det, hvorvidt man troer sig selv at erkjendes, kan man indsee deraf, at Nærseende heller ikke troe, at Andre paa en længere Distence kan see dem. Saaledes troer den nærseende Synder heller ikke at Gud øiner hans Afveie, medens den fromme Chrsten, idet han erkjendes af Gud nu ogsaa erkjender sin egen Skrøbelighed med en Klarhed, som kun Deelagtighed i den Aands Seerblik, der randsager Nyre kan forskaffe det.

d. 11 Juli 38.

- 236 Hvor det dog gaaer tilbage med Verden. I den ældste chrstlige
Juli 11. Tid kaldte man dem „Bekjendere“ (confessores) „som under deres Formues Tab og Livsfare standhaftigen bekjendte Chrstd.“ Nu

²³⁶ Sml. S. V. VIII 399 ff. „Bekjendere“ (confessores)] se Münschers Lærebog i den christelige Kirkehistorie (se 241), S. 46. (Ordene „som under.... Chrstd.“ er Citat herfra). — I Sommersemestret (beg. 1. Maj) 1838 holdt C. T. Engelstoft privatissime Examinatorier over Kirkehistorien; i Vintersem. (beg. 1. Novbr.) 1838—39 holdt han private Forelæsninger over den første Del af Kirkehistorien; de mange Optegnelser, der her og i den følgende Tid tyder paa S. K.s Beskæftigelse med Kirkehistorien, kan formentlig tildels knytte sig til disse Examinatorier og Forelæsninger, eller til Kollegier fra kirkehistoriske Forelæsninger.

lærer vi af enhver Geographie at i det og det Land har den christelige Religion saa og saa mange Bekjendere.

d. 11 Juli 38.

Se 759.

Juli 18.

Se C 54.

Juli 23.

Forholdet mellem Chrstd. og Gnosticisme er paa en meget betegnende Maade antydet i Forholdet mellem de to Bestemmelser, de komme til: Chrstd. til λογος, Gnosticismen til „Navn“ (Chrstus var den usynlige Guds Navn) det sidste er netop det i høi Grad Abstrakte, saaledes som jo hele Gnosticismen var en Abstraktion, hvorfor de jo egl. ikke kunde komme til en Tid- og Rum-opfyldende Skabelse; men egl. maa antage Skabelse for identisk med Syndefaldet.

d. 26 Juli 38.

²³⁷
Juli 26.

Naar jeg saaledes staaer og seer ud over Røyens gl. Sted dybt ind i Hestehaven, og Skoven mægtigt fortættter sig i Baggrunden og gjør det Dunkle og Hemmelighedsfulde i Tykningen endnu mere fremtrædende ved de enkelte isolerede kun med Krone bevoxede Stammer — saa synes jeg livagtigt at see mig selv som lille Dreng i min grønne Trøje og graae Buxer løbe afsted — men desto værre jeg er bleven ældre, jeg kan ikke indhente mig selv. Det gaaer med Opfattelsen af Barndommen som med Opfattelsen af en skøn Egn, naar man kjører baglænds, man bliver først ret det Skjønne i den vaer i det Øieblik i samme Nu, som

²³⁸
Juli 30.

²³⁸ Røyens gl. Sted] 3: det nuværende „Petersborg“ i Hillerød, der ejedes af Mads Nielsen Røyen (Broder til S. K.s Faders første Hustru), død 1827. — Udsigten ud over Stedet ind i „Hestehaven“ kan S. K. have haft fra Kirkegaarden.

den begynder at forsvinde, og det eneste af hiin lykkelige Tid jeg endnu har tilbage er at græde som et Barn.

Fredriksborg.

d. 30 Juli 38.

239 Om Forholdet mellem Chrstdom og Philosophie
 Aug. 1. Motto: Naar jen Mand møder jen Mand paa jen Vei, og jen Mand har en Riv og jen Mand har en Spade, kan jen Mand gjøre jen Mand nogen Skade?—

d. 1 Aug. 38.

240 Det kunde være interessant at udvikle Chiliasmen igjennem
 Aug. 2. sine historiske Modificationer lige indtil vore Tider, hvor den aabenbart begynder til en vis Grad at komme til Orde igjen f. E. i den yngre Fichte etc. Det kunde blive et Modstykke mod Baur's Gnosis, med hvilken Lære det vilde afgive Veien til de sande christelig-dogmatiske Bestemmelser. (et Moment heri kunde f. E. blive Læren om Nadveren, Luthers Opfattelse etc.) (det Jødiske i Læren maa naturligviis først udsøndres som saadant.)

d. 2 Aug. 38.

I Marginen til 240:

241 Der existerer vistnok et Værk som hedder: Corrodi Geschichte
 U. D. der Chiliasmus i 3 Bind. cfr. Münscher's Kirkehistorie p. 353 not: 23.

²³⁹ Sml. 52. 1A94 ff. Motto osv.] sml. 786. ²⁴⁰ den yngre Fichte] sml. 31.204. Baur's Gnosis] sml.: Ferd. Chr. Baur, Die christliche Gnosis oder die christliche Religions-Philosophie in ihrer geschichtlichen Entwicklung. Tüb. 1835. (Ktl. Nr. 421). — Anmeldt i: Bruno Bauer's Zeitschr. für spek. Theologie 1. Bd. 2. H. (Berl. 1836), S. 209 ff.; sml. 71.96. ²⁴¹ Münscher's Kirkehistorie] Dr. Wilhelm Münscher's Lærebog i den christelige Kirkehistorie... Første Gang udg. paa Dansk af Dr. Fred. Münter... Paa ny udg., omarb. og fortsat af Jens Møller (Kbh. 1831). — Ktl. Nr. 168. — Sml. 236.

1838

Det Forhold som den hellige Skrift af en heel dogmatisk Udvikling er bleven sat i til deres System og som senere paa en indirekte Maade er bleven fortrængt af Schleiermacher f. E., seer jeg, heller ikke at have hersket i den ældste Kirke, i hvilken f. E. i Origenes περί αρχών først i 4de Bog det Spørgsmaal om den hell. Skrift etc. afhandles, og som altsaa tydelig viser at den hele systematiske Udvikling væsentlig knyttede sig til Noget Andet, til en almdl. Troesbevidsthed eller Andet lignende, da det jo som puffet ud af det systematiske Anlæg, Systemet ubeskadiget godt kunde have manglet. —

242
Aug. 6.

d. 6 Aug. 38.

Se ogsaa C 3.

Aug. 6.

Min Fader døde i Onsdags <d. 8.> Nat Kl: 2. Jeg havde saa inderlig ønsket, at han skulde have levet et Par Aar endnu, og jeg anseer hans Død for det sidste Offer, han bragte sin Kjærlighed til mig; thi han er ikke død fra mig, men død for mig, for at der om muligen endnu kan blive Noget af mig. Af Alt hvad jeg har arvet efter ham er hans Minde hans forklarede Billede, forklaret ikke ved min Phantasies Digtninger (thi det behøver det ikke), men forklaret ved mange enkelte Træk, som jeg nu faaar Efterretning om — mig det dyrebareste og det jeg vil see at holde meest hemmeligt for Verden; thi jeg føler godt, at der i dette Øieblik kun er een <(E. Boesen)> jeg i Sandhed kan tale med om ham. Han var en „fuldtroe Ven“.

243
Aug. 11.

d. 11. Aug. 38.

²⁴² fortrængt af Schleiermacher] sml. 199. ²⁴⁸ E. Boesen] ☩: Emil Ferdinand B., f. 1812, Student 1829, theol. Kand. 1834; Lærer ved v. Westens Institut; 1849 resid. Kapellan i Horsens. Var Ven med S. K. fra Barndommen; om deres Venskabsforhold og Brevvexling se: Carl Koch, Søren Kierkegaard og Emil Boesen. Breve og Indledning med et Tillæg. Kbh. 1901.

1838

=||=

244 Det er en mærkelig Modsætning: Hedenskabet lagde Skat paa
 Aug. 11. Pebersvende-Standen, Chrstd. anbefalede Coelibatet. —

d. 11 Aug. 38.

245 I vore christelige Tider er Chrstendommen nærvæd at blive Pa-
 Aug. 11. ganisme — Hovedstæderne har den idetmindste forlængst forladt
 d. 11 Aug. 38.

246 Om Mandens Forhold til Qvinden betragtet i sin historiske
 Aug. 13. Genesis — „det er ikke godt at Msk. er ene“; den orientalske
 Anskuelse ifølge hvilken der saa at sige gik flere Koner paa een
 Mand (Manden Nævner — Konen Tæller). — Qvindens Slaverie
 — Nordboen — den chr. Anskuelse — den moderne Emancipa-
 tion. —

d. 13 Aug. 38.

Aug. 13. *Se ogsaa C 55.*

247 Empirie er den idelig sig gjentagende falske Sorites baade i
 Aug. 17. progressiv og regressiv Forstand.

d. 17 Aug. 38.

Aug. 17. *Se ogsaa 760.*

Aug. 18. *Se 761.*

²⁴⁶ Sml. S. V. V, S. 37. ²⁴⁷ Sorites...progressiv og regressiv] se
 Sibbern, Logik som Tænkelse. 2. Udg. (Kbh. 1835. — Ktl. Nr. 777), S. 339 f.

1838

Msket skal efter Chrstd.s Lære gaae op i Gud ikke ved en pantheistisk Forsvinden, ikke ved en Udslettelse af alle individuelle Træk i det guddommelige Ocean; men ved en potenseret Bevidsthed, „Msket skal gjøre Regnskab for hvert utilbørligt Ord, det haver talt“, og om end Naaden udsletter Synden, saa gaaer dog Foreningen med Gud for sig i den igjennem denne hele Process afklarede Personlighed.

248

Aug. 20.

d. 20 Aug. 38.

Chrstds universelle Charakter indsees ogsaa deraf, at med den ophøre alle National-Forskjelligheder, som overvundne Momenter. Den eneste, der kunde synes at blive tilbage er den mellem Orient og Occident, skjøndt allerede den er efter en langt større Maalestok, og dog væsentlig begrundet paa dogmatiske Modsætninger sete som saadanne, som de der dog secundairt havde deres Grund i National-Modsætninger. De øvrige Modsætninger (chaltolsk — protestantisk etc.) ere ofte indenfor National-Ligheden og alene begrundede i Ideens objektive Bestemmelser. —

249

Aug. 21.

d. 21 Aug. 38.

Se ogsaa C 58.

Aug. 21.

Den græske Udviklings Fuldendthed i den jordiske Udvikling, det Uendeliges Opgaaen i det Endelige gjentager sig ogsaa i den orientalske Chrstd., idet det græske Kors *) T ligesom begrænder den himmelske Stræben, hvorimod det romerske + stræber i det Uendelige.

250

Aug. 22.

d. 22 Aug. 38.

I Marginen til 250:

*) Himlen er ligesom lukket for dem, deres Stræben har sin Grændse. —

251

U. D.

³⁴⁸ en pantheistisk Forsvinden] sml. 125. Msket skal osv.] se Math. 12, 30. — Sml. IA 254. ³⁴⁹ Chrstds universelle Charakter] sml. IA 40. ³⁵⁰ *)] se 251.

1838

252
Aug. 23.

Det er disse to Momenter i det chr: Liv det kommer an paa at forene a) en urokkelig Sikkerhed, urokkelig Vished om sit Forhold til Gud om Guds Naade og Kjærlighed, som dog ikke maa opfattes i sin Abstraction, hvori den endog igjennem en stor Række af Modificationer tilsidst kan lede Msk. næsten til at synde, for dog netop deri at være vis paa sin Salighed b) en empirisk Udvikling, som dog ikke maa fortabe sig i sine discrete Momenter, for at den ikke skal omtumle Individet paa et stormende Hav — (jage dem ud i Ørkener, som det hedder i den augsburgske Confession).

d. 23 Aug. 38.

I Marginen til 252:

253

U. D.

Eenheden deraf er den sande *πλεροφορία*, der efterhaanden tiltager i Kraft og mere og mere fjerner alle Kastevinde og seirrig fører Msk. over alle Hindringer. —

254

Aug. 25.

Det er dog ret curieust, Leo d. St. forfulgte Manichæerne fordi de nøde Nadveren sub una specie og senere forkjettredes de, der nøde den sub utraque.

d. 25 Aug. 38.

255

Aug. 28.

Det er en besynderlig Continuerlighed, der gaaer igjennem den Række af Benævnelser, hvormed man har betegnet de fire første Aarhundreder: apostolicum, gnosticum, novatianum, arianum.

²⁵² i den augsburgske Confession] Art. XX. Confessio Augustana invariata (Havniæ 1817. — Ktl. Nr. 469), p. 30 („expulit in desertum“); Den rette uforandrede Augsburgske Troesbekjendelse med sammes, af Ph. Melancthon forfattede, Apologie, paa Dansk oversatte ... af Dr. A. G. Rudelbach (Kbh. 1825. — Ktl. Nr. 386; sml. I A 316), S. 65 („drev ... ud i Ørkener“). ²⁵³ *πλεροφορία* ∴ Fylde, fuld Overbevisning. ²⁵⁴ Se til 236. d. St.] ∴ den Store ²⁵⁵ Se til 236.

Med det første Aarhundrede er saa at sige Kirken ophørt da dens Historie gennem de følgende betegnes ved Kjetter-Navne.

d. 28 Aug. 38. —

Det er besynderligt at see, at den saa polemiske Talemaade: ²⁵⁶ at bære Kappen paa begge Skuldre har et saa fredeligt Forbillede, ^{Septbr. 2.} som det der er givet derved at det erkebiskoppelige pallium kaldes „ωμοφροσυν“.

d. 2 Sept. 38.

Da Phillip d. Smukke af Frankrig forfulgte Jøderne vandrede ²⁵⁷ de ud og trak deres Penge bag efter ved Hjælp af Vexler, nu da ^{Septbr. 8.} Jøderne taaes overalt vandre de ud af Tydskland (det unge Tydskland) og trække gl. Tydsklands Kapitaler til sig ved Eftertrykkerie. —

d. 8 Sept: 38.

Et af de Udbrud, hvor det msklige i Chrsto stærkest træder ²⁵⁸ frem er dog i hans Ord til Judas, hvad Du gjør det gjør snart, og ^{Septbr. 11.} hvor Modsætningen ogsaa er saa stærk; thi han vidste jo ifølge sin Forudvidenhed, at Judas vilde forraade <(som det jo udtrykkeligt er bemærket i det Foregaaende)>, men denne msklige Uro, denne Vaklen naar det afgjørende Øieblik nærmede sig fandt dog ogsaa sin Plads, og vil være Trøst for Mange, naar de erindrer sig det i Nødens Stund.

d. 11 Sept.

I Marginen: cfr. p. 9 i denne Bog øverst.

²⁵⁶ Se til 236. ²⁵⁷ Se til 236. det unge Tydskland] sml. I C 71. Eftertrykkerie] se Kjøbenhavnsposten 1838, Nr. 245 (6. Septbr.). ²⁵⁸ hans Ord] Joh. 13,27. p. 9 i denne Bog øverst] 3: 97.

1838

259
Septbr. 11.

sub rosa

til S. S. Blicher

i Anledning af hans Naturconcert

Wenn ich ein Vöglein wär,
 Und auch zwei Flüglein hätt,
 Flög ich zu Dir;
 Weils aber nicht kann sein,
 Bleib ich allhier.

d. 11 Sept.

=||=

260
Septbr. 12.

Naar visse Folk forsikkre at de ere komne ud over Hegel, saa maa det bedst ansees for en dristig Metaphor, med hvilken de søge at udtrykke og anskueliggjøre den Grundighed de have studeret ham med, at beskrive det umaadelige Tilløb, de have taget for at komme ind i ham, saa at de i Farten ikke have kunnet standse, men ere komne ud af ham.

d. 12 Sept. 38.

=||=

261
Septbr. 12.

Det er netop det Dybe i Chrstd., at Chrstus baade er vor Forsoner og vor Dommer, ikke at en er vor Forsoner en anden vor Dommer, thi saa kom vi jo dog til doms, men at Forsoneren og Dommeren er den samme.

d. 12 Sept. 38.

=||=

262
Septbr. 17.

Det forekommer mig, at Napoleon ligner meget mere Muhammed end nogen af de store Fortidens Feldtherrer. N. følte sig ell.

²⁵⁹ sub rosa] sml. Hamann's Schriften (om Udg. se til IA 100). 2. Theil, S. 105. Naturconcert] St. St. Blicher, Trækfuglene. Naturconcert. Randers 1838⁹. — Ktl. Nr. 1525. Wenn ich....allhier] Arnim und Brentano, Des Knaben Wunderhorn (se til IC 101). 1. Bd., S. 231; findes ogsaa i: J. G. v. Herder's sämmtl. Werke. Zur schönen Literatur und Kunst (Ktl. Nr. 1676—84: Taschen-Ausg. Stuttg. u. Tüb. 1827—30). 8. Theil (Tüb. 1807), S. 482. ²⁶⁰ komne ud over Hegel] sml. 7, S. 8 og IA 328, S. 139.

optraadte idetmindste som Missionair, som den der forkyndte og medbragte og kæmpede for visse Ideer (det Frihedens Evangelium, som nu hørtes klart og tydeligt i hans Fødeland), dette viser f. E. mange af hans Proclamationer i Italien — og dernæst gik N. Tog i modsat Retning af Muhameds Udbredelse men gennem de samme Lande. M. fra Ø. mod V., N. fra V. m. Ø. —

d. 17 Sept.

Christi Forsonings objektive Realitet ogsaa uafhængig af den sig denne tilegnende Subjektivitet er meget klarlig antydet i Historien om de 10 Spedalske, der jo alle bleve helbredede, medens det dog kun om den 10de, der taknemligt vendte tilbage at bringe Gud Æren, hedder: din Tro haver frelst Dig. —

d. 18 Sept.

I Marginen: Hvad var det da der havde frelst de Andre.

Saaledes gaaer det ofte med den egentlig Geniale i hans Tilegnelse af Virkelighedens Indtryk, som Een, der sover, og hører Brandalarm, og henfører nu Alt i sin drømmende Verden, medens det Faktiske deri slet ikke træder frem for ham som saadan. Og der ligger noget ret Betydningsfuldt m: H: t: Forholdet mellem det Poetiske og det Faktiske (hvilket sidste jo ofte kan i høi Grad være det første) naar man siger jeg veed ikke om jeg har seet det ell. jeg har drømt det —

d. 19 Sept.

Ligesom Jøderne ikke turde udtale Guds Navn, saaledes findes Analogien hertil indenfor Chrstd. ved det latinske Sprogs Brug i

²⁶³ Historien om de 10 Spedalske] Luc. 17, 11 ff. — Sml. I C: 7, S. 192.9.

1838

Gudstjenesten. Saavidt var man avanceret, at Geistligheden kunde udtale Gud, men Menigheden er ikke istand dertil.

d. 29 Sept. 38.

Septbr. 30. Se C 60.

266

Om Udholdenhed i Bønnen

Oktbr. 1.

Jacob Forstander for Menigheden i Jerusalem fortæller man om, at han havde som Kamelen haard Hud paa Knæerne af idelig at bede, og at han kunde holde ud at bede i flere Dage. For vor Tid synes det vel latterligt; men man skulde dog huske paa hvilken Hjertets Veltalenhed, hvilken Fylde der hører til at kunne bede saa længe uden at blive mat, især vi som have ondt nok ved at tilveiebringe en ret hjertelig Bøn. —

d. 1 Oct. 38.

267

Oktbr. 3.

Jo mere man giver det Individuelle Spillerum desto mere taber det Continuerlige sig — istedetfor Continent faaer man et Syd-søhav af Øer — maaskee forestaaer denne Udvikling og det er derfor at hiin Verdens-Deel er opbevaret.

d. 3 Oct. 38.

268

Oktbr. 5.

I Middelalderen følte man sig i Kirken saa uadskillelig knyttet til dens Fortid, at man næsten var länkebundet derved (Katener)

d. 5 Oct. 38

269

Oktbr. 6.

Den græske Kirkes Tilbøielighed til Stagnation sees ogsaa af dens Uformuenhed til at fastholde de den ved Udvikling givne

²⁶⁶ fortæller man] se Eusebius, Kirkens Historie gennem de tre første Aarhundreder, fordansket ved C. H. Muus (Kbh. 1832), S. 97. — Sml. 217, 234. ²⁶⁸ Se til 236. ²⁶⁹ Se til 236.

Folk, de nordiske Nationer vare alle først Arianere og siden Orthodoxe — de af den græske Kirke omvendte Nationer gik senere over til Rom — ja besynderligt nok havde den græske Kirke ogsaa Fædre i 150 Aar længere end den romerske, men den fik desto færre Sønner. —

d. 6 Oct. 38.

I den Forstand er det at Forfatterens Billede, hans Individualitet, skal afpræge sig i hans Værk, saaledes som det Portrait Christus skal have sendt Kong Abgarus af Edessa, der jo ikke var et kunstigt udpendslet Malerie, men ligesom en Udstrømmen paa Lærredet paa en uforklarlig mirakouleus Maade.

270
Oktbr. 6.

d. 6 Oct. 38.

Casuistiken er Pharisæisme paa Erkjendelsens Gebeet.

271
Oktbr. 8.

d. 8 Oct. 38.

Det er mærkeligt hvad det har gjentaget sig i den politiske Udvikling, hvad der er saa prototypisk for den i det første Korstog, at en Walther v. Habennichts staaer i Spidsen for dem, kun at det i den politiske Udvikling ikke er en enkelt saadan men den hele Landstorm, der baade i den ene og den anden Henseende er Habennichtser.

272
Oktbr. 10.

d. 10 Oct. 38.

Det er dog den interessanteste Tid Forliebelsens Periode, hvori man, efter <det ved> det første Trylleslag givne Totalindtryk, ved enhver Sammenkomst ethvert Øiekast (hvor hurtigt endogsaa Sjælen saa at sige skjuler sig bag Øielaaget) henter Noget hjem

273
Oktbr. 11.

²⁷⁰ Sml. 7, S. 8 og IA 234. ²⁷² Se til 236. ²⁷³ Sml. S.V. I, S. 8 n.

1838

ligesom Fuglen der i sin Travlhed henter det ene Stykke efter det andet til sin Rede, og dog bestandig føler sig overvældet af den store Rigdom. —

d. 11 Oct. 38.

274 Det er en vittig Combination af Historien, at samtidig med
Oktbr. 11. Pavemagtens høieste Flor (Innocents III) lever en Konge, der staaer forevigtet under Navnet „uden Land“, det har altid faldet Paver og Konger vanskeligt at søbe sammen, men dengang havde Paven spiiist frygteligt fra Kongen — hans Land nemlig.

d. 11 Oct. 38.

275 Efter den gl. Verdens største Tyran Dionysius arvede den ny
Oktbr. 11. Verdens største Dto det Øre — hvormed den hørte det hemmelige Skriftemaal (ligesom Dionysius hørte endog den mindste Lyd i sit bekjendte Fængsel.)

d. 11 Oct. 38.

276 Deri kan man ogsaa see Forskjelen mellem Orient og Occident.
Oktbr. 13. Begge havde et paa en ubegribelig, hemmelighedsfuld-mskelig Maade tilveie bragt Aftryk af Chrstus — Orienten i det bekjendte Portrait af Chrstus til Kong Abgarus — Occidenten i Chrsti 5 Vunder paa den hellige Franciscus Legeme.

d. 13 Oct. 38.

277 Foreningen mellem Loven og Evangelium ligger i den skønne
Oktbr. 15. Bøn: Viis Du, at Du ikke blot boer i det Høie og i det Hellige [+], men ogsaa hos en nedbøiet Sjæl og En Sønderknuset i Aanden,

²⁷⁴ Se til 236. ²⁷⁵ Se til 236. ²⁷⁶ Se til 236. Forskjelen mellem Orient og Occident] sml. 249. 250. Portrait.... Abgarus] sml. 270. ²⁷⁷ boer i det Høie osv.] Es. 57, 15.

til at^[††] gjøre den Nedbøiedes Sjæl, og den Sønderknustes Aand levende i Chrsto Jesu vor Herre.^[†††]

d. 15 Oct. 38.

I Marginen: [†] Loven [††] Evangelium

[†††] *I Marginen:* cfr. Rom. 1,16 $\delta\upsilon\nu\alpha\mu\iota\varsigma\ \gamma\alpha\rho\ \theta\epsilon\omicron\upsilon\ \epsilon\sigma\tau\iota\nu$.

Derved er Vanskeligheden i at bedømme store Mænd (Vanskeligheden nemlig for at faae en Maalestok) hævet, at disse som oftest føre en Maalestok med i Lommen, ved den Skare af i og for sig betydningsfulde Personligheder der grupperer sig om dem, og derved afgiver en Melleminstants, en Stade, fra hvilken man kan betragte den egentlige Stor-Mand, en Relativitæt til at bedømme ham med.

d. 20 Oct. 38.

278

Oktbr. 20.

Se 792.

Oktbr. 22.

Det er ikke blot i Maleriets Historie, at Nederlandene udmærke sig ved sit „Stilleben“ ogsaa i aandelig Henseende ligesaa stærk, <i en> ligesaa eiendommelig Tone[†] og Belysning (Beghiner — etc.)

[†] Lollharderne havde jo deres Navn af deres sagte Ligsang, hvo kommer derved ikke til at tænke paa de 4 gale Brødre hos Claudius, og hvilket fatalere Sort Stilleben gives der?

d. 26 Oct. 38. —

279

Oktbr. 26.

²⁷⁸ Sml. 1 A 42. ²⁷⁹ Se til 236. hos Claudius] Matthias Claudius, Werke. 2. Bd. (Hamburg 1819), 4. Theil (med særligt Titelblad: Asmus omnia sua Secum portans, oder Sämmtliche Werke des Wandsbecker Bothen, Vierter Theil. Wandsbeck 1782), S.124 ff. — Det anførte forekommer i „Der Besuch im St. Hiob zu**“ (S.123 ff.), illustreret af to Kobbere, hvoraft det ene viser „Brødrene“. — Ktl. Nr. 1631—32: Udgave fra 1838.

1838

280
Oktbr. 29.

Der ytttrer sig ved en besynderlig ironisk Consequents altid en stor Tilbøielighed blandt exalterede Partier til ogsaa i det Udvortes at vise <sig i> den negligè, deres Tankegang altid træder op i: Adamiterne (blandt Hussiterne) meente, at man for at være fuldkommen frie maatte gaae splitternøgne og har formodentlig anseet det specifiqu forskjellige mellem den paradisiske og Mskets senere Tilstand <at ligge heri> — Sansculloterne ere noksom bekendte — barhalsede Personers Forsøg paa at restituere den nordiske Aand ere jo i dette Øieblik ret i fuld Gang. —

d. 29 Oct. 38.

Oktbr. 29. *Se ogsaa: 793.794.**I Marginen til 280:*281
(Novbr. 2.)

Om man end derfor tilgiver Archimedes med Hensyn til hans Opdagelses Vigtighed at han løb splitternøgen gennem Syracus Gader — saa følger deraf ingenlunde at man bør taale disse moderne Naturligheder. —

d. 2 Nov. 38.

*I Marginen til 280:*282
U. D.

ligesom Gymnosophisterne hos Inderne: Nackte Fakir's laufen ohne irgend eine Beschäftigung gleich den katolischen Bettelmönchen herum, leben von den Gaben Anderer, und haben den Zweck, die Hoheit der Abstraktion zu erreichen cfr. Hegel Philosophie der Geschichte p. 183.

²⁸⁰ Set til 236. barhalsede] sml. IA 328, S. 140*). restituere.... i dette Øieblik] fra 20. Juni 1838 havde Grundtvig begyndt en Række historiske Foredrag, der holdtes paa Borchs Kollegium tre Gange om Ugen under stadig voxende Tilstrømning (sml. Kbhvnsk. 1838 Nr. 288, 19. Oktbr.). ²⁸¹ Archimedes] sml. IA 197. ²⁸² Hegel... p. 183] Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte, herausgeg. von Ed. Gans. 2. Aufl., besorgt von Karl Hegel (Berl. 1840).

Den catholske Kirke er Modbilledet til Jødedommen; der var det Gud i sin Majestæt, der nedlod sig paa Jorden og vilde fastholdes i denne sin Majestæt (tordnede paa Sinai) og derfor dette historiske Moment, da Himlen var paa Jorden, undrages Reflexionen, medens man fra den anden Side klamrer sig saa fast som muligt dertil, og ligesom Gud er i sin Majestæt saaledes ogsaa den hele Cultus ved Siden af den Ydmyghed, som Følelsen af at være Intet for Herren indgiver, har netop det Majestætiske udefter — i Kirken er det Msk., der efterhaanden stiger op, hæves op hjælpes op ved Gud — Gud begynder med sin Fornedrelse — Chrstus paatog sig en Tjeners Skikkelse og endnu kalder Paven sig servus servorum. Jødedommen henter Gud ned fra Himlen, Chrstd. henter Msket op til Himlen.

283

Oktbr. 30.

d. 30 Oct. 38.

Ogsaa hvad Chrsti Lære angaaer bespiser han Folk med 5 Brød og 3 Fiske, naar man seer, hvorledes den ubetydeligste udvortes Omstændighed giver ham Anledning til de dybeste Udviklinger, hvor langt det er fra al storladen Forberedelse, alt prætenderende Apparat.

284

Oktbr. 30.

d. 30 Oct. 38.

Bøn:

285

Oktbr. 30.

Fader i Himlene! til Dig vender vor Tanke sig, Dig søger den atter i denne Stund, ikke som med en vildfarende Vandrers ustadige Skridt, men med den hjemvante Fugls sikke Flugt; lad Du vor Tillid til Dig ikke være en flygtig Tanke, ikke et Øiebliks Indfald, ikke det jordiske Hjertes skuffende Beroligelser; lad Du vore Længsler efter Dit Rige, vore Forhaabninger efter Din Herlighed ikke være ufrugtbare Veer ikke som de vandtomme Skyer, men af Hjertes Fylde hæve sig til Dig, og bønørte som qvægende Dug læske vor Tunge, som Dit Himmel-Manna mætte os for stedse! —

d. 30 Oct. 38.

²⁸³ Se til 236. ²⁸⁴ bespiser han osv.] se Matth. 14, 16 ff.

1838

Til 285:

286 Dette var Bønnen.

U. D. Texten skulde være „Johannes, der prædiker i Ørkenen“.

A: T:

Hvad ere I udgangne for at see i Ørkenen? Det er dette alvorlige forberedende Spørgsmaal, hvormed Joh: som Herrens Forgænger bereder ham Vei i Gemyttet, kalder Jøderne til Eftertanke Saaledes maae vel ogsaa vi stundom fristes til at spørge, naar vi træde op paa dette hellige Sted for at forkynde Ordet. Hvad ere I udgangne for at see? Var det et Msk. iført prægtige Klæder var det en Tale I ville høre udpyntet paa msklig Viis i jordisk Pragt og Herlighed søger den i Eders egne Sammenkomster og skulde jeg være daarlig nok dertil, da vilde jeg dog ønske, at jeg tilsidst maatte samle en Kraft som Samson til at omstyrte det Tempels Herlighed, for hvilket jeg som han ingen Øie havde om det end var med min egen Undergang Var det et Rør, der bevægedes hid og did af Vinden? Var det en Tale skikket til at befordre de Dorskes Drømmerier til at lulle de endnu Vaagne i Søvn søger den paa Torve og Stræder Men i Sandhed som en saadan Tale er, efter Mangens Ønske bøielig for Vinden saa skal den ogsaa som Avne henveires for den Kasteskovl, Herren alt har i sin Haand. Nei min Tale skal være som den vilde Honning — dens Dragt som den uldne Skjorte Joh: d. Døber var iført, ujævn og hvas Mange maaskee en haard Tale. — Dog Du rummes jo ikke i Templer byggede med Mskhænder — endsiige at Du skulde tage Bolig i zirlige Talemaader. —

287 Det kunde synes underligt, at det N. T. ender med en Prophetie
Novbr. I. (Joh: Aabenbaring); er det maaskee en Iteration af Jødedommen, saa at Chrstd. igjen kommer til at pege ud over sig selv? Nei ingenlunde, den er snarere som et Speil, der kaster Straalerne tilbage i det chr. Livs Centrum igjen, den fører derfor ikke Blikket

²⁸⁶ A: T:] O: Andægtige Tilhørere! ²⁸⁷ Sml. I A 46—49.

ud i Noget Hiinsides, men belyser kun desto stærkere alt, hvad der er Dennesides, derfor hedder den ogsaa „en Aabenbaring“ ikke som Spaadommen der er dunkel indtil dens Opfyldelse, det er den chr. Livsaande, der udaandet i det øvrige N.T. nu saa at sige indaandes igjen i Apocalypsen. —

d. 1 Nov. 38.

I Marginen til 287:

at Chrstd. saaledes allerede i sin første Fremtræden i Chrsto selv har omskibet hele sit Omfang, det sees deraf at d. Hellig-Aand skal blot minde og erindre Apostlene om Alt.

d. 13 Feb. 39.

Det gik med Catholicismen som det er gaaet med hele Jordekloden, der kom ogsaa i den Henseende en Copernicus (Luther) som opdagede at Rom ikke var det Centrum som Alt dreiede sig om men et peripherisk Moment. —

d. 2 Nov. 38.

Vor Statsforfatning nærmer sig mere og mere til Chinesernes — det eneste der endnu mangler er, at man skulde forbyde Udvandringerne. —

d. 2 Nov. 38.

Se ogsaa 281.

Novbr. 2.

Scholasticismen naaede (ligesom enhver Udvikling efter min Theorie) sin Parodie i Paulus Cortesius Forsøg paa ikke saa meget

²⁸⁹ Copernicus] sml. I A 21. ²⁹¹ Set til 236. min Theorie] sml. I A 285.

288
(1839
Febr. 13.)

289
Novbr. 2.

290
Novbr. 2.

291
Novbr. 3.

1838

at omskrive som at reenskrive Scholastikerne paa classisk Latin
— Chrstus døde heed nu han gik over Akeron. etc.

d. 3 Nov. 38.

292 Munkeordenerne ere forbi med Jesuiterne, thi her naaede disse
Novbr. 3. deres Parodie i en saa reen verdslig Stræben.

d. 3 Nov. 38. —

Novbr. 9. *Se C 61.*

293
Novbr. 11.

Vi fristes i Ørkenen!

(Prædiken over Fristelses-Historien)

Der maa komme Øieblikke ogsaa før den Stund, da der paa
Jorden ingen Hjælp er funden, hvor Du føler Dig ene — hvor Du
fristes i Ørkenen, saa at om du end raabte over den hele Jord
ingen Stemme vilde svare Dig, der kunde trøste Dig — uden den,
som det gl. T. saa forfærdelig har skildret uden den Allestedsnær-
værendes, tager jeg Østens Vinger paa etc. — da er Du der —
denne Stemme, som netop er den Chrstne saa trøstelig.

d. 11 Nov. 38. —

I Marginen til 293:

294 Ogsaa senere gentager det sig i Chrsti Liv, at han fristes i
U. D. Eensomhed, da Apostlene sove, saaledes gaaer det ogsaa os i
Øieblikke, hvor det synes os som alle, hvem vi kunne henvende
os til, sove trygge ubevægelige, ikke til at raabe op for vore Sor-
ger, da gjelder det at finde en høiere Trøst.

I Marginen til 293:

295 Bøn
U. D. Herre vær Du os nær med din Kraft, saa at Vi maae føle Hjertets
glade Forvisning om, at Du ikke er langt borte fra os, men at vi
leve røres og ere i Dig! —

²⁹² Parodie] sml. 291. ²⁹³ tager jeg Østens osv.] se Ps. 139,8—10.

1838

Ligesom Qvækerne af moralske Grunde undgik at aflægge Eed, saaledes dristede det 18de Aarh: Videnskabelighed af intellectuellerne Grunde sig aldrig til at kalde Gud til Vidne paa sin Sandhed.

d. 11 Nov: 38.

296

Novbr. 11.

Se ogsaa 95.

Novbr. 11.

Der gives Msk., hvis Fordærvelse ikke er kommen ved udvortes Skade, men hvor den udvikler sig ligesom Raadenhed i visse Frugter i Hjertet, i Kjernehuset. —

d. 13 Nov. 38.

297

Novbr. 13.

Grækerne havde ikke Under, ligesom de i deres Kunst hell. ikke fremstillede deres Idealer i overnaturlig Størrelse. —

d. 22 Nov. 38. —

298

Novbr. 22.

Det ikke-philosophiske Hoved kan vel komme til at indsee et foregaaende Standpunkts Mangelfuldhed; men dette kommer nu til at stille sig som noget Haardt Uigjennemtrængeligt for ham. Man seer derfor ogsaa, at mange Msk. først maa udlade en Masse Polemik førend de kunne komme til deres egl. Gjenstand — det philosophiske Hoved blødgjør de foregaaende Anskuelser ned-sætter dem i al Forsonlighed til Momenter. —

d. 22 Nov. 38.

299

Novbr. 22.

Der gives Tilfælde i det aandelige Liv, hvor Prædikateret „mageløs“ mod de Vedkommendes Villie, der bruge det, faaer samme

300

Novbr. 22.

²⁹⁸ Sml. I A217. ³⁰⁰ mageløs] sml. S. V. VII, S. 25.

1838

Betydning som om man vilde sige om en Handske ell. Strømpe for at rose den — at den var mageløs. —

d. 22 Nov. 38.

Novbr. 29. *Se 796.*

301 Det gaaer med at udvikle de aprioriske Grundbegreber, lige-
Decbr. 2. som det i den chr. Sphære gaaer med Bønnen, thi her skulde man jo troe, at Msk. paa den frieste, subjektiveste Maade satte sig i Forhold til Gudd. og dog høre vi, at det er den Hellig-Aand der virker Bønnen, saa at den eneste Bøn der endnu blev tilbage var den: at kunne bede, ihvorvel ved dybere Eftersyn endogsaa den er virket i os — saaledes gives der hell. ingen Deduction Begrebs-Udvikling, ell. hvad man vil kalde det som har nogen constitutiv Kraft — Msk. kan blot besinde sig derpaa, og det at ville dette, naar denne Villie ikke er et tomt ufrugtbar Gaben — er det som svarer til hiin eneste Bøn, og er ligesom denne igjen virket i os.

d. 2 Dec. 38.

I Marginen til 301:

302 Man kan derfor ogsaa sige, at al Erkjenden er ligesom Aande-
(Decbr. 3.) draget en respiratio.

d. 3 Dec. 38.

303 Paa Grund af det Aprioriske, der ligger i Forsættet i Sammen-
Decbr. 2. ligning med den timelige successive Udfoldelse — er Forsætter til det Gode saa fristende, og indeholde saa ofte noget Narkotisk, der udvikler en Intuition, og ikke en Elasticitet, der afføder en Energie. —

d. 2 Dec. 38. —

Decbr. 3. *Se 302.*

1838

Det er et betydningsfuldt Ord med H: t: en utidig Glæde over Magt og Myndighed i aandelig Forstand: „Glæder Eder ikke over, at Aanderne vare Eder underdanige, men at Eders Navne ere indskrevne i Himlene“. Det var med disse Ord at den hellige Antonius ifølge Athanasii Efterretning hos Möhler advarede Asketerne om ei at glemme det ene Fornødne ved Siden af den Magt, de havde til at uddrive Dæmoner. —

d. 6 Dec. 38.

304
Decbr. 6.*Se ogsaa C 30.*

Decbr. 6.

Se C 31.

Decbr. 9.

Det var en meget god Bemærkning Sibbern idag gjorde paa sine Forelæsninger, hvorledes man maa antage en egl. ideel Væren der i sig har en Væren ogsaa før sin Udtalelse i den actuelle Væren, hvilket man jo ogsaa kunde see deraf, at man ikke vilde sige om evige Sandheder, at de nu blive til, men de reveleres nu o: i Tidens Fylde. —

d. 17 Dec. 38.

305
Decbr. 17.*Se ogsaa 797.*

Decbr. 17.

Det er ret mærkeligt at see i de pietistiske Stridigheder i sin Tid efter Speners Død, at de Orthodoxe søge at gjøre gjeldende, at der gives en Mængde moralske Adiaphora, medens den pietistiske Udvikling netop gjorde gjeldende, at der gives en Mængde Erkjendelsens Adiaphora. — Det gjælder dog vist ikke blot i moralsk men

306
Decbr. 18.

³⁰⁴ Glæder Eder ikke osv.] Luc. 10, 20. hos Möhler] Joh. Adam Möhler, Athanasius der Grosse und die Kirche seiner Zeit, besonders im Kampfe mit dem Arianismus (Mainz 1827). 2. Theil, S. 98. — Ktl. Nr. 635—636. Sml. C 29.

³⁰⁵ Sibbern.... Forelæsninger] I Vintersemestret 1838—39 holdt Fr. Chr. Sibbern offentlige Forelæsninger over „Christendomsphilosophie“ Mandag, Fredag og Lørdag Kl. 6—7 Eftm.; den 17. Decbr. 1838 var en Mandag. man maa antage osv.] sml. Maanedsskrift for Litteratur. 19. Bd. (1838), S. 356 f. (i Sibbern's Anmeldelse af Heiberg's Perseus). ³⁰⁶ Se til 236.

1838

ogsaa i intellectuell Henseende hvad Chrst. siger: Eders Tale skal være ja, ja og nei, nei, hvad derover er er af det Onde.

d. 18 Dec. 38.

307 Paulus er det christelige Livs spiritus asper, Johannes dets
Decbr. 22. spiritus lenis.

d. 22 Dec. 38.

308 Lad vor Tale ikke være som Blomsten, der idag staaer paa
Decbr. 24. Marken og imorgen kastes i Ovn, ikke som Blomsten, om den
end i Pragt overgik Salomos Herlighed.—

d. 24 Dec. 38.

I Marginen til 308:

309 Og vil Du forunde os, at blive bekendt med Videnskabens
U. D. mange Herligheder, o lad os dog ikke glemme derover det ene
Fornødne, og vil Du udslette vor Aandskraft, ell. vil Du lade os
blive gamle paa Jorden, saa vor Aand sløves, o een Ting er der,
som aldrig kan glemmes, om vi end glemte Alt, at vi ere frelste
ved Din Søn.—

310 Har Du ret følt, det Trøstelige der ligger i den Betragtning:
Decbr. 25. Gud frister Ingen, har Du følt den overjordiske Styrke den over-
naturlige Størrelse, Du faaer ligeoverfor Synden ved Tanken om
at det er Dit eget Kjød og Blod, ell. dens Fristelser, som dog en-
gang for alle er overvundet (Gud tilskikker vel Msk. Prøvelser,
for at styrke ham og modne ham — Fristelser ere jo netop for at

[Eders Tale osv.] Matth. 5, 37. ³¹⁰ Sml. S.V. III, S. 43. Gud frister Ingen
osv.] se Jac. 1, 13—15.

knække, fordi man troer, at den Paagjeldende vil ligge under) men har Du ogsaa følt Dig ydmyget ved den Tanke: han fristes og ikke af Nogen — — hvorfor opløfter Du næsten udfordrende <| saa udæskende |> din Røst til Himlen — hvorfor stormer dine Tanker den, ell. mener Du ikke, at Din Ulykke er saa stor, Din Klage saa retfærdig, dine Suk saa dybe saa gribende, at Gud ved dem skulde fristes?

Juledags Aften Kl. 11. —

I Marginen til 310:

hvorfor er selv din Bøn saa udæskende, ell. er det ikke fordi Du troer, at din Klage er saa retfærdig, at din Røst maatte gjennemlyde Himlene og kalde Gud fra sine forborgne Dybder for at skifte og dele med Dig. Da er det med disse Ord: „Gud fristes og ikke af Nogen“ at Himlen lukker sig for slig formastelig Tale, afmægtig er den <afmægtig> som din Tanke som din Arm er afmægtig. Men naar Du da ydmyger Dig for Gud og siger: min Gud, min Gud stor er min Synd, den raaber til Dig til Himlene ... da aabnes Himmelen atter, da seer Gud, som Propheten siger gennem sit Vindue ned til Dig og siger: endnu en en liden Stund, endnu en liden Stund og jeg vil etc. da lyder Chrsti Ord om Dig, som de lød forud om Lazarus: denne Sygdom er ikke til Døden, nei tvertimod den er til Livet.

311
U. D.

I Novellen kommer det saa væsenlig an paa resulterende Totalitet, der gives igjennem Fremstillingens discrete Mangfoldighed; thi ogsaa her gjelder det: der saaes i Forkrænkelighed, og det opstaaer i Uforkrænkelighed. —

312
Decbr. 25.

Juledags-Aften Kl. 11.

³¹¹ Sml. S.V. III, S. 43. Gud fristes og ikke af Nogen] sml. Jac. 1, 13. denne Sygdom er ikke til Døden] Joh. 11, 4. ³¹² der saaes i Forkrænkelighed osv.] 1. Cor. 15, 42.

1838

313
Decbr. 28.

Fader i Himlene! Væk du Samvittigheden i vort Bryst, lær Du os at aabne Aandens Øre for din Røst at vogte paa din Tale, at Din Villie maa lyde reent og klart for os som den er i Himlene, uforfalsket af vor jordiske Kløgt, uoverdøvet af Lidenskabernes Stemme, hold Du os aarvaagne til med Frygt og Bæven at arbeide paa vor Salighed; O men lad Du ogsaa da naar Loven taler høiest, naar dens Alvor forfærder os, naar det tordner fra Sinai, o lad der da ogsaa være en sagte Røst, der tilhvidsker os, at vi ere dine Børn, saa at vi med Glæde maae raabe: Abba Fader. —

d. 28 Dec. 38. —

I Marginen til 313:

314
U. D.

<Giv> at i enhver saadan Stund i vort Hjerte maa paa ny fødes
<ungdommeligt haabfuldt> det Abba det Fadernavn, med hvilket
Du vil kaldes. —

315
Decbr. 31.

I den chr: Udvikling gjælder det, at Disciplen er ikke større end
Mesteren; i Verdens-Udviklingen er det ikke Tilfælde — derfor
skal vi ære Fædrenes Overlevering.

d. 31 Dec. 38.

316
Decbr. 31.

Herren kommer, om vi end maae bie paa ham, han kommer,
om vi end blev gammel som Anna, graa som Simeon (denne Noah
d. 2den), men vi maae vente paa ham i hans Huus.

d. 31 Dec. 38

⁸¹⁸ med Frygt og Bæven osv.] Phil. 2, 12. raabe: Abba Fader] Rom. 8, 15.

1839.

Det er det samme Mirakel, som gjentager sig i enhver Chrstens* 317
Liv, det samme som Samtiden forundrede sig over ved Bryllupet Jan. 1.
i Cana: Du haver iskjænket den slette Viin først og siden den gode,
især vil Enhver istemme det, der har følt, hvorledes Verden først
iskjænker den gode og derpaa den slette.

1 Jan: 39.

Chr: vandrer paa Havet.

318

Bøn

Jan. 1.

Herre berolige Du Bølgerne i dette Bryst, dæmp Stormene!
Min Sjæl vær stille, at det Gudd. kan virke i dig! Min Sjæl vær
stille, <at Gud kan hvile i Dig, at hans Fred kan overskygge Dig!
Ja Fader i Himlene ofte nok have vi prøvet at Verden ikke kan
give os Fred, o men lad Du os føle, at Du kan give Fred, lad os
bemærke Forjettelsens Sandhed, at Din Fred kan al Verden ikke
tage fra os. —>

d. 1 Jan: 39.

Jeg føler ret i dette Øieblik den forfærdelige Sandhed af de Ord: 319

Psalm: 82,6: Jeg har vel sagt til Eder, at I ere Guder, og den Jan. 3.
Høiestes Børn; men I skulle døe som Msk: og gaae til Grunde
som en Tyran. —

d. 3 Jan: 39.

1839

- 320 Fader i Himlene! Naar Tanken om Dig vaagner i vor Sjæl, da
Jan. 6. lad den ikke vaagne som en opskrækket Fugl, der forvirret flagrer om, men som Barnet af sin Søvn med sit himmelske Smil.

d. 6 Jan: 39.

- 321 Enhver Enkelts Liv har ogsaa sin Genesis og derpaa sin Exodus*) (sin Udgang i Verden,) sin Leviticus, hvor Sindet vender sig
Jan. 6. mod det Himmelske, sin „Numeri“, hvor man begynder at tælle Aarene, sin Deuteronomion.

d. 6 Jan: 39.

*) I *Marginen*: cfr. Luc: IX,31.

- 322 Det er det Forvirrede ved os, at vi paa eengang ere Phari-
Jan. 7. sæeren og Tolderen.

d. 7 Jan: 39.

- 323 Den Christne kan tumles meget i Verden og færdes meget med
Jan. 8. den, men sit Religeuse maa den beholde for sig, ligesom Jøderne i Handel og Vandel brugte romerske Penge med Keiserens Brystbillede; men i Templet brugte de deres egen Mynt.

d. 8 Jan: 39.

- Jan. 8. *Se ogsaa 144.*

- 324 Og vil Chrstus end ikke tillade os at følge ham, saaledes som
Jan. 9. han afslog den Besattes Bøn εἶναι συν αὐτῷ Luc. 8,38 saa ville vi dog som denne gaae hen til vor Familie og vor Hjemstavn og forkynde Guds Godhed og hvad der er skeet med os. cfr. Luc. 8,39.

d. 9 Jan: 39.

1839

.... thi hvad Haab er der vel for den christelige Lærer i vor Tid, ell. hvilke Udsigter for Evangeliets Forkyndere i vor Udvikling, hvor jo snart Ordets Tjenere komme til at staae med deres christelige Dogmer som Vægterne med deres opbyggelige Vers, („forlad for Jesu Vunder vor Synd o milde Gud“, hvilken mærkelige Contrast til den hele Handel og Vandel paa Gader og Stræder) hvilke Ingen agter paa, og hvis Sang kun faaer Interesse, fordi den angiver Klokkeslet — som Vægterne upaaagtede, uden forsaavidt de statistiske Efterretninger om, hvem der bliver lyst første anden og tredie Gang for skulde give dem et Naassensaar endnu at vegetere i.—

325

Jan. 9.

d. 9 Jan. Kl. 9 om Aftenen præcise,
saafremt Vægteren her paa Torvet
raaber præcis.—

Den chr: Frimodighed.

326

Jan. 11.

Min Søn vær ved Godt Mod dine Synder ere Dig tilgivne — det er ikke <den> Frihed der er udenfor Erfaringen af Loven — Frimodighed er Haabets nærværende Tid — Haabet er som en gl. Kone, der stirrer længselsfuld — Frimodighed er Kraft og Gjerning^[†]. — A) Frimodighed for Msk. B) Frimodighed for Gud. Naar engang det hender sig, at vort Øie vender sig mod Himlen og vi forbauses over den uendelige Afstand, og Øiet ikke finder et Hvilepunkt mell. Himmel og Jord — men naar Sjælens Øie søger Gud og vi føle den uendelige Afstand, da gjelder det om Frimodighed — men her have vi en Midler

d. 11 Januar. 39.

[†] I Marginen: Hebr: 3,6. *την παρρησιαν και το καυχημα της ελ-
πιδος* (dette sidste Udtryk er snarere en Beskrivelse af det første).

³²⁵ forlad... Gud] forekommer i Vægterverset ved Kl. 9. her paa Torvet] iflg. „Vægter-Posternes Nye Inddeling i Kiøbenhavn Aar 1784“ udgjordes „Post 57“ af: „Nye-Torv og Slutteergaden“. („Gammel-Torv“ var „Post 58“). ³²⁶ Haabet er som en gl. Kone osv.] sml. S.V. III, S.174.

1839

Jan. 12. *Se C 4.**Jan. 14.* *Se C: 5.6.**Jan. 15.* *Se C 7.*

327 Jan. 16. Fader i Himlene! Vander Du med os som Du vandrede med Jøderne fordum i de gl. Dage. O lad os ikke troe at være voxede fra Din Opdragelse, men lad os voxte til den, voxte under den, som den gode Sæd voxer i Taalmodighed. Lad os ikke glemme hvad Du haver gjort for os, og naar Din Hjælp vidunderlig har været tilrede, da lad os ikke søge den igjen som utaknemlige Skabninger fordi vi aade og bleve mætte. Lad Du os føle at vi uden Dig slet Intet formaaer, men lad os ikke føle det i feig Afmagt, men i kraftig Fortrøstning, i glad Forvisning om, at Du er mægtig i de Svage.
d. 16 Jan. 39.

328 Jan. 17. Det er det Sørgelige <med> mig, at mit Liv <mine Sjælstilstande> bestandig gaaer efter to Declinationer, hvorved ikke blot Endelserne blive forskjellige, men hele Ordet forandres.
d. 17 Jan: 39.

329 Jan. 17. Eller mener Du, at ligesom Jøderne bragte Jehovah Tiende af Jordens-Grøde og af Qvægets Afkom, at Du saaledes blot skulde bringe ham den Tiendedeel af Dit Hjerte — ell., at ligesom Jøderne arbeidede de 6 Dage af Ugen og hvilede den syvende — Du saaledes skulde tænke paa Verden og dens Gjæringer i de 6 Dage men paa Gud den 7de. Nei den Christnes Tiende og den Christnes Offer er hele hans Hjerte, og den Christnes Helligdag er <hele>

hans Liv, og naar Du bringer Gud den Tiende, da see til, om ikke, som Propheten siger, Gud vil aabne sit Vindue og see ned til dig. —

d. 17 Jan: 39.

I Marginen til 329:

Eller hvo er Du som udstykker Hjerterne, Du som endogsaa vil gjøre det for den Herre, der randsager Hjerter og Nyrer, for ham, den Hjerteskuer, som veed hvad der boer i dit Hjerte bedre end Du selv, hvor saa mangen lønlig Tanke har faaet Raaderum i det Skjulte, i det Skjul, hvor han kun saa sjelden har skuet med Velbehag, naar Du efter Chrsti Bud har gjort vel i det Skjulte. Hvo som ikke er med mig han er mod mig. Eller hvo er Du som vil gjøre Din Herre og Din Gud ligesaa timelig som Du selv er, han, for hvem 1006 Aar er som een Dag. Husk paa at Du er skabt i hans Billede og efter hans Lignelse og det er det Høieste og det Herligste, det er muligt at udsige — og Du vil egenraadig, egen-sindig skabe ham i Dit Billede og danne ham efter Din Lignelse.

d. 18 Jan: 39.

Den stoiske Philosoph Empedokles har sagt etsteds: „Vær fa- stende i Laster.“ —

d. 17 Jan: 39.

... Thi Sorg er et gammelt Ord, det er fast ligesaa gammelt som Verden, men „Trøsteren“ det er ogsaa et gammelt Ord; men dog ikke slet saa gammelt, som det heller ei i den Enkeltes Liv bliver saa gammelt om han endog blev nok saa gammel, der er dog altid

³³¹ stoiske] i Poul Møllers Forelæsninger (Efterl. Skr. 2. Bd. (Kbh. 1842), S. 338) omtales Empedokles som „Zenons Meddiscipel“; muligvis har S. K. forvexlet den eleatiske Filosof Zenon med den stoiske Skoles Stifter af samme Navn. Empedokles har sagt] se Plutarch de cohibenda ira 16 p. 464 B. — Sml. S. V. VII, S. 117.

1839

gaaet en Nat forud for den Dag, en Nat, hvor han af Frygt for Verden besøgte Jesus, ell. en Nat, da han mistvivlede om Alt, da han intet Fast fandt mell. Himmel og Jord, en Midnat, — da Chrstus besøgte ham, da Chrstus kom som forud til Disciplene gennem lukte Dørre. —

d. 18 Jan: 39

³³³
Jan. 18. Det første Indtryk man faaer af Chrstd. er saa velgjørende saa mægtig til i et nu at omskabe*) vort hele Sind, at det er intet Under, om vi ønske med Disciplene at blive paa Bjerget at opslaae der vort Telt (cfr. Mc. IX,5 etc.); men vi maae som Disciplene ned igjen af Bjerget, og ofte venter da en ligesaa haard Prøvelse som den Dæmoniske var for Disciplene. (cfr. Mc. IX,11 o: s: v:)

d. 18 Jan: 39.

*) *I Marginen*: cfr. Luc. IX,29.

Jan. 18. Se ogsaa 330.

³³⁴
Jan. 20. Herre! gjør Du vort Hjerter til Dit Tempel, hvori Du vil tage Bolig. Lad hver uren Tanke, hver jordisk Begjær som Afguden Dagon hver Morgen findes sønderknuset for Fødderne af Pagtens Ark, lær os at beherske Kjød og Blod, og lad det være det blodige Offer, saa at vi med Apostlen maa sige: jeg døer daglig.

d. 20 Jan. 39.

³³⁵
Jan. 20. Hegel er en Johannes Climacus, der ikke som Giganterne stormer Himlene ved at sætte Bjerg paa Bjerg — men entrer dem ved sine Syllogismer.

d. 20 Jan. 39.

gennem lukte Dørre] sml. 730. ²⁸⁵ Johannes Climacus] græsk Eneboer og Teolog; Tilnavnet skriver sig fra Titlen paa hans Skrift: Klimax („Stige“). Citater af ham findes anført i det til 465 anf. Skr. af de Wette.

Gud give Kraft til ene at tænke paa, hvad jeg har at gjøre, og det vil Du anvise mig og byde mig at gaae derefter som Du forðum bød Propheten Elisa: naar Du møder Een paa Din Vei, da hilse Du ham ikke, og naar han hilser Dig, da hilse Du ham ikke igjen. —

d. 22 Jan. 39.

³³⁶
Jan. 22.

Det bør være med Mskets Sjælstilstande, som det er med Bogstaverne i Lexiconner, nogle ere saa stærke og saa voloumineus udviklede, andre have blot et Par faa Ord under sig — men et fuldstændigt Alphabet bør Sjælen have. —

d. 23 Jan: 39.

³³⁷
Jan. 23.

.... først da naar Hjertets ængstelige ell. hovmodige Hyklerie er fortrængt, først da lyder Ordet for os, ligesom Chrst. først naar Phariseerne vare bragte til Taushed og havde fjernet sig først da lød hans Ord ret af Hjertets Fylde for Disciplene.

d. 27 Jan: 39.

³³⁸
Jan. 27.

Lader os i Taalmodighed forhverve vore Sjæle. (cfr. Luc: XXI, 19).

d. 28 Jan: 39. ³³⁹ Jan. 28.

1839

340

U. D.

1839.

ad se ipsum

341

[U. D.]

[Citat af Chateaubriand.]

342

Febr. 1.

Fader i Himlene! aaben Du Øiets Kilder, lad en Taarestrøm som en Syndflod udslette hele det forbigangne Liv, der ikke fandt Naade for Dine Øine; men giv Du ogsaa som fordum et Tegn, da Du satte Regnbuen som en Naadeport paa Himlen, at Du ikke mere vil udslette os ved en Syndflod; lad aldrig Synden saaledes faae Magt i os, at Du atter maatte udrykke os af Syndens Legeme!

d. 1. Febr. 39.

343

[Febr. 1.]

Længsel er det høiere Livs Navlestreng.

344

[Febr. 1.]

Det er den store Trøst [...]

345

[Febr. 1.]

Ligesom det var Ypperstepræsten [...]

346

Febr. 1.

Der har været Mangfoldige, der omtrent have staaet i samme Forhold til Jesus som Barrabas (han heed: Jesus Barrabas). Bar-

⁸⁴¹ Chateaubriand] muligvis det til „Enten—Eller“, 2. Del, anvendte Motto (S.V. II, S. 1) af „Atala“ (Nouvelles... par M. le Vicomte de Chateaubriand (Paris 1838), S. 39). ⁸⁴² Syndens Legeme] sml. 63.430.456, S. 175.

rabas er omtrent paa Dansk: „N. N.“, בֶּר אָבָא, filius patris, sin Faders Søn. — Forøvrigt er det sørgeligt, at vi slet ikke veed Mere om Barrabas; han forekommer mig i mange Maader at kunne blive et Sidestykke til den evige Jøde. Hans øvrige Liv maa dog være gaaet underligt hen. Gud veed, om han ikke er bleven Christen? — Det vilde være et poetisk Motiv at lade ham optræde og vidne for Christus, greben af hans Guddomskraft.

d. 1. Feb. 39.

Du mit Hjertes Herskerinde <„Regina“>, gjemt i mit Brysts dybeste Løndom, i min fyldigste Livstanke, der, hvor der er lige langt fra til Himlen og til Helvede, — ubekjendte Guddom! O kan jeg virkelig troe Digternes Fortællinger, at man, naar man første Gang seer den elskede Gjenstand, troer at have seet hende længe iforveien, at al Kjærlighed som al Erkjenden er Erindring, at ogsaa Kjærligheden hos det enkelte Individ har sine Prophetier, sine Typer, sine Myther, sit Gamle Testamente. Overalt i ethvert Pigeansigt seer jeg Træk af Din Skjønhed, men jeg synes, at jeg maatte have alle Piger for af al deres Skjønhed ligesom at uddrage Din; at jeg maatte omskibe hele Jorden for at finde den Verdensdeel, jeg savner, og som dog mit hele Jægs dybeste Hemmelighed polarisk antyder; — og i næste Øieblik er Du mig saa nær, saa nærværende, saa mægtigt udfyldende min Aand, at jeg transfigureres for mig selv og føler, at her er godt at være.

Du Elskovs blinde Gud! Du, der seer i Løndom, vil Du give mig aabenbart? Skal jeg finde, hvad jeg søger, her i denne Verden, skal jeg opleve Conclusionen af alle mit Livs excentriske Præmisser, skal jeg slutte Dig i mine Arme, — eller:

lyder Ordren videre?

Er Du gaaet forud, Du min Længsel, vinker Du mig forklaaret fra en anden Verden? O jeg vil kaste Alt fra mig for at blive let nok til at følge Dig.

d. 2. Feb. 39.

1839

348
Febr. 2.

Det er dog en uforlignelig Følelse, naar man har faaet Ideen indblæst i Begrebets Legeme, naar man i dette har givet hiin sin Begrændsning — ikke et Plankeværk eller en chinesisk Muur, over hvilket den ikke kan gaae, men en Skjønhedslinie, indenfor hvilken Ideen svulmer, ikke krampagtigt men jomfrueligt. Vel bliver man undertiden nødt til paa Grund af vor Erkjendelses jordiske Endelighed at sætte den i et Jomfrubuur, indtil vi har fundet en værdig Brudgom; men Herre Gud, — et Jomfrubuur er da intet Nonnekloster.

d. 2. Febr. 39.

349
[Febr. 2.]

Fragment [...]

*Slutningen af 349:*350
Febr. 2.

Leserinde — vi forstaae hinanden vi der ikke ere de rette Vedkommende — Du maaskee ikke Du, hvem jeg tænkte paa, Du som endnu aldrig har misundt Nogen, hvad hun ikke var, at være skjønnere end Dig, Du som aldrig har været betænkelig derover, aldrig mistænkelig iagttaget de skuffende Miner — O bliv det aldrig lad aldrig den Forandring indtræde hos Dig, i samme Øieblik vender Alt sig omkring*), i samme Øieblik er Du ved en Evighed skilt derfra, i samme Øieblik maa Du afsted idelig fremad, og om Du end idelig vendte Dig om, for endnu engang at see tilbage efter den forsvindende Gjenstand, Du naaer den dog aldrig, ligesaa lidet som den, der kører baglænds kommer tilbage til det Sted, han forlod; men taber det kun mere og mere.

*) rundt omkring

alle de smaae Billeder de vendte sig omkring
og Alteret med dem.

d. 2 Febr. 39.

⁸⁵⁰ rundt omkring osv.] se J. Baggesens danske Værker (se til I C 78). 2. Bd. (Kbh. 1828), S. 357. (I Digtet „Agnete fra Holmegaard“; sml. 9, S. 9).

Det Guddommelige kan godt røre sig under de jordiske Forhold, og det behøver ikke disses Tilintetgjørelse som Betingelse for sin Fremtrædelse, saaledes som jo Guds Aand aabenbarede sig for Moses i Tornebusken, der brændte uden at fortæres.

d. 3 Feb: 39.

351
Febr. 3.

Al Poesie er Livets Forklarelse (o: Transfiguration) ved dets Forklarelse (ved at det forklares, oplyses <udvikles> o: s: v:). Det er ret mærkeligt at Sproget har den Tvetydethed.

d. 5. Feb: 39.

352
Febr. 5.

Det synes som om Philosopherne i deres Efterretninger om den nyere Philosophie siden Cartesius har dannet sig efter den Form, der undertiden findes i Eventyret, hvor man ved at gjentage Alt det Foregaaende, hver Gang man føier et nyt Leed til, tilsidst tilveiebringer en uoverskuelig Række: Stok vil ikke Hund slaee, Hund vil ikke Ko bide, Ko vil ikke hjem gaee etc.

d. 5 Feb: 39.

353
Febr. 5.

Det er den ene Side af al Guds-Erkjendelse, den historiske Opfattelse; det er derfor yderst betegnende for Jødedommen, at de kun kunne see Ryggen af Jehovah, da jo Historien træder til, idet Jehovah forlader det givne for at gaee videre, da den historiske Opfattelse aldrig bliver præsenteret med Begivenheden selv. cfr. Exod. 33,20—23. v. 22: „Wenn den nun meine Herrlichkeit vorüber gehet, will ich dich in der Felsenkluft lassen stehen, und meine Hand soll ob dir halten, bis ich vorüber gehe“.

d. 6 Feb: 39.

354
Febr. 6.

³⁵³ Sml. I A 328, S. 139 n. og S.V.V, S. 49. ³⁵⁴ Wenn...gehe] citeret efter Luthers Bibeloversættelse, Ktl. Nr. 3 („mit einer Vorrede von Dr. Hüffel. Carlsruhe u. Leipzig 1836“).

1839

I Marginen til 354:

- 355 Overhovedet var Jøderne i saa meget dybere Forstand en histo-
 U. D. risk Nation end nogen Anden og en Nation der accentuerede det Historiske, som det at gjøre den 3die Person til den Form, man gaaer ud fra, antyder dette fremfor enten det abstrakte Infinitiv ell. den subjektiverede første Person.

- 356 Det sidst udkomne Værk af Günther (die juste-melieu der
 Febr. 7. Philosophie) har en saa fortræffelig Titel, at jeg i den Grad har forliebet mig i den og beskæftiget mig med den, at jeg nok aldrig faaer læst Bogen; men bliver staaende ved Titelbladets Aphorisme. —

d. 7 Feb: 39.

- 357 Der kommer ogsaa i aandelig Henseende et Øieblik, hvor vi
 Febr. 8. føler, at vi slet Intet selv formaae, hvor vi gaae ligesaa[†] nøgne ud af vor Selvbetragtning*), som forud af Modersliv —

d. 8. Feb: 39.

I Marginen til 357:

- 358 † og da maae vi med dyb Sorg sige som Adam: jeg hørte din
 U. D. Stemme i Haugen og saae, at jeg var nøgen, og derfor skjulte jeg mig. Gen: 3,10.

I Marginen til 357:

- 359 *) men det er ogsaa nødvendigt for at Gud kan skabe Noget af
 U. D. os; thi Gud skaber altid af Intet, og behøver hverken Materie

³⁵⁶ Værk af Günther] Anton Günther, Die Juste-Milieus in der deutschen Philosophie gegenwärtiger Zeit. Wien 1838. — Ktl. Nr. 522. ³⁵⁷ †] se 358. *)] se 359.

eller vor Selvkløgt — hverken nogen bequem eller nogen ubequem Materie.

Deri viser sig den dybe gennemgribende Betydning af Arvesynden, at al Chrstd. i den Enkelte begynder med Sorg — Sorgen efter Gud. 360
Febr. 10.

d. 10 Feb: 39.

Det gjelder om enhver Idee, hvad der siges om Messias: den er απατωρ, αμητωρ, αγενεαλογητος, μητε αρχην ήμερων μητε ζωης τελος εχων. (Heb: 7,3.) 361
Febr. 11.

d. 10 Feb: 39.

En ligesaa dyb og hellig en ligesaa inderlig og stille hellig Sorg, som den æsthetiske Bekymring med hvilken Lavater† taler om den Besmittelse med hvilken Msk. har forvansket Guds Billede i det, forsaavidt dette Guds Billede viser sig i Ansigtet — denne Sjælens Klangfigur — en saadan religieus-moralsk Sorg vilde være den rette christelige Sorgens Gratie, forsaavidt den uden selv at falde ind under Fordærvsens Bestemmelser, blot opfattede Mskslægtens store og dybe Fald. 362
Febr. 11.

d. 11 Feb: 39.

† (cfr. Lavaters Physiognomonik.)

I Marginen til 362:

men en saadan Sorg er der ikke Plads til i Verden, og naar vi stundom see Msk., der søge at fortabe sig i en saadan Intuition, 363
U. D.

³⁶² Lavaters Physiognomonik] Johann Caspar Lavater, Physiognomische Fragmente, zur Beförderung der Menschenkenntniss und Menschenliebe. Erster Versuch (Leipz. u. Winterthur 1775. — Ktl. Nr. 613—16), S. 5 f. — J. C. Lavater's Physiognomik . . . neue Aufl. der . . . physiognomischen Fragmente. 1. Bd. (Wien 1829), S. 3 f.

1839

som om det Hele dog egl. ikke vedkom dem, da lyder Herrens Ord: Qvinde græd ikke over mig, men over Dig selv.

364 Philo siger etsteds: „ὁ αἰθεὶς ἀπατωρ ἐστὶ, ὁ δὲ πολυθεὶς ἐστὶ
Febr. 11. ἐκ πορνῆς“.

d. 11 Feb: 39.

365 ... Thi Chrstd. har ogsaa en Kamp større end enhver Strid, der
Febr. 11. er ført i Verden; thi Chrstd. kjæmper med Verden. Men har Du seet Hæren i Slagets Øieblik begeistres ved Feldtherrens Tale, hvorledes skulde den Chrstne da ikke opflammes ved sit Feldtraab: naar Gud er med os, hvo kan da være imod os, et Feldtraab, der i Sandhed indeholder ikke blot et umiskjendeligt Skjelnemærke fra Fjenden men et Evangelium for hver Kjæmper. Eller skulde den Chrstne ikke opmuntres til at kjæmpe under en Hærfører, der selv haver overvundet Fjenden, til at stride en Strid, hvor Seiren er vis, Belønningen en Evighed. — Chrstd. har ogsaa sin Fred — en Fred, der har overvundet Verden — og Chrstd. har ogsaa en Glæde ikke den, der skjuler sig paa Bunden af det berusende Bæger; men der smiler os imøde fra Bunden af den bittre Kalk, og som kun viser sig tydeligere i samme Grad som Kalken bliver baskere. —

d. 11 Feb: 39.

366 Men hvor i Verden finder man den dybe Sympathie *).
Febr. 12.

*) cfr. Heb: IV, 15 οὐ γὰρ ἐχομεν ἀρχιερεᾶ μὴ δυνάμενον συμπάθεισαι ταῖς ἀσθενεῖαις ἡμῶν. — Det er en Sympathie der er mere værd end alle Verdens Emfindtligheder. —

d. 12 Feb: 39.

⁸⁶⁴ Philo siger] sml. Philo de Sacrificantibus p. 858.860. ἀπατωρ] sml. 361.

1839

At Tænken og Væren ere eet, det kan man see hos Folk, der lide af fixe Ideer — herved fremgaaer ogsaa et Beviis for Helvedsstraffenes Evighed, da Msks fuldkomnere Tilværelse jo netop maa tænkes frie for alle de Adspredelser, Alt det Momentane og Time-lige, der gjør at vi ikke føle Identitæten af Tænken og Væren, ikke at tale om, at det der ligger i Kjønsforskjel og den hele Historiske Udvikling, der har sit Udgangspunkt heri maa tænkes borte, da vi jo skulde vorde Engle lige (ikke gifte ell. tages til Ægte); men Englenes Fald lærer jo Kfædrene ogsaa er utilbagekaldelig, da det er skeet under den „sande Tids“ Form.

367
Febr. 12.

d. 12 Feb. 39.

Mængden af Msk. gaaer Chrstd. forbi som Stemmen fra Himlen <(Joh: XII,29)>, de høre den, men forstaae den ikke og troe at det er Torden — eller de høre Stemmen, men see ikke, hvo det er der taler. (Acta IX,7.).

368
Febr. 12.

d. 12 Feb. 39.

Det er den fyldigste Prophetie, der nogensinde har existeret, da Chrstus siger: det er godt for Eder at jeg gaaer bort, da var det Øieblik da Chrsti jordiske Tilværelse havde i den Grad naaet sin Modenhed, da hans Legeme var indtørret som Frugten er det, naar dens Tid er forbi, da den hele guddoms Fylde ikke længere kunne rummes i jordisk Skikkelse som individuell Existens.

369
Febr. 13.

d. 13 Feb. 39.

Se ogsaa 288.

Febr. 13.

Frygt og Bæven <(cfr. Phil: 2,12)> er ikke primus motor i det chr. Liv, thi det er Kjærlighed; men den er hvad Uroen er i Uhret — den er det chr. Livs Uro.

370
Febr. 16.

d. 16 Feb. 39.

⁸⁶⁷ Kfædrene] ∴ Kirkefædrene⁸⁷⁰ Frygt og Bæven] sml. 204. 313.

1839

371 Naar man seer det Uvæsen orthodoxe Hegelianere have drevet
 Febr. 19. med deres Mesters Kategorier, som laae der en Salighed deri, hvo
 kommer da ikke til at tænke paa de γενεαλογιαι απεραντοι som
 Paulus advarer imod 1 Tim: 1,4.

d. 19 Feb: 39.

372 Jøderne skruede sig bestandig tilbage i Fortiden (de skreve ikke
 Febr. 21. blot i fysisk men ogsaa i aandelig Forstand — fra Høiere til Ven-
 stre) men netop jo stærkere de saaledes stemmede sig tilbage, desto
 nødvendigere søgte Sjælen et Tilkommende, der var ligesom et
 Resultat af de Lys-Partikler, Øiet ved at stirre paa Fortiden havde
 indsuget, og som nu lyste desto stærkere i det tomme og mørke
 Præsens, de følte dem bundne i. De manglede saaledes den egent-
 lige Evolutions rolige Sikkerhed.

d. 21. Feb. 39.

373 Naar man seer med hvilket hypochondrisk Dybsind de ældre
 Febr. 21. Englændere have opdaget det Tvedydige, der ligger til Grund for
 Latteren, saaledes som Dr. Hartley har bemærket*), saa ængstes
 jeg underligt. Hvad om det var en reen Misforstaaelse med Lat-
 teren, hvad om Verden var saa daarlig og Tilværelsen saa ulykkelig,
 at Latteren egentlig var Graad? Hvad om det var en Misforstaaelse,
 — en Misforstaaelse, som enten skyldtes en medlidende Genius
 eller en spottende Dæmon —?

*) „Dass wenn sich das Lachen zuerst bey Kindern zeigt, so
 ist es ein entstehendes Weinen, welches durch Schmerz
 erregt wird, oder ein plötzlich gehemmtes und in sehr
 kurzen Zwischenraumen wiederholtes Gefühl des Schmer-
 zens“. (cfr. „Geschichte der komischen Literatur“ v. Flö-
 gel, I. B., S. 50).

d. 21 Feb: 39.

⁸⁷⁸ Flögel] Carl Fr. Flögel. Værket er trykt i Liegnitz u. Leipzig 1784—87
 (4 Bände). Ktl. Nr. 1396—99. — Sml. S. V. I, S. 5.

1839

Vor Tid taber mere og mere det teleologiske Moment, der hører med <til> en Livs-Anskuelse — og iblandt de dannede Classer[†] vil man vist finde Mange, der vil ansee et Ægteskab uden Børn for det Høieste — man tænke i denne Henseende derimod paa Jøderne; der næsten reent opgave deres egen Tilværelse og søgte den kun i en Andens.

374

Febr. 25.

d. 25. Febr: 39.

I Marginen til 374:

† paa dette Gebeet er det ofte blot en aldeles egoistisk Eudaimonisme, der ikke vil taale den Resignation, der ligger i at have sit Livs Maal i en Anden; thi Ægteskabet synes vel at kræve en lignende Resignation, men deels kommer dog Frugten hurtigere og næsten samtidig med Udsæden, deels er under en saadans Sindsstemning den gjensidige Resignation ikke som den maa være baseret i noget Tredie men snarere en saadan der ved Beregning søger Udbytte. — Anderledens f. E. Augustinus cfr. p. 27. m:

375

U. D.

Chrstd. indeholder en saa meget større Kløftelse mod Verden <i Forhold til Jødedommen> som de Ord Chrstus sagde til sine Apostle („hvo som ikke hader Fader og Moder for min Skyld er mig ikke værdig“) — ere dybere end de Ord, der i Begyndelsen lød til Manden („han skal forlade sin Fader og Moder“) og som en Følge deraf er ogsaa Foreningen ligesaa meget inderligere.

376

Febr. 25.

<cfr. p. 27. m:>

d. 25 Febr: 39.

Fader i Himlene! lær Du os at vandre for dit Aasyn, og lad vore Tanker og Idrætter ikke som Fremmede, der komme langveis fra,

377

Marts 2.

³⁷⁴ †] se 375. ³⁷⁵ p. 27. m:] ∴ 469—471. ³⁷⁶ p. 27. m:] ∴ 469—470.

1839

en sparsom Gang aflægge Besøg i Dine Boliger, men som Hjemmefødninger fornemme, at Du boer hos os, — thi hvad nyttede det os, om et saadant Besøg end var nok saa herligt; hvad nyttede det os, om vort Ansigt skinnede som Moses', naar han havde talet med Herren; hvad nyttede det os, om vi skjulte som Moses for Jøderne vort Ansigt for ikke at mærke, hvor hurtigt Glandsen forsvandt —? Lad Du os aldrig glemme, at al Christendom er et Levnetsløb, saa om jeg end stod ved Dit Riges yderste Grændse, hellige Fader, langt borte for mig selv som Tolderen forud, naar jeg blot stod der med Ansigtet mod Dig, — og ikke vendte mig om, som han, der lagde Haanden paa Ploven, — med Staven i Haanden færdig til Vandring, og om der end laae Bjerge og Dale og rivende Strømme foran mig, saa har jeg dog Forjættelsen: at den Mindste i Himmeriges Rige er større end hvad der er født af Qvinder.

d. 2. Martz 39.

378
Marts 3.

| idet han reed hen til ham, hvidskede han: „Hr. Major, de kommer til at gjøre omkring“; hvorpaa Majoren med høi Kommandostemme raabte: „Hele Bataillonen omkring“ og kom derved til at holde igjen ligesaa forkeert ikke at tale om at hele Bataillonen kom til at staae forkeert. See det er Ulykken med Politikerne, altid hedder det „hele Bataillonen“, uagtet det kun er dem selv, der skulle gjøre omkring. |

d. 3 Martz. 39.

379
Marts 9.

I Chrstd. er Alt blevet et Trin lavere, idet der er kommen et høiere Moment ind. *προφητεία* var det høieste i det gl. T.; men i det N. T. er *εν γλωσση λαλειν*, saa at *προφητεία* beholder Bevidstheden i sig ikke som i det gl. T.

d. 9 Martz 39.

³⁷⁸ Sml. S. V. XIII, S. 403. ³⁷⁹ Sml. 1. Kor. 14, 2 ff.

1839

Det er dog yderst betegnende, naar Rabbinerne kaldte et Amen fra Eens Mund, der ikke forstod Bønnen, hvortil han svarede Amen, *אמן ספפאנון* *אמן*. Var ikke saaledes i hele Middelalderen Menighedens Amen et saadant, var ikke Menigheden selv i Sandhed *σπפανος*.

380

Marts 11.

d. 11 Martz. 39.

Det er nu vist og sandt, at den slette Uendeligheds Kategorie, som Hegelianerne altid gjør Jagt efter, ved disse Efterstræbelser virkelig for en Deel er udryddet, men det forekommer mig at Hegelianerne selv opstille den igjen blot under en anden Form. Ligesom de Planter, hvor det ene Skud af Stænglen skyder sig ud af det andet uden videre Aftegning end det blotte Leed vilde være et Billede paa den forfulgte slette Uendelighed, saaledes vilde et Blomster, der i sin Udvikling bestandig kløftede sig og derpaa atter forenede sig for atter at kløfte sig etc., være et Billede paa den triumpherende slette Uendelighed. Denne Anskuelse er derfor i Forhold til den anden — blot et nyt Mønster; Bonitæten er den samme ligesom ogsaa i det væsentlige Fabriken er det. —

381

Marts 12.

d. 12 Martz. 39.

Det er netop det Sørgelige ved mig, at mit hele Liv er en Interjektion, og slet ikke har noget Nagelfast, (Alt er Rørligt — Intet Urørligt, ingen fast Eiendom) — min Sorg er et fortvivlet Hyl — min Glæde et lyrisk-overvættes Hopsasa.

382

Marts 13.

d. 13 Martz. 39.

Deri er vor Tids Lyrik forskjellig fra Middelalderens, at medens i vor Tid den tilfældige Individualitet voltigerer i sin egen Tilfældighed, hvorfor ogsaa den Enes Lyrik er[†] uforstaaelig for den

383

Marts 15.

³⁸⁰ *אמן ספפאנון* *אמן*: et forældreløst Amen. ³⁸³ †] se 384.

1839

Anden; i Middelalderen derimod har Lyriken en heel Objektivitet for sig, det er ikke Individet, det er Mennesket (Adam 3: Mskheden) ethvert Træk er verdenshistorisk, dette Ord forstaaet i ideel Forstand.

d. 15 Martz. 39.

I Marginen til 383:

384 † Inden for en relativ Modsætning til en Skyllevands Mang-
U. D. foldighed og Tallerken-Overfladiskhed er denne storkeagtige Fordybelse i en Tommelidens Intethed ligesaa uforstaaelig for hinanden som Storkens Gjestebud var unydeligt for Ræven og omvendt. —

I Marginen til 383:

385 Jeg har faaet en Sorg i mine Ungdoms
Marts 23. Dage, der aldrig fra mig gaaer saalænge som jeg lever. Det er den største Sorg som nogen overgaaer, det er at elske den man ei kan faae.

Det er den største Sorg som Jorden den kan bære, det er at miste bort sin Hjertens Allerkjæreste, det er den største Sorg som Solen overgaaer, det er at elske den man ei kan naae.

Denne Vise købte jeg for nogle Dage siden hos en af de simple Boghandlere, der tillige ere Bogbindere og som afhænde Triblers Enkes Forlags-Artikler. De to Vers her ere klistrede fast ere i mine Tanker fortræffelige og netop et Exempel paa den anførte Objektivitet som det egl. Folkelige altid beholder, og besynderligt

⁸⁸⁵ Jeg har faaet...ei kan naae] de to første Vers af Vise „Nr. 250“, som „Faaes hos P. W. Tribler, Holmsgade 114“. Triblers Enkes] Forretningen var 1829 ved Mad. Triblers Død overtaget af hendes Søn, Bogbinder P. W. Tribler (død 1860). Se: Carl Elberling, Oehlenschläger som Gadevise-Digter (Kbh. 1872), S. 24 ff. den anførte Objektivitet] sml. 383.

nok medens det i høieste Grad synes at gaae ud over det Individuelle, tiltaler det netop i største Maade de Msk., der have Individualitet, ligesom en Prædiken ikke bør være nogen spidsborgerlig Leilighedstale, men hell. ikke en Abstraktion; men have den ideale Individualitet for Øie. —

d. 23 Martz 39.

Jeg hørte forleden en Samtale mell. nogle Bønderpiger og Bønderkarle. Den ene af disse, ret, hvad den jævne Simpelhed kalder en Pigernes Jens, sagde til en meget smuk Bondepige med et stærk Udtryk af den Hemmelighedsfuldhed, som Goethe taler om i hans „römische Elegien“, har Du ingen Kjæreste hvortil hun svarede Nei, hvorpaa han svarede: „saa er Du ogsaa en daarlig Pige.“ —

d. 23 Martz. 39.

386
Marts 23.

Det der egl. vil udgjøre Hovedproblemet m: H: t: Spørgsmaalet om Sjælens Udødelighed vil vist snarere blive Beskaffenheden af Udødeligheden end om Udødeligheden, om nemlig Sjælen maa tænkes ved Døden at slutte sig fast om sit Gjærnings Indhold ell. tænkes som opløst i det Gudd. Alt, og det er saa langt fra at Sjælen derved er opgivet, at man jo paa sig selv kan fornemme Analogier dertil, hvor den blot subjektive Bevidsthed træder i Skyggen for en langt objektivere Bevidsthed, hvor Tilværelsen faaer en Gjenemskuelighed, og Spørgsmaal er det dog, om ikke disse Momenter ere af høiere Art end Gjærningsmomenterne.

d. 28 Martz 39.

387
Marts 28.

I Christi Lidelseshistorie fremtræder et Moment, der viser at Loven ikke blot blev opfyldt, men at der traadte mere til, thi da

388
Marts 28.

³⁸⁶ Goethe... i hans „römische Elegien“] Goethe's Werke. I. Bd. (om Udg. se til I C 72), S. 291 f. (i Nr. 20 af „Elegien I“, Römische).

1839

Chrstus havde drukket Edikken, der bødes ham, da sagde han: det er fuldkomment, o: nu er Loven fuldbyrdet, men det blev ikke Chrsti sidste Ord; thi han bad ogsaa for sine Fjender og det er af Evangeliet.

d. 28 Martz 39.

389
April 3.

Det er dog en Fordeel jeg har fremfor Fleertallet af Forfattere, at mine Indfald altid lyde paa Navn ikke paa Ihænde haven, de lyde paa Navn om jeg endog er anonym.

d. 3 April 39.

390
April 3.

Det Phantasiebillede som Sjælen en tidlang fordrer for at fastholde sin Gjendstand, dette og den derved betingede Udvorteshed forsvinder, naar den sande Erkjendelse træder til, ligesom de to Disciple, der vandrede til Emaus, vel mærkede saa at sige at Chrst. var med dem; men først, da de i Sandhed gjenkjendte ham, da blev han usynlig. —

d. 3 April 39.

April 3.

Se ogsaa C 8.

391
April 7.

.... Eller vilde Du, at Guds Riigdom ikke skulde være overflødige end at Din jordiske Forstand kunde beregne den? Eller vilde Du, at Guds Viisdoms Dyb ikke skulde være uudforskellige end at den kunde udgrundes af Din Kløgt? Eller vilde Du at Guds Raadslutninger ikke skulde være vanskelige knyttede end at de kunne løses af din Skarpsindighed? Det vil maaskee synes Dig, at det er Afsindighed jeg forkynder, at det er Daarskab. Men jeg vilde spørge Dig, har Du aldrig følt Dig saa ulykkelig i Verden, at Du indsaar, om Du saa end havde al den Viisdom, Din meest

⁸⁸⁹ Sml. 412.

glødende Indbildningskraft kunde udmale sig, saa kunde Du dog ikke rede Dig selv ud af Livets Forvikling, eller har Du aldrig følt Dig saa fattig, at Du maatte sige, om jeg end fik al Verdens Skatte og Herligheder, <om jeg end blev sat paa Templets Tinde, og Alt, hvad jeg skuede, var mit,> blev jeg dog ikke rigere? Og blev Du dog ikke glad igjen, blev Du dog ikke riig igjen, og hvorfra kom vel den Glæde, hvorfra den Riigdom, uden fra Gud, og var den Glæde ikke saligere, og den Riigdom ikke mere overvættes end Alt, hvad Du havde drømt Dig; var den ikke saa stor og saa herlig, at maaskee en hemmelig Frygt listede sig frem, en hemmelig Bekymring for, at den skulde tages fra Dig, da du ikke havde givet Dig den selv? Men da har Du vist ogsaa i samme Stund følt Trøst ved den Tanke, at Du var i hans Haand fra hvem denne Salighed kom; da har Du følt, at der gives en Kjærlighed, der overgaar al Sands og al Forstand, og at denne Kjærlighed ikke er den, hvormed Du elsker Gud, men hvormed Gud elsker Dig.

d. 7 April 39.

I Marginen til 391:

O Riigdoms-Dyb etc., saaledes taler Apostlen P. efter at have fuldendt en af de dybsindigste Udviklinger, Verden nogensinde har hørt, i disse Ord ligesom udhviler han sig ikke træt af Arbeidet, men salig i Beskuelsen; han udhviler sig, siger jeg; thi jeg veed intet bedre Udtryk, jeg veed Intet at sammenligne hans betragende Virksomhed end med Guds skabende Virken; thi som Guds Aand svævede over Afgrundene, saaledes svæver hans Tanke over Verdens-Historiens Alt, jeg veed Intet at sammenligne hans dybe Følelse af Verdens herlige Indretning, end med hiint Ord: Og see det var saare godt; intet at sammenligne hans Beskuelser Fred med, uden med Guds salige Hvile fra sin Gjerning. Og naar P. nu i dette Sammenhæng udbryder: „O R. D.“ etc., hvo føler da ikke, at det er paa dette Sted at hiint Udbrud har hjemme, at der er ligesom et Punkt, hvor Verden ligger bag os som en stille Aften

392
(Maj 3.)

³⁹² taler Apostlen P.] Rom. 11, 33.

1839

gjennemsigtig og forklaret, en Betragtningens Himmelfart, hvor dette Udbrud i sin dybeste, meest udvidende Forstand har hjemme, at der ligesom kun er et Øieblik, hvor en slig Tanke-Lovsang hører hjemme, et Øieblik, der giver os en Forsmag paa den himmelske Beskuelse Ansigt til Ansigt. Og dog finder jeg netop det Afbrudte i vor Text saa skjønt; det er et Udbrud der ligesom kan*) underlægges hver Christens Liv, hver i Gud levet Time; thi Gud er i Sandhed ikke mindre i den Enkeltes eensformige Liv, end i Verdens-Forviklingens Larm, han er ikke mindre i sine Styrelser med det enkelte Msk., end naar han bøier mægtige Nationer under sin vældige Haand, kun at vi hæve os til ham i sand Andagt, kun at vi med sand Begeistring maatte kunne sige: o Rigdoms Dyb etc.

d. 3 Mai 39

*) det er en Recipisse, som ingen sand Chrsten kan protestere. —

³⁹³
April 7. Det er et i Sandhed opbyggende Syn, at see den instinktmæssige Sikkerhed hvormed simple Folk tilegne sig Guds Ord, hvorofte de gaae med sand Velsignelse fra en Prædiken, som de dog langt fra have forstaaet; som Himlens Fugle saae de ikke og høste de ikke, og dog nærer den himmelske Fader dem. —

d. 7 April 39.

³⁹⁴
April 23. Gud kan ligesaa lidt bevise sin Tilværelse i nogen anden Forstand end han kan sværge; han havde intet høiere at sværge ved end sig selv.

d. 23 April 39.

³⁹⁵
April 23. den høiere Kritik
cfr. Heb: IV, 12 κριτικός διαλογισμῶν καὶ ἐννοιῶν.
d. 23 April 39.

³⁹⁵ διαλογισμῶν] Heb. har: ἐνθυμήσεων, men sml. Rom. 14, 1.

1839

Det chr. Liv har Aphorismer af egen Beskaffenhed, som falde udenfor alle æsthetiske Bestemmelser saaledes f. E. Paulus cfr. Rom. 1,1 *αφωρισμενος εις ευαγγελιον.*

396
April 23.

d. 23 April 39.

Christus er den sande magister matheseos

εμαθεν αφ'ων επαθε Heb. 5,8.

397
April 23.

d. 23 April 39.

Kategorierne ere den moderne Tids Skuebrød, kun fordøielige for Præsterne. —

398
April 25.

d. 25 April 39.

Prædestinationslæren og Montanisternes forklare i Grunden hinanden gjensidig; thi begge gaae de ud fra den levende Erkjendelse af den ved Chrstd. givne grandiose Forsoning af Msk. med Gud, i den glade Forviisning herom seer Prædestinationslæren den endelige Empiries Uformuenhed til at rokke denne, som nu eensidig opfattes som en stor Uforanderlighed; i ængstelig Bevidsthed af Mskets Syndighed seer den anden et Tilbagefald som der vilde forstyrre Alt, men netop ved denne Frygt flygter den (ikke blot i den Enkeltes Liv) men i Tanken selv ind igjen under hiin evangelistiske Sikkerhed, men denne Bevægelse opfattes eensidigen, naar der læres at et Tilbagefald bevirker Umuligheden af nogensinde at vende tilbage. Forvexlingen kommer deraf, at denne Lære et Øieblik streifer over paa det praktiske Gebeet, og optager Bestemmelser heraf i sit dogmatiske Begreb; thi dersom det lod sig tænke, at hele Mskslægten kunde synke tilbage til det Syndens Standpunkt hvorpaa Chrst. fandt den, dersom Gud atter kun kunde træde i Forhold til Mskslægten som den straf-

399
April 26.

1839

fende, dersom Christi Fremtrædelse ikke havde nogen objektiv Betydning for Gud ikke var en immanent Bestemmelse i hans Væsen — ja da havde Montanisterne Ret. Men i Individernes Sphære har den Anskuelse kun sin relative Betydning. Og den hele Lære er kun et Forsøg paa at gjøre „Frygt og Bæven“, der i den Enkeltes Liv har sin Sandhed, til en videnskabelig-dogmatisk Bestemmelse. —

d. 26 April 39.

400
April 28. Der gives visse Leiligheder, ved hvilke man især føler, hvor haardt det er at staa ganske *) ene i Verden. Jeg saae saaledes forleden Dag en fattig Pige, der gik ganske ene til Kirke for at blive confirmeret; og jeg saae en gl. Mand, hvis hele Familie var uddød; en lille Sønnesøn, hans sidste Trøst, bar han i en Ligkiste under Armen, og nogen Tid efter saae jeg ham paa Kirkegaarden sidde som et Kors paa en Familie-Grav. —

d. 28 April 39.

I Marginen til 400:

401
U. D. *) Gud veed hvorfra det Udtryk egl. kommer: mutters-alene

402
April 28. Og føle vi end, at vi letsindigt have forspilt vor Førstefødselsret, saa vil dog Gud ogsaa høre os, naar vi med Taarer sige som Esau: Fader har du da kun een Velsignelse, velsign ogsaa mig. Og fandt Isaak ogsaa en Velsignelse for sin letsindige Søn, hvorledes skulde da vor himmelske Fader, som er riig paa Velsignelse † ikke finde een for os.

d. 28 April 39.

„Frygt og Bæven“ osv.] sml. 370.
402 †] se 403.

400 Sml. S. V. I, S. 5. *)] se 401.

I Marginen til 402:

† ja der bliver altid den Forskjel, at medens Esau fik en ringere Velsignelse, fordi Isaak havde bortgivet det bedste han havde, saa har Gud derimod gjemt det Bedste saa vist som Velsignelsen i Chr: er langt herligere end der blev de første Msk. til Deel, og ogsaa for den Enkelte, der angerfuld vender tilbage til Gud er Velsignelsen saa overvættes: der er større Glæde i Himlen over en Synder, der omvender sig end over 10 Retfærdige, der ikke have Omvendelse behov. —

403
U. D.

Der gives især hen mod Foraaret, naar Naturen efter sin lange Søvn vaagner en Smule, men <atter> slumrer ind igjen (saaledes som ogsaa dette Øieblik er det behageligste i Msk. Søvn) visse Dage, hvor Naturen synes saa drømmende*) saa tankefuld, at vi ret føle, hvad det vil sige, naar Nordboen dannede Skyerne af Ymers Hjerne; saa underlig skjuler Himlen sig i en gjennemsigtig sur-tout, som en skøn Pige indhyller yndige Former i Phantasiens Hell-Dunkel. — Og ere ikke alle vore Tanker Skyer, som combinere sig i Forhold til de forskjellige Luftstrømninger — ikke andet end Skyer, hvad enten de for en Stund synes at staae stille† over os at ville blive hos os, ell. de hurtigt fortrænge hinanden, fremdrevne af Lidenskabernes Storme. Du kjære Læser, hvis Horizont endnu aldrig har været formørket af slige Skyer, for Dig drive ogsaa denne Skye forbi uformærket og glemt som saa meget Andet, du vel har seet men som intet Indtryk gjorde paa Dig, fordi det ikke i Dig fandt sig selv. —

404
April 28.

d. 28 April 39.

† *I Marginen:* og vi saaledes føle in pausa Glædens Vokal forlænget.

⁴⁰⁴ *)] se 405. in pausa Glædens Vokal] sml. J. C. Lindberg, Hebraisk Grammatik. 2. Oplag (Kbh. 1828), S. 13.

1839

I Marginen til 404:

- 405 *) — Traüme ich denn, oder träümt diese phantastische Nacht
 Maj 3. vom mir? —

v. Eichendorf: Dichter und ihre Gesellen p. 359.

d. 3 Mai. 39. —

Maj 3. *Se ogsaa 392.*

- 406 Og jeg der af Naturen er et Hvile-Bogstav har endnu ikke fundet
 U. D. Noget jeg kan hvile i, blot jeg snart maatte finde det, at jeg ret
 kunde blive fuldtonig.

- 407 „Endnu i denne Stund siger Herren“; thi Herrens Forbarmelse
 Maj 4. er ligesom Bøgerne, der „trykkes i dette Aar“ — evig ung. —
 d. 4 Mai 39.

I Marginen til 407:

- 408 den er ligesom hans Sorg: vidste Du endnu i denne Stund, hvad
 U. D. der tjener til dit Bedste. Luc: 19,41.

- 409 Caligulas Idee, at ønske at alle Hoveder sad paa een Hals —
 Maj 4. er ikke andet end et attenteret feigt Selvmord. Det er Modbilledet
 af et Selvmord, det er to lige fortvivlede Verdens-Anskuelser. —
 d. 4 Mai 39.

⁴⁰⁵ Dichter... Gesellen] Novelle. Berlin 1834. — Ktl. Nr. 1633. ⁴⁰⁶ Hvile-Bogstav] sml. det til 404 anf. Skr., S. 6 f. 24, og S. V. III, S. 125. ⁴⁰⁸ Luc: 19, 41] det anf. er fra Vers 42. ⁴⁰⁹ Caligulas Idee osv.] sml. I A 333, S. 148 og S. V. II, S. 169; sml. ogsaa Poul Møller i Maanedsskr. f. Litteratur, 17. Bd. (1837), S. 51 f. (Efterl. Skrifter, 2. Udg. 5. Bd., S. 88.).

..... og især i vore Tider, hvor Ideerne ere saa forvirrede, hvor Verdens Færd er saa travl, saa høirøstet, hvor den i Msk. liggende selviske Lyst paa saa mange Maader har sønderbrudt sine Lænker; især i vore Tider kan vi saa let komme til at stille os i et forkeert Forhold til Chrstd., kan denne saa let, mere ell. mindre klart efter som Sjælen er sig mere ell. mindre tydeligt bevidst, mere ell. mindre hæftig, efter som Hjertet har mere ell. mindre Sandhed i sig, blive til Forargelse, saa Gud maa standse os paa vor Vei, som han standsede Paulus: Saul, Saul, hvorfor forfølger Du mig, ell. om Bevægelserne ikke have været saa stærke: Msk., hvorfor vil Du ikke forstaae mig, hvorfor vil Du ikke lade Dig opvarme af den Kjærlighed, hvormed jeg haver elsket Dig før Verdens Grundvold blev lagt; hvorfor vil Du døve dit Øre mod min Faderstemme. Som en Fader, der med Smerte seer sin Søn vandre sine egne Veie, har jeg Intet ladet uforsøgt for at kalde Dig til mig; hvor ofte har jeg ikke villet samle Eder som Hønen sine Kyllinger under sine Vinger.

410
Maj 5.

d. 5 Mai 39.

Ligesom det i moralsk Henseende læres, at hvad der var forudskrevet i det Gl. T., var forudskrevet, for at de Christne skulde lægge sig det paa Sinde (Rom. XV,4.), uden at derfor, det der var skrevet, ikke skulde have haft sin Betydning for dem, det oprindelig blev sagt til — saaledes, troer jeg, at det i historisk Henseende forholder sig med Prophetiens Betydning for det N. T.

411
Maj 5.

d. 5 Mai 39.

7de Forsvar for Anonymitæten.

De fleste Forfattere skrive saa lidet eiendommeligt, at næsten enhver Mand i Kongeriget kunde være Forfatter til det, der skrives, og da saaledes Navnet bliver et aldeles intetsigende Accessorium

412
Maj 6.

⁴¹³ Sml. 270.389.

1839

saa indseer man heraf, at Anonymitæten ogsaa i poetisk Forstand har sin Betydning, da jo desuden, fra den modsatte Side seet, de Forfattere, der have en Individualitæt slet ikke behøve at sætte deres Navn under.

d. 6 Mai 39.

413 Det Meste derfor der skrives er ikke andet end asserta paa slet
U. D. Papir — jeg skriver dog paa stemplet.

414 Cornelius Nepos fortæller om en Feldtherre, der blev holdt inde-
Maj 10. sluttet i en Fæstning med et betydeligt Cavallerie, at han, for at Hestene ikke skulde blive syge af den meget Stillestaaen, hver Dag lod dem pidske for paa den Maade at skaffe dem Motion — saaledes lever jeg som en Beleiret paa mit Værelse — jeg gider Ingen see, og hvert Øieblik frygter jeg for, at Fjenderne skulle forsøg een Storm : at Een skal komme og besøge mig; jeg gider ikke gaae ud; men for ikke at tage Skade af den megen Stillesidden — græder jeg mig træt. —

d. 10 Mai 39.

415 Jeg er i denne Tid i den Grad ulykkelig, at jeg i Drømme er
U. D. ubeskrivelig lykkelig.

416 Ligesom mit Øie i denne Tid, hver Gang jeg slaar det op, løfter
Maj 11. en uhyre Vægt af Lodder (projekterer en Mængde „Fluer“) der øieblikkeligt tynde det ned igjen, saaledes ogsaa mit Haab; thi

⁴¹⁴ Sml. S. V. I, S. 5 f.

den Dør ad hvilken det stundom forundes mig at skue ind i lysere Egne, (thi min daglige Horizont og Atmosfære det er som Udsigten og Luften i en grøndlandsk Hule, og jeg modtager desaarsag i denne min Vinterresidents meget faae Besøg; thi kun Missionairer have Mod til at krybe paa alle fire ind i en saadan Hule — Haabet, Himlens Missionair udstraaler en sparsom Gang et Glimt) er ikke en Dør, der bliver staaende aabnet, naar den først eengang er oplukket, ei hell. en Dør, der langsomt lukker sig igjen, saa man dog kunde have Haab om at kunne liste sig til at tite ind af den endnu et Par Gange inden den lukkede sig; nei den falder øieblikkelig i igjen, og Forfærdelsen derover gjør, at man næsten glemmer hvad man saae.

d. 11 Mai 39.

..... Thi Briller skjule meget — ogsaa en Taare i Øiet. —

d. 11 Mai 39.

417

Maj 11.

Det er ret mærkeligt, at medens alle andre Bestemmelser, der udsiges om Gud ere Adjektiver, er „Kjærligheden“ alene Substantiv, og man vilde neppe falde paa at sige: „Gud er kjærlig“. Saaledes har Sproget selv udtrykt det Substantielle, der ligger i denne Bestemmelse. —

d. 12 Mai 39. —

418

Maj 12.

Ligesom Chrsti Fremtræden i Aandens Verden er hvad Skabelsen er i den physiske — saaledes er den Hellig-Aand Opholdelsen i Aandens Verden ∴ Opholdelsens Begreb. —

d. 12 Mai 39.

419

Maj 12.

1839

420
Maj 12.

Hele Tilværelsen ængster mig, fra den mindste Flue til Incarnationens Hemmeligheder; heel er den mig uforklarlig meest jeg selv; hele Tilværelsen er mig forpestet meest jeg selv. Stor er min Sorg, grændseløs; Ingen kjender den, uden Gud i Himlene, og han vil ikke trøste mig; Ingen kan trøste mig uden Gud i Himlene, og han vil ikke forbarme sig — Unge Msk., Yngling, Du som endnu staaer ved Begyndelsen af Maalet, har Du forvildet Dig o! vend om, vend Dig til Gud og ud af hans Opdragelse skal Du føre med Dig en Ungdom, styrket til Manddomsgjærning; Du skal aldrig fornemme, hvad den maa lide, der efter at have forspilt sin Ungdoms Kraft og Mod i Opsætsighed mod ham, nu udmattet og afmægtig maa begynde et Tilbagetog gennem ødelagde Lande og hærgjede Provindser, overalt omgivet af Ødelæggelsens Vederstyggelighed, af afbrændte Byer <og> skuffede Forhaabningers rygende Tomter, af nedtraadt Velstand og knækket Velmagt, et Tilbagetog langsomt som et ondt Aar, langt som en Evighed, eensformigt afbrudt af det idelig gjentagne Suk: disse Dage, behage mig ikke.

d. 12 Mai 39.

421
Maj 12.

Jeg siger om min Sorg, hvad Engelskmanden siger om sit Huus: min Sorg is mey castle. — Men der er mange Msk., der naar de have Anledning til Sorg (bære Flor om Hatten) fordre Deeltagelse ikke saa meget for at lindre Sorgen, som for at man skal dægge lidt for dem, og derfor i Grunden ansee det for en af Livets Bequemmeligheder at have Sorg.

d. 12 Mai 39.

422
Maj 13.

Jeg kan dog ikke antage Andet end at det er Guds Villie, at jeg skal læse til min Examen, og at det er ham behageligere at jeg gjør det end om jeg ved at fordybe mig i en ell. anden Grandskning

⁴²¹ Sml. S. V. I, S. 6.

virkelig kom til en ell. anden klarere Erkjendelse; thi Lydighed er ham kjærere end Vedderens Fedme. —

d. 13 Mai 39.

Gud i Himlene, lad Du mig ret føle min Intethed, ikke for at fortvivle derover, men for desto stærkere at føle din Godheds Storhed. 423
Maj 14.

(dette Ønske er ikke, som Spotteren i mig vilde sige en Epicuræisme, som naar en gourmand sulter sig for at Maden kan smage desto bedre.).

d. 14 Mai 39.

Se ogsaa 80.

Maj 14.

At Bogstavet ihjelslaaer det kan man see paa Sadducæerne, der holdt saa fast ved Lovens Bogstav, at de nægtede Sjælens Udødelighed. 424
Maj 15.

d. 15 Mai 39.

Thi hvad er Udtrykket (Stilen) andet end det evige Modermærke, og disse Folk, der komme til Resultat, som ikke er deres Eiendom, de ere som Høns, der have udruget Ællinger, hver Gang <Ideen> gjør en Bevægelse ifølge sin Natur (ligesom naar Ællingerne søge Vandet) blive de bange og staae og trippe, fordi de kun kjende Tanken i en bestemt til et bestemt Udviklings-Moment svarende Form; de kunne, som umathematiske Hoveder ikke den Sætning, de før kunne bevise, naar man tegner Figuren anderledes og giver den andre Bogstaver. — 425
Maj 15.

d. 15 Mai 39.

1839

426 At erindre Philosopherne og Dogmatikerne i vor Tid om de
Maj 15. Ords Betydning for Speculationen: Omvender Eder; det er om-
trent det samme som at raabe Hep efter en Jøde.

d. 15 Mai 39.

427 Det er utugtigt at fremstille en Qvinde i korte Klæder, derimod
Maj. ikke at afbilde hende nøgen som Grækerne gjorde det; thi det
Vellystige ligger netop i det at Gevandtet skjuler og lader ahne.
Det er uanstændigt, at lade Af- og Omklædningsscener paa Thea-
tret gaae saavidt, at man seer Skuespilderinden i chemise; thi det
er ikke det det kommer an paa, om de have ligesaa mange Klæder
under, saa at chemisen egl. blot er en Overkjole, men det det kom-
mer an paa er Nødvendigheden af Ideeassociationen.

Mai 39.

428 ... Og hvor forskellige end Riddere og Skolastikere vare, saa
Maj 16. havde de dog det tilfældes at de gik paa Eventyr; thi Tænkningen
har ogsaa en vis Gaaen paa Eventyr, der er ligesaa forfriskende,
ligesaa ædel, ligesaa himmelbaaren som Riddernes.

d. 16 Mai 39.

429 Medens Geistligheden i Coelibatet viste Yderspidsen af Lige-
Maj 17. gyldighed mod Qvinden, saa naaede den anden Side sit Ideal i
Ridderstanden — og dog var der en Lighed, som vi jo ogsaa see,
at, naar Ridderen forlangte det, kunde han blive begravet som
Geistlig

d. 17 Mai 39.

cfr. Busching.

⁴²⁸ Riddere og Skolastikere] sml. 218 og 1A216. ⁴²⁹ Busching] J. G. G. Büsching, Ritterzeit und Ritterwesen (Leipzig 1823. — Ktl. Nr. 1408). 2. Bd., S. 286.

1839

430
Maj 17.

Først da naar det ved Livets Opfattelse ikke længere er et Tankeexperiment ligeoverfor et andet Tankeexperiment*), men en Anskuelse, der netop i Kraft af at være dette har en Drift (en indre, en immanent Magt) til at fordre sig realiseret, og desaarsag ogsaa pøner sig i hvert Moment, først da indtræder den sande Splid i Msk., først da føler man, at det ikke er et flygtigt Phantom man har at kæmpe med, men at det er en Magt, et Legeme, et Syndens Legeme (Rom: 7.) man skal udrives af, hvormeget det end koster, at det er en Døen af fra (der som enhver Døen har sine Taarer i Begyndelsen bittre, fordi vi skulle adskilles fra Noget, som vi have levet i, og som vi ofte uforstandige nok have ondt ved at glemme, snart blide og stille, fordi vi føle Herrens Trøst, snart Glædestaarer, naar vi see det lakker mod Enden) at det er et Guds Rige, en gegliedert Tingenes Orden, som ikke lader sig tage med Vold, vi skulle indordnes i. —

d. 17 Mai 39.

*) *I Marginen*: ikke eet: nu kan Du vælge.

Jeg har læst et Sted i et indisk Værk disse Ord: hvo som ikke troer dette, han skal dømmes til Helvede og gjenfødes til et Æsel. —

431
Maj 17.

d. 17 Mai 39.

Forord:

432
Maj 17.

Om dette Forord skal blive langt ell. kort, veed jeg i dette Øieblik slet ikke; kun een Tanke udfylder min Sjæl, en Længsel, en Tørst efter ret at forvilde mig i Forordets lyriske Underskov, ret at baldre mig deri; thi ligesom det maa gaae Digteren, at han snart føler sig lyrisk bevæget, snart episk tiltalt, saaledes føler jeg som Prosaist i det Øieblik en ubeskrivelig Glæde ved at opgive al objektiv Tænkning, og ret at udtømme mig i Ønsker og Forhaabninger, i en hemmelig Hvidsken med Læseren, en Horatzisk

⁴⁸⁰ Syndens Legeme] sml. 342. ikke lader sig tage med Vold] se 106 og Noten dertil. ⁴⁸¹ Horatzisk... i Aftenstunden] se Horats, Od. 1,9,19. — Sml. S. V. V, S. 7.

1839

sussuratio i Aftenstunden; thi Forordet bør altid opfattes i Aftenbelysning, som ogsaa unægtelig er den skønneste; og det er derfor ikke underligt, at vi læse, at vor Herre spadserede i Aftenkjølingen (Genesis), en Aftenstund, naar Tankens Travlhed lyder fjernt høitideligt som Høstkarlens Lee. —

d. 17 Mai 39.

⁴³³
Maj 17. Det er netop den diametrale Modsætning, naar man i ældre Tid, den Gang da Troen paa Gud var større, da Fløilet paa hans Prædikestol ikke var saa affalmet som i vore Tider — beraabte sig paa Guds Almagt og at Intet var umuligt for Gud <for at bevise Legemets Opstandelse f. E. o: s: v:>, og naar man i nyere Tid smiler heraf idet man opfatter denne Tanke saa karikeret som muligt — og beraaber sig paa den dybt i Msket begrundede Trang, den Fordring, saa at sige, det Krav Msket har, for at bevise Sjælens Udødelighed f. E. o: s: v:; thi dette lod sig opfatte ligesaa karikeret, naar man vilde forstaae det om Mskets blotte subjektive Fordring; thi saa kunde jo enhver Grille gjøre lignende Ophævelser. Disse to Sider bør derfor medieres. —

d. 17 Mai 39.

⁴³⁴
Maj 20. Naar i vore Tider enkelte Dogmatikere saa stærkt beraabe sig paa den augsburgske Confession i Modsætning til formula concordiae, saa glemme de, at Forskjellen mell. dem dog mere ligger deri, at en Timeviser aldrig kan vise saa nøiagtigt som en Minutviser, at mange Ting overhovedet ere blevne Spørgsmaal for formula conc. som ikke vare det for Confessionen. —

d. 20 Mai 39.

Genesis] 3,8. ⁴⁸⁴ enkelte Dogmatikere] sml. saaledes K.G. Bretschneider, Handbuch der Dogmatik der evangelisch-lutherischen Kirche. 3. Aufl. (Lpz. 1828. — Ktl. Nr. 437—38: 4. Aufl., Lpz. 1838). 1. Bd., S. 34; sml. ogsaa Hutterus redivivus oder Dogmatik der Evangelisch-Lutherischen Kirche. 3. Aufl. (Lpz. 1836), S. 119 (Ktl. Nr. 581: 4. Aufl. Lpz. 1839).

Se ogsaa 215.

1839

Maj 20.

Jeg lever i denne Tid omtrent som en Brik i Schakspil maa ⁴³⁵
være tilmode, naar Modspilleren siger: den Brik kan ikke røres *Maj 21.*
— som en ørkesløs Tilskuere, da min Tid endnu ikke er kommen.
d. 21 Mai 39.

Kfædrenes Beskrivelser af Dæmonerne passe i mange Maader ⁴³⁶
paa vor Tids Politikere; de levede nemlig i Luften (de ere nemlig *Maj 21.*
altfor vindige til at kunne faae Fodfæste paa Jorden), de levede af
Offerrøg og Virak, < de vare meget bevægelige og kunde i
en Hast overfare hele Verden.>
d. 21 Mai 39.

Evigheden er Tidens Fylde (dette Ord ogsaa taget i den ⁴³⁷
Forstand, hvori det bruges, naar det hedder, at Chrstus er kommen *Maj 21.*
i Tidens Fylde.).
d. 21 Mai 39.

Hamann 6te D. p. 144.

⁴³⁸
U. D.

.... Men der gives en Anskuelse af Verden, ifølge hvilken ⁴³⁹
Paradoxen er høiere end ethvert System. *Maj 22.*
d. 22 Mai 39.

⁴³⁵ Sml. S. V. I, S. 6. ⁴³⁶ Kfædrenes] ∩: Kirkefædrenes ⁴³⁸ Hamann]
Schriften (se til IA 100). 6. Theil (Berl. 1824), S. 143 f.: Dieses Viereck [∩: Juden-
thum, Christenthum, Pabstthum und Lutherthum] ist mein ältestes und jüngstes
Thema... Meine Schürzen von Feigenblättern sind cassirt. (Sml. 453). ⁴³⁹ Sml. 755.

1839

440
Maj 22.

Det er Ulykken for Philosopherne m: H: t: Chrstd., at de bruge Kort over Verdensdele, hvor de burde bruge Specialkort; thi ethvert Dogme er ikke andet end et konkretere Udtræk af den almdl. msklige Bevidsthed.

d. 22 Mai 39.

441
U. D.

I samme Grad som Videnskaben paa den prosaiske Maade, som nu er begyndt, vil paatage sig ligesom at udvise ethvert Problem, som den senere Tid har at udvikle, i samme Grad vil den egl. videnskabelige Syslen tabe alt sit Fornøielige, alt sit Eventyrlige, ligesom Jagten har tabt det i vore Tider, hvor man kjender ethvert Stykke Vildt, og allerede flere Aar iforveien veed, det og det Dyr skal skydes ad aare, det i 40, o: s: v: —

442
Maj 22.

Det gjælder om Hamann hvad der staaer skrevet paa en Kakelovn hos Kold i Fredensborg: allicit atque terret. —

d. 22 Mai 39.

443
Maj 22.

Den chr. Bevidsthed forudsætter en heel foregaaende msklig Bevidsthed (det gjør den baade i verdenshistorisk og individuell Henseende hos den Enkelte), og medens den Chrstne derfor staaer med Bevidstheden om en Syndflod, der har tilintetgjort den foregaaende Tilvær, troer Philosophien at Tilværelsens Begyndelse skeer her.

d. 24 Mai 39.

444
Maj 24.

Besyderligt nok det er Noget, der tidt har ængstet mig, at det Liv, jeg levede ikke var mit eget; men ganske identisk med en

⁴⁴³ Kold i Fredensborg] Ole J. Cold, Kroholder i Rogaardshuse (Asminderød Sogn) lige ved Fredensborg (død 1859, 78 Aar gl.).

anden bestemt Person, uden at jeg var istand til at forhindre det, og først opdagede det, hver Gang det til et vist Punkt var gennemlevet.

d. 24 Mai 39.

Endogsaa i Vanvid hersker der saa stor Monotonie, at (efter 445
Lægers Beretning) der meget sjældent indtræder et Phænomen, Maj 24.
som ikke allerede tidligere er beskrevet mange Gange.

d. 24 Mai 39.

Hele Læren om Arvesynden fremstilles i den catholske K. 446
igrunden som det enkelte Msk. saa uvedkommende, at man bedst Maj 27.
kunde sammenligne den med en Smuds-Titel, der skjæres bort ved Indbindingen, og justitia originalis desaarsag ogsaa saa fjern fra Msk., at denne bedst lader sig sammenligne med en brillant Indbinding, der ikke staaer i Forhold til Bogen.

d. 27 Mai 39.

Efter den Maade som Reformatorerne indskjærpe Troen paa, 447
saa følger, at de gode Gjerninger bør staae i samme Forhold til Maj 28.
Msk. som Velgjørenhed efter Chrsti Bud: den høiere Haand skal ikke vide hvad den venstre gjør.

d. 28 Mai 39.

Ligesom der gives et futurum (ins blaue hinein) en uendelig 448
fortsat Udvikling, der tilintetgjør al dybere Speculation — saaledes Maj 29.
er Modbilledet hertil et „prius“ et „præ“ i retrograd Uendelighed, saaledes som Alexandrinernes Præexistents af λογος, Præexi-

⁴⁴⁶ Sml. S. V. IV. S. 297 f. og Hutterus redivivus (se til 434), S. 194 f. K.] 3:
Kirke. ⁴⁴⁸ Sml. S. V. IV. S. 180 *).

1839

stens af Materien, Præexistents af Sjælen, Præexistents af det Onde, og ligesaa vildledende for al dybere Tænkning.

d. 29 Mai 39.

449
Maj 29.

Der gives en Livs-Anskuelse, der erhverves under Taarer; men som saa ogsaa er stærkere end Jern, ligesom den Skjorte: „wenn sie ihn unter Thränen spinnt, mit Thränen bleicht, ein Hemde draus unter Thränen näht, schützt mich dis besser als alles Eisen, es ist undurchdringlich“. < men denne Livs-Anskuelse beskytter kun den, der selv har forarbejdet den, ikke som hiin Skjorte Enhver. >

cfr. magyarische Sagen v. Graf Mailath. p. 152. n.

d. 29 Mai 39.

450
Juni 5.

Chrstd.s Standpunkt i Forhold til et almdl. humanitært Standpunkt er som Kirkens til Staten, der ikke negerer Staten, uden forsaa-vidt denne vil gjøre et Indgreb i hiin.

d. 5 Juni 39.

Juni 8.

Se 174.

451
Juni 10.

Det er derfor at „Aladin“ er saa styrkende ved den geniale barnlige Dristighed i de meest forfløine Ønsker; thi hvor Mange er der vel i vore Tider, der i Sandhed tør ønske, tør begjere, tør fordre, tør tiltale Naturen hverken med et artig Barns „bitte-bitte“, ell. med et fortabt Individ's Raserie; hvormange er der, der i Følelsen af, hvad der i vore Tider snakkes saa meget om, at Msk.

⁴⁴⁹ Sml. S. V. III, S. 96. magyarische osv.] i: Magyarische Sagen, Märchen und Erzählungen von Johann Grafen Mailáth. 2. Aufl. (Stuttg. u. Tüb. 1837) findes det citerede 2. Bd., S. 18 (i Fortællingen: Erzsi die Spinnerin). — Ktl. Nr. 1411: 1. Aufl. Brünn 1825. ⁴⁵¹ Sml. S. V. I, S. 6. — Oehlenschlägers „Aladdin“ opførtes (i sin Helhed) første Gang d. 17. April 1839 paa det kgl. Teater, og gaves i samme Sæson 11 Gange (senest d. 23. Maj).

er skabt i Guds Billede er hans naturlige Repræsentant, har den sande Komandostemme, den sande gudd. Cancellie-Stil, ell. staae vi ikke alle der som Nourredin og bukker og skraber, ængstelige for at forlange for meget og for Lidet; ell. nedsætter ikke efterhaanden denne storartede Fordren sig til en sygelig Reflecteren over Jeget, fra at kræve til at kræve sig, som Barnet jo strax opdrages til.

d. 10 Juni 39.

Det almdl.-msklige Standpunkt skriver paa egen Haand usik-⁴⁵²
kert og vaklende, det christelige skriver med † paaholden Pen,^{Juni 11.}
bevidner Rigtigheden (dette i subjektiv Forstand), men producerer
ikke. Heraf den dybe Betydning Ordet „Vidne“ har i Chrstd., de
ere hverken første Opfindere ell. Forbedrere af det Givne, men
Vidner, deels forsaavidt Chrstd. er en objektiv Akt, der realiserer
sig i Verden, deels forsaavidt de optage denne i sig.

d. 11 Juni 39.

I Marginen til Nr. 452:

† thi hvad Msk. gjør paa egen Haand, det bliver dog aldrig mere⁴⁵³
end Figenblade.^{U. D.}

At relative Modsætninger kan medieres, dertil behøver vi i⁴⁵⁴
Sandhed ikke Hegel, da det ligger i det Gl: at de kan adskilles;^{Juni 14.}
at absolute Modsætninger skulde kunne medieres, det vil Person-

⁴⁵² †] se 453. ⁴⁵³ Figenblade] se til 438. ⁴⁵⁴ Sml. Tidsskrift for Litteratur og Kritik, udg. af F. C. Petersen. 1. Bd. (1839), S. 249 ff., særlig 266 ff. (Afhandling af J. P. Mynster: „Rationalisme. Supranaturalisme“). — Se ogsaa Maanedsskr. for Litteratur. 19. Bd. (1838), S. 424 ff. (i Sibberns Anmeldelse af „Perseus“, særtrykt som „Bemærkninger og Undersøgelser, fornemmelig betreffende Hegels Philosophie“, Ktl. Nr. 778). — Sml. S. V. VII, S. 261 ff.

1839

lighed i al Evighed protestere imod (og denne Protest er incommensurabel for Mediationens Assertum) den vil i al Evighed gjentage sit udødelige Dilemma: at være ell. ikke være det er Spørgsmaalet. (Hamlet.)

d. 14 Juni 39.

455
Juni 14. Den Jagen efter Aandrighed, der er saa karakteristisk for vor Tid, har efterhaanden inficeret endog de helligste Forhold, og Bønnen er lidt efter lidt bleven en ved en udhulende Reflexion udpumpet aandrig Conversation. At vore Bønner skulde blive for lange <som Pharisæernes> er vel ikke at befrygte, men derimod synes en sygelig Eftertanke henledet paa at udfinde mere og mere pikante Ting at bede om, man skammer sig saa at sige ved sin jordiske Existents, ligesom Gud ikke ogsaa havde sat os i den. Det Hele skal være saa aandeligt, saa vindigt, at det danner en karakteristisk Modsætning til den Troskyldighed, der f. E. gaar igjennem den Maisang, man hertillands pleiede at afsynge.

d. 14 Juni 39.

456
Juni 17. Hvo kommer ikke under Observationen af Sjælens Vibrationer, af det ogsaa i aandelig Henseende herskende ustadige Veierligt[†] til at tænke paa hine Fortryllelser, som næsten ethvert Eventyr indeholder Træk til, og hvor forfærdelig bliver ikke Ligheden derved, at man opdager, at der ogsaa i Frihedens Verden findes en Lov, vel ikke en Natur-Lov som for hine Fortryllede, men en Syndens Lov (at Fortryllingen varer 7 Dage, 7 Uger, 7 Maaneder

Hamlet] William Shakspeare's Tragiske Værker, overs. af Peter Foersom (Ktl. Nr. 1889—96). 1. Deel (2. Udg. Kbh. 1811), Hamlet, Prinds af Danmark, S. 97. — Shakspeare's dramatische Werke, übers. von A. W. v. Schlegel, ergänzt u. erläutert von L. Tieck (se til 34). 6. Theil (Berl. 1831), S. 127. ⁴⁵⁵ Maisang] trykt i: Samling af danske Sange. Udg. af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug. Samlet og ordnet af Henrik Hertz. 1. Hefte (Kbh. 1836), S. 36 ff. ⁴⁵⁶ †] se 457.

etc.) forfærdeligt fordi man først bag efter opdager Loven, man troer frit at røre sig i en Stemning, da man lidt efter lidt ledes til at bemærke denne nærværende Stemnings Modsætning til en foregaaende, og nu denne Tanke som et Lyn slaer ned i Sjælen, at det maa være efter en indre Nødvendighed at disse Stemninger afløse hinanden, efter en Lov, som vi ikke ere istand til at beregne: *ταλαιπωρος εγω ανθρωπος! τις με ρυσεται εκ του σωματος του θανατου τουτου*; Rom. 7,24. Eller naar som i enkelte Eventyr Tanken udvider sig saa det ikke længere er et enkelt Invivid men en heel Udvikling der ligger under for denne Fortryllelse? Og hvor Faae ere det ikke, som selv ikke under denne Lovens Trældom bevæges af dette Indtryk, vove at arbeide til deres Frelse, hvor længe varer det ikke inden Eventyret finder det Redskab, der er istand til at bære disse Besværligheder og have Mod til at vove Alt. Ell. hvor nysgjerrige ere ikke i omvendt Tilfælde Mskene, naar den Ulykkelige ønsker at være ene med sin Sorg, kunde end ikke den skønne Melusinas hele Kjærlighed, hendes dybe rørende Sorg over sin Ulykke, standse hendes Gemals Nysgjerrighed! [†]

d. 17 Juni 39.

I Marginen til 456:

† Skulde ogsaa i Aandens Verden det gudd. Udsagn have Gyl- 457
dighed: saa længe Verden staaer skal Sæd og Høst, Sommer U. D.
og Vinter, Dag og Nat ikke aflade?

I Marginen til 456:

[†] ell. Folk ere tilrede med en onskabsfuld Tjenstvillighed; thi 458
Folk er, som J. Paul siger altid beredte til at hjælpe Een at bære U. D.

σωματος] sml. 342. den skønne Melusinas osv.] se: Ludwig Tieck's *sämmtl. Werke* (Paris 1837. — Ktl. Nr. 1848—49). 2. Bd., S. 417 ff. („Sehr wunderbare Historie von der Melusina“); særlig 428 f. — Sml. I A 267. [†] se 458. 458 Sml. S.V.V, S. 58.

1839

Korset, naar det er det Kors, man selv skal ophænges paa. (ligesom Simon af Cyrene).

459

Bibliographie.

U. D.

1. Naturens Bog. Dette Værk er meget volumineust, og det <er> endnu ikke lykkedes Nogen blot nogenlunde at faae det indbunden, man har derfor hidtil hjulpet sig med Duodez-Sedez-Udgaver, som man har meent indeholdt det Vigtigste med Udeladelse af alle Naturens kjedsommelige Gjentagelser. Det sidste Forsøg man gjorde paa at faae det hele Værk fuldstændig samlet og indbunden i 50 trofaste Skind-Bind, *systeme de la nature*, mislykkedes aldeles, og Naturen var altfor naturlig til at bære franske Snørliv.

2. Glem-Bogen. Medens i Naturens Bog Intet er glemt, ligesom i Naturen Ingen er glemt, saaledes er i Glem-Bogen heller Intet glemt af det, der skal glemmes. Denne Bog føres af et Auxiliær-Korps af allehaande Secretairer af allehaande Aldere, allehaande Nationer, allehaande Anskuelser, den føres med den største Omhyggelighed, skrevet med en smagfuld Fragtur og grandios Lapidar Stiil, med behørigt Tryk og Eftertryk er den eet chalignographisk Mesterværk. Den er imidlertid et Ideal, som ingenlunde er færdig trods herculiske Bestræbelser, først naar Verden bliver saa gl. saa alderstegen, at den ret kan besinde sig paa Alt, først naar Skrivekunsten er bleven saa hurtig, at den i samme nu kan nedskrive det et litteris tradere, <og lade dem beholde det.> først da er den færdig.

3. Livets-Bog.

460

U. D.

Det gaaer de Liberale som det gik Skrædderen i Himmelen (cfr. Eventyret: Skrædderen i Himlen) for at straffe en enkelt Misbrug,

⁴⁵⁹ Det sidste Forsøg...*systeme de la nature*] der tænkes formentlig paa Diderots og d'Alemberts *Encyclopædi* i 28 Bind (1751—72), sml. S. V. XIII, S. 400.403. ⁴⁶⁰ Sml. S. V. III, S. 167. Eventyret: Skrædderen i Himlen] *Kinder- und Haus-Märchen, gesammelt durch die Brüder Grimm*. 2. Aufl. (Kd. Nr. 1425—27). 1. Bd. (Berl. 1819), S. 177 ff.

som de iagttage fra vor Herres usurperede Throne, gribe de Guds Fodskammel og kaster den ned paa Jorden, ja tilintetgjorde gjerne hele Verden for at straffe den.

Det er aabenbart at der gives en Erkjendelses-Eenhed af to ⁴⁶¹ Momenter, hvor det ene Moment ikke er det andet sideordnet ^{Juni 26.} men underordnet, som naar Pigen ved Ægteskab opgiver sit Navn. (nomen dare alicui nemlig for at antage hans Navn.).

d. 26 Juni 39.

Man taler saa meget om, at Chrstd. slet Intet forudsatte hos ⁴⁶² Msk., Noget forudsætter den aabenbart: Selvkjærligheden ^{Juni 29.} nemlig, thi Chrstus forudsætter den jo aabenbart, naar han siger at Kjærlighed til Næsten skal være ligesaa stor som Kjærligheden til os selv.

d. 29 Juni 39.

Der gives i selviske Prætensioner til en Prædiken et Stand- ⁴⁶³ punkt, der aldeles ligner Pharisærens i moralsk H.; da han sagde, ^{Juli 1.} jeg takker Dig Gud, at jeg ikke er som andre Msker., et Standpunkt, der troer at komme Guddommen nærmere ved Talent og Virtuositet i Fremstilling. —

d. 30 Juni 39.

At Chrstd. er modsat Pantheismen kan man ogsaa see af den ⁴⁶⁴ Carricatur, der ledsager den; Pantheismens Carricatur er aaben- ^{Juli 1.} bart den gennem Vellyst tilveiebragte Forflygtigelse af Person,

⁴⁶³ Sml. 542 og Noten dertil. H:] ∅: Henseende ⁴⁶⁴ Sml. 125.

1839

den poetiske Verden, Individet projekterer, hvori den sande bevidste Existents er opgivet og det Hele er Digt, hvori Individet i det høieste er som Blomsten i Damask, naar det væves; Modsætningen til Chrstd. er Hyklerie, men dette baserer sig aabenbart paa Realitæten af de moralske Begreber Personlighed, Tilregnelse.

d. 1 Juli 39.

465
Juli 3. Dersom jeg et Øieblik vilde benytte mig af [†]de Wettes Terminologie vilde jeg sige, at Dydspligten er Retspligtens Sandhed; Dydspligten er den usynlige Kirke i Retspligternes synlige, og deraf kommer det at Retspligten kan suspenderes medens Dydspligten realiseres. —

d. 3 Juli 39.

[†] I *Marginen*: den tydske Uvette almdl. kaldet de Wette.

466
Juli 3.

At bekjende Chrstus for Verden.

1) maa ikke glemmes, at der udfordres at vi i Sandhed bekjende Chrst., den Bekjendelse, som om den end er stum dog er mere veltalende end al Vidtløftighed, den Bekjendelse, der raaber til Himlen, den Bekjendelse der for den hele øvrige Verden er ligesaa hemmelighedsfuld som Ypperstepræstens Offring ved Pagtens Ark, den Hemmelighed vi saa at sige have med Gud i Chrsto.

2) den udv: Bekjendelse. Da maa vi erindre, at Chrstus ikke er en forfængelig Verdens Herre, der for sin egen Skyld for sit Navns Forherligelses Skyld bød os at forkynde ham for Verden; thi Himlens Hære forkynde hans Magt; ikke en Hersker der ængstelig vaager over, der misundelig varetager sin Ret; thi han ansaae det ikke for et Rov at være Gud liig. — En saadan sand

⁴⁶⁶ de Wettes Terminologie] se saaledes: W. M. L. de Wette, Lærebog i den christelige Sædelære og sammes Historie. Overs. af Mag. C. E. Scharling (Kbh. 1835. — Ktl. Nr. 871), S. 44. 213 f.

Bekjendelse er nødv: †, da den er det umidd. Udtryk af hvad der lever i os. Og Du der maaskee i din Afmagts Stund anraabte hans Bistand og fornam hans Hjælp, Du, der maaskee i mangt et stille Øieblik med Taknemlighed seer til Himlen, naar du med Forundring føler, hvor vidunderligt han har hjulpet Dig, hvor mægtig han er dig nærværende, og dog vilde Du gjerne, at Verden skulde være uvidende om, hvor den Kilde har sit hemmelige Udspring, der qvæger Dig i Nødensstund, Du vil vel nok takke Din Velgjører i al Stilhed og vel manges Gang under Hjertets Rørelse, men Du synes det er for meget at forlange, at Du for Verden skal bekjende, at Du er hans Skyldner. O spørg Dig selv, hvad det er, der vækker slige Betragtninger, er det maaskee din Velgjørers idelige Paa-mindelser derom, ell. er det ikke snarere noget Godt i Dig, en Sanddruhed mod Dig selv og mod Verden. O prøv Dig selv og fat Din Beslutning, Du vil engang velsigne <den> Stund, ell. see v ikke, hvorledes Børn, hvis Fødsel og Herkomst blev en Hemmelighed søge at finde deres Forældre, og Du kjender dem og Du mener maaskee at de ere saa ringe, at Du ikke kan være dem bekjendte, Nei det mener Du ikke, men du føler Dig saa ringe ligeoverfor dem, og maaskee saa stor i Verdens Øine, at Valget falder Dig svært. O! beslut Dig, en saadan Beslutning vil opklare Dit Øie til at randsage Dig selv, om Du virkelig hører Chrstus til, og tør Du efter en saadan Prøve sige til Dig selv idet Du overlader Dommen til ham, som randsager Hjerterne, sige som Peter: Herre Du veed at jeg elsker Dig, erfarer Du efter en saadan Selvprøvelse ret i din Sjæls Rod, at Du er greben af Chrsto, o! har Du da ikke vundet, vundet det, hvis Tab hele Verden ikke kunde erstatte Dig ell. give Dig Vederlag for, vundet den himmelske Besiddelse, det himmelske Borgerbrev, som al Verden ikke kan berøve Dig, Djæ-

† *I Marginen:* og end ikke en misforstaaet Omsorg for Chrstds. Bedste bør holde den tilbage, som naar Abraham sagde af Omsorg for Sarah, at hun var hans Søster — ikke hans Kone, som vi jo netop ofte see Folk, der vel tilstaae et Slægtsskabs Forhold med Chrstd., men ikke Ægteskabets uopløselige Eenhed.

1839

velen ikke forfalske Dig. Og fandt Du Dig ikke stærk nok, maatte Du maaskee krympe Dig ved at lade Ordets gennemtrængende tveæggede Sværd adskille indtil Marv og Ledemod, o! Du vil dog glæde Dig over, at Du ret har faaet Leilighed til at føle, hvormeget Du mangler og Du vil ved Guds Bistand indhente det. — En saadan Bekjendelse er vigtig for Dig, da den vil sætte Dig i det rette Forhold til hans sande Bekjendere; thi Chrstd. er ikke et formummet Frimurerie, men et aabenbart Rige.

d. 3 Juli 39.

⁴⁶⁷
Juli 3. Den samme Foragt for ethvert Erkjendelsens Moment, forsaa-
vidt det er reent mskligt, som udtaler sig hos Tertullian i de Ord:
credo quia absurdum, gentager sig i en lignende Negation af den
borgerlige Verdens Realitet, naar Tertullian siger, at en Angivelse
og en derved bevirket Dødsdom er for det angivende Individ et
Mord. cfr. de Wette p. 215.

d. 3 Juli 39.

⁴⁶⁸
Juli 5. Den Kløftelse jeg ved saa mange Leiligheder har paaviist i
Middelalderen, var i denne saa gennemgribende, at man kunde
sige, at samtidigt med den dogmatiske Afspiisning med Nadveren
sub una specie indtraadte i hele Livet en lignende Leven
sub una specie (Munkelivet. — Ridderstanden. — Geistlighed.
Lægfolk. — Skolastikere og Narre. — Brødet for Lægfolk Vinen
for Geistligheden) istedetfor den Individualitætsens Synthese af
disse Momenter, som er forbeholdt en senere Tid.

d. 5 Juli 39

⁴⁶⁷ Tertullian...credo quia absurdum] sml. S.V. IV, S. 218.220. de Wette] 3: det til 465 anf. Skr.; det Citat der siges til er fra Lactantius, men følger umiddelbart efter en Henviisning til Tertullian. ⁴⁶⁸ Den Kløftelse...i Middelalderen] sml. I A: 145, S. 88. 213. 226. 284. I C 113. Nadveren sub una specie] sml. I A 284.

Ægteskabet er Eenhed under Sandselighedsform ikke Eenhe-⁴⁶⁹
den i Aand og Sandhed, derfor hedder det og i Genesis om Mand ^{Juli 7.}
og Qvinde: „at de skulde være eet Kjød.“ <derfor ogsaa Mulig-
heden af andet o: s: v: Ægteskab,> <cfr. p. 7. n:>
d. 7 Juli 39.

Til 469:

og netop fordi Kirken søgte at gjøre Ægteskabet til noget mere, ⁴⁷⁰
netop derfor misbilligede den det andet Giftermaal, Athenagoras ^{Juli 7.}
siger: ὁ δευτερος γαμος ευπρεπες εστι μοιχεια — netop fordi den
søgte ved sin Anskuelse af Ægteskabet at stille saavel Græcitæ-
tens æsthetiske Moment som Jødedommens[†] teleologiske i Indiffe-
rents og idet den lod Mandens og Qvindens reale Existents blive
under et Forhold af Broder og Søster (i Chrsto nemlig) gjorde den
det ægteskabelige Forhold til en organisk Proces, og som en Følge
deraf maatte den enten opfatte det gjentagne Ægteskab som alde-
les ἀδιὰφορον, ell. den maatte antage, at Ægteskabets Gjentagelse
henledte en Reflexion derpaa som gjorde det utilladeligt. Vel er
det sandt at i det jødiske System laae ogsaa Forholdet af Broder
og Søster, men det var dog mere i udvortes Forhold og i Modsæt-
ning til andre Nationer, men hos de Chrstne var i dette Forhold
allerede hiin Lighed med Englene, om hvilken Chrstus taler, ind-
traadt idetmindste som indiv: Bestemmelse om den end ikke var
i fuldkommen Harmonie med den udv: Existents.
d. 7 Juli 39.

I Marginen til 470:

[†] som naar Augustinus i Ildsomhed efter den Fuldkommenhed, ⁴⁷¹
der tager sin Begyndelse med Verdens Undergang siger at uden ^{U. D.}

⁴⁶⁹ p. 7. n:] ο: 375—376. ⁴⁷⁰ Athenagoras siger osv.] citeret af de Wette, det til 465 anf. Skr., S. 236. („Det andet Ægteskab er, under en ærbar Form, Ægteskabsbrud“). †] se 471. Broder og Søster (i Chrsto] sml. 102. ἀδιὰφορον, adiaphoron ο: hverken godt eller ondt. hiin Lighed med Engle] sml. 117, S. 69. ⁴⁷¹ Augustinus... siger osv.] anf. hos de Wette, det til 465 anf. Skr., S. 129.

1839

Ægteskab: multo citius civitas dei completeretur et acceleraretur terminus seculi.

cfr. p. 7. m:

⁴⁷²
Juli 7. Den Frygt, med hvilken den Afsindige føler den geniale Læges aandelige, hemmelighedsfulde Overlegenhed, maa omtrent svare til det første næsten fjendtlige Trin af Guds frygt.

d. 7 Juli 39.

⁴⁷³
Juli 7. Det er en ret mærkelig Omstændighed at Talen i Mth: 5 o: fl. kaldes Bjergprædikenen og derved typisk (ligesom den gjør det i dybere Forstand ved sit Indhold) erindrer om hiin store Bjergprædiken fra Sinai, kun med den Forskjel at paa Sinai saaes ikke Jehovah; men Moses besteg Tinden af Bjerget for at tale med ham; her derimod sad Chrstus i Guds Lighed ved Foden af Bjerget, og antydede saaledes typisk at Chrstus var Lovens Opfyldelse, og at denne Lovens Opfyldelse nu var gjort mulig paa Jorden.

d. 7 Juli 39.

⁴⁷⁴
Juli 10. Individualitæten er det sande Punktum i Skabelsens Udvikling, og som bekjendt sætter man Punktum naar Mening er ude, hvilket ogsaa kan udtrykkes saaledes (i repulserende Bevægelse) at Meningen er der, saaledes først naar Individualitæten er givet, da er Meningen ude ell. der er Mening i Skabelsen, og saaledes seer man Muligheden af at reducere hele Philosophien paa en eneste Sætning. Det guddl. og det msklige er de duo puncta (:) hvilke ende i Punktum, som det ogsaa i den Henseende er mærkeligt, at „:“ ikke er et større Adskillelsestegn end „.“, men et mindre.

d. 10 Juli 39.

Skov tager sig bedst ud paa Afstand, den er som saadan en interessant Hemmelighed, nær ved seet er den en løst Gaade; Vand derimod er en dyb Sandhed, der bliver interessantere jo mere man fordyber sig i den, og den mindste Draabe Vand har den samme Indflydelse paa det iagttagende Gemyt, saa her ikke som ved Træer behøves Masse.

d. 14 Juli 39.

Det er Ulykken for mig, at medens andre Forfattere som oftest synes mindre godt om det, de tidligere have skrevet, saa gaaer det mig omvendt; jeg synes bestandig meget bedre om det jeg tidligere har skrevet end det jeg nu skriver.

d. 14 Juli 39.

Det er i aandelig Henseende den samme velgjørende Fornemelse, den samme Velsignelse, man føler ved at tale med Een i Sandhed os aandelig overlegen, hvor hver Yttring ved hans Bemærkning bliver udvidet bliver understrøget og spatieret til en dygtig Tanke, den samme Velsignelse som i religiøs Henseende gjør Enkens Skjærv i Tempelkisten til en stor Gave.

d. 14 Juli 39.

Det kunde blive et ret interessant Spørgsmaal, hvorvidt den mandlige og kvindelige Karakter naaer sit Høieste i Negationen af Discretionens Forskjellighed i Indifferentsen mod Kjøns-Forskjel og den deri givne Individualitæts (her naturligviis seet som repræsenterende som Ideens) Forskjel, saaledes som man jo seer at de høieste Titler og Tiltaler ere i sig <androgynisk> hævdede over Differentiens Modsætning (deres Majestæt baade til Konge og Dronning; deres klige Høihed baade til Prinds og Prindsesse;

⁴⁷⁸ klige] o: kongelige

1839

deres Naade baade til Greve og Grevinde), denne Gaaen ud over Differentsen ikke opfattet i en saa latterlig Retning' som i salig Vadskiærs udødelige Formælings-Digt: ja, hvis ei Skjørtet ei Buxerne var, man vilde Forskjellen rent ud forlise, hun kaldes Fredrik han kaldes Louise. ——— ell. i en bestandig dybere og dybere Concretion af denne Modsætning.

d. 15 Juli 39.

479
Juli 15. Det er Noget man dog altid bør have for Øie under Læsningen af den hellige Skrift, at hvor meget vi end tillægge den gennem de hellige Forfatters Liv gennemgribende Anskuelses Continuerlighed, Stemningen ogsaa havde sin Ret og udøvede den, for at ikke den mageløse Seier over Verden, der med sin Glorie omfunkler deres forklarede Aasyn, skal rent lade os mistvivle om vor om end nok saa fjerne Lighed med disse Herrens Mænd; deels den dybe Sorg, den rædsomme Kamp i Gemyttet skal lade os aldeles mistvivle om Styrke til at bære, hvad der faldt i vort Lod at bære; idet vi nu i slige Tilfælde erindre os om vore egne oplevede mørke og lyse Timer, vil vi ikke tabe Ligevægten; og hverken indbilde os, at Alt er gjort med eet Slag, og ikke hell. fortvivle, naar vi see, at det ikke lader sig gjøre.

d. 15 Juli 39.

480
Juli 17. Derved fremspringer især det Phantastiske, naar man ved at læse ell. høre om Noget længst Forsvundet, finder sig saa levende ind deri, at man maa sige derom, hvad man undertiden siger om færdigsyede Klæder, at det er som det var syet til Een.

d. 17 Juli 39.

i salig Vadskiærs osv.] Poëtiske Reflexioner... Som allerunderdanigst nedlagdes For Begge Deres Kongl. Majestrs. Fødder, da... Friderich den Femte... og ... Louise... helligholdte Deres høye og hellige Salvings-Fest... Af... Christian Friderich Wadskiær (Kbh. 1747), S. 12. („Dersom ey Skiørtet og Kiørtelen var, Distinctionen man vilde forliise, Hun kaldtes Fridrich Han kaldtes Louise“). ⁴⁷⁹ hvor meget] 3: hvor meget Værd

1839

Dersom de Orthodoxe og Politikerne skulde forene sig mod Staten, saa tænker jeg det skal gaae dem ligesom det engang gik 481
2 Drengene, der vilde gynge en tredie og mod hans Ønske svinge Juli 20.
ham ret høit, de slaae for lavt med Touget og rammede saaledes ikke ham, og da saaledes den fra begge Sider anvendte Kraft ikke fandt i hans Ryg den ventede Modstand, løb de Panderne mod hinanden, men han der sad i Gyngen svævede sikkert hen over dem begge.

d. 20 Juli 39.

Jeg kunde have Lyst til at skrive en Disputats om Selvmord, 482
baade med H: t: de statistiske Oplysninger, dets Forhold til den Juli 20.
gl. Verdens-Anskuelse og til den modernes, dens pathologiske Klangfigurer etc. etc.

d. 20 Juli 39.

Den Blomst nymphæa alba er et skjønt Billede af et Einsidlei. 483
Naar man seer dem svømme mange i Tal ved Siden af hverandre Juli 20.
hver med sit lige store Tilliggende (Bladet nemlig) kommer man til at sætte sig tilbage i Oldtidens skjønnede Idee med en ligelig Fordeling af Jorderne, og den hvide Farve erindrer om Chorklæderne, Bladet om Klostret med sin fredelige Hauge — Vandet om Uskyldigheden — og som Klosterlivet synes uden Holdning i Verden uden Familie og Slægt saaledes ogsaa denne, men langt nede paa Havsens Bund slaar den dybe Rødder.

d. 20 Juli 39.

Det som vi i en vis Retning betegne med Navnet: „Spleen“, 484
hvad Mystikerne kjende under Benævnelsen: de matte Øieblikke, Juli 20.

⁴⁸³ om Selvmord] sml. det til 465 anf. Skr. af de Wette, S. 244 ff.

1839

kjender Middelalderen under Navnet: *acedia* (ακηδία, Sløvhed). Gregor *moralia* in Job.: XIII p. 435.: *virum solitarium ubique comitatur acedia... est animi remissio, mentis enervatio, neglectus religiosæ exercitationis, odium professionis, laudatrix rerum secularium*[†]. Det røber Erfarenhed, at Gregor udhæver *virum solitarium*, da det er en Sygdom, som Isolations-Msket i sin høieste Tinde (det Humoristiske), og Sygdommen er yderst rigtigt beskrevet og rigtig udhæves *odium professionis*, og naar vi tage dette Symptom i en lidt almdl. Betydning (ikke om den kirkelige Bekjendelse af Synder, hvorved vi jo ogsaa nødes til at tage: *solitarius* om det ligegyldige Medlem af Kirken) om en Sig-Udtalen, saa vil Erfaring ikke lade os i Stikken, dersom man vilde fordre Exempler.

d. 20 Juli 39.

og det røber et dybt Blik i den msklige Natur, at de gl. Moralister regne „*tristitia*“ med blandt septem *vitia principalia*. saaledes Isidorus Hisp., cfr. de Wette oversat af Scharling p. 139. Anm: q. øverst, cfr. Gregor og Maximus Confessor i samme Anmærkning.

I Marginen til 484:

485
U. D.

† det er det min Fader kaldte: en stille Fortvivlelse.

486
Juli 20.

Det er en anden Art af Transcendents end den Kant advarer imod, naar Isidorus Hisp. siger: *isti* (nemlig *seculo huic renunciantes*) *præcepta generalia perfectius vivendo transcendunt*, ihvorvel Kant vel vilde sige, at den var den samme kun paa Gjer-

Gregor *moralia* osv.] se det til 465 anf. Skr. af de Wette, S. 139 Anm. q. †] se 485. som... Tinde] kan suppleres f. Ex. med: er udsat for. regne „*tristitia*“ osv.] sml. S. V. II, S. 168. de Wette oversat osv.] se til 465. ⁴⁸⁵ Sml. S. V. VI, S. 189. ⁴⁸⁶ Isidorus Hisp. siger osv.] citeret hos de Wette, det til 465 anf. Skr., S. 141.

ningens Gebeet og ligesaa farlig, da den stod i Modsætning til Begrebet af det Almeengyldige.

d. 20 Juli 39.

Ligesom der for den nervesvage indtræder Øiebliske, hvor 487
Øiets Nerver blive saa mikroskopisk-skærpede, at han kan see Juli 20.
Luften, saa at denne ikke længere er ham † et Medium, saaledes
indtræder der ogsaa i aandelige Henseender exstatiske Momenter,
hvori hele Tilværelsen synes saa poetisk, saa udspilet og gjennem-
sigtig for Contemplationen, at endog den ubetydeligste Ubetydelig-
hed af den slette Uendeligheds Hastværks-Produktioner og Dou-
sin-Arbeider synes idetmindste allegorisk at antyde de dybeste
Sandheder, ja kun at have sin Realitæt forsaavidt de ere saadanne
Allegorier, ja at have deres Tilværelse derved og deri.

d. 20 Juli 39.

I Marginen til 487:

† det er overhovedet Noget, der karakteriserer den hele 488
nyere Udvikling, at den bestandig bliver sig Mediet bevidst, og U. D.
som næsten maa ende med Galskab, ligesom hvis Een hver Gang
han saa Solen, Stjerner etc., blev sig bevidst, at Jorden gaaer rundt.

Parenthesis.

I samme Grad som der egentlig er noget Betydningsfuldt i et 489
Menneskes Udvikling; i samme Grad som hans Dannelse hører U. D.
ind under Begrebet af guddommelig Opdragelse: i samme Grad
kunne I spare Eders Tilraab, I kjære Drøvtyggere, thi som Vink
for hans Vandring vil dog Eders Stemme Intet have at betyde, og
det Eneste, den vilde formaae, var, at han, der stod paa et farefuldt

⁴⁸⁷ †] se 488. ⁴⁸⁸ ende med Galskab osv.] sml. I A: 182.191.

1839

Sted, styrtede ned, — som vel stundom uvidende Ængstelighed har forarsaget dens Fald, der ellers vilde have staaet sikker nok.

490 Det gaaer mig som Sarah: νενεκρωμενος faaer jeg Examen παρα
U. D. καιρον ηλικιας.

491 I visse Maader kan jeg sige om Don Juan, hvad Elvira siger til
U. D. ham: „Du min Lykkes Morder“; —

thi i Sandhed: det er dette Stykke, der saa diabolisk har grebet mig, at jeg aldrig mere kan glemme det; det var dette Stykke, der drev mig som Elvira ud af Klostrets stille Nat.

492 Min Ulykke med Samtiden er at jeg er jaloux paa Fortiden.
U. D.

493 Det gaaer Philosophien i Forhold til Chrstd. som en Inquisit,
U. D. der ligeoverfor sin Inquisitor laver en Historie, der coinciderer i alle væsentlige Momenter og som dog er aldeles forskjellig.

494 Saaledes seer man undertiden, medens hele Himlen er over-
U. D. trukken et lille Strøg, et lille Partie, der endnu ligesom drømmer sig en Lyksalighed, der ligesom udstraaler en Glands, det har i sig selv.

⁴⁹⁰ som Sarah osv.] der sigtes til Hebr. 11, 11 f., hvor Udtrykket νενεκρωμενος (egl. „afdød“ ☉: kraftsløs paa Grund af Alderdom) bruges om Abraham. παρα καιρον ηλικιας „i Strid med (☉: ude over) den passende Alder“. ⁴⁹¹ „Du min Lykkes Morder“ osv.] se Don Juan. Opera i 2 Akter bearbejdet... af L. Kruse (Kbh. 1807. — Sml. I A 275), S. 18.

Det er forfærdeligt, saaledes som jeg at maatte købe hver Dag, 495
hver Time — og Prisen er saa variabel! U. D.

De abstrakte Begreber ere ligesom den rette Linie usynlige, 496
kun synlige i Concretionerne. U. D.

Jeg vil nu et Aarstid, en Miils Vei i Tiden, styrte mig som 497
Guadalquibir under Jorden; — jeg kommer nok frem igjen! U. D.

Qvindens Kjærlighed er Ja og Amen; Mandens er Snak. Qvin- 498
dens Bevidsthed er langt universellere eller idetmindste langt U. D.
mindre subjektiveret og derfor mere en Menigheds-Bevidsthed
(et Amen). — Jeg taler naturligviis ikke om Ung-Blods-Frøkeners
Kjærlighed.

Naar man seer Religionerne i deres historiske Expedition paa 499
deres Vandring gennem Verden, da er Forholdet dette: Christen- U. D.
dommen er den egentlige Selveier, der sidder inden i Vognen;
Jødedommen er Kudsk; Muhamedanismen er en Tjener, der ikke
sidder hos Kudsken men bag paa.

Unge Menneske, Du som overmodig trodser paa Din Kraft, 500
maaskee skal det engang siges om Dig, som det lød om den rige U. D.
Mand: Du har nydt Dit Gode, — engang, naar Manddom og Alder-
dom nærme sig og gjøre deres Fordringer gjældende.

1839

501 Derpaa kan man see, at Kjærlighed har overvundet Verden, at
U. D. den gjengjelder Ondt med Godt.

502 I den Forstand, hvori man kan sige, at den sande chrstne Kjær-
U. D. lighed ingen Fjender har (elsker Eders Fjender) og forsaavidt er
Alt i Alle (som Genitiv og Dativs Forhold) i samme Betydning er
Gud Alt i Alle, i Forhold af Nominativ og Acc.; men herved er
ikke nægtet Realiteten af det Onde, kun med den Forskjel, at det
Moment af ydmyg Resigneren paa at dømme Verden, som ligger
for en Deel til Grund for Kjærlighed til Fjender, naturligviis ikke
finder Sted for Gud.

503 Jeg staaer med mine Talenter i Forhold til Samtiden, som man
U. D. undertiden seer en lille skøn Egn, der, fordi den ligger for langt
borte til Fodtoure og for nær for Expeditioner, desaarsag slet ikke
bliver besøgt eller paaagtet; — jeg gaaer saaledes ikke op hver-
ken paa Døgn-Horizonten eller paa den teleskopiske Generations
Horizont.

504 ... Thi Taarer ere som Regn, Himlens Taarer; snart et Skybrud
U. D. fra den svangre Himmel eller fra Fortvivlelsens Skymasser, naar
Øiets og Himlens Sluser aabne sig, snart en mild og stille Foraars-
regn, dog er ingen Regn saa frugtbar som Taarer.

505 Det er dog den behageligste, den meest forfriskende Conver-
U. D. sation at Træerne føre, og uagtet alle Blade snakke (tiltrods for
al Etiquette) i Munden paa hverandre, saa er det dog langtfra for-

styrrende, men idet den dysser den udvortes Sands vækker den den indvortes.

.... ikke den Latter, der er Smertens Legekamerat, ikke den 506
ønsker jeg; den har jeg; heller ikke det wohlfeile Sirups-Smiil, det U. D.
frabeder jeg mig—men det Smiil, der er Salighedens Førstegrøde.

Saalænge vi leve i denne Naadens Tid, om end vor Tilstand er 507
nok saa ulykkelig, vor Mistvivl nok saa nær ved Helvedes For- U. D.
tvivelse, saa bliver dog vor Bøn engang imellem bønhørt, og
Lazarus faaer Lov at dybbe sin Finger for at læske vor Tunge.

Claudatur Parenthesis.

Nu kan jeg begribe, hvorfor H. Hertz var saa begierlig efter 508
at tale med mig, nu da jeg læser hans sidste Haandarbeide med Juli 21.
politiske Ind- og Anfald. Det er kun Skade, at han har udeladt
Translateurens satiriske Indfald, som han jo rigtignok troer lod
sig gjøre uden Skade for Hovedindholdet, men jeg troer, at det
var det bedste og vel neppe burde udelades alene af dramatisk
Interesse for Translateurens Charakter, men det har formodentlig
havt sine gode Grunde; thi det er Hertz ikke Mand for.

d. 21 Juli 39.

Det er det Sørgelige med mig, at den Smule Glæde og Bero- 509
ligelse jeg langsomt destillerer i mit møisommelige Tanke-Livs Juli 22.

⁵⁰⁸ sidste Haandarbeide] 3: Stemninger og Tilstande. Scener og Skildringer
af et Ophold i Kjøbenhavn. Af Henrik Hertz (Kbh. 1839). han...troer osv.] se
anf. Skr., S. 243.

1839

dyspeptiske Proces, det forbruger jeg strax ved et eneste fortvivlet Skridt.

d. 22 Juli 39.

⁵¹⁰
Juli 22. Derfor er min Gang gennem Livet saa usikker, fordi mine Frembeen (Forhaabninger etc.) ere i min tidlige Ungdom svækkede ved at overforceres.

d. 22 Juli 39.

⁵¹¹
Juli 22. Som nu aabenbart de strenge Systemer i deres kategoriske Rigorisme ligne de slaviske <Sprog>, der ved et ideligt Forspil af en halv Snees Consonanter, gjør Sproget saa vanskeligt at udtale, saa at Ideen ofte bliver fortrykket og i det Høieste lydelig i et tollereret Scheva — saaledes lider paa den anden Side Mystiken af idelige Hiatus.

d. 22 Juli 39.

⁵¹²
Juli 25. Derfor finder jeg saa liden Glæde ved Tilværelsen, fordi, naar Tanken om Noget vaagner i min Sjæl vaagner den med en saadan Energie, i en saa overnaturlig Størrelse, at jeg ret egl. forløfter mig paa den, og den ideale Anticipation for mig er saa langtfra at være forklarende af Tilværelsen, at jeg af den snarere udgaaer afmægtig, til at finde det til Ideen Svarende, for urolig og saa at sige nerve-rystet til at udhville mig deri.

d. 25 Juli 39.

⁵¹³
Juli 25. Det er dog den største, den rummeligste*), skjøndt i Rummet den mindste Verdensdeel, det Kjærlighedens Rige, hvori vi

⁵¹⁰ Sml. S. V. I, S. 22. ⁵¹¹ tollereret Scheva } sml. 540. ⁵¹² *)] se 514.

Alle kunne være Grundeiere uden at den Enes Eiendom behøver at trænge den Andens, ja snarere udvider den Andens (fra den Spisende Spise kom); og derimod: Vredens og Hadets Rige hvor lille er den ikke i sin egoistiske Isolation, og hvor stort <et> Rum fordrer den ikke, ja hele Verden er den ikke Plads nok, fordi den ikke har Plads til Andre. —

d. 25 Juli 39.

I Marginen til 513:

*) ligesom man undertiden hører Folk sige, det er dog ubegribe- 514
ligt, at alle de Tanker kan rummes i eet Hoved. U. D.

... Og uagtet, idet man vender sig om for at opfatte det bag Een 515
liggende Liv, dette jo netop er det Oplevede, og hvor megen Aar- Juli 26.
vaagenhed man end har gennemlevet det med, hvor tidt man end
for Tilbageveiens Skyld har indprættet sig, at det <der> nu
laae til Høiere da maatte ligge til Venstre og alle Svingninger og
Bøininger skee efter denne Lov, saa har man dog saa ofte ondt
ved at hitte Rede deri, fordi saa meget deraf forekommer Een at
være noget ganske Andet end det tidligere viste sig at være, som
man jo idelig erfarer paa Vandringer, at, naar man ankommet til
Maalet atter skal **tilbage** lægge Veien, hele Eggen viser sig som
en ganske Anden, og hvor meget mere maatte dette ikke være
Tilfælde i Aandens Verden, hvor slet ingen udvortes Haandgribe-
lighed er sat udenfor Een selv, men hvor det Hele beroer paa den
sin Tanke sig selv forklarende Tænkning.

26 Juli 39. —

Som det gaaer i Sproget, at man stundom støder paa et Ord, 516
der af Naturen (efter Derivationen, ex radice) i sig indeholder Juli 28.

fra den Spisende Spise kom] Dom. 14, 14. — Se: S. B. Hersleb, Lærebog i
Bibelhistorien. 3. Opl. (Kbh. 1826. — Ktl. Nr. 186), S. 69. — Sml. S. V. VI, S. 15.

1839

en Mangfoldighed af Betydninger, en Disposition til et indholdsrigt Liv, men Tidernes Løb afstumper det mere og mere og determinerer det tilsidst udelukkende som Betegnelse for noget Ondt, saa at kun Sprogforskeren en enkelt Gang kommer til at frapperes ved Betragtningen af dets sørgelige Skjæbne, og en ell. anden Skribent, der ikke bruger Snøreliv, drister sig til at tage det i oprindelig Betydning, hvorved det ofte til Forundring men derpaa til Forargelse for Verden tager sig fortræffeligt ud, og dog snart opgiver dette Forsøg dette Spil <(Ordspil)> med dets Existents og atter lader det synke ind under Sprogs-Udviklingens dura necessitas — saaledes gaaer det ogsaa med det enkelte Msk.

d. 28 Juli 39.

⁵¹⁷
Juli 28. Seer man hen til Philosophiens nyeste Bestræbelser (i Fichte o: s: v:) med H: t: Chrstd., saa kan man ikke frakjende den en alvorlig Bestræbelse for at anerkjende det Eiendommelige i Chrstd., den giver sig dog nu Tid til at bede en lille Smule paa sin møisommelige Vandring, den standser lidt sit Hastværk, den har dog Taalmodighed <til> og Plads for en Monolog af den, om den end ønsker, at den vil fatte sig saa kort som muligt; men under Alt dette gaaer dog aabenbart Philosophiens Bestræbelser ud paa i Anerkjendelsen af Chrstd.s Overeensstemmelse med den almdl. humane Bevidsthed og den ved denne Anskuelse kun historisk adskillelige i Begrebet ophævede concentriske Duplicitæt af Chrstd. og Philosophie; men den sande chr. Anskuelse, at ikke den almdl. msklige Existents forklarer Chrstd., ell. at ikke Chrstd. kun er et Moment i Verden, men at Chrstd. forklarer Verden, og at saaledes den forchrstlige Udvikling af den Grund ikke kan kaldes concentrisk med Chrstd., fordi den slet intet Centrum havde altsaa hell. ikke Chrstus men kun var den uendelig brudte rette Linie, det idelig gjentagne excentriske Forsøg, — det seer man ikke. Saaledes gjør Fichte i Aphorismen über die Zukunft

dura necessitas] sml. S.V. II, S. 259. ⁵¹⁷ gaaer dog....ud paa i Anerkjendelsen af osv.] man kunde ændre: gaaer dog....ud paa at anerkjende osv.

der Theologie (i hans Tidsskrift 3d B. p. 200. o: fl.) dygtigt opmærksom paa, at dog aldrig Monotheismen lader sig forklare af Polytheismen, men hvor rigtigt det end er, saa maa man med ligesaa megen Strenghed indskjærpe, at den chr. Monotheisme aldrig i Evighed lader sig forklare af den hedenske[†], ja med endnu mere Strængheid for at Aabenbaringsbegrebet ikke skal forflygtiges og ved slige Pudser fravristes os. Den indeholder ikke blot ikke Noget, som Msk. ikke har givet sig selv, men Noget, der aldrig var opkommen i noget Mskes Sind end ikke som Ønske, Ideal ell. hvad man for Resten vil. —

d. 28 Juli 39.

I Marginen til 517:

† dog dette gjør da Fichte hell. ei cfr. p. 252. hvor han stiller Jødedommen, <og dog paa en Maade gjør det, naar han siger s: p: at Chrstd. ist nicht nur der Beschluss und Vollender des jüdischen Kultus, sondern ebenso der Schlüssel und Deuter des heidnischen Polytheismus. Hvilket synes at sætte Hedenskabet paa lige Trin med Jødedommen ligeoverfor Chrstd. —>

518
U. D.

I Marginen til 517:

(p. 252. udtaler Fichte sig ogsaa imod den gængse Methode at lade det Ene fremgaa af det andet ved en dialectisk Proces. Og herved vindiceres Betydningen af det Sibbern kalder det Collaterale.)

519
U. D.

Jeg har i denne Tid følt mig ængstet og smerteligt berørt ved min Syngemester Basil Hr. Pastor Ipsens Foredrag om Behage-

520
Juli 28.

hans Tidsskrift] Zeitschrift für Philosophie und spekulative Theologie... hrsgeg. von Dr. J. H. Fichte. (3. Bd. Bonn 1839. — Sml. C 50). Afhandlingen begynder S. 199. gjør... opmærksom paa] anf. Tidsskr. S. 239 f. †] se 518. ⁵¹⁸ p. 252] i det til 517 anf. Tidsskr. stiller Jødedommen] der kunde suppleres: i Modsætning til de hedenske Religioner. s: p:] o: samme pagina. ⁵¹⁹ p. 252] i det til 517 anf. Tidsskr. Sibbern] sml. 305. ⁵²⁰ Syngemester Basil] sml. Figaros Givtermaal.... overs. til Musik af Mozart.... ved N.T. Bruun (Kbh. 1817), se til I C 125, S. 305. Sml. S.V. II, S. 34 og 57. Pastor Ipsens] o: Peter Diderik Ibsen, f. 1793; fra 1833 Sognepræst i Kongens Lyngby.

1839

lighederne ved en Stilling ved Prindsens Hof,— jeg som troede i den Grad at have brudt med Verden, at enhver Udsigt i den (jordisk talt; thi Udsigten gennem den til en høiere Hofholdning vil Gud nok gjøre mig sikkrere og sikkrere) var tilintetgjort; jeg som troede, at hele mit Liv anvendt i Guds Tjeneste vel neppe vilde være nok til at afsone mit Ungdomslivs Udskeielser, jeg hører nu igjen den gl. Sirene-Sang, jeg skulde formodentligt, idet man høfligst og venskabeligst træder tilside for at vise mig Veien, gjøre det første Skridt paa en Bane, hvor Alt er tabt, naar man ikke kan glimre.— Nei Tak Hr. Pastor! Naar jeg sidder ene som Grønlænderen i min Kajak, ene paa det store Verdenshav, snart over snart under Vandet, altid i Guds Haand, da harpunerer jeg vel stundom et Sø-Monstrum, naar det mig saa synes — Flag-Captain duer jeg ikke til.

d. 28 Juli 39.

521 At mit religieuse Liv i den senere Tid har tabt en Deel af sin
Juli 28 Energie, mærker jeg og deraf, at jeg ikke længer finder saa megen Styrkelse i Psalme-Sangens begeistrede Opsving, som i Mesningens hendøende Indlullen, — det chr: Livs sidste Olie.

d. 28 Juli 39.

522 Og vidste vi ikke, at Kirken altid har anseet Nadveren for at
Juli 28 henhøre til disciplina arcana o! maatte vi da ikke føle det ved hiin forfærdende Simpelhed, hvormed dette Verdens-Forræderie berettes, naar det hedder: vor Herre Jesus Chrstus i den Nat, der han blev forraadt, maatte Tanken om denne Nat (kun at sammenligne med den Nat, hvoraf Dagen fremgik) <ikke> knuge

Prindsens] Prins Christian (fra 3. Decbr. 1839 Kong Christian VIII), der havde sin faste Bolig i Hovedstaden og paa Sorgenfri Slot (i Sommeren 1839, fra Juni, var han paa Inspektionsrejse paa Fyen). Om Ibsens Forhold til Chr. VIII og Caroline Amalie se: H. F. Rørdam, Peter Rørdam. 3. Del (Kbh. 1895), S. 8. — Arthur Abrahams, Minder fra mine Forældres Hus (Kbh. 1894), S. 33 f.

Kirken sammen, lade den ængstende speide, om ikke Forræderiets Nat atter truede, med Frygt og Bæven vogte sine Børn fra ikke selv at forraade deres Herre og Mester.

d. 28 Juli 39.

Philosopherne mene, al Erkjendelse, ja selve Guddommens 523
Tilværelse er Noget, Mskheden selv producerer, og at der kun i Juli 30.
uegentlig Forstand kan være Tale om en Aabenbaring, omtrent
i samme Forstand, som man kan sige, at Regnen falder ned fra
Himlen, da dog denne Regn ikke er andet end den af Jorden pro-
ducerede Taage; men de glemme, for at blive i Billedet at Gud i
Begyndelsen adskilte Himlens og Jordens Vande, og at der er
Noget høiere til end Atmosfæren.[†]

d. 30 Juli 39.

I Marginen til 523:

Modsætningen hertil har jeg udtalt i en af mine andre Bøger i 524
den Sætning: at al Erkjendelse er respiratio. U. D.

I Marginen til 523:

[†] Erkjendelsen af dette Høiere er naturligviis stykkeviis.*) 525
*) cfr. Joh: 16,16: Om en liden Stund skulle I ikke U. D.
see mig, og atter om en liden Stund skulle I see mig.

Men den msklige [†] Erkjendelse har dog objektiv Realitæt og 526
Antropomorphismen (i den videste Betydning ikke blot om Ud- Aug. 1.
tryk om Gud men og om al Tilværelsen) er ingen Transcendents,
som vi jo seer i Gen: 2,19, at Gud førte alle Dyrene til Adam for

⁵²² †] se 525. ⁵²⁴ har jeg udtalt osv.] se 302. ⁵²⁶ †] se 527.

1839

at see, hvad han vilde kalde[†] dem, og det Navn han gav hver især, det beholdt det.

d. 1 Aug: 39.

Til 526, S. 197:

- 527 [†] hvor beskrænket <limiteret> den saa end maa være, saa længe
U. D. vi leve i den jordiske Existents status constructus.

I Marginen til 526, S. 198:

- 528 [†] denne Kaldelse bliver naturligviis altid forskjellig fra den
U. D. guddl. Kaldelse, der er identisk med Skabelse: Gud kaldte Lyset
til at være Dag יָוֵם (bemærk יָ) det var ikke en Navne-Bestem-
melse men en substantiel, real Bestemmelse.

- 529 Philosopherne behandle Dogmerne, Skriftens hellige Udsagn,
Aug. 7. kort den hele hellige Bevidsthed som Appius Pulcher de hellige
Høns, man consulerer dem og varsle de ilde, saa siger man som
hiin Feldtherre: vil de hellige Høns ikke æde, saa maae de drikke
og dermed kaster man dem overbord.

d. 7 Aug: 39.

- 530 Og den Chrstne kan vel ogsaa finde sig ulykkelig i Verden,
Aug. 8. kan sørge derover; men det er ikke en Sorg, han ene bærer paa,
men som Gud selv hjælper <ved>, naar vi ikke ere for storagtige
til at indvie Gud deri; det er som Kingo synger:

Græd mit Øie men lad flyde

Al Din Graad i Jesu Skjød,

⁵²⁷ status constructus] sml. Lindberg, Hebraisk Grammatik (se til 404), S. 205, og S. V. IV, S. 262. ⁵²⁸ Lyset til at være Dag] det anførte hebraiske Ord er Ordet „Lyset“ med Præpositionen „til“, ikke (som S. K. har ment) det Ord der betyder Dag. ⁵²⁹ Sml. S. V. XIII, S. 300 f. ⁵³⁰ Kingo synger] Psalmer og aandelige Sange... samlede og udgivne af P. A. Fenger (Kbh. 1827. — Ktl. Nr. 203; sml. I A121), S. 301.

thi det er den sande Tempelkiste, hvori den Chrstne, endnu fattigere end hiin fattige Enke, nedlægger det eneste han har; thi Guld og Sølv haver han ikke som Petrus sagde.

d. 8 Aug. 39.

... Derfor er Kongen ingen Incarnation, ikke et Væsen, vi skulle tilbede, han er et svagt, skrøbeligt Msk., som vi Andre, men han er Konge af Guds Naade, og det er denne religieuse Grændse, der begrænder og afslutter Staten, og dermed er det abstrakte Nonsens om det allerviseste Individ tilintetgjort, fordi dog al Forskjel mellem msklig Viisdom er relativ, og forsvindende ligeoverfor den gudd. <Styrelses> Viisdom, der kalder og beskikker den Enkelte.

d. 8 Aug. 39.

I Marginen til 531:

og ved det historiske Forhold (ved en guddl. Styrelse betingede), hvori Kongen maa sees til Folket, er det „Vi“ han bruger ikke blot et pluralis majestatis, o: et singularis, men i Sandhed et pluralis o: den potenserede Statsbevidsthed.

... er mine Vittigheder søgte, som vel En og Anden siger, nu vel det skal man ikke beskyldes deres for; thi de er vragede

d. 8 Aug. 39.

Blot jeg snart havde min Examen, at jeg atter kunde blive en quodlibetarius.

d. 8 Aug. 39.

1839

535
Aug. 8.

Geniet gaaer ligesom et Tordenveir mod Blæsten.

d. 8 Aug. 39.

536
Aug. 8.

Fra den Spisende Spise kom — saaledes som man jo ogsaa siger, naar man seer en bestemt Sort Sø-Planter, her er Sudder her er Aal o: s: v:, og ikke slutter saaledes fordi disse Planter ere der, derfor er disse Fiske der, men fordi disse Fiske er der derfor er disse Planter der — saaledes er i aandelig Henseende al Re-ciperen en Producenteren.

d. 8 Aug. 39.

537
Aug. 9.

Man taler saa meget om Guds Uforanderlighed, for derved at svække Bønnens Betydning, men jeg vilde spørge: troer Du da virkelig, at den Velsignelse, som Præsten lyser fra det hellige Alter virker lige kraftigt paa dem, der nysgjerrige[†] gaaer omkring og beundrer Mskværker (Billedstøtter) i Kirken og dem der <her i Stilhed forsamlede> selv i Andagt hæve sig til Gud? Eller skulde den aandelige Velsignelse være ligesaa indifferent mod Modtageren, som den befrugtende Regn, som Gud lader falde over Retfærdige og Uretfærdige? Eller er Regnen for at blive i Billedet saa indifferent derimod, ell. bringer den ikke mangefold Frugt paa den veldyrkede Ager, men hentørres uden Frugt paa den golde? Eller gjør Du, der af Vantro nægter Bønnens Gyldighed Dig ikke skyldig i Overtro; thi er det ikke Overtro at Gud paa en blot udvortes Maade skulde virke paa Msk.

d. 9 Aug. 39.

[†] I *Marginen*: og det er Noget, der især under Altergang ofte hænder.

538
Aug. 16.

Fader i Himlene! bortvend ikke længere Dit Aasyn fra mig, lad det paa ny lyse for mig, saa jeg maa vandre dine Veie, og ikke

⁵³⁶ Fra den Spisende osv.] se til 513, S. 193. ⁵³⁷ Sml. 543.544. Man taler osv.] sml. I A: 21.29.30.

mere og mere forvilde mig langt bort fra Dig, hvor din Stemme ikke mere kunde naae mig, O! lad din Røst lyde for mig, høres af mig, om den end forfærdende maa indhente mig paa mine vildsomme Veie, hvor jeg som syg og besmittet i Aanden lever afsides og eensom, fjernt fra Samfund med Dig og fra Samfund med Msker. Du Herre Jesus Chrstus Du der kom til Verden for at frelse det Fortabte, Du som forlod de 99 Faar for at opsøge det ene forvildede, opsøg Du mig paa mine Vildfarelsers Afveie, hvor jeg skjuler mig for Dig og for Msk., du den gode Hyrde lad mig høre din <milde> Røst, lad mig kjende den, lad mig følge den! Du værdige H: A:, fremtræd Du ogsaa for mig med udsigelige Sukke, beed for mig som Abraham for det fordærvede Sodoma, hvis der blot er een reen Tanke, een bedre Følelse i mig, at dog Prøvelsens Tid maa forlænges for det golde Træ, Du værdige Hell. A: du som gjenföder det Uddøde og forynger det Forældede, fornye Du ogsaa mig og skab i mig et nyt Hjerte, Du som med Moder-Omhue freder om Alt, hvad der end er Livsgnist i O! bevar Du ogsaa mig fastere og fastere knyttet til ham, min Frelser og Forløser, at jeg ikke helbredet maa glemme som hine 9 Spedalske at vende som den ene Spedalske tilbage til ham, der har givet mig Livet, i hvem ene Salighed er at finde, ja hellige Du mit Idræt og min Tanke, saa det maa kjendes, at jeg er hans Livegne nu og i al Evighed.

d. 16 Aug. 39.

Kritiken er den meest hypochritiske af alle Videnskaber, er ret en Øientjener, og det er den, om hvilken der staaer skrevet, at den afsier Myggen, nedsluger Kamelen, ubrugelig undtagen til litterairt Posekiggerie.

539
Aug. 24.

d. 24 Aug. 39.

...Jeg er forknyttet som et Scheva, svag og overhørt som et Dagesch lene, tilmode som et Bogstav der er trykket bagvendt i

540
Aug. 24.

H: A:] ☪: Hellige Aand. hine 9 Spedalske] sml. 263. ⁶⁴⁰ Sml. S.V. I, S. 6.

Linien, umanerlig som en Pascha af tre Hestehaler[†]. Ja kunde det i Sandhed gjælde om Ulykker, hvad der gjælder om dem, der ved Bevidstheden om deres gode Gjerninger have deres Løn borte, at man ved Tanken om dem, havde dem borte, hvor lykkelig maatte ikke en Hypochondrist af mit Omfang være; thi jeg tager alle Sorger forud, og dog blive de alle tilbage.

d. 24. Aug. 39.

[†] *I Marginen*: iversyg paa mig selv og mine Skriverier som Nationalbanken paa sine, overhovedet saa reflexiv som noget Pronomen.

⁵⁴¹
Aug. 26. Dette er Foreningen af Observationens subjektive og objektive Side, saaledes som det altid lyder i det Hebraiske *וְיָאֵלְכֶם* han saae og see.

d. 26 Aug. 39.

⁵⁴²
Aug. 26. Al Grundtvigs Prædiken er dog ikke andet end en idelig gjen- taget Phantasiens Udvandring, saa at Benene aldrig kan følge med, en ugentlig Udtømmelse. Han taler idelig om, at Grunden hvorfor Kirken ikke hidtil har viist sig i sin fuldkomne Glands, er fordi den lider et udvortes Tryk; naar det falder bort, da vil det vise sig, ja da vil det vise sig, om denne hans Kirke er den fuldendte Kirke, ell. om ikke den i mange Maader behøvede en Prædikant som Mynster, der bestandig fører Alt tilbage paa Individet og der maa Slaget staae, og ikke fortaber sig i slige historiske Vidtløftigheder.

d. 26 Aug. 39.

⁵⁴³
Aug. 28. Den rationalistiske Theologie burde affatte hele sin Lære om Gud under det ene Sted i Ev.: „han lader sin Sol opgaae over

⁵⁴² Grundtvigs Prædiken] Grundtvig var kaldet til Præst ved Vartov 28. Mai 1839; han prædikede dér første Gang 9. Juni (2. Sønd. e. Trin.). ⁵⁴³ Sml. 537 og Noter dertil. Sted i Ev.] Matth. 5,45.

Gode og Onde, han lader regne over Retfærdige og Uretfærdige.“; thi den deri indeholdte Uforanderlighed bliver dog Udgangspunktet for al slig Speculation.

d. 28 Aug. 39.

I Marginen til 543:

eller den Uforanderlighed Isaaks Velsignelse havde tiltrods for 544
Feiltagelsen. U. D.

Det er mærkeligt nok, at den Sene, som Gud berørte i Striden 545
med Jakob, den kalder Lægerne i Almdl.: „tendo Achillis“, og Aug. 28.
bærer saaledes Navnet efter Hedenskabets stærkeste og tappreste Helt, og Hedenskabets kom heller aldrig i saa nær Berøring med det Gudd., at dets physiske Kraft leed derunder, og dog maa man sige, at Jacob var langt stærkere.

d. 28 Aug. 39.

Rasmus Nielsens haandfaste og trofaste Moral funden 546
i Mads Madsens Kiste, U. D.
eller
Verden seet fra en Kjelderhals.

Som de jødiske Qvinder ansaae det for en Vanære, at være 547
uden Børn, saaledes burde den Chrstne ansee det for en Vanære, Aug. 29.
at være uden Taarer (der ligesom Børn ere Guds Gaver), og bede som Rachel, at Gud vil aabne dette det himmelske Msks Moders-

⁵⁴⁶ Rasmus Nielsens osv.] i Kjøbenhavnsposten 1839, Nr. 229 (21. Aug.) indbød daværende Cand. theol. Rasmus Nielsen til Subskription paa: „Grundtræk til en christelig Moral“, som har agtede at udgive „i Løbet af Vinteren“. — Sml. S. V. XIII, S. 400 og VII, S. 154 („Subscriptions-Plans Litteraturen“).

1839

liv <og viscera>, og i Hjertets inderlige Rørelser give Vidnedsbyrdet om at der er undfanget.

d. 29. Aug. 39.

⁵⁴⁸
Aug. 30. Min Sjæl svæver i denne Tid som Muhameds Grav mellem to Magneter, og endnu har den ikke fundet Retningernes Eenhedspunkt, men begge slide og rive paa bedste Maade i den.

d. 30 Aug. 39.

⁵⁴⁹
Aug. 30. Min Bevidsthed er i enkelte Øieblikke altfor rummelig, altfor almindelig; medens den ellers kan krampagtigt <-emfindtligt> snærpe sig sammen om enhver min Tanke, er den nu saa stor, hænger saa løst om mig, at vi godt Flere kunne hjælpes med den.

d. 30 Aug. 39.

⁵⁵⁰
Aug. 30. Det er Beskrivelsen af den msklige Erkjendelse, som den var før Chrstd., der findes Mc. 7,31—37. „han kunde ikke høre“ thi Himlen var ikke aabnet for ham, og Guds Ord havde ikke gjenlydt (thi skabt var vel Alt af Gud, men Gjenlyden, Resonansen i Skabningen var <der> ikke endnu) „og kunde kun besværlig tale“; thi da det han havde at sige, var Noget han selv havde udfundet, var det ikke stort bevendt. Og saa stor var Forvildelsen i Verden, at det ikke var nok som fordum at sige: der vorde Lys; men Chrstus „sukkede“ og sagde ephphata, og saadan er den christelige Veltalenhed, at den maa prise Gud om det end forbødes („Chrstus bød dem, at de Ingen skulde sige det til etc.“).

d. 30 Aug. 39.

⁵⁵¹
Aug. 31. Saaledes gaaer det med det Poetiske, det tager bestandig stærkere og stærkere[†] Tiløb til at naae Virkeligheden, ligesom det gik

⁵⁴⁸ Sml. 86. ⁵⁵⁰ Sml. 523—528. ⁵⁵¹ †] se 552.

Pharao, der da han drømte anden Gang (efter først at have været vaagen), kom hans Drøm Virkeligheden nærmere, saa meget nærmere som et Ax er et concretere Symbol paa et frugtbar Aar end en Ko.

d. 31 Aug. 39.

I Marginen til 551:

† cfr. Gen. 41,32: „et quod iteratum est somnium Pharaoni duabus vicibus, (ideo factum est), quia est hæc res a Deo et accelerat Deus facere eam“.

552
U. D.

Det er netop det Sørgelige, at det gaaer med det Glædelige i Ulykkens Dage, som det ifølge Josephs Fortolkning af Pharaos Drøm vilde gaae med de 7 fede Aar i de 7 magre: og der skal følge 7 Hungers Aar efter hine og al hiin Overflødighed skal glemmes i Ægypten Gen. 41,30, kun at Phænomenet ikke gentager sig i et Omløb af 7 Aar, men i en Omløbs-Tid af faae Dage, ja Timer.

d. 31 Aug. 39.

553
Aug. 31.

Fader i Himlene! Af Din Haand ville vi tage Alt. Du udstrækker den din vældige Haand og griber de Vise i deres Daarskab, Du udstrækker den din vældige Haand og Verdner forgaae. Du oplader den din milde Haand og mætter Alt, hvad som lever med Velsignelse, og synes Du end stundom at drage din Haand fra os o saa vide vi jo dog, at Du kun lukker den for at gemme desto overflødeligere Velsignelse i den, at du kun lukker den, for atter at oplade den og mætte Alt, hvad som lever med Velsignelse.

d. 4 Sept: 39.

554
Septbr. 4.

Man har talt saa meget om det Sørgelige der laae i Grækernes Forestilling om de afdødes kraft- og blod-løse Legemer i Under-

555
Septbr. 6.

⁵⁵⁴ Sml. S. V. III, S. 37.

1839

verdenen — men hvilke glædeligere Udsigter er der da i vor Tid, det kan jo knap sammenlignes dermed, naar man tænker paa, at en Mands hele aandelige Bevægelse i Døden snærpes sammen til en Reduction paa en eneste udødelig §.

d. 6 Sept: 39.

556 De Fleste Msk. tænke, tale, skrive som de sove, spise og drikke
Septbr. 6. uden at nogensinde Spørgsmaalet om Forholdet til Ideen kommer i Bevægelse, hos de Færreste skeer dette, og da har dette afgjørende Øieblik enten en i høi Grad fremskyndende Magt (det Geniale) eller det igjennem Ængstelse lammer Individet (det ironiske).

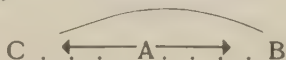
d. 6 Sept: 39.

557 Til Motto for min Barndoms-Liv veed jeg Intet bedre end de
Septbr. 9. Ord af Goethes Faust

„Halb Kinderspiele,
Halb Gott im Herzen!“

d. 9 Sept. 39.

558 Ahnelse ligger ikke i Retningen, Veien af Øiets Direction i
Septbr. 10. Retning af Tilværelsen <og dens Fremtid>, men i Reflexen af Øiets Retning mod Fortiden, saa at i Øiet ved at stirre paa det bag ved Liggende (i en anden Forstand forved liggende) udvikles en Disposition til at see det for ved Liggende (i en anden Forstand bag ved liggende).

er A saaledes den nærværende Tid, den Tid, hvori vi leve og B dennes Fremtid, saa er det ikke ved staaende i A at vende

⁵⁵⁷ af Goethes Faust] den til I C96, S. 260 anf. Udg., S. 199. ⁵⁵⁸ Sml. 372. Ahnelse] sml. 18—20.32.

Ansigtet mod B at jeg seer B; thi naar jeg vender mig saaledes seer jeg slet Intet, men naar C er det forbigangne, da er det ved at vende mig mod C at jeg seer B, som jo ogsaa de ahnende Øine, Alrunen i Achim v. Arnims[†] Novelle var i Besiddelse af, sad i Nakken, hvorimod de to andre Øine, der ikke vare mere end ordinairt fremsynede ∴ slet og ret Øine sad i Panden paa ham som paa andre Msk., ell. i den Deel af Hovedet, der er vendt mod Fremtiden.

d. 10 Sept: 39.

I Marginen til 558:

† cfr. Isabella v. Ægypten, Keiser Carl des Fünften erste 559
Jugendliebe. U. D.

Medens den ene store verdenshistoriske Evoloution (den he- 560
denske) nedspænder ell. hovmoder sig selv i sit: nil admirari, Septbr. 11.
begynder den anden (den jødiske) med „admirari“ med אֲדִמְרִי (af
en arab: radix admirari).

d. 11 Sept: 39.

Det Ord: „omsider“, som forekommer i alle vore Collecter er 561
det meest episk-skjebnesvangre og meest lyrisk-utaalmodige, det Septbr. 11.
sande chr: Løsen.

d. 11 Sept: 39.

Vittigheden beroer altid paa en Idee-association, men For- 562
skjelen er om den carambolerer paa Spilleren (det Peripheriske) Septbr. 11.
ell. paa Caroline (det Centrale.)

d. 11 Sept: 39.

†] se 559. Achim v. Arnims Novelle] ∴: den i 559 anførte, der findes i:
Novellen von Ludwig Achim von Arnim, hrsgeg. von Wilh. Grimm. 1. Bd. (Berl.
1839. — Kd. Nr. 1612), S. 1 ff. ⁵⁶¹ Sml. S. V. III, S. 33.

1839

563
Septbr. 11.

Den Assimilations-Kraft, som en udviklet systematisk Anskuelse giver Een ligeoverfor Phænomenet er vel at prise, men den dogmatiske Concupiscents, der seer paa enhver Qvinde (Phænomen) for at attraae hende er yderst fordærvelig, da Intet er umuligt for den, er yderst kjedsommelig, da den intet Spillerum har for Phænomenets ungdommelig-kaade individuelle Krum-spring.

d. 11 Sept: 39.

564
Septbr. 11.

Det er ligesom et Motto paa hele Jødedommen, naar vi læse: Gud gjorde en Befæstning til at skilne mell. Himlen og Jordens Vande, det var ikke blot en Adskillelse (og allerede dette var karakteristisk for deres Monotheisme), men den var befæstet, en Fæstning der aldrig lod sig storme.

d. 11 Sept: 39.

565
U. D.

Jeg er god at betroe Hemmeligheder; thi jeg glemmer dem ligesaa hurtigt som jeg hører dem.

566
U. D.

Haabet er det chr: Livs Pleiemoder.

567
U. D.

I mit Forhold til mine Omgivelser her hjemme kan jeg nu sige som Jacob: jeg saae Labans Ansigt og see det var ikke mod mig som igaar ell. iforgaars.

568
U. D.

Hvad denne ærede Forfatter skriver er i Almdl. saa keitet, at man kan give ham den Lov med Rette, at den høiere Haand ikke veed hvad den venstre gjør. —

Se 822.

1839
Septbr. 12.

Og han der sparede Abrahams Førstefødte, og kun prøvede Patriarchens Tro, han sparede ikke sin eenbaarne Søn.

569
Septbr. 13.

d. 13 Sept: 39.

Saaledes er Forholdet mellem Tid og Evighed — som det er i det hebraiske Ord Ψ , der først betyder transitus og dernæst Evighed kun at Evigheden ikke maa tænkes <blot> som et denominativ af transitus, men <tillige> som en stadig Position af Fylde.

570
Septbr. 13.

d. 13 Sept: 39.

... Og naar saa endelig visse Folk skal skrive en Satire, saa gaaer det dem i deres Angst for ikke at blive personlige som det gik Agent Bærendt, der havde mistet en Silkeparaplue men <af Frygt> for at Vedkommende skulde beholde den, naar de vidste, at den var af Silke, efterlyste en Cambridges Dto. —

571
U. D.

Det gl. T. „Jehova“ er den sande $\pi\alpha\iota\delta\alpha\gamma\omega\gamma\omicron\varsigma$ og den pædagogiske Urokkelighed: „jeg er den som jeg er, gaae Du hen og udfør mit Folk Israel af Ægypten“, kan vi alle med vor geskæftige Snak-somhed have godt af en tidlang at være undergivne.

572
Septbr. 17.

d. 17 Sept: 39.

Medens den Stats-Udvikling, der har Gudd. i sig ikke som Potens, men som primus motor, har Kongedømmet som sidste

573
Septbr. 19.

⁵⁷⁰ Sml. 437. ⁵⁷¹ Agent Bærendt] Agent og Stadsmægler J. J. Behrend, død 1821. Sml. S. V. VII, S. 87 f. — Historien fortælles i: Dumriana eller Indfald, Anecdoter og Charactertræk af Claus Dumrians Levnet, samlede og udg. af L. N. Bjørn (Kbh. 1829), S. 19. — Sml. J. Davidsen, Fra det gamle Kongens København. 1. Bd. (Kbh. 1880), S. 364 ff. ⁵⁷² $\pi\alpha\iota\delta\alpha\gamma\omega\gamma\omicron\varsigma$] sml. I A 49.

1839

<(laveste)> Moment (Patriarcher, Dommere, Konger, og herunder en Gjentagelse af Dommerne i Propheterne) fordi Kongedømmet er meest incorporeret i Verden, har den almdl. humane Evolou-tion Kongedømmet som det høieste i sig, som det, hvortil enhver anden Statsform stræber hen; medens det i den anden Udviklings-Række maa sees som et Affald.— Det er den samme Udvikling der paa Erkjendelsens Gebeet lader Systemet sees som Affald og Ordsprog som det første og høieste, hvorimod i den anden Række Systemet er det høieste.

d. 19 Sept: 39.

- 574 Jeg føler ret i denne Tid min Tilintetgjørelse, saa mit Forhold
 Septbr. 23. til Chrstd. synes at skulde blive aldeles lidende: *ἵνα φανερωθῇ τὰ ἐργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ* Joh: 9,3. ligesom ved den blindfødte
 d. 23 Sept: 39.

575

cfr. p. 9. nederst.

U. D.

Deri ytrer sig blandt Andet Folkelitteraturens store poetiske Kraft, i sin Styrke til at begjære (i Sammenligning med hvilken vor Tids Begjær er paa engang saa syndig og saa kjedsommelig, fordi den altid begjærer hvad Næstens er) denne er sig derimod meget godt bevidst, at Næsten eier ligesaa lidet det, den søger, som den selv, og behøver derfor ikke at ønske hvad hans er, og faaer den hvad den ønsker, vil den have Overflødighed for hele Verden, og skal den endelig begjære syndigt, saa rager den dog saa imposant op over vor Tids Hønsetyve, da er den saa himmelskrigende og himmelstormende, at den nødv. maa idetmindste ryste Msk., og i sine Beskrivelser lader den sig Intet afprutte af en nyktern Forstands kolde <Sandsynligheds-> Beregninger, og endnu skrider D. Juan over Scenen med sine 1003 Elskerinder, og Ingen smiler over det, som opfundet i vor Tid vilde blive udleet,

⁵⁷⁴ den blindfødte] sml. 550. ⁵⁷⁵ p. 9. nederst] 3: 385. Styrke til at begjære] sml. 451.

Ingen vover det af Ærbødighed for Traditionens Ærværdighed, Ingen vover det, ja han henrives endog momentant deraf, om han end i næste Øieblik skammer sig ved, at denne Begeistring først „har gjort ham til en Nar“.

Ogsaa Eder mine lucida intervalla maa jeg give Afkald paa, 576
og I mine Tanker, der sidder fangne i mit Hoved, Eder kan jeg U. D.
ikke længer tillade en Spadseretour i Aftenkiølingen, men taber
ikke Modet, lærer hverandre nøiere at kjende, omgaaes med hver-
andre, og engang imellem kan jeg vel nok liste mig til at titte ind
til Eder — a revoir!

S. K.

forhenværende Dr. Exstaticus

Se 824.

Decbr. 20.

Christendommen vil være os Alt.

577
U. D.

Idet de saaledes besinde sig paa Verden, da viser ogsaa Christendommen sig i sin store opløftende Skikkelse, og de føle, at det dog er det Herligste og det Dybsindigste, og de sige til dem selv: „Til disse ophøiede Betragtninger skal min Tanke ofte vende tilbage. Naar ængstende Tvivl om Mennesket og dets Betydning vil nærme sig mit bange Sind, da vil jeg skue hen til dette guddommelige Billede for at forvise mig om, hvad Mennesket dog er; jeg skal fremkalde det for mig i mine bedste Øieblikke for at Tanken, idet den udvides, tillige kan styrkes; jeg vil ikke lade mig forstyrre af Jordlivets mange ængstende Bekymringer, der saa gjerne ville gjøre os Livet saa kummerligt; jeg vil glemme alt Andet for at leve mig ind i disse Forestillinger, der, om de end kun vare en Drøm, dog var den saligste“

Men saaledes vil Christendommen ikke behandles; thi som den aldrig fandt noget Tag saa ringe, at den jo med Glæde gik ind derunder, intet Menneske saa ubetydeligt, at den jo ogsaa i hans

(1839—40)

Hjerte vilde opslaae sin Bolig, saa har den heller aldrig fornægtet sin guddommelige Myndighed. Den kommer til os i ydmyg Ring-hed for ikke at ængste os ved sin Herlighed; men den kommer tillige i himmelsk Herlighed som den, i hvis Navn ethvert Knæ skal bøje sig baade i Himlen og paa Jorden. Først da, naar den bliver Dig Veien og Livet og Sandheden, først da bliver den Dig Alt, og enten maa den være Dig Alt eller Intet. Men da lyder ogsaa dens mægtige Røst til Dig og den siger: Jeg vil ogsaa være Dig Alt, være Din Gud og oprette min Pagt med Dig; jeg skal ikke længer være et blot Digt for Dig, der begejstrer Dig i et lykkeligt Øieblik og maaskee flygter fra Dig, naar Ængstelserne formørke Dit Sind; jeg skal være med Dig, og om Du endogsaa stundom forvildede Dig bort fra Dig selv, om Du end stundom glemte mig, saa skal jeg dog ikke glemme Dig, jeg skal formane og advare Dig, kalde paa Dig i den beleilige Stund, at Du maa holde Dig til mig, og naar Du føler Dig afmægtig og tilintetgjort, da skal de himmelske Kræfter røre sig i Dig, og naar Du tvivler, da skal Du i den beleilige Time føle den himmelske Forvisning, — i Stridens Hede skal Guds Naade overskygge Dig.

578
U. D.

Om Udholdenhed i Forventninger.

Ogsaa Verden lærer det og dadler den barnagtige Utaalmodig-hed, der vil høste paa samme Tid som der saaes.

Vi maatte spørge, hvad gaar Dine Forventninger ud paa?

Var det det Jordiske og Forkrænkelige, — ja visselig, da kunde Opfyldelsen komme for sildig og Din Utaalmodighed være billig. Thi var det Hæder, Magt og jordisk Vælde, Din Ungdom tørstede efter, ja visselig, da kunde den komme for sildig; thi hvad hjalp det Dig, at der da, naar Din Arm var svækket, naar Din Alder med Forfærdelse lydeligere og lydeligere erindrede Dig om, at alt Jordisk er forfængeligt, hvad hjalp det Dig, at der ræktes Dig det Scepter, Du ikke kunde føre? — Eller var det Nydelsernes brogede

⁵⁷⁸ Sml. S. V. IV, S. 104.

Mangfoldighed, der foregøglede Dig i Din Ungdom, som Din Sjæl tørstede efter, ja visselig, de kunde komme for sildig; thi Du vilde jo næsten føle det som en Spot, om der i Din afkræftede Alderdom rakes Dig det Beruselsens Bæger, som Du i Din Ungdom forgjæves udstrakte Din Haand efter.

Men er Din Forventning rettet paa det Uforkrænkelige, det Himmelske, det Evige, da kan jo Opfyldelsen aldrig komme for sildig; thi maatte Du end blive gammel som Anna, graahærdet som Simeon, maatte Du end blive ulykkelig i Verden som Lazarus, saa vil jo dog, om ikke før saa dog i Dødens Stund, Guds Herligheds-Haab med sin overvættes Salighed udgyde sin Velsignelse over Dig. (Paulus, 2. Cor. V.)

Om Nadveren.

579
U. D.

Du finder, at den er et skjønt Tegn paa det Broderskab, der skal være mellem alle Mennesker.... eller endnu mere, Du føler det Ophøiede i, at den tillige er et Tegn paa det Broderskab, der skal være mellem Christus og os, som er Betingelsen for vort Broderskab med Menneskene.

Men skulde den ikke være mere? — Jeg vilde spørge Dig: hvorfra da vel den Skik, at den ogsaa rækkes den Døende? og det er jo dog en Skik, som Du ingenlunde mener er overflødig, uden Betydning, eller en Skik, der burde afskaffes; thi det er jo ogsaa Dit Ønske, at den i Din sidste Stund maa rækkes Dig. Men er der noget Øieblik i Livet, hvor vi mere føle, at vi dog staae ene i Verden, end Dødens; om de end talrige omringede vort Dødsleie, alle vore Frænder og Venner, de stode jo dog uden Magt til at gjøre Noget for os, uvidende maaskee om, hvad der i dette Øieblik rører sig i os, hvad der ængster os eller hvad Trøst der tilsmiler os. Og dog er det i dette Øieblik Du ønsker Dig deelagtiggjort i det højværdige Sacramente. Skulde det da være, fordi Du endnu i denne Stund ligesom til Afsked vil minde Dig om det Broderskab, Du nu skal forlade, fordi Du vil lade denne skønne Tanke endnu engang

(1839—40)

gjennemstrømme Din Sjæl. Eller er det ikke, fordi Din Tanke vender sig til Din Gud, forvilder sig ud over de jordiske Forhold og ikke kan finde Hvile, fordi Du føler, at saavist som Du var og er et Led af den store Kjede, saa vist er Du og Gjenstand for Guds Opmærksomhed, ham Regnskab skyldig for Din Vandel, Din Stræben. Derfor vil Du forvisse Dig om Din Forsoning med Gud, og saaledes burde det jo allerede tidligere være skeet med Dig; dette er altsaa den fortrinlige Betydning af Nadveren, — men den anden, som ogsaa skal skee sin Ret, den afledede: fordi Du dog kun kan være et Medlem af Broderskabet, fordi Du er noget Selvstændigt, og kun et værdigt og gavnligt Medlem, forsaavidt Du i Dig selv og med Dig selv er forvisset om Din Forsoning med Gud.

Men idet vi forberede os til den hellige Nadvere, da maae vi vogte os for, at her ikke indsniger sig Noget, som kunde synes fortjenstligt, som om vi ved vor Forberedelse, vor Anger over vore Synder, vor Sønderknuselse gjorde os fortjente til Naaden. Men den Forvisning om Syndernes Forladelse og om vort Samfund med Christo, som her tilsiges os, er ikke en Belønning men en Naadegave; og den altfor store Ængstelighed for at gaae til Herrens Bord kan ofte have sin Grund i, at man vil tage saa lidt som muligt som Naade.

Hvad det er at hellige sin Glæde.

580
U. D.

Hvis et Menneske kom nedbøiet og bekymret til Dig og sagde: „Der er en Sorg, der nager paa min Sjæl, der forbittre min Glæde og gjør mine øvrige Sorger endnu tungere“, og det stod i Din Magt at afhjælpe og lindre den ne Sorg, vilde Du ikke med Rette vente af ham, at han nu vilde finde en Styrke i sig selv til at bære alle sine andre Bekymringer, at han, hvergang han var forstemt, vilde sige til sig selv: dette være nu saa tungt, som det være vil, saa var der dog een Sorg, der hvilede langt tungere paa mit Sind, og den blev borttaget, og derfor vil jeg være glad.

Nu vide vi vel, at der er mange Gjenvordigheder i Verden, hvori det ene Menneske meget kan hjælpe det andet; men hvis nu et Menneskes Sorg var rettet paa det Himmelske, hvis det, han stræbte efter, var Forligelse og Fred med Gud, og han nu vilde sige til Gud: „Der er een Sorg, der berøver mig al Glæde, der gør mig Livet til en Byrde, der er een Længsel i min Sjæl, som fortærer mig, hvis den ikke bliver tilfredsstillet“, og Gud nu, idet dette Menneske søgte Forbindelsen med det Samfund, der vidner om en Syndernes Forladelse, gav ham Aandens Vidnesbyrd ogsaa om Tilgivelsen af hans Synder: maatte da ikke et nyt Liv gien- nemstrømme ham, maatte da ikke Glæden tage Bolig i ham, saa han i al sin Sorg dog maatte sige: jeg har dog fornummet een Lidelse smerteligere end Alt, hvad der nu vederfares mig; jeg eier dog een Glæde, der er ligesaa høit over al Sorg som Himlen er over Jorden, og om end Jorden oplod sig til at sluge mig, saa seer jeg dog Himlen aaben til at modtage mig.

Dette er den christelige Glæde, ikke den verdslige; den er helliget, den nydes ikke i det hastende Øieblik med Angst for at den pludselig skal forsvinde; den er ikke bag ved os, som den jordiske Glæde altid er, men foran os, og dog ikke saa langt foran os, at vi maatte sige: hvo vil stige op i Himlen for at hente den ned; — nei, den er i os.... Værer altid glade! Glæder Eder, og atter siger jeg: glæder Eder i Christo!

Men hvor mange var der ikke, hvem den jordiske Glæde vin- kede, og de tog den forfængeligt og helligede den ikke; de nøde den og den forsvandt, og deres Sind blev ikke aabnet og beredt for den himmelske. Hiob var en gammel Mand, og han bad for sine Børn, naar de vare glade, at de ikke maatte glemme Gud.

De, der bleve kaldte ved den ellefte Time.

(De, der bleve kaldte i Dødens Time; Røveren.)

581
U. D.

Vi saae dem, der vandrede saa let hen ad Veien, saa glade, saa livsfro, med Ungdommens lette Sind og dens høitflyvende For-

(1839—40)

ventninger, og de Yngre sluttede sig tæt og nøie til dem, de Ældre forynge­des ved at see dem. — Og de stode nu der, mætte af Dage, trætte af Livet, og dog, det var ikke Hæder og Ære, ikke en Stræben for en herlig Ihukommelse, der havde fortæret deres Kraft, nei det var Glædernes forvirrede Nydelse, i deres Tjeneste havde de tilsat deres Ungdoms Mod, deres Haab. Eller skal jeg skildre Dig de mange, som stode der i Verden endnu i deres Ungdomsaar uden Kraft til at arbeide eller uden Hjer­te til at bede, som Skibbrudne, der havde mistet Alt, endog Troen og Tilliden til at det var muligt endnu engang at begynde; som stode der, uddøde som Gjenfærd iblandt os, og naar stundom et Glimt af Kraft luede op i deres Sjæl, da hævede deres Blik sig forbittret og udfordrende mod Himlen og fordrede frækt tilbage af den, hvad de selv havde forspildt, eller om deres Tilintetgjørelse ikke gav sig Luft i saadanne hæftige Udbrud, saa rugede en stille Fortvivlelse over deres Sind, men ogsaa de vare kaldte ved den ellefte Time; til dem lød der nu maaskee den alvorlige men dog ogsaa milde Stemme, der skabte Haabet i dem.

Her viser sig nu den store Forskjel mellem Verden og Christendommen; thi Verden er ikke ufølsom: den vil skjænke dem en Taare, beklage dem . . . og lade dem gaae Fortabelsens Vei, — men det vil Christendommen ikke, og hvis nu det Guddommeliges Kald i et saadant Menneske i Fortvivlelsens Nat undfangede et levende Haab, der med forynget Kraft oplussede i ham, da vilde maaskee Verden endnu frapperes deraf og taale ham; men hvis det stundom glippede for ham, hvis Veien faldt ham saa trang og ofte blev betegnet af Tilbagefald, da vilde Verden visselig bryde Staven over ham; men hvis den maatte taale at høre, at de, der bleve kaldte ved den 11te Time, skulde have lige Løn med dem, der bare Dagens Møie og Hede, da vilde den forarges.

Men ikke saaledes med den Christne.

en stille Fortvivlelse] sml. 485.

LØSE PAPIRER

1837—39

=||=

1837

Det kunde være ret interessant, at eftervise alt det Falske i alle Haande Udtryk f. E.: der kunde gjøres Noget ud deraf; (Ja meget rigtigt; thi den, der overhovedet kan gjøre Noget ud kan gjøre det af Intet)

582
U. D.

jeg havde Hastværk
nedsætte det Tidligere

Der gives Msk., der tale efter Ideeassociationer, men langt herunder staaer et Standpunkt, jeg vilde kalde Ordenens Selbstsucht, hvor det ene Ord river det andet med sig, hvor Ord, som ofte komme sammen i Selskab, søge hverandre, omtrent som det vilde gaae med Ordene i et Lexicon, naar de kom tillive, de vilde stille sig i samme Orden som de vare vante til.

583
Jan. 30.

d. 30 Jan:

Naar Noget ret skal blive nedtrykkende, da maa der først udvikle sig midt i al mulig Begunstigelse en Ahnelse om det dog ikke er galt, man bliver sig ikke selv noget saa Forkeert bevidst; men det maa ligge i Familieforhold, da viser Arvesyndens fortærende Kraft sig, der kan stige til Fortvivelse og virke langt frygteligere end det Faktum, hvorved Ahnelsens Sandhed bekræftes.

584
U. D.

1837

Derfor er Hamlet saa tragisk. Derfor spørger Robert le diable drevet af en ængstende Ahnelse [†], hvoraf det dog kunde komme, at han gør saa meget ondt. — Velsignelsen er omvendt til Forbandelse. — Det er en høist poetisk Styrelse, der gjør, at den Pige, der ene og alene er istand til at vide, hvad der stikker under Robert le diables paatagne Galskab (hans Bod) er — stum.

[†] Høgne, som Moderen havde avlet med en Trolld, spørger hende, da han seer sit Billede i Vandet, hvorfra hans Legeme havde faaet en saadan Dannelsen.

cfr. nordiske Kjæmpehist. ved Rafn. 2^d D. p. 242.

⁵⁸⁵ Der gives Skrifter, hvor en eller anden laant Idee, eller Indfald
Febr. 5. kommer paa en aldeles udvortes Maade igjen, saa det næsten er det samme som Omqvædene i de gamle Kjæmpeviser NB. dem som forekomme midt i Verset, og som ikke staae i mindste Forhold til Digtet selv.

d. 5 Febr. 37.

⁵⁸⁶ Det gaaer med mange Msk. <og saa Philosopher> m: H: t: at
Febr. komme til et Resultat som det gaaer til i Romanen: at see hende og elske hende det var eet. NB. dette finder man naturligviis kun hos Romansmørerne, der ikke vide, hvad Kjærlighed er og derfor springe den over.

Febr. 37.

⁵⁸⁷ Nordboens Mythologie slog sig ihjel ligesom Solon befalede, at
Febr. hans Love skulle brændes 100 Aar efter hans Død. —

Febr. 37.

spørger Robert le diable] sml. Schwab, Buch der schönsten Geschichten und Sagen (se til I A 145). 1. Bd., S. 347. Sml. ogsaa S. V. I, S. 132. at den Pige osv.] sml. anf. Skr. nordiske Kjæmpehist. osv.] se til I A 145. (2. Bd. indeholder: Saga om Kong Didrik af Bern og hans Kjæmper). ⁵⁸⁶ Sml. I A 322. ⁵⁸⁷ ligesom Solon osv.] sml. I A 309.

I det Hele er „de 4 Nordmænd“ mærkelige m: H: t: den Ahnelse ⁵⁸⁸
 — den betyngende Ah. som her er udviklet næsten til Monotonie *U. D.*
 — findes det ahnelsesfulde egl. ikke meest m: H: t: det Onde —
 Arvesynd —

=||=

Ahnelsens apparente Polhøide — ⁵⁸⁹
 historiske Anticipationer — *U. D.*

det prophetiske Udsagn er dunkelt, fordi den ligesom ved enkelte Luftsyn kan see fjerne Egne (Tropper f. E.) men seer dem bagvendt.

Guldkorset — Guddrun — ⁵⁹⁰
 Løgne i Fortællingerne. *U. D.*

paa samme Tid man roser dem for Heltemod — faaer de Vaaben
 som sikre dem

Humorister udvikle Guds Siden ⁵⁹¹
 (Muhamed. *U. D.*
 etc.

Pythagoras.

Realister — Msk-Siden

I Arme Stakler, Du arme Mand, de arme Mænd

⁵⁸⁸ de 4 Nordmænd] se til 28; sml. 32. findes det ahnelsesfulde osv.] sml. 584. ⁵⁸⁹ Sml. I A 183. apparente Polhøide] sml. I A 332, S. 147. ⁵⁹⁰ Guldkorset] sml. I A 175. Guddrun] sml. I A 333, S. 147. Løgne i Fortællingerne] sml. 36. 43. 44. paa samme Tid osv.] sml. 36. ⁵⁹¹ Sml. I A 175. I Arme Stakler osv.] Adam Oehlenschlägers Poetiske Skrifter. I. Deel (Kbh. 1805), S. 364 (i Digtet „Morgen-Vandring“). — Sml. 101.

1837

⁵⁹²
U. D. Men hvoraf kan det komme, at Fichte anviser Jacobi, Fries og Eschenmayer Plads mell. de reflecterende Philosopher? Have disse i deres Skrifter først udviklet en Erkjendelsens Theorie? Eller beraaber de sig paa den Kantiske? Overhovedet synes det mig, at dette deres Forhold ikke noksom er udhævet, hvilket jo er Hovedsagen, da de ellers blive at anvise Plads mell. de construerende.

⁵⁹³
U. D. Hvorfor strænge Chrstne saa let fristes af Smaating (Mad og Drikke) som vi ikke —

⁵⁹⁴
U. D. Christi Fødsel er ikke blot en Begivenhed paa Jorden men ogsaa i Himlen, men vor Retfærdiggjørelse er ogsaa ikke blot en Begivenhed paa Jorden men ogsaa i Himlen. —

⁵⁹⁵
U. D. Chrstus er i ethvert Moment ligesaa meget Gud som Mand — ligesom i Havet Himlen viser sig ligesaa dybt i det, som den er høit over det. —

~~~~~.

<sup>596</sup>  
U. D. Naar man først kommer til at reflectere over Chrstd., saa maa den vistnok, inden man kommer ind i den, først have været Een til Fald til Forargelse, ja man maa have ønsket, at den aldrig var kommen ind i Verden, eller i det mindste at Spørgsmaalet om den aldrig var opkommet i Eens Bevidsthed. Derfor væmmes man ved al den Snak af geskjæftige <mellemsnakkende> Mellemmænd, om

<sup>592</sup> Fichte anviser osv.] Ueber Gegensatz, Wendepunkt und Ziel heutiger Philosophie von J. H. Fichte. Erste kritischer Theil (Heidelberg 1832), § 44 ff.  
<sup>593</sup> Sml. 39.

at Chrstus er den største Helt etc. etc. derfor langt hellere den humoristiske Opfattelse. —

Og hvor ulykkelig er jeg ikke — Martensen har skrevet en <sup>597</sup>  
Afhandling om Lenaus Faust! *U. D.*

Det D. Juanske Liv er egl. musicalsk, og derfor er det saa rigtigt, <sup>598</sup>  
at Lenau i sin „Faust“ da det Moment begynder, i hvilket Faust *U. D.*  
reproducerer D. Juan, lader Mephistopheles spille op — denne  
Omstændigheds dybere Betydning har Marthensen ei seet. —

Den Idee, den Livs-Anskuelse at kjende Alt det Onde, som en <sup>599</sup>  
Sect af Gnostikere gjorde til deres, er dyb; kun maa man have *U. D.*  
Modtagelighed derfor, hvilket i Sagnene er antydet, idet at de, der  
ei ere døbte see Ting, som Andre ikke see. —

Metaphysiske Forelæsninger af Tolderen Zacchæus i et Mor- <sup>600</sup>  
bærtræ, kjedsommeligt sammensatte til Adspredelse og Beroli- *U. D.*  
gelse i mørke og sorgfulde Timer for ængstede Samvittigheder af  
hans taknemlige Collega forhenværende Under-Toldbetjent. Med  
en ung Philologs udødelige Comentar, for at skaffe Bogen Afsæt-

<sup>597</sup> Martensen osv.] se til 50. <sup>598</sup> Det D. Juanske Liv... musicalsk] sml. 180. I C 125, S. 307 † Faust reproducerer D. Juan] sml. I C 125, S. 307 Anm: Lenau... Marthensen] se til 50. <sup>599</sup> en Sect af Gnostikere] se K. Hase, Kirkehistorie, overs. af C. Winther og T. Schorn (Kbh. 1837. — Ktl. Nr. 160—66), S. 88. — Sml. 127, S. 74 og se Note dertil.

ning følger hermed et kort Indbegreb af Conversations-Themata belieblich udsatte zum Gebrauch für Jedermann.

Dronehuset. trykt i dette Aar.

Hermed følger en Liste over de Skjeldsord, man kan bruge uden at blive sagsøgt.

~~~~~

601 Hvorfor taler man saa meget, ell. rettere hvorfra er overhovedet
U. D. den Idee kommen at tale om Fandens **Oldemoder**. —

602 Een døer netop som han har beviist Helvedsstraffenes Evighed,
U. D. fanget i sin egen Theorie. Mærkelig Overgang fra Theorie til Praxis.

~~~~~

603   Ja derfor troer jeg jeg vilde overgive mig til Satan at han kunde
U. D.   vise mig enhver Afskyelighed enhver Synd i sin rædsomste Skikkelse — det er denne Tilbøielighed denne Smag for Syndens Hemmelighed. —

604   Synden begaaes hemmeligt, men neppe veed Een det, førend
U. D.   den Larm, om end svagt, er begyndt, det Blus tændt, hvormed man mere og mere indkniber hans Tumleplads ligesom det vilde Dyrs.

605   Faust vilde ikke lære det Onde at kjende, for at glæde sig ved
U. D.   at han ikke var saa slet (det gjør kun Spidsborgeren), men han vil tvertimod føle alle Syndens Sluser aabne i sin egen Barm, det

hele uoverskuelige Mulighedernes Rige, alt vil ikke forslaae derimod. Han vil skuffes i sine Forventninger. —

~~~~~.

Hvad forslaaer al den Næring Verdens Viisdom byder Een mod den Chrstd. giver, der skjænker os dens Stifters eget Legeme og Blod. — 606
U. D.

~~~~~.

Medens jeg ivrer mod at Andre ikke studerer Kilderne, men Compendier — lever jeg selv et Compendium — medens jeg kan seire i enhver Disput har jeg faaet et Gespenst af min egen Phantasie paa Halsen, som jeg ikke kan bortdisputere. — 607
U. D.

Den hele Holdning i den græske Natur (Harmonien) gjorde, at om end Kampen adskilte dem, denne dog ei blev saa hæftig — dengang var i Naturen Harmonie — i Individet Ironie — nu kom Hævnen — Ironie i Naturen Humor i Individet. Naar man vil sige, at Ironie og Humor ere det samme, kun Grads-Forskjel, saa vil jeg sige, hvad Paulus siger om Chrstd. Forhold til Jødedom „Alt er Nyt“.

~~~~~.

Jeg seer mig undertiden omgivet af en rædsom phrasenagtig Figur — jeg vilde kalde den et Compendium af et Msk. — et kort Indbegreb af Følelser og Begreber — en belieblich lang tynd Mand, som dog Naturen ligesom har standset i ethvert Fremskridt — han skulde have lange Arme, men see Stykket fra Skuldren 609
U. D.

Mulighedernes Rige] sml. 20. ⁶⁰⁸ Sml. 102, S. 64. ⁶⁰⁹ phrasenagtig] sml. 37: „fratzenagtig“.

1837

til Albuen er saa uendeligt langt, og det fra Albuen til Haanden
saa meget lille, ligesaa ogsaa Fingrene, Ansigtet o: s: v: og enhver
Tale begynder med en meget lovende Forsætning, saa man alle-
rede i Haabet anlægger en uhyre Maalestok, men see det bliver
til Intet. —

⁶¹⁰ Et Suk saa stærkt som naar om Vinteren Isen dækker Søen og
U. D. man lader Vandet løbe bort.

⁶¹¹ Den Vei gaae vi Alle over Sukkenes Bro ind til Evighedens
U. D. Ro. —

⁶¹² Saa er man kommen til Ro, naar man ligesom Alcedo ispida
U. D. (Iisfuglen) kan bygge sin Rede paa Havet. —

⁶¹³ Hottentotterne afhugge altid en dræbt Slanges Hoved af Frygt
U. D. for, at Een ved uforsigtigt at træde paa den skal blive bidt, da de
troer, at Slangen endnu efter sin Død kan skade ved sin Gift. —

⁶¹⁴ Hvoraf kommer (Hundetuden) [...]
[U. D.]

⁶¹¹ Sml. I A 334. ⁶¹² Alcedo ispida osv.] sml. S. V. I, S. 296. ⁶¹³ Se: J. C. Riise, Archiv for Historie og Geographie. 61. Bd. (= Ny Saml. 22. Bd. — 1835), S. 202. ⁶¹⁴ Knytter sig maaske til Riises Archiv (se til 613): 62. Bd. (= Ny Saml. 23. Bd. — 1835), S. 463 ff. (Hr. Prestance og hans Hunde-Institut i Paris), eller til 60. Bd. (= Ny Saml. 21. Bd. — 1835), S. 63 ff. (Om Hundene i Constantinopel), særlig S. 66.

1837

Det er mærkeligt, at Djævelen [...]

615

[U. D.]

Jeg forekommer mig selv ligesom den stakkels Papegøie, man altid tilraaber: „Hvad skal Du have? Skal Du have Sukker? — Ja, Sk—t skal Du have!“ —

616

U. D.

Som en eenlig Gran, egoistisk afsluttet og rettet mod det Høiere, staaer jeg, kaster ingen Skygge, og ikkun Skovduen bygger sin Rede i mine Grene.

617

Juli 9.

Søndagen den 9de Juli i Frederiksberg Have
efter et Besøg hos Rørdam.

Der indtræder undertiden [...] ning ere udsonede til et taageagtigt drømmende feeagtig Tilværelse — det reent æsthetiske — O desto værre vaagner man op igjen, desto værre begynde saa netop disse uendelige Spørgsmaal om, hvad jeg er, om mine Glæder, om Andres Interesser for mig, for hvad jeg gør, medens maaskee Millioner gjøre netop det Samme. —

618

U. D.

Atter er der nyt Liv paa Amagertorv og Folkelivets brogede Blomsterteppe er udsprede derover. I Nat Kl. 12 paagreb man der et Msk. i lurvede Klæder, fordi han, som Vægteren sagde, havde udskjeldt Nogle, og den Vægter, der skal give Rapport, har ikke seet det, og de sloge Arrestanten vistnok med Urette og Ingen

619

U. D.

⁶¹⁷ Rørdam] se til 67. ⁶¹⁸ Sml. 125. ning] Tænkning, sml. 125, S. 73 Lin. 7.

1837

paatalte det — Ingen veed det. Det samme Liv er idag paa Torvet, og det er dog Amagertorv — hvad er det mod Danmark, Europa, Jorden, Verden. —

~~~~~.

620 Der gives Bemærkninger og Følelser, der ere udtalte i et saa-
U. D. dant Medium, at ligesom ved en Sort Papiir Skriften først bliver bemærket ved at holdes for Lyset — saaledes her ved at opildnes af Sympathiens Varme og Begeistringens Flamme. —

~~~~~.

621 Det gaaer med de fleste superkloge Folk, naar de træde i For-
U. D. hold til det høiere Poetiske, til det mere Phantastiske, som hiin Oberst v. Plessen, der da hans Hest blev om Natten urolig ved nogle unheimliche Phænomenen, nu fordi han var en god Rytter, satte sig op paa hans ell. veltilredne Hest, og vilde tvinge den; men det var umuligt; ja han kunde end ikke komme af den; men maatte i en Times Tid sidde paa den, under de rædsomste Caprioler. —

cfr. J. Kerner „Eine Erscheinung aus dem Nachtgebiete der Natur“ 1836. p. 299.

~~~~~.

622 Det er saa umuligt, at Verden kan bestaae uden Gud, at dersom
U. D. Gud kunde glemme den, den øieblikkelig vilde gaae under. —

~~~~~.

623 Hamann og overhovedet det personlige Liv i dets umiddelbare
U. D. Udspringen af Charakterens Dybde er al Livets Hyperbel.

~~~~~.

---

⁶²¹ J. Kerner osv.] se til 117, S. 69. ell.] o: ellers

1837

Daubs Perioder er sande Labyrinther; der udfordres derfor til at læse dem en Ariadne-Traad — Kjærlighed nemlig og Begeistring.
d. 9 Juni 37.

624

Juni 9.

Det er mærkeligt, <at> den blaa-violette italienske Tone, som vi ellers ikke have her tillands, kan opnaaes ved paa en klar Aften at betragte Luften gennem et Vindue, naar man har et Lys noget fra dette staaende foran sig. —

625

Maj.

Mai 37. —

det sympathetiske Egoistiske. Ironie.

626

U. D.

det Hypochondere Egoistiske. Humor.
man er sig selv nærmest

Men har jeg (cfr. en anden Lap) opfattet det romantiske Standpunct som et Vippebredt, hvis Ender Ironie og Humor betegne, saa er det en Følge af Sagen selv, at dets Oscillation kan have en høist forskjellig Bane at beskrive, ligefra den meest himmelstormende Humor til den meest fortvivlende Liggenunder for Ironie, ligesom der jo ogsaa gives en vis Roe og Ligevægt paa dette Standpunct (den Wielandske „Ironie“); thi Ironien er først overlevet, naar Individet, hævet op over Alt, skuende ned derpaa tilsidst er hævet op over sig selv og har seet sig selv i sin Intethed fra hiin svimlende Høide og derved fundet sin sande Høide. — cfr. Prindsessinn Brambilla.

627

Juni 2.

2 Juni 37.

Denne sig-selv-Overvinden af Ironien er det høiere aandelige Livs Krisis, Individet er nu acclimatiseret — Spidsborgerligheden,

⁶²⁴ Sml. 620. Daubs Perioder] sml. 96.97. ⁶²⁷ en anden Lap] 3: I A 154. Prindsessinn Brambilla] E.T.A. Hoffmann's ausgew. Schriften (Ktl. Nr. 1712 — 16). 9. Bd. (Berl. 1828), S. 127 ff. (Prinzessin Brambilla. Ein Capriccio nach Jakob Callot). — Sml. I C 92.

1837

som igrunden blot skjuler sig paa det andet Standpunct er beseiret, Individet forsonet.

Ironiens Standpunct som saadan er nil admirari; men Ironien naar den dræber sig selv har ved Humoren foragtet Alt sig selv med iberegnet. —

⁶²⁸ Det var ogsaa en Maade at forene Livet og Christendommen
Juni 12. paa (ligesom man i en senere Tid, den romantiske, gik i Kloster)
ved at udsætte Daaben til det Yderste til Dødsleiet.

d. 12 Juni 37.

⁶²⁹ Arvesynd — Forløsning — Engle — „I skulle vorde Engle lige“
U. D. — Helvedsstraffenes Evighed.

⁶³⁰ om Helvedsstraffenes Evighed.
U. D. evig fortsat Udvikling. (contrad: in adjecto).
evig modsat Tiden ei en uendelig Række Tidsmomenter.
Børn, der døe tidlig —
Hedninger —
cfr. Gynther <II.> p. 118 nederst.

⁶³¹ Det er dog et fortræffeligt Udtryk paa Dansk for Digte fra
U. D. Middelalderen: Sindrighed, disse underlige Spring — ulogiske
— saaledes vilde man kunne sige, at Biernes Kuber ere sindrige

---

⁶²⁹ Sml. 117. 470. ⁶³⁰ Sml. 117. Gynther <II.>] Anton Günther, Vorschule zur speculativen Theologie des positiven Christenthums. 2. Abth. Wien 1829.

— ikke fornuftige — saaledes med alle Naturens umidd. Frembringelser hvortil ogsaa hører Middelalderens Poesie Folkesange:

Der staaer et Træ i min Fader Gaard

Det bær saa underlige Grene

Og alle Jenter de fik Mand i Aar

Og jeg maa gaae her alene.

cfr. Thiele danske Folkesagn 2 D. 3 Sl. p.152: Drengene Drengene
Peberkorn, Katten blæser i Sølvhorn.

=||=

Der gives enkelte Ting, man aldrig bliver kjed af, naar man f. E. 632
hører i en Skov Høstkarlene hugge Græs og de da alle paa een- U. D.
gang standse for at hvæsse Leen, en Lyd, der monotonisk kommer
igjen som Omqvædet i Viserne — som en Slags Bøn og Paakal-
delse. —

=||=

Maanen er Jordens Samvittighed.

633
U. D.

=||=

Situation

En vil skrive en Roman, hvori en af Personerne bliver afsindig, 634
efterhaanden under Udarbeidelsen bliver han selv gal og ender den U. D.
i første Person.

=||=

Det er en underlig Indledning til et Besøg paa en Kirkegaard, 635
et nydelig lille Pige hoved sad hos Graveren med Ansigtet paa U. D.
Ruden og tittede nysgjerrigt ud.

Der staaer... her alene] 4. Vers (med lidt ændret Ordlyd) af „Norsk Bonde-
vise“: Kjøre Ved og kjøre Vatn... (findes f. Ex. i: J. Davidsen, Ny Sangbog (Kbh.
1844), S. 286 f.). Thiele danske Folkesagn] se til I A63. Sl.] 2: Samling

1837

636
U. D.

Det Omqvæd der bestandig kommer igjen i Kæmpeviserne er igjen en af de for Middelalderen saa karakteristiske Anskueliggjørelser det er nemlig den endnu ikke reproducerede lyriske Svingning, der gaar igjennem det, den melodiske ell. rettere melodieuse Stemning — det er det samme, der kommer igjen, naar det til en senere Tid hedder: sjungen til den ell. den Melodie, hvilken udvortes Betegnelse af det Musicalske jo endnu har vedligeholdt sig i Overskriften over Psalmerne, synges til den og den Melodie, kun at her det Musikalske er udskilt som forskellige Momenter, medens det derimod i det første Tilfælde slumrer i den Eenhed, hvorom man kan sige, at ligesom al Tænken er Talen med sig selv (altsaa sagte) saaledes er al Digten en Syngen for sig selv, vi har et Ord derfor: en Nynnen; hvorfor jeg ogsaa Componisten til den egl. Vise-Melodie (som Exempel kan jeg anføre den gl. Hartmann) egl. er reproducere Digterens Stemning ved saa længe at recitere ell. snarere at messe Ordene for sig, til denne Recitation hæver sig til Musik, udsondrer det reent Musicalske fra det i det Lyriske liggende Tilknytningspunkt for det Musicalske. —

=||=

637
U. D.

Jeg gider slet Intet, jeg gider ikke gaee — det anstrænger; jeg gider ikke lægge mig ned; thi enten vilde jeg da ligge længe, og det gider jeg ikke, eller jeg vilde reise mig strax op igjen, og det gider jeg heller ikke — jeg gider ikke ride — det er for kraftig en Bevægelse i Forhold til min Apathie; jeg gider blot kjøre; mageligt, jævnt rystet lade en Mængde Gjenstande glide forbi mig, dvæle ved ethvert smukt Partie blot for at føle min Mathed — mine Ideer og Indfald ere ligesaa ufrugtbare som en Gildings Brynde — forgieves søger jeg Noget, der kunde oplive mig — end ikke Middel-

⁶³⁶ hvorfor jeg ogsaa... egl. er reproducere] ? rimeligvis fordærvet ved Afskrivning (se I, S. 316 f.). den gl. Hartmann] Joh. Ernst Hartmann (1726—93), som bl. a. komponerede Musiken til Ewalds „Fiskerne“ (hvori „Romancen“: Liden Gunver); gl. (gamle) vel i Modsætning til Sønnensønnen J. P. E. Hartmann, født 1805. ⁶³⁷ Sml. S. V. I, S. 4.

alderens marvfulde Sprog er istand til at tilintetgjøre den Tomhed, der hersker i mig — jeg føler nu i Sandhed Betydningen af det Udsagn om Chrsti Ord: at de ere Liv og Aand — kort sagt: jeg gider heller ikke skrive dette jeg har skrevet, og jeg gider heller ikke slette det ud.

Man taler saa meget om det Brogede som et nødvendigt Moment 638
i det Romantiske og jeg kunde næsten sige det Modsatte; thi den U. D.
absolute Eensomhed, hvor ikke en Vind rører[†] sig, intet fjernt
Hundeglam høres — og dog bøie Træerne sig til hverandre og
gjentage deres Barndoms Erindringer, da Nympherne boede i
dem, og dog svælger netop nu Phantasien i den ypperste Nydelse
og hvad andet er vel det Romantiske og jeg vilde blot gjøre Ved-
kommende et socratisk Spørgsmaal, om den pompeianske Smag
ikke er bundet og broget.

[†] I *Marginen*: og dog føler man Luftens Snaksomhed, ligesom
ved andre Leiligheder dens Synlighed. —

Et fjernt Hundeglam, der kalder til fjerne <venlige> velbekjendte 639
Stæder, — fører det skønneste Beviis for Sjælens Udødelighed. U. D.

Gud give jeg var Spillemand — et Bonde-Skovbal! — O Gud! 640
det er dog den lykkeligste Classe Mennesker, Bønder og Bønder- U. D.
piger. Men jeg savner i dette Øieblik Udtryk for alle mine Følelser.
O, gid jeg, medens jeg var derude, havde havt En at meddele mig
til — En af de Faa, til hvem jeg nu mere end nogensinde klamrer
mig fast, og været fri for disse Spidsborgere og disse Cadetter, der

---

⁶³⁸ Sml. I A: 155, S. 92.315. bundet] ∴: buntet

1837

ikke som mange Mennesker barnagtigt og godmodigt see det Skjæve, men som i Fornemhed oversee det Gode.

641   Enhver mit Hjertes Blomst bliver til en Iisblomst.
U. D.

642   Det gaaer med mine Ideer som med Forældre, der vel føde
U. D.   sunde Børn men nu glemme itide at lade dem christne; saa komme de Underjordiske og lægge en Skifting istedet (det Naturlige mangler ikke, men den omhyggelige Pleie og Udvikling).

643   Det maatte dog være rædsomt paa Dommens Dag, naar alle
U. D.   Sjæle træde til Live igjen — da at staae aldeles alene, ene og ukjendt af Alle, Alle.

644   Jeg forekommer mig selv ligesom jeg var Helten i en Roman,
U. D.   et vildt Skud, som skulde fremstilles tilskue i en Novelle.

645   Et godt Indfald [...]
[U. D.]

646   Hvor dybsindigt Folkesagnet dog er, det antager at Elverfolket
U. D.   leger med Mennesker, omtrent som vi lege med en fangen Fisk.

1837

Det forekommer mig som var jeg en Galeislave, lænket sammen med Døden; hver Gang Livet rører sig, rasler Lænken og Døden lader Alt henvisne — og det skeer hvert Minut.

647
U. D.

Alt Mskeligt lyver, Haabet som Fortvivlelsen, læste jeg som Citat af en gammel Opbyggelsesbog.

648
U. D.

Hver tager sin Hævn over Verden. Min bestaaer deri, at jeg bærer min Sorg og min Kummer dybt indesluttet i mig selv, medens Latteren underholder Alle. Seer jeg En lide, da beklager jeg ham, trøster ham saa godt jeg kan, hører rolig paa ham, naar han forsikkrer mig „at jeg er lykkelig“. Kan jeg gennemføre dette til min Dødsdag, saa er jeg hævnnet.

649
U. D.

Der er faa Ord, hvormed Menneskene, uden at vide det, sige saa meget som ved det Ord: orientere; det er et verdenshistorisk memento — hele Historien gaaer fra Østen, Menneskeslægtens Udgangspunkt.

650
U. D.

Det skulde man lære af (Peleu Øerne) [...]

651
U. D.

Helten i en Roman vilde just gjøre en Bemærkning, da i det samme Forfatteren tager ham den af Munden, hvorover Helten

652
U. D.

⁶⁴⁹ Sml. S. V. I, S. 24 f. ⁶⁵¹ Se Riises Archiv (se til 613). 70. Bd. (= Ny Saml. 31. Bd. — Kbh. 1837), S. 1 ff. (Nogle amerikanske Matrosers Fangenskab paa Pelew-Øerne).

1837

bliver vred og siger, at den tilhører ham, og viser, at den alene kan være adæquat til hans Individualitet og „naar det saaledes skal gaae til, vil jeg slet ikke mere være Helt.“

653 Det gaaer med mine Ideer og deres Udførelse som med Fiske-
U. D. nes Bid i visse Maaneder — de bide falsk — Bid tidt nok men ingen Fisk.

654 Det er ethvert Msk. ligesaa nødvendigt som at have en Skygge,
U. D. at have en bestemt Gjenstand for deres Livs-Polemik en Hamann, som de ved enhver Leilighed afbanke — men det Mærkelige indtræder, naar man seer de utallige Nüancer, fra dem, der polemiserer mod en bestemt Person i det samme Qvarteer i det samme Fag (vi taler om Pryssing), ell. polemiserer mod et enkelt Begreb lige til dem, der polemiserer mod en heel Corporation, mod Nationer, mod Verdner, mod Evigheder.

655 Post scriptum. Det er en besynderlig Lyst jeg undertiden kan
U. D. faae til at slaae et entercha med Benene og et Knebs med Fingrene og derpaa — døe.

656 Det er ikke den chr: Retfærdighed man seer afbildet ved Vester-
U. D. port, bunden for Øinene med Vægtskaalen i Haanden, det er den jødiske — den chr: Retfærdighed er den eenøiede Naade, der ikke afveier med vidtløftige Beregninger, den chr: Retfærdighed

⁶⁵⁴ en Hamann] se: Esthers Bog 3, 1 ff. vi taler om Pryssing] se: Recensenten og Dyret. Vaudeville af J. L. Heiberg, udg. af Ferd. Printzlau (Kbh. 1827), S. 38 og 40.

er ikke blind og ikke bunden for Øinene, den er ikke døv og behøver derfor ikke Vægtskaaler.

Guds Styrelser ere netop store i det Smaa, medens det der skorter for Msk., ligesom Kniplinger sete igjennem Mikroskop ere uordentlige og uskjønne, medens Naturens Væv viser sig for den samme Iagttagelse sindrigere og sindrigere. — 657
U. D.

Nu indseer jeg, hvorfor den egl. Humor ikke som Ironie kan opfattes i en Roman og derved ophøre at være et Livsbegreb netop fordi det hører med til Begrebet ikke at skrive — ligesom Socrates ikke efterlod Skrifter, saaledes heller ei Hamann, kun saa meget som den nyere Tids Skrivesyge forholdsviis gjorde det nødvendigt — Leilighedsskrifter. — 658
U. D.

Ironie i Forhold til den antique Sprogbygning — inden den moderne reflekterte Vidtløftighed. 659
U. D.

Hvorvidt kan der ligge noget humoristisk i Bønnen, i den deri indeholdte Tilsidesættelse af al verdslig Relativitæt, det at være Duus med Gud. 660
U. D.

Det som det nu vil komme an paa — som vil, naar det ordentlig bliver udført, blive vor Tids Classicitæt, vil være Stemningens Continuerlighed istedetfor Begrebets, fastholdt i sit nødv. Forhold 661
U. D.

1837

til en litterair vidensk. Udvikling, begyndende med Græciteten ell. endnu ældre, det skrider bestandig ind paa Intelligentens Vei ikke paa Følelsers (f. E. Kjærlighed til det andet Kjøn vil slet ikke fremtræde, men vel det, hvad Hamann kalder „aandelig Pæderastie“).

662 Jeg er en Janus bifrons: med det ene Ansigt leer jeg, med det
U. D. andet græder jeg.

663 Det gaaer med at see ligesom med at see Solen, den man kun
Septbr. 6. kan see i sin Reflex, den, som vil stirre lige paa vil ikke see andet end sorte Prikker for sit Øie

d. 6 Sept. 37.

664 Det Øie den Belysning i human Forstand, som gjør, at det falder
U. D. mig lettere, at opfatte et malet Landskab end Naturen, maa den Chrstne dog ikke savne, Guds Øie møder han der og i Historien.

665 Grækernes Dualis — hvad Forhold til Paralellismen — hvad
U. D. Forhold til den græske Musiks Grundtone (cfr. Bindesbøll).

666 Et Middel for at sikkre sig mod, at Eens Uhr bliver stiaalet;
U. D. man lade sit Nakkehaar voxte flætter det i to Pidske omkring Halsen og anbringer Uhret deri. —

Hamann kalder osv.] se til 102, S. 63. ⁶⁶⁸ Det gaaer med at see] herefter er Ordet „Gud“ rimeligvis udfaldet. ⁶⁶⁵ Bindesbøll] Severin Cl. W. Bindesbøll (fra 1838 Præst paa Lolland) anmeldte i Maanedsskrift for Litteratur. 18. Bd. (1837), S. 127 ff. to Afhandlinger af E. F. Bojesen „om græsk Musik“.

1837

Jeg har saa tidt tænkt paa, naar jeg følte mig stemt til at takke Gud ved Forestillingen om, at hvor daarligt og sørgeligt det end var, der dog var noget godt (f. E. at jeg nu kan sove om Natten) er det sand Taknemlighed — ell. er det Feighed, Frygt for at det i næste Øieblik skal berøves mig og jeg fortvivle.

667

U. D.

~~~~~

Det er disse to Sider af Circulationen i Staten, den ene Udvikling fører fra Hjertet til Extremitæterne (det er Embedsclassen) den anden fra Extremitæten til Hjertet (det Communale, Repræsentation i Stænder-Forsamling etc.) derimod Intet abstrakt

668

U. D.

Der gives visse Indretninger i Staten (visse Autoritæter), der oprindelig vare i en idelig Fluctuation i Stats-Livet, men som ved Stats-Livets Petrefakt siges at styre en Casus ligesom Præpositionerne, ihvorvel de egl. ikke gjøre det — de ere Præpositioner, der ere blevne til Adverbier. —

669

Septbr. 29.

d. 29 Sept. 37.

..... derfor have Chineserne hell. ikke Lys og Skygge i Maleriet.

670

U. D.

~~~~~

Lykkelig den, for hvem de universelle Pligtforhold endnu ikke ere vaagnede — der erkjende et andet Msk. for deres Herr — derfor ere Drengaaarene saa lykkelige, man gjør Spektakler, faaer Prygl o: s: v: — man søger at illudere sin Lærer. —

671

U. D.

1837

672 Men Humoren er ogsaa den Glæde, der har seiret over Verden.
U. D.

673 De 10 Bud dertil svarer som det egl. Modstykke: Fader vor,
U. D. ogsaa i sine enkelte Dele, som det eneste befaled.

674 Der gives Msk., der mangle Comparativ, de ere i Almdl. de
U. D. interessanteste.

675 Chrstus gav sig ikke af med at skrive — han skrev kun i Sandet.
Oktbr. 2. d. 2 Oct. 37.

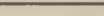
676 Hedenskabet kommer aldrig længere til Sandheden end Pila-
Oktbr. 16. tus: hvad er Sandhed og derpaa korsfæste de den.
d. 16 Oct. 37.

677 Phantasie: En Mand, der var bleven gal, og som, hvad man
U. D. end sagde til ham aldrig svarede andet end med Charakterer, naar
man spurgte, hvordan har De det, svarede han: mg? o: s: v:.

678 Hegel begyndte egl. først der, hvor Carl V endte — i et Kloster
U. D. med at stille Uhre.

1837

679

Decbr. 30.

Jeg sad forleden i en underlig i mig selv indsunket (som en gammel Ruin maa være tilmode) og dermed mig selv og mit Jeg tabende Stemning, i en pantheistisk Opløsthed og læste en gl. Folkevisen (udgivet af Sneedorf-Birck), hvori der siges om en Pige, at hun ventede sin Elskede en Løverdagaften; men han kom ikke — og hun gik i Seng „og græd saa bitterlig“, hun stod op igjen „og græd saa bitterlig“ pludselig udvidedes Scenen for mig — jeg saae den jyske Hede med sin ubeskrivelige Eensomhed og sin eenlige Lærke — og nu stod den ene Generation op for mig efter den anden, og dens Piger sang alle for mig og græd saa bitterlig og sank i deres Grave igjen og jeg græd selv med.

Besyderligt nok, min Phantasie arbejder bedst, naar jeg sidder alene i en stor Forsamling, naar Støi og Larm giver den et Villies-Substrat til at holde fast paa sin Gjenstand, uden hine Omgivelser forbløder den sig i en udmattende Omfavelse af en ubestemt Idee.

d. 30 Dec. 37.

Hadet til det monarchiske Princip gaaer i vore Tider saa vidt, at man vil have firstemmige Solo-Partier.

680

Decbr. 31.

d. 31 Dec. 37.

Det gudd: Forsyn gaaer saa at sige efter en høiere Ideeassociation, medens Verden gaaer efter sine endelige Ideeassociationer. Medens saaledes de endelige Individuer realisere, hver sin Idee, glemmer imidlertid Guddommen ikke sine store Planer, og naar Ingen venter det, træder i Historien det Mirakuleuse frem, derved, at det Gudd. gennem sin Idee-Association vender tilbage til sin

681

Decbr. 31.

⁶⁷⁹ gl. Folkevisen osv.] Danske Folkeviser og Melodier, samlede af Fr. Sneedorf-Birch. Første Pentade, indeholdende fem jyske Viser med Melodier (Kbh. 1837), S. 4.

1837

Præmiss — saaledes kan et Omqvæd i en Vise (især i Middelalderens, hvor Omqvædet ofte slet ikke staaer i Forhold til Indholdet) komme igjen, og medens det samler og indenfor sin Samlen deraf, lader den i Verset liggende Idee realisere sig, udvikler den sig tillige selvstændigt.

d. 31 Dec. 37.

1838

Ironien er en abnorm Udvikling, der ligesom Leverens Abnormitæt hos de Strasburger-Gjæs ender med at slaae Individet ihjel.
d. 1 Jan. 38.

682

Jan. 1.

Jeg vilde skrive en Novelle med Mottoer af mig selv.

683

Motto: Phantasie for et Posthorn.

Jan. 2

En Mand, der skriver sit Levnet, hvis Barndom slet ikke har gjort Indtryk paa ham, og han seer deri igjennem en borneret Forstandighed blot det Latterlige — indtil han ved at blive Lærer for Børn nu opdager Barndommens Betydning, og reproducere sin egen.

Til Motto vil jeg vælge den italienske Text til de Ord i Don Juan: dog de visne snart døe hen.

En heel Erindring af hans Barndomsliv skal træde op for ham gjennem den Sang: mit fulde Glas og Sangens raske Toner.

Det er mærkeligt, at den Livs-Anskuelse, heri er udtalt (og det er det, at den indeholder en Livs-Anskuelse, der gjør den interessant) bragte Folk til at nyde Viin etc. med Maade i Vennelaug — Frygten for den chr. Tvang bragte dem til at forfalde (det sidste er langt hyppigere i vor Tid).

---

⁶⁸⁸ de Ord i Don Juan] den til 491 anf. Udg., S. 23 („Dog de visne snartlig hen“). Operaen opførtes i indeværende Sæson slet ikke; sidst d. 1. April 1837. mit fulde Glas osv.] se: Visebog indeholdende udvalgte danske Selskabssange [udg. af A. Seidelin] (Kbh. 1814. — Ktl. Nr. 1483), S. 203 f.

Vinteren er Sommerens Abbreviatur.

Bogen skulde udgives med tilfældige Omqvæd af en gal Mand.

Det Prototypiske i hans Forkjerlighed for Børsen (dens ruinede Tilbagegang) af hans Forhold til lutter reducerede Familier.

d. 2 Jan: 38.

684   Hvor besynderligt den ene Dag gaaer jeg paa Cothurnen den
U. D. anden — paa Støvlerne.

685   Jeg traf forleden paa en Dame (Fr. Ross) som egl. hører hjemme
Jan. 3. i en Sygestue, hvis hele Tale bevæger sig om Sygdomme og Medicamenter og Forsigtighedsregler for sin Sundhed — men Hovedpunktet er egl. naar hun kan komme til at tale om, hvorvidt man bør lade de nærmeste Slægtninge komme ind til en Syg, der saa godt som ligger paa sit Yderste. —

d. 3 Jan: 38.

686   Er jeg Ukrudt i Litteraturen — nu vel saa er jeg dog idetmindste
U. D. det man kalder: „stolten Henrik.“

687   Det er af meget stor Virkning det Bas-Partie, der i den hvide
Jan. 4. Dame (i den store Arie: den hvide Dame os om svæver) lægger

⁶⁸⁷ Arie: den hvide Dame osv.] Den hvide Dame. Syngespil i tre Acter af Scribe; oversat til Boieldieu's Musik af Thomas Overskou (Kbh. 1826), S. 15 ff. — Slutningen af hvert Vers i Jenny's Arie gentages med Chor. — I indeværende Sæson opførtes Stykket kun d. 5. Decbr. 1837.

sig som en mørk Sky under som Grundlag for at bære det i dette
Nummer indholdte Sværmerie

d. 4 Jan: 38.

Vaudevillen er den musicalske Idee-association.

688
U. D.

=||=

En Mand, der lader sig levende flaae for at vise, hvorledes det 689
humoristiske Smil frembringes ved en bestemt Muskels Svulmen Jan. 6
— og derpaa ledsager det med et Foredrag over det Humoristiske.

d. 6 Jan: 38.

Jeg ledte netop efter et Udtryk for at betegne den Classe af 690
Msk., jeg kunde have Lyst at skrive for, i den Overbeviisning, Jan. 9.
at de ville dele min Anskuelse, og nu finder jeg det hos Lucian:
παρανεκροί (Een, der ligesom jeg er død), og jeg kunde have Lyst
at udgive et Skrift for *παρανεκροί*.

d. 9 Jan: 38.

Det er en fortræffelig Dialog i Lucian mellem Charon og Cy- 691
nikeren Menippus, der begynder med, at Charon affordre ham Jan. 10.
en Obol for sin Uleilighed med at sætte ham over Styx, men
Menipp erklærer, at han ikke eier den.

d. 10 Jan: 38.

⁶⁹⁰ *παρανεκροί*.] det Ord S. K. har fundet er utvivlsomt: *δμόνεκρος*, som
Lukian (Ktl. Nr. 1131—34) har Dial. mort. (sml. 691) 2, 1, og som i: Lucians Schriften
aus dem Griechischen übersezt (Ktl. Nr. 1135—38). 2. Theil (Zürich 1769), S. 358, er
oversat: so todt, wie ihr selbst. ⁶⁹¹ Charon affordre osv.] Luc. Dial. mort.
(se til 690) 22, 1.

1838

692

Jan. 10.

Besynderlig Sammenstilling

Gibseren paa Østergade har i sit Vindue staaende en Venus, der vender Ryggen til Folk og ved Siden af hende en Officier i fuld Uniform, jeg troer endog med Kammerherrenøgle paa, hvilken Modsætning Fru Venus beundrede Lænder og Surrogatet af en Kammerherre-Nøgle.

d. 10 Jan. 38.

693

Jan. 13.

Naar jeg læser en Bog, er det ikke saa meget det, der fornøier mig, det den er, som den uendelige Mulighed, der paa ethvert Sted maa have været, den vidtløftige Historie, begrundet i Forfatterens Individualitet, Studium etc. ethvert Udtryk maa have haft og maa endnu for Forfatteren have.

d. 13 Jan: 38.

694

Jan. 13.

Humoristen gaaer ligesom Rovdyret altid alene.

d. 13 Jan: 38.

695

Jan. 17.

Der gives Folk, der i den Grad omgaaes letsindigt og skammeligt med Andres Ideer, de snappe op, at de burde tiltales for ulovlig Omgang med Hittegods.

d. 17 Jan: 38.

696

Jan. 18.

Det er sært, at det ikke er falden Nogen ind, at lade en Mand, der var ifærd med at skulle døe, sige til Døden — dersom Du ikke døer, slaaer jeg Dig ihjel — og hvilken Confusion vilde det ikke give Anledning til i Verden, dersom det skete, hvor forlegne ville ikke de være, der ventede paa en riig Mands Død.

d. 18 Jan:

---

⁶⁹⁶ dersom Du ikke døer] skal formentlig være: dersom jeg ikke døer

1838

Det gaaer med dem, der ere komne ud over Hegel ligesom med 697
Folk, der boe paa Landet, der altid maa datere deres Breve „per“ Jan. 17.
en større Bye, saaledes lyde Addresserne her til N. N. per Hegel.
d. 17 Jan:

Naar man hører, at Een ved Drik stimulerer sin Aand, saa føler 698
man, om han end frembringer de herligste Ting, en Ubehagelighed Febr. 4.
en Fornemmelse af det Forbudne og Utilladelige, der ligger i denne
Nærmelse til Kundskabens Træ — det er det som Middelalderen
kalder at sætte sin Sjæl i Pant til Fanden.

d. 4 Feb: 38.

En Forening af det Classiske og det Romantiske.

699

En nøgen Apollo, der blot har en moderne Livkiøle paa med 800
lange Skjøder og med det ene af disse skjuler han blufærdig sin Febr. 6.
Blussel.

d. 6 Feb. 38.

Ligesaa urimeligt og uretfærdigt som det er at opkræve Kop- 700
skat, ligesaa urimelig er den Kop-Competence, der i vor Tid gjør Febr. 6.
sig gjeldende.

d. 6 Feb: 38.

Som Marqueurer forekomme mig disse Repetenter ved den 701
nyere Philosophie, ikke engang som Marqueurer ved en Skarp- Febr. 8.
skydning, der dog paa en Maade deeltage i en Slags Fare, skjøndt

⁶⁹⁷ komne ud over] sml. I A 328, S. 139. ⁷⁰¹ Sml. S. V. III, S. 57.

1838

paa en meget udv. Maade, men som Marqueurer ved et Billard, der i Søvnne gjentage deres quatre à pointe etc.

d. 8 Feb:

702 Naar der undertiden er en saadan Allarm i mit Hoved, at det
Febr. 9. er som om Craniet blev løftet op, og da er det ligesom, naar Nisserne hæve et Bjerg lidt op og nu holde Bal og Lystighed derinde.

d. 9 Feb: 38.

I Marginen: Gud forbyde det!

703 Om end Alle holde nok saa meget af Regjeringen, om end Alle
Febr. 12. ville gjøre Alt, saa kan man dog være sikker paa, at der findes en Misteltein, der i en blind (anonym) Mands Haand rettes mod denne Enighed.

d. 12 Feb:

704 Kornmann: Mons Veneris.
U. D.

705 Staten lider aabenbart for nærværende Tid af Underlivstilfælde
Febr. 19. (tiers etate Bugvrid) før var det Hovedpine

d. 19 Feb:

706 Det Dialektiske i den nyere Udvikling er vel fremherskende,
U. D. men bør derfor ikke enervere det Substantielle, det maa være som

⁷⁰⁴ Henr. Kornmann, Mons Veneris, Fraw Veneris Berg, Das ist, Wunderbare vnd eigentliche Beschreibung der alten Haydnischen vnd Newen Scribenten Meynung von der Göttin Venere . . . sampt vielen andern wunderbaren Geschichten . . . Franckf. a. M. 1614.

Vaulunders Sværd, saa smidigt, at han kunde vende det omkring sit Liv, og saa skarpt, at det kløvede Fjeldstykker som Leer.

Den liberale Presse skriver aldeles uden al Opfordring, saa det 707
ikke engang er, som ved de simplere Blade — paa de utallige vel U. D.
destillerede Æggesobkeners udtrykkelige Opfordring.

Jødernes abstrakte Charakteer viser sig ogsaa i deres Forkjer- 708
lighed for Penge — ikke for Eiendomme etc. af Pengesværd; thi U. D.
Penge er en reen Abstraktion.

Aphorismen staaer i Forhold til Stemningens Continuerlighed 709
som de enkelte Udtryk i Sproget, f. E. det Ord oppido i Latinen, U. D.
der ere Mindesmærker om en heel foregaaende Formation, og
nogle af dem ere virkelige antdiluvianske Forsteninger, og lige-
som saadanne Ord forstenede i en bestemt Casus. —

Vore Politikere ere ligesom de græske Reciproker (αλλήλων), 710
der mangle nominativ, singularis og alle Subjekts-Casus — de U. D.
kunne kun tænkes i Pluralis og i Forholds-Casus. —

Det gaaer med Livet som med Tonerne, den rene Tone er en 711
Svæven mellem det Rene og det Falske og deri ligger det Skjønne, April 11.

⁷⁰⁷ paa de utallige osv.] se Jens Baggesens danske Værker (se til I C 78).
8. Bd. (Kbh. 1829), S. 203 f. (Sml.: Noveller . . . af Forf. til „En Hverdags-Historie“,
udg. af J. L. Heiberg. 2. Udg. 2. Bd. (Kbh. 1835), S. 82). ⁷⁰⁹ Se til 155.

1838

den rene Tone i ængere Forstand ligesom det Logiske, det onthologiske, ell. det abstrakt-moralske — her det matematiske, vilde være for Musikeren falsk.

d. 11 April.

712   Hvad er Msk. denne Støvdrager i Evighedens Blomster (Histo-
April 12. riens Transfiguration).

d. 12 April.

713   Den Vei gaaer Chrst. ligesom i Livet (hans jordiske Levnet)
April 12. saaledes ogsaa i Historien mellem 2 Røvere, den ene forhærdet sig, den anden omvender sig.

d. 12 April.

714   At Jorden er det Centrale kan man ogsaa see deraf, at Chrst.
U. D. var i Himlen, steeg ned i Afgrunden, men blev paa Jorden, saa at Ingen behøver at stige op til Himlen for at hente ham ned — ell. til Underverdenen for at hente ham op; thi Kirken lærer meget rigtigt, at Chrst. er i den, skjøndt han tillige læres at være i Himlen, uden at denne som saadan er istand til at fatte ham.

715   Hvoraf kommer det, at man, naar man vil udtrykke, at man hur-
U. D. tigt opfatter Noget, siger, at man forstaaer en halv qvædet Vise, og hvorledes gaaer det til, at man langt lettere indpræger sig Musik end Ord — hvilken Side af Sjælen adresserer Musiken sig til — Phantasien? —

1838

Grækerne havde i Musiken langt renere Intervaller, derfor
vare deres Toner fyldige og livsfrode — men de formaaede ikke
at døe og i deres Hænden at tabe sig i Himmelen. 716
U. D.

Phantasie: en gal Skolemester med et Fastelavnsriis i Haan- 717
U. D.
den, som han paastaaer er Arons Præstestav, der bærer modne
Mandler. —

.... ja, I tro det ikke, kjære Vantro! — Men det er desuagtet 718
U. D.
kun i Arons Haand det bærer modne Frugter.

Disse litteraire Redicüler, saa kaldte fordi det uvidenskabelige 719
U. D.
Indhold her er bleven gjort latterligt, førend man kan bruge det.

Der hersker aldeles ingen Respekt for Eiendoms-Ret i aandelig 720
U. D.
Forstand — de raabe korsfæst ham, korsfæst ham og derpaa kaste
de Lod om hans Kappe.

Den egl. Deprimerethed er det med ligesom med vapeurs den 721
April 14.
findes kun i de høieste Cirkler, dette Ord forstaaet i første Tilfælde
i aandelig Forstand.

d. 14 April.

Ussing er et Udraabstegn efter en Sætning, der NB. skulde 722
April 14.
give det sin Betydning. Vor Tid er i den Henseende i en mærkelig

⁷¹⁶ Sml. 665. ⁷²² Ussing] Tage Algreen-Ussing, f. 1797, 1837 Landsoverrets-
assessor; Medlem af Roskilde Stænderforsamlinger.

1838

Modsætning til Middelalderen og Oldtidens Skrivemaade. Denne frembragte Ord, der fortjente Udraabstegn, men fik dem ikke uden i Hjertets Amen; vor Tid frembringer til Erstatning lutter Ud-raabstegn.

d. 14 April.

723 Vor Tid bebuder og bebuder, og dog fødes der ingen Johannes
U. D. d. Døber end sige mere —

724 Man maatte kunne sige et Tankedrag, ligesom man siger et
U. D. Aandedrag.

725 Livet lader sig først fortolke, naar det er gennemlevet, ligesom
April 15. ogsaa Chrstus først begyndte at udlægge Skrifterne og vise, hvorledes de lærte om ham, — da han var opstaaet.

d. 15 April.

726 I det gl. Testamente [...]
[U. D.]

727 Barber Bjørn [...]
[U. D.]

728 Naar Gjødwad (Licentiaten vilde jeg kalde ham; thi han tager
April 15. sig en meget stor Licents) bliver dømt, saa kunde man kalde ham:

⁷²⁷ J. C. G. Björn, „Amtschirurg“ (= Amtsbarber, sml. 728), købte „Amt“ 1816 ell. 1817 (se: Fr. Wulff, Barbervæsenet i Danmark (Kbh. 1906), S. 138). I Vejviseren for Aaret 1838 anføres han boende Frederiksberggade 35. ⁷²⁸ Gjødwad . . . bliver dømt] mod J. F. Gjødwad (f. 1811, cand. jur. 1832, Red. af Kbhvnsp. fra 1. April 1837) verserede ved denne Tid for Landsover- samt Hof- og Stadsretten tre Pressesager, og under 23. April 1838 inkaminedes en fjerde. Disse Sager paa-dømtes henholdsvis 24. April, 28. April, 8. Maj og 6. Novbr. 1838, og G. frikendtes i dem alle, i Nr. 1 og 4 dog mod at udrede Sags-Omkostningerne.

1838

„forhenværende Afgud ved Kjøbenhavnspostens Contoir.“ — Det vil forøvrigt blive Kjøbenhavnsposten let at faae en ny Redakteur, da de jo antage tilfældige Incarnationer af Brama — eller ogsaa kunde jo Rosenhoff overtage den med og blive Amtsbarbeer med 3 Bækkener: Kjøbenhavnsposten, den Frisindede, Concordia.

d. 15. April.

For Heine er Christendommen traadt op i en saa'barok Skikkelse, at han blev bange. Under disse Lidelser udhvilede det Poetiske i hans Sjæl sig i deilige lyriske Frembringelser („Buch der Lieder“), men nu indtraadte Reflexionen. Denne burde nu egentlig have kastet sig over Christendommen for om muligt at udfinde, om det virkelig stod sig saaledes med den, men i det Sted kastede den sig hos Heine over hans egen bedrøvelige Skikkelse (han er i en dyb Betydning vor Tids Ridder af den bedrøvelige Skikkelse), denne forliebede han sig i, og nu nedsatte Phænomenet sig, saa at det, der i hans Buch der Lieder vækker vort Veemod i hans Prosa vækker vor Misbilligelse, og heri forhærder han sig.

d. 16 April.

Dersom Chrstus skal komme til at boe i mig, maae det gaae til efter Overskriften af Dagens Evangelium i Almanakken: Chrstus kommer ind af lukkede Dørre.

Den Hellig-Aand er det guddommelige „Vi“ der omfatter et Jeg og en tredie Person (en objektiv Verden en Tilværelse) idet nemlig det at der er 2 Subjekter gjør at det bliver Pluralis, det at der er en første Person med giver denne Fortrinnet.

d. 23 April 38.

⁷²⁹ Buch der Lieder] udkom 1827. ⁷³⁰ Dagens Evangelium i Almanakken] d. 22. April.

729

April 16.

730

U. D.

731

April 23.

1838

- ⁷³² U. D. Jeg vilde skrive en Novelle, der begynder med et fuldkomment Stilleben, indtil der igiennem Musiken af Don Juan pludselig gaaer et nyt Lys op, og nu det Hele bliver trukken ind i en reen phantastisk Verden.

- ⁷³³ U. D. I Grabbes D. Juan findes enkelte ganske vidunderlig mægtige Tanker, der hver for sig ligesom en umaadelig Gran skyder op i samme Nu og staaer for os.

- ⁷³⁴ U. D. . . . . Og Fortidens Bedrifter ligge som Egeløv for dens Fødder, hvori den træder.

Sørgetalen over Favnebrænde holden i Charlottenlund d. 3 Mai 38.

- ⁷³⁵ U. D. Man kan ikke nægte Politikerne en vis Paapassenhed og Observeren over Alt — de ere nemlig allesteds som de slette Penge.

- ⁷³⁶ U. D. Lige Slag
Dvæl ei længe
Seie Tag
Danske Drenge.

⁷³³ Grabbes D. Juan] C. D. Grabbe, Don Juan und Faust. Eine Tragödie. Frankf. am Main 1829. — Sml. I C 52 og S. V. I, S. 122. XIII, S. 70 (Ordene dér: Was ich nicht weiss . . . Brett hat, er af denne Tragedie 4. Akt, 1. Sc.). ⁷³⁶ Joh. Evalds samtlige Skrifter. 3. Bd. (Kbh. 1787), S. 213 („Fiskerne“, 2. Handl., 9. Optr.). — Ktl. Nr. 1533—36.

1838

Die Ironien in den Reden Jesu v. Fr: Joseph Grulich Leipzig 1838. 737
U. D.

himmelske Degneskrig. 738
U. D.

En Forfatter bør altid give Noget af sin Personlighed, ligesom 739
ogsaa Chrstus bispiser os med sit Legeme og Blod. U. D.

Jeg mødte imorges et besynderligt Optog paa Kjærligheds-Stie 740
— nogle unge Piger, der dandsede med hinanden hen af Veien — U. D.
først tænkte jeg hvilke Flaner, men da jeg kom nærmere fandt jeg,
at bag ved dem gik to unge Msk., der spillede paa Fløite, hvorefter
de dandsede — nær havde jeg givet mig til at dandse med — saa
der gives endnu Poesie af den Art i Verden. — Møder jeg flere af
den Sort Phænomenen, saa bliver jeg vist en D. Quixote, der vil
see Sligt i Alt.

Notarius publicus hos den offentlige Mening. 741
U. D.

|Jeg lever omtrent nu som et Brændeviinsaftryk af en Original- 742
Udgave af mit eget Jeg. U. D.

Naar man siger, at Msk. ved Drukkenskab sætter sig under 743
Dyret saa ligger deri en Anerkjendelse af at der i Msk. slumrer U. D.

1838

en Syndighed, thi ellers vilde han jo blot sætte sig paa lige Trin dermed, men nu vaagner der et Helvede af Tilbøieligheder. —

744 Det er meget betegnende at Grækerne kalde en Afsindig
U. D. θεοβλαβής; thi Vanvid har vist sin Grund i Gudernes Vrede, der berøve Een Leiligheden til at forbedre sig og benytte Tiden.

745 Jeg har i disse Dage læst Görres Athanasius ikke blot med
U. D. Øinene men med hele min Krop — med Hjertekulen.

746 Msk. gjør aldrig næsten Brug af de Friheder det har, saaledes
U. D. f. E. af Tænkefriheden; istedet derfor fordrer man til Vederlag Yttringsfriheden.

747 Der gives en vis reservatio mentalis der er absolut nødvendigt
U. D. for at fælde en rigtig Dom.

748 Ligesom Socrates maatte staae stille for at besinde sig paa sig
U. D. selv (Individet) saaledes maatte Middelalderen gaae paa Eventyr for at besinde sig paa Verden.

749 Med et Mæcenat-Exemplar af min Afhandling: Da jeg veed, at
U. D. de formodentlig ikke vil læse den, og hvis De vilde læse den, ikke

⁷⁴⁴ θεοβλαβής egl. „skadet af en Gud“. ⁷⁴⁵ Görres Athanasius] J. Görres, Athanasius. I.—4. Ausg. Regensburg 1838. — [Ktl. Nr. 1673: 4. Ausg.

forstaae den, og hvis de forstod den, misbillige den, saa vil jeg henvende Deres Opmærksomhed <blot> paa det Udvortes: Saffian og Guldsnit.

Den høiærværdige Allè af Kirkefædre, i hvis Skygge jeg dog endnu stundom kan finde Hvile. 750
U. D.

Enhver Sandhed er dog kun Sandhed til en vis Grad, naar det gaaer derudover saa kommer Contrapunktet og det bliver Usandhed. 751
U. D.

At Gud kunde skabe frie Væsener ligeoverfor sig er det Kors, som Philosophien ikke kunde bære men er bleven hængende paa. 752
U. D.

En Midnats-Time 753
U. D.
Satan — Djævel — Flueskarn etc. Du har narret mig, bedraget mig for de Øieblikke, jeg skulde have nydt. — Vægteren raaber: der er ei Frelser fleer.

Politikerne beskylder mig for, at jeg altid siger imod; dog deri ere de mine Mestere; thi de have bestandig Een mere, de sige imod — dem selv nemlig. 754
U. D.

Paradoxen er det intellectuelle Livs egentlige Pathos, og ligesom kun store Sjæle ere udsatte for Lidenskaber, saaledes er kun 755
U. D.

⁷⁵⁸ Vægteren raaber osv.] i Verset Kl. I. — Sml. 228 og se Noten dertil.

1838

store Tænkere udsatte for hvad jeg kalder Paradoxer, hvilke ikke ere andet end ufuldbaarne grandieuse Tanker.

756   Det varer dog længe inden man egentlig finder sig ind, bliver
Juli 7. hjemme (veed, hvor enhver Ting har sin Plads) i den guddl. Oeconomie, man famler mellem en Mangfoldighed af Stemninger, veed end ikke, hvorledes man skal bede, Chrstus kommer ikke til nogen bestemt Configuration i os — man veed ikke, hvad Aandens Bistand vil sige etc.

d. 7 Juli.

757   Det gaaer mig med mine Længsler Ideer i mange Maader som
U. D. Nebucadnesar, der ikke blot fordrede af Spaamændene, at de skulde fortolke hans Drømme; men ogsaa sige ham, hvad han havde drømt.

I Marginen til 757:

758   Gud skaber af Intet, forunderligt siger Du. Ja vel, men han
U. D. gjør det, der er forunderligere han skaber Hellige (de Helliges Samfund) af Syndere.

759   Derpaa kjender man, at man er bleven Chrsten, han tager imod
Juli 18. Een ligesom Rebekka: jeg vil ikke blot give Dig at drikke; men ogsaa dine Kameler.

d. 18 Juli. 38.

760   Mit gode Lune, min Ro stiger som Duen iveiret, forfulgt af
Aug. 17. Sauls onde Dæmon af Rovfuglen, og det kan kun redde sig ved

bestandig at stige høiere og høiere, ved at blive mig fjernere og fjernere.

d. 17 Aug. 38.

Naar en sand trofast Ven vilde sige til Een af os, Kjære Du synes at være ulykkelig kom til mig, maaskee mit Selskab vil trøste Dig, vilde Du da ikke med Taknemlighed følge hans Indbydelse, vilde Du ikke have hans kjærlige Tilbud i taknemlig Erindring ogsaa da, naar han havde fuldendt sit Løb her paa Jorden, og kun i Tankens Lynglimt samledes med Dig — og dog maa der være forekommet Øieblikke, i hvilke han forstemt maaskee ell. selv nedbøiet ikke kom Dig saa venlig imøde som ellers, Øieblikke, i hvilke Du syntes, at ogsaa han var tabt for Dig. Dog de enkelte Øieblikkes Salighed har Du følt, og veed, hvad de betyde, — og dog tager Du i Betænkning at følge en Stemme, der ingenlunde er Dig fremmed men tvertimod bekjendt fra tidlig Tid, som har gjenlydt for Dig fra Din Barndom af, en Stemme, der raaber ligesaa blidt, ligesaa hjerteligt, ligesaa frit: „Kommer hid alle I, som lide og ere besværede“, — og dog aabner sig en Favn for Dig, i hvilken Du kan hvile ligesaa trygt, ligesaa sødt som i den bedste Vens, skjøndt denne Favn omslutter „alle dem, som lide og ere besværede“, omslutter dem alle lige ømt; thi det var kun i vor Frelzers jordiske Liv, at Johannes ene laae hans Bryst nærmest. — „Kommer hid, o kommer hid“, saaledes maa ogsaa Ordets Tjener raabe; men er denne hans Røst da hiin i Ørkenen, som bereder Herren Vei? Gjelder den ikke ogsaa os, som ved Opdragelse, Familieforhold og hele Udvikling ere bragte Christendommen nærmere. Jo i Sandhed, ogsaa til os lyder det som en vinkende Stemme, der hvert Øieblik er beredt til at trøste os og hvert Øieblik beredt til at føre os videre: „Kommer hid, o kommer hid!“ — indtil den aflægger alt det Vemodige, der nu stundom lyder med i den, og lyder som Englesang, som bekjendte Toner for alle, der have lyttet til den, med evig Kjærlighed: „Kommer hid,

761
Aug. 18.

I min Faders Velsignede, og arver det Rige, Eder er beredt før Verdens Grundvold blev lagt!“

d. 18. Aug. 38.

762 Disse Skriverkarle høre til dem, der bringe Snak mellem Folk,
U. D. de høre til en Species af Planter, som bære et for dem meget betegnende Navn — Sluddermorkler (cfr. Jfr. Nielsens Kogebog).

=||=

763 Ligesom den menneskelige Gang er en fortsat Falden, saaledes
U. D. er al Consequents en fortsat Inconsequents.

=||=

764 Da Verden i sin Udvikling var bleven Enke og kun vemodig
U. D. stirrede tilbage paa sin Fortids Erindringer — i Sørgeaaret da besøgte Gud den — saaledes besøger Gud os ogsaa; men kun maa det ikke gaa med os som med Jøderne, da de ved Nain udbrød i Sandhed Gud haver besøgt os, og dog var det det samme Folk, over hvilket Chrstus græd og beklagede, at det ikke vidste hvad der tjente det til Gode — over at det ikke kjendte sin Besøgelsesstund.

=||=

765 Det er aabenbart, at den nyere Philosophie gjør den historiske
U. D. Chrstus til en Slags naturlig Søn, høiest til en Adoptiv-Søn. —

⁷⁶³ Sluddermorkler (cfr. Jfr. Nielsens Kogebog)] Margrethe Sophie Nielsen, Veiledning i Kogekunsten for Huusmødre og Huusholdersker (Kbh. 1829), S. 120. ⁷⁶⁴ Jøderne... ved Nain osv.] se Luc. 7, 16.

Hegelianerne foranstalte mange Ophævelser af Begrebet som 766
det ikke er Umagen værd at gjøre saa mange Ophævelser over.— U. D.

Det Gudd. og det Diaboliske constituere egl. kun Mysterier, 767
men Guds Mysteriet er aabenbart i Chrsto — hvorimod Djæve- U. D.
lens Mysterium (mysterium impietatis) først vil komme tilsyne i
en lignende Manifestation — Antichristen. —

En æsthetisk Tanketøile paa Ridder Andersens vilde Jagt gjen- 768
nem Selvmodsigelsens Skyggedale. U. D.

Om end Khavnsposten udkom i imperial Folio blev det derfor 769
ikke et magna charta.— U. D.

Mit Standpunkt er den bevæbnede Neutralitæt. 770
U. D.

Hr. Ridder saa mang'en af Stien faldt ned, 771
Men Kirkegaards-Veien er aaben og bred U. D.
eia! eia! eia!
eia! eia! eia!

---

⁷⁶⁸ Stykkerne 768—785 er formentlig Brudstykker til eventuel Anvendelse ved en tænkt Avispolemik, med Tilknytning til det under 7. Septbr. 1838 udkomne Skrift af S. K.: Af en endnu Levendes Papirer (S. V. XIII, S. 41 ff.).

1838

=||=

772   Drag af din Sko; thi det Sted, hvorpaa Du staaer er helligt ... Det
 U. D. kan naturligviis ikke hjælpe, hvad mange af dem ere — buxeløse.

=||=

773   Jeg vil raade dem at svare snart sub poena præclusi et perpetui
 U. D. silentii.

=||=

774   Men de Liberale have, som der staaer i Eventyret en Tunge og
 U. D. et tomt Hoved som Tungen i en Kirkeklokke.

775   Historien om den kloge Else kunde aftrykkes heelt — ell.
 U. D. bruges til Overskrift: hvilken klog Else have vi ikke.

=||=

776 | Enhver Stat, især een der har saa megen Historie for sig som
 U. D. Danmark har altid |

777   Den Frisindede staaer i Forhold til Khavnsposten som Niels
 U. D. Klims Kommenskringle til ham selv.

---

⁷⁷³ sub poena...silentii] Formular ved Indkaldelse gennem Proklama.
⁷⁷⁴ i Eventyret] se Grimm, Irische Elfenmärchen (se til 135), S. XXXVII; sml.
 S. V. XIII, S. 236. ⁷⁷⁵ den kloge Else] Kinder- und Haus-Märchen, ges.
 durch die Brüder Grimm (se til 107). 1. Bd. (Berl. 1819), S. 173 ff. (Die kluge Else).
 hvilken klog...ikke] se anf. St., S. 174. 175. ⁷⁷⁷ Den Frisindede] sml. 728.
 Forhold...som Niels Klims osv.] se: Niels Klims Underjordiske Reise. Efter
 Holbergs latinske Original; i: Jens Baggesens danske Værker (se til I C 78). 12.
 Bd., S. 180.

=||=

Man bruger forskjellige Midler til at forsvare sig med. Moskus- 778
dyret udbreder, som bekendt, en saa stærk Stank, at Ingen kan U. D.
nærme sig det.

=||=

Khavnsposten er vindskjæv (den skjæver efter Vinden). 779
U. D.

=||=

Dette mit Forord skal man være forsigtig med; thi det gaaer 780
med det som det gik med Skatten: U. D.
men hvis et Ord Du taler
forsvinder den igjen.
(Oehlenschlaegers Skattegraveren).

=||=

Men Andersen er da heller ikke saa farlig, efter hvad jeg har 781
erfaret, bestaaer hans Hovedstyrke i et auxiliair Chor af frivillige U. D.
Bedemænd, nogle omstreifende Æsthetikere, der idelig forsikre
deres Ærlighed, og saa meget er vist, at man ingenlunde kan
sigte dem for nogen reservatio mentalis; thi de have slet Intet
in mente.

=||=

Mine Vittigheder, siger han, ere søgte; det er hans ikke — de 782
ere vragede. — U. D.

Netop fordi Politikerne oversee det Continuerlige derfor optage 783
de af de tre Kjendetegn paa Almeenaandens Gyldighed kun de U. D.

⁷⁸⁰ Oehlenschlaegers Skattegraveren] i: Digte (Kbh. 1803), S. 28 ff.;
det anførte S. 29. ⁷⁸¹ Sml. 533. ⁷⁸² Sml. Kjøbenhavnsposten 1838, Nr. 235 (28.
Aug.). 239—40 (1. Septbr.): Om Almeenaand (af Rotteck).

1838

to consensus og universalitas (og endogsaa disse i en temmelig trivial og arbitrair Forstand), men oversee det tredie reent — antiquitas.

=

784   Hvorledes Striden end skal gaae, vil jeg dog blot bede Krigens
U. D.   Gud ikke at sende mig paa Halsen:

En af disse Gadetøiter
Der strax paa Pinde staaer
Naar en Josias fløiter. —

785   Kom herud Wolle-Petersen, eller å skal hente Dig, saa det skal
U. D.   knage i æ Si'been.

cfr. det Sted i Claudius, der ligger et Mærke ved. —

786   Telegrapheringer fra en mousvoyant til en clairvoyant om For-
U. D.   holdet mellem Chrstd. og Philosophie.

Motto   Naar jen Mand møder jen Mand paa jen Vei,
og jen Mand har en Riv og jen Mand har en
Spa'e, kan jen Mand gjøre jen Mand nogen
Skade.

Til 786:

787   Forord.
U. D.

det vanskelige bliver at finde den clairvoyant, der kan løse mig
alle de Vanskeligheder, som jeg der kun seer i et Billede og en

---

⁷⁸⁴ En af disse... fløiter] Samlede Digte af Joh. Herm. Wessel., udg. ved A. E. Boye (Kbh. 1832), S. 222 (i Fragmentet „Jødepigen“). Claudius] sml. 279.

⁷⁸⁶ Naar jen Mand osv.] sml. 239.

mørk Tale, er udsat for. Om nu en saadan virkelig er givet ell. naar han vil fremtræde det er jeg altfor meget mousvoyant til at kunne øine.

Til 786:

Motto og de kastede Lod om hans heelt vævede 788
Kjortel. U. D.

Til 786:

Hedenskabet er det Sandselige, det sandselige Livs fyldige 789
Udvikling — dens Straf er derfor, som vi see i Prometheus, at U. D.
Leveren hakkes og idelig voxer, den idelig vaagnende og dog
ikke tilfredsstillede Begjærlighed — Chrstd. er det Cerebrale,
derfor hedder Golgatha Hovedpandeskald.

Til 786:

Motto „Maledictus qui porcum alit et fi- lium suum docet sapientiam græ- cam“ et jødisk Edikt ved Aar 60 før Chrstus	Chrstd. vil ikke underhandle med Philosophien, om denne end vil dele Byttet med den, den vil ikke at Sodoms Konge skal sige: jeg haver gjort Abraham riig. —	790 U. D.

Til 786:

Chrstd. accentuerer slet ikke den jordiske Skjønheds Idee, 791
hvilken jo var Alt hos Grækerne; tvertimod taler Paulus med U. D.
ægte humoristisk Opsving om Leerkarret, hvori Aanden boer —
Et Spørgsmaal er, hvorvidt Chrstus bør fremstilles som et Ideal
af msklig Skjønhed — og besynderligt nok medens man ellers

⁷⁸⁹ Golgatha Hovedpandeskald] sml. Matth. 27, 33.

1838

har fundet saa megen Lighed mell. ham og Socrates, har man slet ikke tænkt paa denne Side; thi Socrates var som bekjendt styggere end Arvesynden. —

Til 786:

792 Den stærke Fremtrædelse af Altertjenesten i Middelalderen
Oktbr. 22. var en Tilbagevenden til det hedenske, det classiske, Underlivets Proces — Prædikenen lader derimod Hovedet atter komme til at spille Rolle. —

22 Oct. 38.

Til 786:

793 Omphalosychiternes Forsøg paa gennem Navlen at fordybe
Oktbr. 29. sig i sig selv.

d. 29 Oct: 38.

Til 786:

794 Middelhavet som det Punkt hele den antique Udvikling dreiede
Oktbr. 29. sig om lader sig derfor ogsaa betegne som Europas Navle, noget som Øiet ved at opfatte de sammenhørende Verdensdele (de sammenhængende Europa—Africa) ogsaa vil give Medhold.

d. 29 Oct: 38.

Til 786:

795 Her vil nu den hele Undersøgelse om Askesens Betydning som
U. D. Noget eiendommeligt christeligt finde sin Plads. —

Til 786:

796 Videnskaberne paa Golgatha under Jesu Kors eller de helligede
Novbr. 29. Videnskaber. Forestillet under en Drøm, hvor Vdskb. komme at tilbede under Korset. oversat af det Tydske Kbhvn. 1764.

---

⁷⁹³ Sml. 789. ⁷⁹⁴ Omphalosychiternes osv.] sml. 187. ⁷⁹⁶ oversat af det Tydske] dette fremgaaer af Forordet. Paa Titelbladet staaer: Oversat af N. M. [O: Niels Mygind].

Den danske Oversætters Forord. „Bogen blev strax oversat i flere Sprog. I Engelland kom den for Lyset paa Langfredag i Loyds Evenings Post“. „Golgatha skal være Parnassus“.

Si Christum nescis, nihil est si cætera discis.

Si Christum discis, satis est, si cætera nescis.

(NB. Bogen har jeg fra Ditlevsens opbyggelige Leiebibliothek.).

p. 7. Efter hende <(Historien)> fulgte den verdslige Philosophie. Hendes Øine vare noget nedslagne som een, der er undseelig og skammer sig. Dog omsider opløftede hun dem inderligt rørt . . . der findes Sandhed i Verden men Sandhed som Maaneskin. —

Stundom kan man naturligviis ikke andet end smile, naar Ideen skal gennemføres igjennem en latterlig Detail af Videnskaber, naar det f. E. p. 17 [f.] hedder: Men i hans Naglegab og aabnede Side fandt Fortificationen ganske uovervindelige guddommelige Fæstninger. —

d. 29 Nov. 38.

Til 786:

Her vilde nu ogsaa det hele Spørgsmaal om Androgynen, der i saa høi Grad beskæftigede ældre Dogmatikere, komme i Bevægelse, om Kjønsskjellens dybe Betydning for den classiske Verdens-Anskuelse, det reent sandselige Element i deres Kjærlighed.

797
Decbr. 17.

cfr. Scotus Erigena de divisione naturæ libri quinque. Oxonii 1681. II, p. 53: . . . saltem post ruinam suam de spiritualibus ad corporalia, de æternis ad temporalia, de incorruptilibus ad caduca, de summis ad ima, de spirituali homine in animale, a simplici natura ad sexuum divisionem, ex angelica dignitate et multiplicatione ad pecorinam contumeliosam corruptibilemque secundum corpus generationem suam miserabilem interitum, tali poena admonitus etc.

d. 17 Dec. 38.

Ditlevsens opbyggelige Leiebibliothek] Boghandler N. C. Ditlewsen, store Kjøbmagergade Nr. 49, var Bibliothekar for det „Christelige Læsebibliothek“; sml. Adresseavisen 1838, Nr. 275 (20. Novbr.), Sp. I, og se særlig Kbhvns. 1839, Nr. 60 (1. Marts).

1838*I Marginen til 797:*

798 Hermed staaer Betydningen af Coelibatet i Berørelse. —
U. D.

Til 786:

799 1ste Position
U. D. pathologisk Muskelspild
og
physiognomiske Stillinger
i Costume.

NB. Indtægten (saavel hvad jeg selv som Læseren tager til Indtægt) tilfalder det følgende Afsnit. —

a) „Jeg vil hellere være i Helvede med min Familie end i Himlen med de Chrstne.“

b) udenfor Chrstd. ingen Salighed.

c) Hedningernes Dyder ere glimrende Laster. —

I Marginen til 799:

800 Verdens Dom over Chrstus
U. D. See hvilket Msk.

Til 786:

801 2den Position
U. D. exacerberatio cerebri.

802 **Barndom.**
U. D. Halb Kinderspiele,
Halb Gott im Herzen.

Göethe.

Ungdom.

803

U. D.

Trygle — det gjør vi ei!

Ungdom paa Livets Vei

Kraftigt sig Skatten tiltvinger.

Chr. Winther.

25 Aar gl.

804

U. D.

„... So lass uns leben,

Wir beten, sing'n, erzählen uns Geschichten

Und lachen über goldne Schmetterlinge;

Wir hören Neuigkeiten von dem Hof

Aus armer Schlucker Munde, schwätzen mit,

Wer wohl gewinnt, verliert, wer steigt, wer fällt.

Wir sprechen von geheimnissvollen Dingen,

Als ob wir in das Tiefste sie durchschauten;

Und so in unserm Kerker überleben

Wir alle Secten und Partei'n der Grossen,

Die mit des Mondes Wechsel sich verändern.“

Kong Lear.

Til 804:

Da var det, at den store Jordrystelse indtraf, den frygtelige Omvæltning, der pludselig paanødte mig en ny ufeilbarlig Fortolkningslov af samtlige Phænomener. Da anede jeg, at min Faders høie Alder ikke var en guddommelig Velsignelse men snarere en Forbandelse; at vor Families udmærkede Aands-Evner kun vare til for gjensidig at oprive hinanden; da følte jeg Dødens Stilhed tiltage om mig, naar jeg i min Fader saae en Ulykkelig, der skulde overleve os alle, et Gravkors paa alle sine

805

U. D.

⁸⁰³ Chr. Winther] i Digtet „Det nye Aar“, i: Nytaarsgave fra danske Digtere, udg. af H. P. Holst. 3. Aarg. (Kbh. 1837), S. 2. ⁸⁰⁴ Kong Lear] se: W. Shakespeare's dramatische Werke. Uebersetzt von Ernst Ortlepp. Neue ... Aufl. 7. Theil (Stuttgart 1842), S. 108 (König Lear. 5. Akt, 3. Sc. — Ktl. Nr. 1874—81: Samme Oversættelse, Stuttgart 1838).

1838

egne Forhaabningers Grav. En Skyld maatte hvile paa hele Familien, en Guds Straf maatte være over den; den skulde forsvinde, udstryges af Guds vældige Haand, udslettes som et mislykket Forsøg, og kun stundom fandt jeg lidt Lise i den Tanke, at min Fader havde faaet den tunge Pligt at skulle ved Religionens Trøst berolige os, berette os alle, saa at dog en bedre Verden skulde staae aaben for os, om vi end tabte Alt i denne, om end den Straf skulde ramme os, som Jøderne altid ønskede over deres Fjender: at vort Minde skulde aldeles være udslettet, at man skulde ikke finde os.

Til 805:

⁸⁰⁶
U. D. Sønderrevet som jeg var i mit Indre, uden al Udsigt til at føre et jordisk lykkeligt Liv („at det maatte gaae mig vel og jeg leve længe i Landet“), uden alt Haab om en lykkelig og hyggelig Fremtid, — som det naturligst fremgaaer af og ligger i det huslige Familielivs historiske Continuerlighed, — hvad Under da, at jeg i fortvivlet Desperation greb ene og alene den intelligente Side i Mennesket, klamrede mig fast dertil, saa at Tanken om mine betydelige Aandsevner var min eneste Trøst, Ideen min eneste Glæde, Mennesker mig ligegyldige.

⁸⁰⁷
U. D. Hvad jeg ofte har lidt af, var, at hvad mit egentlige Jeg ønskede at glemme af Tvivl, Bekymring, Uro med Hensyn til at fatte en Anskuelse af Verden, det søgte et reflecterende Jeg ligesom at indprente sig og opbevare dels som et nødvendigt, dels som et interessant Gjennemgangsmoment, af Frygt for at jeg skulde have tilløiet mig et Resultat.

Saaledes naar jeg nu f. E. har faaet mit Liv stillet saaledes for mig, at det synes mig, at jeg er anviist in perpetuum at læse til Examen, og at mit Liv, hvor langt det end ellers skulde blive, ikke skal komme længere end dertil, hvor jeg engang selv vil-

kaarlig afbrød, som man undertiden seer sindssvage Mennesker, der glemme hele det mellemliggende Liv og blot erindre deres Barndom, eller glemme Alt med Undtagelse af et eneste Moment af deres Liv, — at jeg saaledes ved Tanken om at være Stud. theol. skulde paa engang erindres om hiin lykkelige Mulighedernes Periode (hvad man kunde kalde Ens Præexistents) og om min Standsning deri, omtrent tilmode som et Barn, man har givet Brændeviin og derved forhindret i at voxe, maa være det. Naar nu mit virksomme Jeg søger at glemme det for at komme til at handle, saa vil mit reflecterende Jeg saa gjerne fastholde det, fordi det synes interessant, og, idet Reflexion potenserer sig til en almindelig Bevidsthed, abstrahere fra min personlige Bevidsthed.

Discursive Reasonements og ubegribelige Apropos
betræffende
den høiere Galskabs Kategorie.

1839
808
U. D.

Forord.

Jeg troer, at jeg vilde gjøre Philosopherne en stor Tjeneste, naar de ville adoptere en Kategorie, jeg selv har opfundet, og med stort Held og Udbytte anvendt til at udtømme og udtørre en Mængde Forhold og Bestemmelser, som endnu ikke ret have villet gaae op i andre — den høiere Galskabs Kategorie. Kun ønsker jeg den ikke opkaldt efter mig, men det har da hell. ingen Nød, og desuden pleier man i Tilfælde, der ere analoge med dette ikke at opkalde efter den aktive, men efter den passive, Riset opkaldes jo ikke efter den, der slaaer, men efter den, der faaer først af det.

Den er den concreteste af alle Kategorier, den fyldigste, da den ligger Livet nærmest, og ikke har sin Sandhed i et Hiinsides Overjordisk, men i et underjordisk Nedenom, og saaledes vilde, dersom den var en Hypothese, der kunde føres et grandios Erfaringsbeviis for dens Sandhed.

Det er denne Kategorie, hvorved Overgangen dannes fra det abstrakte Vildskab til den concrete Galskab.

Formelen for den er udtrykt fra een Side af Baggesen 7^d B. p. 195

---

⁸⁰⁸ Baggesen] Danske Værker, se til I C 78. (Det anførte forekommer i det polemiske Skrift: Asenutidens Abracadabra).

Galskabs Eet i Alskabs To.

men speculativt udtrykkes den

Alskabs Eet i Galskabs To.

Alskab antyder nemlig Mangfoldigheden 3: Quodlibet ell. jo galere jo bedre.

Galskabs To. Vi kunne nemlig ikke længere blive staaende ved de discrete og partielle Afsindigheder, men ogsaa her maa Art og Slægtsbegrebet have sin Gyldighed.

I Marginen til 808:

809 Dette Værk dedicerer samtlige Indsiddere i Bistrup og over-
U. D. hovedet alle høistærede Samtidige, der ere gale nok til at forstaae, hvad jeg mener.

Til 808:

810 (Under denne Kategorie vilde jeg afhandle de latterlige Com-
U. D. binationer af to stridige Partiers særskilte (besondre) Taabeligheder i høiere Eenhed. Orthodoxe og † Politikere f. E. i Sognefrie-
hedssagen. Philosopher og Theologer etc.)

I Marginen til 810:

811 † det synes overhovedet som Politikere og Orthodoxe ret ere
U. D. indgaaede med hinanden, apropos om at indgaae saa har jeg aldrig været ret fortrolig indgaaet med Nogen undtagen med mine brunstrivede Buxer.

Til 810:

812 Først skulde der udvikles under Titlen „summistisk summa
U. D. summarum“ et Compendium af hver Parts fattige quantum satis

⁸¹⁰ Sognefrihedssagen] se Roeskilde Stænder-Tidende for 1838. 2. Række, Nr. 72 (udk. 5. Jan. 1839) — 78 (8. Jan.). †] se 811. ⁸¹¹ Sml. 481. apropos osv.] sml. 812.

og derpaa kom Eenheden ell. det discursive Raisonement, som hvert Øieblik afbrødes af et apropos af polemisk og sarcastisk Art.

I Marginen til 812:

apropos om Samvittighedssager, da vilde jeg ønske, at jeg kunde see gennem Hattepullen, naar Folk holder Hatten for Øinene for at bede, man vilde vist der attrappere Ansigter, som Physiognomoniken endnu ikke har beskrevet. 813
U. D.

Hopsasa det Ekstatiske — at nyse — Vor systematiske Udviklings Alvor forbyder det ligesom det forbydes under Gevær — jeg tillader mig det desuagtet ligesom og at hoste og kort sagt alle secernationes et quidem sensu metaphysico 814
U. D.

Til 814:

ikke et Trækplaster.

Det er netop denne uhyre Frie, at jeg snart synes jeg vilde skrive en Foliant, snart at jeg var stummere end Fisken — det mandige og mandlige Skræv, hvori det egl. Humoristiske ligger, som Fruentimmer derfor aldrig kan forstaae, fordi det gaaer over Skrævet. 815
U. D.

Den Critik har Fanden skabt — vi tilbede alle med Fornøielse den ubekjendte Guddom, men neppe vil han aabenbare sig førend vi have meget at udsætte. 816
U. D.

---

⁸¹⁵ denne... Frie] dette... Frie, eller: denne... Frihed(?) ⁸¹⁶ tilbede...
den ubekjendte Guddom] sml. C 21.

1839

817 U. D. Jeg læste den under mit første Ophold i Gilleleie; jeg pleiede at anvende den meste Tid af mine Vandringer der i en Skov, jeg læste den høit for Dyrene, høiere talte jeg end Fuglene sang, og de forstode mig ikke; hvad kunde da være naturligere, end at jeg kom til at tænke paa mit sidste landlige Ophold, hvor jeg ikke behøvede at vandre ud for at undgaae Misforstaaelse og idetmindste sikkre mig Ikkeforstaaelse, og det er allerede meget, — og man fristes virkelig til at etablere et Slags Frimurerie, fordi man overhovedet maa ansee det for en Lykke, at Folk totalt ikke forstaae Een.

818

Højærværdige

U. D.

Jeg gik i Eftermiddag Kl. 6 ud at spadserere

Stat op Kjære drag dine Støvler paa og bedæk Dig fra neden af med Læder, og vandre ud fra Dit Hjem og dit fædrene Stade og vær en liden Stund Udlænding i Reitzels Boutik. Og han drog sine Støvler paa nedenfra og var fremmed fra sit Hjem, og han sagde dersom Kjære jeg haver fundet Naade for dine Øine

Til 818:

819

U. D.

min Stiil non solum claudicat <som Jødernes Stamfader>, sed prorsus omnino judaizat.

Til 818:

820

U. D.

jeg lider ikke blot tantalisk, ikke blot at jeg er hvert Øieblik vandsmægtende, men i samme Øieblik næsten overmæt

821

U. D.

Hvad er Sandhed, det er det Spørgsmaal, der for mig endnu bestandig staaer som Overskrift over en meget tyk, meget trofast

indbunden Bog — med rene Blade. Hidtil har den Sandhed jeg har fundet ikke haft ^{kun} glædelige ^{ubehagelige} Følger for mig. Efterat nemlig min Karl ved at indtræde i mit Sovekammer havde antydnet at det allerede var Dag, og efter at han ved en kort Oversigt over Dagens og Nattens Begivenheder (Ildebrand f. E. der var destoværre intet af denne Artikel og jeg kunde meget godt indsee hvorfor jeg havde sovet saa trygt, fordi nemlig Natten havde været saa ualmdl. kjedelig) havde forberedt Gemyttet (vakt det af sin Slummer) paa Dagens Spørgsmaal, et af de difficiliste og betydningsfuldeste ligesom for den hele indre Oeconomie afgjørende Problemer, om Anskaffelsen af det fornødne Forraad af Brænde for Vinteret. Efterat have afhørt min høitbetroede Karls Betænkninger betræffende den foreløbige Undersøgelse om Veierliget, en Undersøgelse jeg formedelst dens særdeles Vigtighed og Interesse ligesom og paa Grund af den Umsicht hvormed den blev behandlet hørte paa halv opreist i Sengen (ved mindre vigtige Sager pleier jeg at ligge heelt udstrakt) troede han med al Vished at turde andrage paa, at Brænde-Indkjøbet skete idag. Da jeg imidlertid fra mit Leie ikke med synderlig Gavn og Udbytte kunne betragte Himlen besluttede jeg mig til at staae op, og udforske Himlen.

jeg besluttede ikke at købe det jeg ansaa det for afgjort at det blev Regn.

Jeg gik ud at spadserere og blev dyng vaad.

— En dannet Mand, henved 50 Aar, der er i en fordeelagtig Stilling og som i 2 Aar har været Enkemand, men ikke læn- gere kan udholde den Qval at være berøvet den ægteskabelige Lykke, søger en dannet Pige af god Herkomst, som besidder et

822
U. D.

⁸²² — En dannet....al Spøg.] findes i: Almindelig Commissions-Tidende. Udgivet, redigeret og forlagt af C. Larsen. 1839, Nr. 212 (12. Septbr.), 1ste Sides 6te Spalte.

1839

godt Hierte, er takkelig og munter, hvilket tages meget Hensyn paa, yngre end 30 Aar ønskes ei, da min ældste Datter er 27 og det er min Hensigt at hun som forhen vedbliver at bestyre mit Huus til Lettelse for min Kone, da det er min Agt at stræbe for at gjøre hende lykkelig og Livet saa behageligt som muligt. Den Dame som herpaa reflekterer behage at aflægge Billet i Snaregade Nr. 12, i Stuen, mrk. Haab 171. Som dannet Mand behøver man ikke at forsikkre om Taushed. Der opgives hvor dennes Bopæl er og Navn. Tillige frabedes al Spøg:

Torsdagen d. 12 Sept:

Comissionstidenen. — Livet selv har optaget denne Form — hvilket Stof, en Novellists manuelle Guldvægt og skarpe Syn, vilde strax kunde sige 1. 2. 3 Bind efter Omstændighederne. — Manden vil gjøre Alt for at forskaffe Konen et behageligt Liv, hvorfor Datteren skal bestyre Huset. De 14 første Dage tænkes ikke paa andet end Fryd og Gammen, men naar nu de sidste Efterslæt af de sidste Gratulanter Lykønskningers fjerne Echo er forstummet, naar alle Bryllupstærterne ere fortærede, naar Livets Alvor gjør sine Fordringer, da træder hun frem i en simpel huslig Dragt, opsmøget til med kraftig Haand at gribe ind i Husets hele Oeconomie, ingenlunde vil hun længer nyde den søde Ro. Pigen paa 27 Aar protesterer, hun har meget for sig, saavel Faderens udtrykkelige Ord i Avertissementet, som ogsaa Hævd, der ved et vist System i Madlavning f. E. har draget og fængslet alle til hende. Konen paa de 30 gjør sine moderlige Rettigheder gjeldende, sin hustruelige Indflydelse i mangel stille Time. Manden søger at berolige Striden men da det ikke lykkes søger han at glemme den. Her er vi nu paa det Punkt, hvor der gaae to Veie, den ene fører ind paa Folke-Bladets Enemærker (Manden gaaer paa Kroen og forfalder mere og mere, med mindre han først sætter sine Penge overstyr og derpaa spiller i Lotteriet og saa forfalder. Moralen bliver, at man hverken skal

---

Folke-Bladets] Dansk Folkeblad, udg. af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug. Redigeret (fra Maj 1839) af F. C. Olsen.

frie i Adresseavisen ell. i Comissionstidenen men i Folke-Bladet) den anden Vei forsvinder i Hverdags-Historiernes Assistents-Be-
tragtninger. O Du salige digteriske frie Svæven over sin Gjen-
stand, jeg seer ikke blot to Veie, men disse Veie forflere sig i det
Uendelige, O men kun for en Tid kan man glæde sig ved denne
Frihed, det veed jeg om just ikke af min egen Erfaring saa af alle
de poetiske og novellistiske Heltes jeg har bragt til Verden. Denne
Episode kan med stort Held blive staaende det er i fransk Mønster.
Om mer bemeldte Mand har flere Børn ell. ei derom findes intet
bestemmet i Programmet, men her kan da den digteriske Skaben
træde i Virksomhed, uden at gjøre sig skyldig i noget Ansvar
hverken mod hans Charakter (hvis det f. E. var naturlige Børn
thi vor Moral liquiderer) ell. med H: t: deres fremtidige Forsør-
gelse; thi det sørger vi jo for i Novellen. Heraf lader sig combi-
nere i det Uendelige, jeg vil ikke opholde mig ved slige Tilfælde
som altfor meget overskride Hverdagshistoriens Omfang som f. E.
hvis merbemeldte Ægtemand havde en uægte Datter, der f. E. var
31 Aar og altsaa 1 Aar ældre end hendes Sted-Sted-Moder og 4 Aar
ældre end hendes ældste Søster, hvis hun nu pludselig traadte op
som en deus ex machina fra et Sted hvor hun havde levet glem-
mende Verden og glemt, <vi> vil ikke opholde os derved fordi
Manden (Embedsmanden, hvis saa store Ulykker indtraf) øie-
blikkelig maatte forfalde ell. (efter den anden Methode) netop
fordi Ulykken var saa stor ogsaa des hurtigere finde Hvile, og
vi vil paa ingen Maade saaledes give Slip paa vor Embedsmand,
men have langt flere Spænd med ham.

Naar man nu tænker paa den gavnlige Side en saadan Novelle
kunde have derved at den bidrog til at gjøre hiin søgende Em-
bedsmands Længsel og Attraae endnu mere bekjendt, og derved
tilveiebringe en endnu større Sandsynlighed for <at> en Mang-
foldighed af Billetter vilde strømme til Snaregaden No 12, og
saaledes Poesien ikke bringe bort fra Virkeligheden men til
Virkeligheden (til Snaregaden No 12, i Armene paa den søgende
Embedsmand o: s: v:) føier man hertil hvilke Fordele deraf kunne
flyde for Digteren, at han hvis Embedsmandens Forhaabninger

bleve kronede med et lykkeligt Udfald, kunne med fuldkommen Sikkerhed belave sig til et antageligt og velmagende Middagsmaaltid paa Bryllupsdagen, ja endog turde regne paa en apparte Ret, og et kjelent Øiekast af den nu lykkelige Kone, betænke vi nu <at foruden> denne apparte Fortjeneste han med stor Sikkerhed ved denne Novelle som ved enhver anden kan regne paa at den vil forflere <sig>, kan sige ligesom Tobias Procurator, at det skulde være en daarlig Jurist der ikke af een Proces skabte 10, thi et Ægteskab ender jo dog altid en Novelle med, og som en Følge deraf i Gjennemsnit ogsaa med Børn, og det er kun meget rige Digtere der ikke saaledes i deres Værker tænker paa Efterslægten (af deres Værker), men i ethvert Tilfælde en blot nogenlunde fuldstændig ingenlunde talrig novellistisk Huusholdning vil for et vel øvet poetisk Blik meget let lade sig ved den det Hele indboende poetiske Kraft sønderhugget constituere et Hele, og jeg har den Ære at kjende en Forfatter, der har ladet sig tilslive 14 forskellige Forstørrelsesglas, med No 1 overskuer han de almdllige msklige Forhold, der kan indtræde iblandt de opfangne Individuer, naar han nu drager et Par andre frem og gjør dem til Hovedpersoner, saa faaer jo strax hele Omgivelsen et andet Udseende, dette er ved Hjælp af No 2 der allerede trækker saa stærk, at det trækker den 27aarige Datter frem endog med Tilsidesættelse af Embedsmanden, der mere og mere forsvinder, og medens man ved Hjælp af No 7 er istand til at øine den 27aarige Datters Børn kan man neppe skimte Embedsmanden i Baggrunden som et Klædeskab ell. andet Meubel, <igjennem hvilket Aander pleie at forsvinde paa det kongelige Theater.>

823 U. D. Jeg læser med Een Hebraisk om Eftermidd., vil tage Een til om Formidd. og Een til at spadserere med og saaledes forarbeide

ligesom Tobias Procurator] se Holberg, Mester Gert Westphaler, Comedie i 5 Acter. 5. Act, 4. Sc.

en hebraisk Viden i lukkede Maskiner ligesom Deichmanns
Chocolade

[næsten Ord til andet... det i „Enten—Eller“, I, blandt „Dia- 824
psalmata“... indlemmede Stykke: „Hvor besynderlig veemodigt [Decbr. 20.]
blev jeg ikke stemt ved“ — osv.]

i lukkede Maskiner osv.] se f. Ex. Adresseavisen 1839, Nr. 270 (16. Novbr.)
sammenlignet med 1838: Nr. 13 (16. Jan.) og Tillæg til Nr. 225 (22. Septbr.).

⁸²⁴ Se S. V. I, S. 7.

B

(1838)

I
U. D.

Striden mellem den gamle og den nye Sæbekielder

heroisk-patriotisk-cosmopolitisk-philantropisk-
fatalistisk Drama

i flere Optrin

Samme Stykke er i Begyndelsen meget lystigt,
i Fremgangen meget bedrøveligt, men dog i
Udgangen meget glædeligt.

Personer.

Willibald et ungt Msk.

Eccho hans Ven

Hr. v. Springgaasen en Philosoph

Hr.† Hastværksen et foreløbigt Genie

Hr. Phrase en Avanturier, Medlem af flere lærde
Selskaber og Medarbejder i mangfol-
dige Journaler.

Hr. Ole Wadt vrk. Krigsassessor forh. Skriverlærer.)

En Flue, der flere Aar har vidst at overvintre hos salig Hegel, og
som har været saa heldig under Affattelsen af hans Værk:
Phænomenologie des Geistes flere Gange at have siddet
paa hans udødelige Næse.

underholdes
paa offentlig
Bekostning i
Prytaneum.

---

† Holla (hans Fornavn)

---

¹ den gamle og den nye Sæbekielder] sml. I A 220. v. Springgaasen]
sml. Blicher, Saml. Noveller. 5. Deel (Kbh. 1836), S. 100 (sml. A 140). vrk.] 2:
virkelig

(1838)

En Dto den Omskrevnes Sødskendebarn en Hegelianer.

Et Horn, Organ for Folke-Meningen, som man snart drikker patriotisk af, snart blæser patriotisk i, som Enhver, naar han seer sit Snit blæser et Stykke paa.

En Bugtaler.

<En Kjæmper for Orthographien.>

En Fodgjænger.

Polyteknikere.

Grosserere.

Til 1:

² U. D. dediceret til de 7 Gale i Europa, som ingen By har villet vedkjende sig. —

Til 1:

³ U. D. Da den valgte Titel paa Stykket synes at indeholde et utidigt Coquetterie skal det hedde:

Den altomfattende Debat af Alt imod Alt
ell.

Jo galere jo bedre.

Af Een endnu levendes Papirer

mod hans Villie udgivet

af

S. Kierkegaard.

Til 1:

⁴ U. D. Med et Titeltobber som forestiller Luther, der sidder i et Hæseltræ og skjærer Kjeppes for Folk, der gjøre unyttige Spørgsmaal; man seer nogle af dem ligge paa Jorden, andre vil man finde rundt

---

⁴ Af Een endnu levendes osv.] sml. S. V. XIII, S. 43.

om i Bogen; Uerfarne ville maaskee tage Feil deraf og ansee dem for Tankestreger.

Til 1:

Tilegnet de fire gale Brødre i Claudius Verset aftrykkes. 5
U. D.

Til 1:

En Slutnings-Vignet skulde forestille Zacchæus i Morbærtræet. — 6
U. D.

Til 1:

Sallust. Jugurtha Cap. IV: profecto existimabunt me magis merito quam ignavia iudicium animi mutavisse majusque commodum ex otio meo quam ex aliorum negotiis reipublicæ venturum. — 7
U. D.

For at imidlertid denne Piece skal være nyttig for Noget, følger et kort Indbegreb af Conversationsthemata belieblich udsatte zum Gebrauche für Jedermann, og en Fortegnelse paa de Uquemssord, man kan bruge uden at gjøres ansvarlig efter Trykkefrihedsforordning af 1799.

E: Sk: Da jeg imidlertid seer, at en Floskelskriver ved Kjøbenhavnspostens Contoir stedse kommer mig i Forkjøbet saa maa jeg med Smerte tilstaae at min Bog er aldeles unyttig ja end ikke skikket til at slaae et Søm i en Væg med |

saa nødes jeg til at udelade det for ikke at blive unyttig

Fortsættelse af 1:

1ste Act.

8
U. D.

Man seer Willibald efter en lille Monolog beslutte sig til at gaae hen i et Theeselskab, hvor han træffer Echo, som henriver hele

⁶ gale Brødre osv.] se til A 279; Verset findes anf. St., S. 127. ⁶ Zacchæus i Morbærtræet] sm. A 600. ⁷ Sallust. Jugurtha] Ktl. Nr. 1269—72: forsk. Udgaver af C. Sallustii Crispi Opera. E: Sk:] 3: Efter-Skrift

(1838)

Selskabet ved sin Aandrighed, sin Vittighed, sine af Willibald laante Indfald. Willibald vil gaae, Vertinden holder ham tilbage, endelig slipper han, iler hjem paa sit Værelse

I Marginen til 8:

- ⁹
U. D. Man kunde ogsaa lade Willibald synge: Sjelden Penge, Prygl desfleer etc. og Echo synge: O fatal, hvilken Qual, maa man ei blive gal. (Denne sidste Arie har nemlig i Musik og Idee en Lighed med den første, forsaavidt en Modehandlerindes Fortvivlelse af Auber kan sammenlignes med Leporellos af Mozart.).

Fortsættelse af 8:

¹⁰
U. D.

Scene

Willibald.

(Siddet paa sit Arbeids-Værelse i sin Sopha, Tobakspiben i Munden, omgivet af en stor Mængde opslagne Bøger og Lapper Papiir, paa hvilke han har noteret Eet og Andet.)

læser i Peter Schlemihl.

Hvad det dog er for et besynderligt Værk, den Schlemihl ... eller er det et Værk ... er det ikke mig selv ... ja rigtigt, en af Chamisso's Phantasier er jeg ... en Skygge selv, der derfor ikke kan kaste nogen Skygge ... jeg synker sammen som Auroras Mand og kan snart gøre mig Haab om som en Naturmærkværdighed under en Glasklokke at pryde et Naturalie-Cabinet .... O da skal jeg engang under en høi- og vellærd Professors Forelæsninger sprengte Glasset og mit Livs Hyperbel overgaae alle

⁹ Sjelden Penge osv.] Don Juan (se til I A 275), S. 3. O fatal osv.] se: Bruden, Syngespil i tre Acter, af Scribe; Musiken komponeret af Auber. Overs. af J. L. Heiberg (Theaterrep. Nr. 35. Kbh. 1831), S. 1 f. (1. Act, 2. Sc.). Det anf. synges af: Madame Charlotte, Modehandlerinde. ¹⁰ Peter Schlemihl] Adelbert v. Chamisso, Peter Schlemihl's wundersame Geschichte (se til I C 102, S. 276). Auroras Mand] sml. I A 302.

hans Decimal- og Allgebra-Beregninger . . . da skal mit sidste ildsprudende gigantiske Suk idetmindste indjage Spidsborgerne saa megen Skræk, at jeg skal blive frie for al condolence . . . (idet han puster en Sky Tobak ud) og disse Taagemasser det er altsaa det Rige jeg hører hjemme i o! see hvor de fortætte sig og ligesom blive til Skikkelser . . . Nu vel da skal jeg selv være en Skygge, saa vil jeg idetmindste ogsaa digte en ny, jeg vil skabe en . . . (med stor Pathos) der vorde et Msk . . . . . (i det samme antager Skyen Skikkelse af Echo) hvad seer jeg er det ikke min Plageaand — mit andet jeg . . . . . men er jeg da jeg . . . ligemeget (griber sin Sabel) herfrem Du alle mine Ords samvittighedsfuldeste Bogholder . . . mød og med Dig den hele Skare af Efter-snakkere — gid alle Eders Hoveder sad paa een Hals (hugger til; men der er Intet) . . . der er Intet . . . hvad om jeg da gjorde det samme Experiment med mig selv . . . (vender Sablen mod sig selv, i det samme kommer han meget stærkt til at hoste) skulde jeg muligen have faaet den Stump Pennefær i Halsen jeg før legede med . . . . . jeg føler allerede, hvorledes den glider ned i Luftrøret (hoster, tager Lyset og seer sig i Speilet) . . . jeg er usædvanlig bleeg (hoster) (man hører udenfor Een rømme sig; det banker) . . . det er min Ven naar jeg hoster rømmer han sig . . . jeg vil vedde paa at han ogsaa har sunket en Pennefær . . . herein!

Echo træder ind med en ærbødig Compliment

W. Wo komst du her geritten? (omfavner ham meget venskabeligt)

E. For at vedblive som Du har begyndt: Wir satteln nur um Mitternacht.

W. Bravo . . . men desto værre er saa din Tid nu forbi; thi Klokken er lige paa Slaget 1.

E. Oh! i saa fortræffeligt Selskab . . . . . (bliver Sablen vaer som Willibald endnu holder i Haanden) hvad seer jeg, hvortil dette Vaaben?

---

ildsprudende . . . condolence osv.] sml. I A 333, S. 149. Wo komst du osv.] se: Bürgers Gedichte (se til I A 25). 1. Theil, S. 52. (I Digtet „Lenore“. — Det følgende: Wir satteln osv., danner Fortsættelsen i Digtet).

(1838)

W. Jeg var just ifærd med paa Opfordring af en medlidende Djævel at slaae en Græshoppe ihjel, for at den dog kunde falde for dens eneste Vens Haand (lægger Sablen).

E. Jeg forstaaer dig ikke

W. Godt sagt.

E. Forklar Dig, Du er i en ophidset Tilstand... hvorfor forlod Du Selskabet saa tidligt... alle stormede ind paa mig og spurgte mig om Grunden; hvad skulde jeg svare.

W. ..det veed jeg ikke.. hvad de ønskede.

E. O let Dit Hjerte for mig... mig, Du har gaaet i Skole med, mig som har været indviet i saa mange af dine Planer.

W. <(afbryder ham)> ja Dig, Du som har faaet Prygl tillige med mig af Rector.. Dig min bedste min eneste Ven.

E. (vedbliver) mig, til hvem du ved en saa dyb Sympathie er knyttet, jeg føler det Samme... Du kjeder Dig i Selskaber det gjør jeg ogsaa.

W. Oh nei jeg synes de ere moersomme.

E. det forstaaer sig mange af dem.... Du søger Eensomhed

W. det gjør Du ogsaa

E. Oh hvor det er sørgeligt at blive misforstaaet ikke at turde aabne sit hele Hjerte ja Misforstaaelse, ja Misforstaaelse

W. (med et ironisk Smil) ja der gives dog Tilfælde, hvor Vedkommende kan være meget tjent dermed.

E. Det nægter jeg ikke... til en vis Grad.

I Marginen til 10:

¹¹ W. alle Romaner lyve

E. Det har jeg ogsaa lagt Mærke til. Saaledes læste jeg forleden en Roman, der begyndte med de Ord: „det gulttavlede Sted paa Hjørnet af Kronprindsens Gade og st. Købmagergade er vist ofte faldet de Forbigaaende paa.“ Forunderligt, tænkte jeg, det har du aldrig lagt Mærke til. Øieblikkelig iler jeg derhen for ved Beskuelsen deraf end mere at sætte mig ind i Romanen og om muligt ved at titte ind af Vinduet lære den

beskrevne Familie at kjende. Men trods al Anstrængelse var det ikke muligt at finde et sligt Sted.

W. Besynderligt men har Du ogsaa lagt Mærke til hvad Aar Romanen var fra ell. i ethvert Tilfælde, i hvilket Aar Romanen foregaaer, maaskee Stedet er bleven malet om.

E. Skulde det være muligt, ja det skal jeg dog rigtig erkyndige mig om.

W. Men sæt nu det aldrig havde været guult, saa er det dog besynderligt, at Du som selv skriver Romaner, ikke har bemærket det Kneb og ikke selv brugt det.

E. Jo vist har jeg brugt det; men det kunde aldrig faldt mig ind, at Andre brugte det Samme.

W. Saa kommer Du da til næste Gang Du vil gjøre Brug af Sligt, at drage den Reflexion ind med i Romanen, at Du meget godt veed, der gives nogle Forfattere, som bruge dette Kneb, for at skuffe Læseren; men at det, Du siger er saa sandt, at de gjerne maa henvende sig paa Husleie-Contoiret og erkyndige dem, om der ikke findes et sligt Huus paa det betegnede Sted.

Fortsættelse af 10:

nonnulla desunt

12

U. D.

W. Jeg staaer netop nu og undersøger Lungen og Hjertets Beskaffenhed, mit Aandedrag slaar Triller, jeg føler nøiagtigt, hvorledes en Stump Pennefjer jeg har sjunket stiger langsomt ned for at gjøre det af med mig

E. Du skulde spise en Bid Brød ell. drikke Noget, jeg fik forleden ogsaa en Krumme i den gale Hals

W. Jeg spytter Blod — iil efter en Læge
(E. iler i største Hast bort)

W. gaae med Gud — (idet E. lukker Døren) gaae Fanden i Vold. Endelig blev jeg da af med ham, o hvorfor er jeg dog bleven et selskabeligt Dyr, et Msk., hvorfor ikke en Ugle ell. en Rørdromme, saa var jeg dog frie for den værste Plage — for Venner.

(1838)

han iler barhovedet ud af Døren stærkere og stærkere, og man hører Intet uden langt borte en svag Musik af en Tromme, Bækner og en forstemt Clarinet der foredrager det bekjendte Thema af Murmesteren: Nei ei forsage, Nei ei forsage altid Venner er os nær herover bliver W. end mere fortvivlet og styrter i Raserie afsted.

E. kommer igjen med Lægen.

Fortsættelse af 12:

¹³ Hans Forundring over ikke at finde W. afløses snart af en vis
U. D. høitidelig Stemning fremkaldt ved Betragtningen af det nu af sit belivende Princip forladte Værelse.

E. Jeg omgaaes ham meget, et høist besynderligt Msk., en Original, fuld af de kourieuseste Indfald, som flagre om, da han ligesom hiin Gudinde skriver paa Blade, som han lader henveires af Vinden, saaledes har jeg engang tilladt mig at sige i en Novelle, om hvilken en Recenscent har været saa god at sige, at jeg vist vilde forundre mig over paa mine gl. Dage, at jeg kunde have saa stor Genialitet i min Ungdom.

D. Oh hvis De til den Tid ikke skulde have mistet aldeles deres Hukommelse, saa vil jo den nok kunde give dem den behørige Oplysning.

E. Det er et Msk., som jeg holder Øie med ligesom Politiet med mistænkelige Personer, som jeg har udtrykt mig i en Novelle og i mit dobbelte Bogholderie over Indfald er en egen Bog indrømmet ham. Naar jeg ikke vilde skade mig selv fornemligt mit Honorar ligesaa meget som jeg kunde gavne det Almene skulde jeg udgive et eget Værk om Indretningen af et sligt Bogholderie. Dem skal jeg imidlertid meddele det.

D. Betænk dog, at det jo er det første Skridt

E. Frygt kun ikke jeg er overbeviist om at deres Praxis vil for-

Murmesteren] Muurmesteren, Syngespil i tre Acter af Scribe og Delavigne, Musiken af Auber; overs. af Thomas Overskou (Theaterrep. Nr. 17. Kbh. 1829). — Det anf. findes (lidt anderledes) S. 1, sml. S. 18.

hindre dem i at gjøre Brug deraf. Det har forøvrigt kostet mig megen Tid inden jeg fandt det Rette saavel med H. t. Beregnin-
gen af Rotationen i denne litteraire Vexeldrift som den chemiske
Undersøgelse af den Mergel jeg bruger og dens Forhold til min
egen Avlings Beskaffenhed

- D. Hvor gjerne jeg end vilde høre derpaa, saa vil de dog i den
samme Grund, som betingede deres Velvillie til at meddele
mig den see en tilstrækkelig Grund og derfor .... maaskee vil
et senere mere favorisabelt Øieblik atter bringe os sammen,
og da vil de maaskee have den Godhed, ... med mindre de i
denne Begunstigelse af Tiden skulde see en Grund til Taus-
hed. Altsaa farvel.
- E. Hvo veed, om det dog ikke var en lykkelig Styrelse, der
standsede mig første Gang jeg var ifærd med at forraade min
Hemmelighed, ihvorvel jeg dog ikke skal nægte at jeg nok
vilde ønske, at Een ell. Anden kunde tale til Folk om den store
Hemmelighed, jeg er i Besiddelse af.

Vi vende imidlertid tilbage til Willibald. Fortvivlet som vi have
seet ham over det venskabelige sidste Afskedsquad styrtede han
i Haab om dog engang at undgaae Venner, videre. Dette skulde
imidlertid kun altfor snart hende ham. I sin Forvirring var han
løbet paa en Mand der som han nu opdagede gik fordybet i en
Samtale med tvende Andre. Efter at have gjort sin Undskyldning
fik han til Svar at han ikke behøvede at gjøre nogen Undskyld-
ning; thi han var en stor Synder det vidste han vel og det skulde
kun glæde ham, om han maatte vederfares den Lykke at lide
Noget for Chrsti Skyld ^[†].

I Marginen til 13:

NB. I denne Bog vil for det Følgende kun Tankegangen blive ¹⁴
at angive, det Øvrige vil efterhaanden blive at udføre paa Lapper ^{U. D.}
Papir.

[†] se 15.

(1838)

I Marginen til 13:

15 [†] stor Veddestrid mell. 3 Opvakte, om hvo der var den største
U. D. Synder. —

Fortsættelse af 13:

16 — Neppe har Willibald forladt dem, før han i største Iil uden
U. D. noget Maal skynder sig videre, idet han declamerer høit for sig:
Før var min Ære som et speiklart Skjold af slebent Staal, . . . nu
staaer en Plet af blodig Rust derpaa . . . . Denne Talen høit er nok
til at gjøre en Politie-Agent, der var udsendt for at anholde nogle
Opvakte, opmærksom paa ham, og denne Tale om „blodig Rust“
mere end tilstrækkelig til at gjøre ham i høi Grad mistænkt. Imid-
lertid var W. kommen ham af Syne, og da det trods Politiets iv-
rigste Bestræbelser ikke er lykkedes at paagribe ham, saa indseer
Læserne Nødvendigheden af at han ikke mere er at finde paa
Jorden. —

2^d Act.

En phantastisk Egn. Prytaneum — hvori de nævnte Personer
underholdes paa offentlig Bekostning.

Alt er arrangeret trekantet — der spilles 3 Kort o: s: v:

1ste Scene.

Ole Wadt.   Holla Hastværksen.

O. Wadt. Som jeg siger jeg misbilliger ingenlunde deres hele
Retning, jeg er tvertimod meget villig til at anerkjende deres
udødelige Fortjenester af fædrelandske Anliggender; men
hvad Stilen, hvad Udtrykket angaaer, da er altid Noget der
støder — Deres Pen er ikke blød nok om jeg saa maa sige.

H. De mener altsaa, at det kommer af at jeg bruger Staal-Penne.

W. Meget rigtigt! De har der gjort en langt dybere Bemærkning,
end De selv maaskee troede. Der er Intet der i den Grad

¹⁶ Før var min Ære . . . Rust derpaa] se: Oehlenschläger, Palnatoke. 5. Akt,
2. Sc. — Sml. S. V. XIV, S. 108.

fordærver Haanden og Hjertet som Staalpenne. Hvorledes vil vel et Kjærlighedsbrev blive, der skal skrives med Staal.

H. Det har vistnok en dyb praktisk Betydning, en symbolsk Charakter, at Staalet saaledes er bleven overført fra Landser og Spyd paa Penne.

W. Jeg føler destoværre allerede, at Tidens Sværd er gaaet gennem mit Hjerte, at Samtiden har tabt det bløde, bøielige, elastiske, Yndige, Fortiden glædede sig ved.

H. Skal jeg nu plages med den gl. Historie om Fortiden. Det var en idyllisk Uskyldighedsstand, men nu ere vi Mænd. Nu maae vi med Alvor gribe ind i Tingene, med Staalhandsker væbne os

W. De mener med Staalpenne.

H. O gaae Fanden i Vold med deres Gaasefjær, De har ingen høihjertede Følelser, der er en Sjæl i dem som i en Gaasefjær.
(gaaer bort i Vrede)

2d Scene.

De Forrige.   Phrase.   v. Springgaasen.

(Hr. v. Springgaasen en lille uanseelig Mand, hvis ene Been var et godt qvarteer mindre end det andet, og for at anskueliggjøre hans philosophiske Ideer, pleiede han, efter først at have hævet sig paa det længste Been, at forlade dette ilusoriske Standpunkt som han pleiede, at udtrykke sig, for at vinde den dybere Realitæt).^[†]

Phrase standser Hastværksen.

P. Lad mig et Øieblik standsere deres bevingede og hastende Fjed Hr. Hastværksen. Et Anliggende af stor Vigtighed har i længere Tid fyldt min Sjæl, et Anliggende, ved hvis Udførelse jeg haaber at turde regne paa deres gunstige Medvirkning. Det store Forraad af Kundskaber vi hver for sig ere i Besiddelse af bør vi ingenlunde stræbe at isolere, men ved Haand i Haand at arbeide gjøre Realisation af grandiose Formaal, dog ikke det alene vi bør ogsaa bestræbe os for at gjøre Videnskabens store Resultater tilgængelige for Folket, vor Tids Udvikling bør vinde i Extensitæt, hvad den taber i Intensitæt.

[†] se 17.

(1838)

v. S. Ja det er godt nok med det populaire; men min Tvivl er ingenlunde populaire; det er ikke en Tvivlen om Dit og Dat, om dette ell. hiint, nei det er en uendelig Tvivl, ja jeg ængstedes undertiden af en sand videnskabelig Tvivl om jeg dog ogsaa har tvivlet nok; thi Tvivl er det Specifique i den nyere Philosophie, der in parenthesi sagt, begyndte med Cartesius, der sagde de omnibus disputandum est, hvorved han aldeles tilintetgjorde den Sætning, der tilforn gjaldt for en Grundsætning: de gustibus non est disputandum. See Slige store videnskabelige Problemer vilde umulig kunne meddeles Menig-Mand.

P. Min Mening er jo hell. ikke, at man egl. skulde skrive for Bønder; Nei for den dannede Mellemstand, for Grosserere, Polyteknikere for Capitalister, og naar man lempede Stilen lidt mere . . .

Wadt om Forladelse, det er netop hvad jeg har udviklet for Hr. Hastværksen, ja Stilen, Skrivemaaden, det er det det kommer an paa. Man tage noget af det Skarpe, Kantede, det altfor Spidse bort fra den moderne Philosophies Mangesidethed, man afrunde Formerne lidt mere, og der er ingen Tvivl om, at det vil lykkes, at vi vil komme til at skrive den ny Udvikling fra den Dato.

Hastv: Philosophie mig her og Philosophie mig der. Det er ikke Philosophien det kommer an paa. Det er de praktiske Spørgsmaal, Livs-Spørgsmaalene — kort sagt Livet

v. Sp. ja hvad er Livet

P. Livet er et af sig selv udgaaende til sig selv tilbagevendende.

v. Sp. etc. etc. det var kun for at vise Hr. Hastværksen at det er saare vanskeligt at blive populaire at jeg gjorde ham den Indvending. Det gjælder ogsaa <her> den nyere Philosophies dybsindige Fordring $\delta\omicron\varsigma \mu\omicron\iota \pi\omicron\upsilon\varsigma \sigma\tau\omega$. Men hvor skal jeg faae Fodfæste i den vulgaire Resonnaiments-Sphære. $\delta\omicron\varsigma \mu\omicron\iota \pi\omicron\upsilon\varsigma \sigma\tau\omega$.

H. Ja det maa vistnok altid falde dem vanskeligt at faae Fodfæste, og det er omtrent Tilfældet med alle Philosopher, der ere saa slet til Fods som de Hr. Springgaasen.

v. S. Det er et lavt Angreb.

Wadt Ja Formen mangler ham. Det Stødende træder saa stærk frem i enhver Yttring af ham.—

I Marginen til 16 :

[†] Naar v. S. ret udfoldede sin Skepsis pleiede han betydningsfuldt at lægge sin Finger paa Næsen, for, som Hastværksen bemærkede, dog at have eet fast Punkt under den uendelige Tvivl.— 17
U. D.

Fortsættelse af 16 :

nonnulla desunt.

18

3die Scene.

U. D.

Willibald.

(noget forvirret i sit Udseende, han seer sig forundret omkring, bliver Indskriftet „Prytaneum“ vaer, kaster sig til Jorden af Glæde og kysser den, udbryder i Glæde over at være befriet fra hele det Liv, i hvilket han hidtil havde trællet, og over at see sig hensat i en Egn, hvor Viisdom nødvendigviis maa boe. Han faaer Øie paa Springgaasen gaaer ham med dyb Ærbødighed imøde)

Willibald. (nærmer sig til Spr:) Uden egl. at vide, hvor jeg er kommen hen, er det mig dog altid en Trøst at vi, at jeg har forladt alle mine Plagers Hjem. Den udv. Omgivelse, det hele Totalindtryk har vakt hos mig en glad Forestilling om, en lykkelig Ahnelse, om at her maa Viisdommen være at finde, at jeg her maa heldbredes for den rædsomme Relativitet, jeg hidtil har ligget under for.

v. Sp. Kjære! Hvad der fattes dem indseer jeg tilfulde. Det er det Faustiske, det er det, som den nyere Philosophie, der in parenthesi sagt begyndte med Cartesius, i høi Grad har lidt af. (under denne Replique ere de øvrige Medlemmer af Prytaneum i Samtale traadte ind paa Scenen) (idet Sp. henvender sig til de øvrige Medlemmer) ... da jeg just er ifærd med at give en ganske kort Fremstilling af den nyere Philosophie siden Cartesius, saa kan jeg maaskee tjene

¹⁸ at vi] at vide (?)

(1838)

de øvrige Tilstædeværende ved at tale offentligt om det, saa Alle kunne høre det.

Phrase Er det den samme Udvikling, som jeg før allerede har tilegnet mig en stor Deel af; O da vilde de idetmindste gjøre mig en stor Tjeneste ved en saadan Gjentagelse, at sætte mig istand til fra Speculations Himmelfartsbjerg at overskue de store Ideers historiske Incarnationer.

v. Sp. O hvilken Glæde, at have en slig Discipel, hvilken Utrættelighed — Ja snart vil Du om end ikke virke saa vidt som Din Mester dog med Hæder kunne beklæde en Docents Post i Nordlandene og adsprede det hyperboræiske Mørke.

M: H:

Det var altsaa med den i sit Liv forfulgte (om han egl. blev forfulgt veed jeg ikke, men da det er flere Aarhundreder siden han levede, saa er han jo hjemfalden til Mythologien og i dens Lys seet er han nødvendigviis bleven forfulgt) efter sin Død forglemt; men nu for evig udødeliggjorte Cartesius, fra hvem hele den nyere Philosophie daterer sig. Jeg veed vel, at der i vort Selskab desto værre ere indsnegne sig nogle vankundige Msk., der, i jordisk Travlhed for de meest underordnede Interesser, antage at Verden begyndte ifjor, og ikke med os, m: H:, høitideligholde den store nu verdenshistorisk indtraadte Anskuelsens Bededag, paa hvilken Msket 3: Philosophen efter fra den umidd: paradisiske Uskyldighedstilstand gennem Livets Dialektik at være vendte tilbage til det Umidd., netop af den Grund ikke bør arbeide men i intuitiv Nyden gjenopleve det allerede oplevede Verdens-Drama. Dog nok Intet skal forstyrre mig i min contemplative Rolighed. Jeg seer den modsatte Anskuelse som et forsvindende Moment, om ikke af anden Grund, saa dog fordi mit jo ellers ikke vilde være det faste. Det var da Cartesius, der udtalte de mærkværdige, evig uforglemmelige Ord: cogito ergo sum og de omnibus disputandum est — Ord, der egl. i enhver velordnet speculativ Stat burde læres ved Confirmations-Underviisningen, og som idetmindste ingen theologisk Candidat burde være uvidende om, da ingen speculativ Sjælesørger kan uden dem gjøre sig Haab om at røgte sit vanske-

lige Kald med Held. Ja store Tanke — saavidt vil det engang komme, at man vil ansee disse Ord, jeg gjentager dem, cogito ergo sum og de omnibus disp: est for Statens videnskabelige Parole, for et Palladium, der vil fjerne Alt Kjætterie, for Ord, der lig Ordet Adam, vil erindre os om vort intellectuelle Livs Skabelse.

Fortsættelse af 18:

nonnulla desunt.

19
U. D.

Præsidenten Da det strider mod vore Love som ogsaa mod den dramatiske Velanstændighed, vi hidtil have iagttaget i vort Selskab at holde slige lange Monologer, maa jeg paa Embeds Vegne afbryde dem.

v. S. det skulde gjøre mig ondt om min Veltalenhed paa nogen Maade skulde have henrevet mig til at overskride den i vort Selskab vedtagne Convenients. Og hvis det virkelig forholder sig saaledes, da maa Grunden ene være at søge i det friere Foredrag jeg har overladt mig til med Hensyn til vor Katechumen, hvem jeg ønskede at sætte ind paa det rette Standpunkt ogsaa m: H: t: vort Selskabs Beskaffenhed. Jeg tør med den største Rolighed kalde flere af de tilstædeværende Herrer til Vidne paa, at det korte Foredrag, jeg ellers pleier at holde over den nyere Philosophie siden Cartesius ell. rettere sagt over den nyere Philosophie, paa ingen Maade vilde være for langvarigt endog i det bedst indrettede Drama. Ja Hr. Præsident jeg vil vedde paa, at det ikke varer over $1\frac{1}{2}$ Minut, da jeg netop har indrettet det m: H: t: vort Selskabs Tarv.

Præsident Jeg nødsages atter til at kalde dem til Orden og paabyde Taushed.

v. S. det var Cartesius, der sagde cogito ergo sum og de omnibus dubitandum.

Præsident silentium.

v. S. Spinoza gennemførte nu dette Standpunkt reent objektivt, saaledes at al Tilværelse blev det Absolutes Undulationer.

(1838)

Præsident Pedeller træde frem.

v. S. denne Objektivitet bortdestilleredes imidlertid ganske i den kritiske Udvikling, og medens Kant kun til en vis Grad gennemførte denne Skepsis, var det Fichte forbeholdt at skue denne Medusa under Øie i Criticismen og Abstraktionens Nat.

Præsident Lægger Haand paa ham og fører ham bort.

v. S. da jeg seer man vil bruge Magt, kan jeg ikke faae udført det om Sleiermacher, men Hegel var det, der speculativt concentrerede de forhenværende Systemer og med ham har derfor Erkjendelsen naaet sit egl. dogmatiske Høidepunkt.

(Pedellerne gjøre Mine til at ville gribe ham)

Nu er jeg færdig og med Hegel er Verdenshistorien forbi, bortfører mig kun; thi nu er der intet andet end Mythologie tilbage og jeg bliver selv en mythologisk Person.

Phrase Det er et aldeles eensidigt Standpunkt (rømmer sig)

M: H: jeg er kommen ud over Hegel, hvorhen kan jeg endnu ikke sige saa ganske nøie; men jeg er kommen ud over ham.

v. S. Hvad maa jeg høre Slange! Judas! slipper mig ell. skal da altid den evige Idee ligge under for Masse.

Præsid: bortfører ham til Carceret.

(de føre ham bort.)

Phrase Jeg gjentager det mine Herrer, jeg er kommen ud over Hegel. Det var nemlig den nyere Philosophie der begyndte med Cartesius, som sagde: cogito ergo sum og de omnibus dubitandum est.

Præsidenten (afbryder ham) Da Hr. v. Springgaasen har givet Anledning til nogle ubehagelige Optrin, og derved foraarsaget en Spænding i Gemytterne, nødsages jeg til at hæve Forsamlingen.. Enhver gaar til sit — Det, der imidlertid smerter mig meest er, at vi ikke strax kunne faae Leilighed til at høre Hr. v. Ss Mening om et meget difficult Spørgsmaal, der er opkommen i vort Selskab. Det vil imidlertid blive foretaget imorgen paa Generalforsamlingen, cui vos ut frequentes adsitis etiam atque etiam rogamus.

missa est ecclesia, —

Imidlertid vidste man i Prytaneum slet ikke hvad man skulde gjøre med Willibald, der ikkun lidet havde fundet sig opbygget og tilfredsstillet ved v. Sp. philosophiske Forelæsninger. Man havde endelig besluttet at henvise ham til den videnskabelige Anstalt, Prytaneet havde anlagt — den verdenshistoriske Høiskole. Denne var dog endnu ikke færdig, og kun Atriet lod sig bruge, men dette var saa stort, at der paa eengang docerede 4 Professorer, uden at forstyrre hinanden, ja det var saa stort, at ikke engang Tilhørerne kunde høre, hvad Docenterne udviklede, ihvorvel disse idelig aftørrede Sveden af deres ved Anstrængelser blødgjorte Pander. 2 af disse 4 Professorer sagde ordret det Samme, og naar de vare færdige vendte de sig om med en Mine som om Ingen i Verden kunde sige noget Saadant.

Her var nu Willibald ved personlig Omgang efterhaanden bleven vundet for de Anskuelser, der gik og gjaldt i Prytanæet, og havde forsaavidt allerede igjen fortrudt et Indfald han i sin Forbittrelse paa v. S. havde indsendt til Præsident, et Spørgsmaal nemlig, hvoraf det kom, at Solen i Prytaneet slet ikke forandrede sin Stilling og som en Følge deraf Belysningen bestandig blev den samme, et Spørgsmaal, som nu i høi Grad foruroligede Prytanæet, og gav Anledning til den Generalforsamling, der nu skulde afholdes.

Generalforsamling.

Præsid. v. S. Phrase. Ole Wadt. Hola Hastv: Polyteknikere, Philologer etc.

Præsidenten fremsætter Sagen, som allerede foreløbig var bekjendt og haabede derfor at Debatterne kunde blive jævne

Hola Hastv. jeg udbeder mig Ordet. Det Phænomen paa hvis Forklaring Opmærksomheden nu skal henføres er af stor Vigtighed, skjøndt det for enhver, der med vaagent Øie har forfulgt den nyere Tids Kæmpeskridt til at emancipere Videnskaberne og macadamisere dem, er let at forklare det er Morgenbelysning, det er det høitidelige Morgengry, det er Solens Kamp med Mørkets sidste Anstrængelser det er som en Digter har sagt Prytanæets

(1838)

Mai og Prytanæets Morgen. Naar disse først ere overvundne da vil vi faae Øinene op for Resultaterne af vor Tids store Fødselsveer, da ville vi bebude et Gylden-Aar, den rette Nyaars-Tid, da al den gl. Suurdeig og al det gl. Skolefuxerie, al Jesuitisme og Papisme er udfeiet.

I Marginen til 19:

20 (denne Tale skulde naturligviis udføres langt videre; men jeg
U. D. vil nu blot antyde).

Fortsættelse af 19:

21 v. S. Jeg miskjender ingenlunde den ærede Talers Bestræbelser
U. D. for at gjøre Udsigterne i Fremtiden saa lyse som mulige; men jeg vil sige at han har en Tilbøilighed til at haste alt for meget frem til altfor meget at gaae gerade aus; jeg derimod, jeg føler den dialektiske Puls i mig, jeg bevæger mig i den sande speculative Siksak. Saaledes som man seer at den gemene Fisk, den gemene Fugl, det gemene Dyr i sin Locoumotion altid gaaer slet og ret lige ud efter Næsen, hvorimod den ædle Rovfugl, den værdige Rovfisk, det stolte Rovdyr sees i Spring at bemægtige sig sit Bytte, saaledes gaaer det med den ægte speculative Bevægelse, naar man vil gennemføre dette ægte speculative Billedes dybe Betydning. Udsigter kan der derfor i Opfattelsen af Verdensforholdene ikke blive Tale om idetmindste ikke gerade aus som Hr. Hastværksens fortryllende Udskuelser, snarere maatte man kalde det der bliver for den speculative Betragtning Indsigter, ligesom en Slange, der bider sig selv i Halen (dette udtømmelige Billede paa Speculationen) jo ikke kan siges at see ud men at see ind, saaledes at den tilsidst seer bagfra ind i sit eget Øie, seer saa at sige ud og ind i sit eget Øie og af sit eget Øie paa eengang.

Hastv: Længe nok har jeg hørt paa Hr. v. S: Vidtløftigheder, der

---

Prytanæets Mai og Prytanæets Morgen] sml. I B 2, S. 162.

dog ikke ere andet end Hegels berømte Tanke-perpetuum-mobile. Men vi der arbeide for Livet vi der ere dimitterede fra Skolen for Livet kunne i Sandhed ikke lade os nøie med at kjøre den ene Tour efter den anden om Hesten uden at komme videre paa Livets Vei, og vi kunne ikke lade os spise af med Hr. v. S.s uudtømmelige ell. som det snarere synes uopslidelige Slange-Billeder, og med alle de Indfald, der kun kan opkomme i en Mands Hjerne der er født i Steenbukkens Tegn, som Hr. v. S. formodentlig er, ja vi springe vistnok med Rette over alle hans Spring.

v. S. Uden at lade mig forstyrre af Hr. Hastværksens Misforstand, hvilken berøver mig en Deel af min Glæde over at see, at han dog ellers <har> opfattet en Idee rigtig Overgangs-Kategorien, hvorved man gaaer ud over sin Forgænger, skal jeg gaae over til at løse det forelagde Problem. Phænomenet lader sig nemlig forklare deraf at det er Aftenbelysning. Philosophien er nemlig Livets Aften, og med Hegel, der speculativt concentrerede de foregaaende rationelle Systemer er den verdenshistorisk indtraadt.

Phrase. Jeg er kommen ud over Hegel.

Hastværks. Jeg fordrer Ballotation

Præsident skal det være med Kugler ell. aabenlyst

v. S. jeg forlanger Ordet. Det forekommer mig at være en Urimelighed at ville afgjøre et sligt Spørgsmaal ved Ballotation, og det er min uforgribelige Mening, at den Endelighed i Discusssion man opnaaer ved Ballotation egl. ikke er nogen Endelighed, men snarere den slette Uendelighed.

(Flere i Munden paa hverandre)

A. Det er en Sag af yderste Vigtighed

B. Det er et Livs-Spørgsmaal

C. det er et Princip-Spørgsmaal

D. det er et Livsprincip.

En Polytekniker Staten er et galvanisk Apparat

v. S. Staten er en Organisme.

Phrase Hr. Præsident jeg opfordrer dem til at erklære, om det er mig, som taler, ellers forlanger jeg Ordet.

Hastv. Jeg forlanger der skal balloteres paa, om der skal ballo-

(1838)

teres. Jeg kæmper for Friheden, vi ville ikke længer lade os trykke af disse tyranniske Philosopher.

Ole Wadt. Venner hvor sørgeligt vilde det ikke være om et sligt Spørgsmaal skulde tilintetgjøre den gode Forstaaelse i vort ældgamle Samfund.

Præsident Vanskeligheden bliver om vore Love tillade Ballotation i et sligt Tilfælde

En Philolog Jeg andrager paa, at der maa nedsættes en Comite af Folk, der ere kyndige i Alderdomsvidenskaben for ved sund Critik at udfinde Lovens Mening.

Præsid: Den ærede Talers Forslag synes af den Grund overflødig, at Lovene kun ere 1 Aar gamle.

Midt under denne støiende Forhandling træder Willibald op, der imidlertid i Prytanæets verdenshistoriske Høiskole var vundet for Selskabets Ideer, han forsikkrer, at det slet ikke var Tilfælde, at Solen den physiske nemlig virkelig forandrede sin Stilling, men at han kun ved det Hele havde villet antyde den poetiske, philosophiske, kosmopolitiske Evighed, der allerede var i aandelig Forstand indtraadt i Prytanæet.

Dette beroliger Gemytterne, og Forsamlingen hæves.

3die Akt.

Willibald.

(Han spadserer i en phantastisk Egn i Nærheden af Prytanæet).

(med stigende Pathos) Du Uendelige, Du . . hvad skal jeg kalde Dig, hvorledes skal jeg nævne Dig, Du uendelige Nævner for alle msklige Tællere, Du absolute Aand, som nu ikke længer er en Hemmelighed for mig; men hvis forborgne Dybder jeg nu kan lodde; ja her er godt at være her er Viisdommens Hjemstavn her, her hvor jeg fandt min udødelige Lærer v. Springgaasen, ja nu er Lyset gaadt op for mig over Alt. (idet han siger dette flyver en Flue surrende forbi ham og foredrager nogle hegelske Sætninger; og Hornet lader sig høre med nogle politiske Theoremer) ogsaa

dette, kun det manglede, visseligen nu er Verdenshistorien forbi; thi nu kan Naturen fastholde Begrebet.

Ole Wadt træder op.

O. W. Dyrebare unge Ven De bør gjøre Alt for at tilveiebringe Eenhed i Selskabet; thi den sidste Begivenhed har efterladt en Spænding i Gemytterne, som ængster mig meget.

W. Jeg iler Alt vil jeg gjøre, Alt, hvad der staaer i min Magt.

(De gaaer bort Arm i Arm)

Willibald; v. Sp.; Hol. Hastv.; Ole Wadt; Phrase etc.

W. Skjøndt jeg troer, at det egl. Stridspunkt er hævet ved at jeg har taget mit Andragende tilbage, saa mener jeg dog at vi paa en ell. anden Maade bør antyde at Freden igjen er tilveiebragt, jeg mener, at vi bør begynde en ny Tidsregning og til den Ende ogsaa give vort Selskab et nyt Navn, under hvilket det dog iøvrigt forbliver det samme. Jeg foreslaaer derfor at vi for Fremtiden kalde det: det Ny- og det Gl.-Prytaneum, skrevet NB med Hyphen.

Hastv. Jeg for min Deel interesserer mig slet ikke for slige logiske Bestemmelser, kun forsaavidt man dog derved antyder en ny Udvikling bifalder jeg det.

v. S. Forslaget selv forekommer mig yderst speculativt, man kunde vel troe, at man ved at udslette den gl. Indskrift „Prytaneum“ og derpaa paa ny skrive „Prytaneum“ udrettede det Samme; men det vilde dog kun være at vende tilbage til det Umidd., hvor de dialektiske Modsætninger endnu ikke havde udviklet sig og speculativ gennemtrængt hverandre; men dette er ikke rigtigt. Hertil kommer, at den hele Begivenhed kaster et mærkværdigt Lys over en Mythe, som vist er alle de Tilstædeværende bekendt Striden nemlig mell. den gl. og den ny Sæbekjelder, og heraf indlyser tillige den speculative Betydning af Mythe overhovedet, at den indeholder en Anticipation af Historien, et Tilløb saa at sige til at blive Historie.

O. Wadt Hvormeget jeg end billiger det af Hr. v. S. Udtalte, mener jeg dog derfor, at vi tillige paa en mere udv. Maade bør opbevare Erindringen om denne uforglemmelige Dag ved at opreise en

(1838)

Mindestøtte, et Monument. At Belønninger saavel Pengepræmier som offentlig Roes gavner meget har jeg i sin Tid erfaret som Skriverlærer i Efterslægten.

Derpaa bliver der opreist et Monument, ved hvilken Leilighed der udbringes flere entusiastiske Skaaler især af Willibald.

Ende.—

C

THEOLOGICA

(EXEGETISKE)

1838—40

Evangelium Mathæi.

Til 2,23 cfr. hosliggende Seddel.

3,2. *Exegese paa Dansk efter Olshausen.*

Bjergprædikenen.

den maa ikke betragtes som holden under denne Form. cfr.

Clausens Tab: synop.: —

*Fragment af Exegese paa Dansk efter Olshausen (Luc. 6 og Matth. 5). [. . . . .] I 6 Cap:**Navnene paa de jødiske Festmaaneder og Fester.**Henvisninger til: Matth. 6,24. 11,19. Luc. 6,1. Matth. 12,30.*

Mth: 16,19 sec: Collegia

Mth: 16,27. — — —

det anvendtes mod Stolberg. — Gelasius 1. † 496 haandhævede det først

Henvisninger til: Phil: 3,10. Gal. 4,21—31.

Act. 3,16.

---

¹ Knytter sig formentlig til H. N. Clausens private Forelæsninger i Vintersem. 1838—39 med Fortolkning af de tre første Evangelier „efter Veiledning af det A. 1829 udgivne Compendium (IV Evang. Tabulæ synopticæ).“ — Sml. I C 7 og Note dertil. hosliggende Seddel] findes ikke. Olshausen] Herm. Olshausen, Biblischer Commentar über sämtliche Schriften des Neuen Testaments. 1. Bd. (3. Aufl. Königsberg 1837. — Ktl. Nr. 96—100), S. 158—162 og 195—200. den maa . . . Form] sml. Olshausen, anf. St., S. 195. Tab: synop:] S. 38 ff. ² Henvisningerne til Matth. og Luc. knytter sig formentlig til de til I anførte Forelæsninger af Clausen (Gentagelse af dem fra Vintersem. 1832—33). det anvendtes osv.] sml. I C 7, S. 192.

(1838—39)

Olshausen <II Deel> pag. 673—674.

hvorledes forenes Act. 10, 11—16 med Mth: 5, 17.

3

1838

Aug. 6.

Copist-Exegese.

ell.

Om Forholdet mellem det N. og det Gl. T.

Efterat Hierax ell. Hierakas havde i lang Tid ernæret sig christelig ved at afskrive den hellige Skrift, udfandt han endelig i sin Viisdom, at Forskjellen mell. det N. og det Gl. T. var den, at der i hiint ikke lærtes Coelibat — en saadan Opfattelse er dog kun mulig for Folk, som staae i et saa udv: Forhold til Gjenstanden som en Copist gjør det.

d. 6 Aug: 38.

4

1839

Jan. 12.

Matth. XI, 19: καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

Meget forskellige Meninger ere blevne opstillede, disse forbigaes; men da jeg seer, at Chrysostomus allerede og Theoph. have været af den Mening, at τέκνα αὐτῆς ere at forstaae om Jøderne (jfr. de Wette p. 121 n.), og at en og anden senere Fortolker har været af samme Mening, forekommer det mig, at der under denne Forudsætning lod sig opstille følgende Fortolkning: „Viisdommen blev retfærdiggjort“, idet den toges bort fra, berøvedes dens „Børn“ (ἀπὸ saaledes 2 Thess. 1, 9). Ligesom nemlig Viisdommen paa en Maade skete Uret ved ei at anerkjendes af Jøderne, hvem den først blev tilbudet, saaledes skete den nu sin Ret ved at fratages dem. Dette synes ogsaa det Følgende at bekræfte, hvor Christus især udhæver de Byer, i hvilke de fleste

Olshausen] det til 1 anf. Værk, 2. Bd. (Königsberg 1838). Paa det anf. Sted behandles Acta 2, 42—47. hvorledes osv.] sml. Olshausen, anf. Skr. 2. Bd., S. 772 f. ⁸ Hierax osv.] se: C. W. F. Walch, Entwurf einer vollständigen Historie der Kezereien . . . I. Theil (Leipz. 1762), S. 816. 820. 822. ⁴ de Wette] Kurze Erklärung des Evangeliums Matthäi. 2. Ausg. Lpz. 1838. — Ktl. Nr. 109.

Mirakler vare skete, og hvor han jo altsaa viser Jødernes Uaknemlighed. Uden denne Fortolkning seer jeg heller ei nogen naturlig Overgang til V. 20, hvorimod under denne Antagelse V. 20—24 bliver en alvorligere Gjennemførelse af hvad Christus havde sagt: at de vare som Børnene.

d. 12. Jan. 39.

Clausen og før ham en stor Mængde Fortolkere ere blevne staaende i Opfattelsen af Mirakelbegrebet alene ved moralske Betragtninger (om de velgjørende Følger for Menneskene, og finde derfor Vanskeligheder ved de Mirakler, hvor et eller andet Individ lider Tab, f. E. Gergesenerne). Men vil man end ikke gaae ind paa den langt dybere Undersøgelse, hvorved Miraklet sees som medhenhørende til den ny Tingenes Orden, der i det Ny Testamente kaldes Himmeriges Rige, saa forekommer det mig dog, at den reent æsthetiske Side i Miraklet kunde gjøre ligesaa stor Fordring paa at komme til Orde som den moralske. Saaledes fremtræder den f. E. i Brylluppet i Cana, i Christi Vandring paa Havet o. fl. St., og det forekommer mig, at denne Betragtning idetmindste aabner Øiet for en langt større ideel Uendelighed end den Mening, at Lazari Opvækkelse var et Mirakel, fordi det var velgjørende for Lazarus. Denne endelige Hensigt berører Miraklet ligesom alt Høiere sin sande Uendelighed, sin sande guddommelige Frihed.

d. 14. Jan. 39.

Den som ikke kan forstaae det Kongelige saa at sige, der fra denne Side seet ligger i Miraklet, han maa enten være en Spidsborger eller en Judas (Joh. XII,4).

Matth. XI,11: *μικροτερος*. Dette Ord forekommer mig at staa med en emphatisk Prægnants. Det kan naturligviis ikke forstaaes

⁵
Jan. 14.

⁶
Jan. 14.

1839

saaledes, at Comparationen, af hvilket Comparativet er fremgaaet, er at henlægge indenfor Christendommens egen Grændse 3: den Mindre i Guds Rige; derimod troer jeg, at dette Comparativ er fremgaaet af den christelige Tankegang, ifølge hvilken der i Guds Husholdning kun gives to Stadier: Jødedom og Christendom, og at Christendommen saaledes er et permanent Comparativ til Jødedommen, og at denne Tanke dunkelt har rørt sig i Apostelens Sind, da han satte dette Comparativ. — Vist er det, at de nyere Fortolkere kun altfor ofte have glemt ved deres Fortolkning, at have dette Comparativ in mente.

d. 14 Jan: 39.

⁷
Jan. 15. Det synes at fremgaae af Mth: XII, 24—29, at Chrstus ikke antog, at Dæmoner kunde uddrives ved Djævelens Magt; thi dersom en slig Uddrivelse virkelig lod sig gjøre, da havde Chrst. jo ikke bragt Jøderne i Forlegenhed ved sit Spørgsmaal: ved hvem uddrive da Eders Sønner dem. Spørgsmaalet bliver da nærmest, om en slig Uddrivelse er tænkelig, og dertil kunde man da svare, at Djævelen jo kunde have større Hensigter ved en saadan Uddrivelse f. E. at forlokke Flere, saa at hans Rige derfor ikke var i Strid med sig selv. Men paa den anden Side maae vi dog erindre, at en saadan Uddrivelse slet ikke skete for at uddrive den Enkelte af Djævlens Magt, hvilket netop in casu var en Modsigelse og Umulighed; men snarere maatte vi vel sige, at et saadant Individ geraadede endnu dybere i Djævlens Magt, saa at Chrsti Ord 43—45 om den onde Aands Udgang af Msk. lod sig anvende herom. Forskjellen er alt-saa den ved Chrsti Mirakel helbredes Individet ikke blot fra sin Sygdom, men uddrives af den Ondes Magt og overføres i Guds Rige, ved Djævlens Mirakel befries han fra det ene Onde for at ligge under for et endnu større, og i denne Betydning kan man sige, at i Sandhed kan onde Aander ikke uddrives ved Djævelens Hjælp. —

d. 15 Jan: 39.

Rom. IV. En og Anden har forundret sig over, hvorfor P. idet han fremhæver Abraham som et Exempel paa Troen, ikke hellere har taget det Moment af hans Liv, hvor han vilde ofre Isaak; men det synes mig netop at være ganske i Paulus Aand i det Hele <og> af syllogistisk Kraft paa dette Sted, at tage Exemplet om Saras Ufrugtbarhed; thi der var netop Alt overladt til Gud, og hele Livet uden for Chrstd. saavel Jøde som Hedning var i Pauli Øine ligesaa ufrugtbar. —

d. 3 April 39.

Exegese paa Dansk og Latin til Romerbrevet Kap. 9—16, tildels efter Tholuck: 9
U. D.

Epistola ad Romanos.

[.....]

Tholucks af S. K. refererede Bemærkning til 9,10—16: [S. 356]
Vi maae erindre at P. ikke beraaber sig paa det gl.T: theokratiske Indretning for derved at retfærdiggjøre sin Anskuelse *suppleres hos S. K. med:* men at denne er ham som al Jødedom et Billede en Præfiguration af Chrstd. (en Skygge af Chrstd., noget som ret vil vise sig, naar vi betænke, at hiint havde sit Hjem i den udv: i Tilfældighedernes Verden, denne i Frihedens og Aandens). Vi maae betænke at P. polemiserer mod egoistisk-tilfredse Jøder, en Polemik der gjentager sig i en høiere Sphære i det Følgende, hvor han viser i Pharaos Exempel de sørgelige Følger af at reise sig mod Gud og gjøre Modstand.

Til Tholucks af S. K. refererede Bemærkning: [S. 356] men fordi Chrstd. ikke blot er noget udv: ikke nogen blot udv: Kirke, saa er der seet fra den positive Side den Forskjel, at her gives eet Vilkaar, *findes hos S. K. tilføjet:* et Vilkaar som jo dog netop har sin Grund i den gudd. Naade, og altsaa er en Negation af al msklig

⁹ I Vintersem. 1839—40 fortolkede C. E. Scharling i offentlige Forelæsninger Pauli Brev til Romerne. Tholuck] Auslegung des Briefes Pauli an die Römer (Berl. 1824), S. 330—509. Forskjel] fra Forholdet indenfor Jødedommen. her] o: i Christendommen

(1839—40)

foreløbig Competence. Denne sidste Betragtning er altsaa ligesom det Okeanos, der omslynger hele Chrstd., og ethvert Forsøg paa at gjøre udv: Fortrin gjeldende, vil blot have til Følge, at man ikke bliver overskibet.

Til 9,17—18 har S. K. bl. a. følgende, der ikke findes hos Tholuck: Maaskee lod hele Stedets Vanskelighed sig bedst forklare saaledes. P. havde i det Foregaaende talt om de forskjellige Begunstigelser, der var faldet saa vel i hele Jødefolkets, som indenfor dette i enkelte Mænds Lod, disse som Msk. aldeles ingen Fordring kunde gjøre paa, havde alene deres Grund i Guds uforanderlige Villie. Herom havde han brugt Udtrykket ἐλεειν (v. 15.); men idet han nu gaaer videre i sin Udvikling, udvider efterhaanden det oprindelig kun i en udv: jødisk-theokratisk Forstand brugte Udtryk ἐλεος sig til det som egl. er Løsnet i hele P. Lære til Begrebet om Naaden; men hvad der tænkes uden for denne Naade, men dog i Forhold til den, det maa mere ell. mindre, mere ell. mindre bevidst tænkes forhærdende sig imod den. Saaledes at σκληρυνειν er aldeles analogt med μισειν i den blot udv. Verden. — [I Marginen:] Det som overhovedet Paulus især bestræber sig for er at frigjøre Gud fra de utidige Consequentser af det Naadevalg, hvorved Jøderne vare blevne til det, de vare, ved at vise, at det netop som et Naadevalg ikke gav dem Gyldighed til at fordre Noget.

Tholucks af S. K. refererede Bemærkning til 10,14: [S. 420] Jøderne kunde maaskee sige, at Noget saadant var dem ikke forkyndt, *suppleres hos S. K. med:* og idet nu P. i en zirlig Sorites udvikler Indvendingerne, føres han paa en Maade ud over sin egentlige Disputations Enemærker, idet han viser at Chrstd. var en fælleds Eiendom for alle Folk, en Betragtning, som dog igjen fører ham tilbage*) paa sin egl. Thesis, at Jøderne umuligt kunne være uvidende, da jo Propheterne endog polemisk havde beholdt dem Hedningerne, som de der, hvis Jøderne forbleve ulydige, skulle arve Saligheden. — [I Marginen:] *) derfor falder det i to Stykker v. 18 μη οὐκ ἤκουσαν? hørte de det ikke? jo; thi det var bekjendt nok. v. 19 μη Ἰσραὴλ οὐκ ἐγνώ? forstod de det ikke?

jo; thi naar Profheterne indskjærpede det saa truende, saa maatte de forstaae det.

Til 10,19 bemærkes bl.a.: Her mangler Objektet for εγώ, derfor tager Tholuck [S.425] det intransitiv: „var Israel ikke underrettet“. ?? jeg anderledens.

Exegese paa Dansk til Parallelsteder fra Mosebøgerne, Profeterne og Psalmerne til Ap. G., Kapp. 1—4.7.8. 10 U. D.

¹⁰ I Sommersem. 1840 fortsatte og fuldendte Hohlenberg de christologiske Forelæsninger i Forbindelse med en Udvikling af Citationerne af det Gl. Test. i det Nye.

THEOLOGICA

(DOGMATISKE)

1837—40

Excerpter af:

Rheinwald Repertorium 17^d Bind

1837

11
U. D.

p. 113 Quaestionum scholasticarum specimen 1, quo doctorum scholasticorum placita de gratia et merito examinavit F. G. Rettberg. Gottingae 36. 4to.

[p. 114] Scholastikerne vare Semipelagianere, ihvorvel forskellige fra Cassian, idet de lærte, at den gudd. Naade begyndte Værket (Cassian omvendt.), men fordelte Fornyelsens Værk saa temmelig lige mell. Gud og Msk.; medens Augustinus alene tilskrev Gud Alt; Pelagius Msk. Det Ubibelske i dens Lære laae nu deri, at det kaldte denne Msks Andeel ikke blot Frihed; men ogsaa Fortjeneste. Opgaven for Scholast: bestod i at forene Fortjeneste og Naade. Naaden maatte nu dels være gratis data, dels gratum faciens og Fortjenesten dels meritum de congruo, dels de condigno. Nu var Frelsens-Process følgende: 1) gratia gratis data 2) meritum de congruo 3) gratia gratum faciens 4) m: de condigno.

=||=

Alexandrinernes Lære om δικαιοσυνη σωτηριος som den hvor Guds Retfærdighed med indeslutter Naaden, hvor Befrielse fra Synd og fra Straf falde sammen i Eet. — (samme Bind p. 105 lin. 13 fr: n:)

Benecke der Brief Pauli an die Römer Heidelberg 1831. —

---

¹¹ Rheinwald osv.] Allgemeines Repertorium für die theologische Literatur und kirchliche Statistik . . . herausgeg. von Dr. G. F. H. Rheinwald. 17. Bd. Berlin 1837. — Ktl. Nr. 36—66: 1.—19. Bd. samme Bind] af Rheinwalds Repertorium.

1837

12

[Novbr. 15.]

Forelæsninger over Indledning til speculativ
Dogmatik
af
Marthensen.

Vinter Semestret. 37 & 38.

1ste Foredrag.

d. 15 Nov.

En tidligere Tid (Middelalderen) fordrede at Theologen qua Theolog skulde være Philosoph; Philosophen qua Philosoph Theolog. Senere adskilte. Nu igjen forenede. — spec. D. er christelig Metaphysik — den egl. centrale Viden, Skuen af Guds Dybder — de andre theologiske Standpunkter ere periphere. — den er Theologie par excellence. den er Eenhed af Speculation og Tradition — den er Troens høieste Bevidsthed — den er Theologiens levende Begreb. —

Er den mulig? Dette vises foreløbigt negativt de andre Standpunkter tilfredsstillende ikke:

a) det bibelsk-kirkelige. (Protestanter og Katholiker) ende i en Cirkel. Man skal troe Kirken ell. Skriften for Inspirationens Skyld; og Inspirationen skal man tro for Skriften ell. Kirkens Skyld. — tilsidst provoceres til testimonium sp. sancti; men dette Beviis bliver reent personligt og det Positive i dette Standpunkt ender i reent Subjektivitet.

b.) Troes-Standpunktet. (det bliver sig strax denne Vanskelighed bevidst istedetfor det foregaaende gaaer ud fra det Positive stoler trygt derpaa indtil det reduceres til Subjectivitet.) lider af samme Feil

c) Den vulgaire Rationalisme. nægter al objektiv Viden. Kritik der reinen Vernunft.

Indvendinger mod speculativ D. gjøres fra disse tre Standpunkter:

¹² I Lektions-Katalogen anmeldes disse Forelæsninger af Privat-Doctent H. L. Martensen, Lic. Theol., som private med Titlen: Prolegomena til den speculative Dogmatik, at holdes Onsdag og Fredag Eftermiddag fra 5—6. — Sml. 25. d. 15 Nov.] var i Aaret 1837 en Onsdag. sp.] ☩: spiritus

- a) Chrstd. er positiv historisk. <mangler Aanden.>
 b.) Chrstd. er Troes og Hjertets og Livets Sag } mangler:
 c.) den msklige Viden er reen subjektiv. } Fader og Søn
 (Marheinecke).

2det Foredrag.

d. 17 Nov. 37.

13

[Novbr. 17.]

a). Chrstd. er positiv historisk. den maa fastholdes som saadan. Sandheden alterneres derved at Erkjendelsen træder til. Der møder os her det samme Spørgsmaal som i den egl. Philosophie behandles under den Titel om Forhold mell. det Subjektive og Objektive. — det er Spørgsmaalet om Sandheden holder sig aldeles indifferent til det erkjendende Subjekt. Uden Lyset vilde Øiet ikke være; men ogsaa uden Øiet vilde Lyset ikke være. Man anerkjender at det Gode kun er forsaavidt man gjør det; men saaledes er ogsaa Sandheden kun forsaavidt man erkjender den. (Baader). En ikke erkjendt Gud vilde ingen Gud være. Det erkjendes ogsaa for en Deel paa dette Standpunkt saa vel i Læren om Himmeriges-Rige — som jo og deri at dette Standpunkt ikke blot fordrer Chrsti punktuelle Tilværelse engang i Tiden; men ogsaa at „han fødes i enhver Troendes Hjerter“; hvorved fordres hans Ubiquitet i Kirken. Men denne Chrsti ideelle Tilstædeværelse mener man gjelder blot om Troen — ikke om Erkjendelsen, med H. t: hvilken man holder sig indifferent. —

Anm: det er denne Forskel mell. Opfattelsen af Objektet, der ligger til Grund for Adskillelsen mell. Katholiker og Protestanter. Objektet er det Samme (Troes Artikler etc.) men den ene gjør Alt for at holde Objektet udenfor Subjektet. (Inspiration — Pave); den anden vil trænge ind deri. —

Men derved gaaer denne Indvending over til det andet Standpunkt

b) Chrstd. er Troes og Hjertets Sag. ikke Erkjendelsens Sag. Dette Standpunkt forholder sig negativt mod Dogmet — f. E. Treenighed — Naverens Sacramente — Unionen er egl. udgaaet fra en saadan Indifferentisme. — Dette Standpunkt faaer derfor en uendelig Mangfoldighed af Nüancer.

1837

c). Msk. hele Verden er kun endelig. I Grunden en Modsigelse; thi Uendeligheden er Endelighedens Grændse, og jeg maa altsaa vide noget om Uendelighed.

En Forskole.

En Phænomenologie. —.

<(saaledes kalder Rosenkrants Daubs sidste Skrift: die Selbstsucht etc.)>

Prothagoras „Alt er Msk.s Maal“. —

(Hegel. ogsaa Oedip.).

„Med det Maal I maale, skal Eder igjen maales“.

14

[Novbr. 22.]

3die Foredrag.

d. 22 Nov.

Phænomenologie er altsaa Fremstilling af den videnskabelige Udvikling forsaavidt Selvbevidstheden er dens Maal. Forholdet mell. Subjekt og Objekt, men Objektet her er Chrstus. Nu kunde man vel her fra Troens Standpunkt sige: ja Chrstus er Maalet, hvortil Alt tenderer (her er den absolute Identitet af Aabenbaring og Selvbevidsthed.) Men denne Chrstus maa dog igjen optages, oversættes i os. Her møder strax Vanskelighed: hvilken er den absolute Chrst., ligesom Kunsten giver os forskellige Billeder af Chrstus, saaledes ogsaa Erkjendelsen. Her ligger jo ogsaa Differentsen mellem Katholiker og Protestanter. De er enige om det egl. factiske, om Troes-Artiklerne, ogsaa om tredie om „Aanden“, naar den kun behandles som den tredie Person i Gudd.; men saasnart Spørgsmaalet bliver om Tilegnelsen divergere de, <men> Aanden er jo netop det subjektive Princip, hvorved det Objektive oversættes i den concrete Bevidsthed — det Samme viser sig ogsaa i det Mindre, en Chrstus for Anselms Aand er forskjellig fra en Böhmes. (den første mere blot historisk; den anden langt ideellere; langt mere opfattet i sin uendelige historiske og ideelle Ubiquitet.).

En theologisk Phænomenologie er altsaa Udvikling af den theologiske Viden, forsaavidt Selvbevidstheden er dens Maal.

(Phænomenologie kunde ogsaa tages i en vidtløftigere Forstand og omfatte hele Historien, da det ikke blot er den intellectuelle; men ogsaa den sædelige Bevidsthed f. E. der gjør sig gjeldende. Hegel kaldte sin første Udgave af Phænomenologien sin første Verdens Omsegling. — senere har han dog alene holdt sig til den videnskabelige Bevidsthed.)

den er ikke Khistorie, der udvikler den chr. Friheds concrete Fremtrædelser, ikke Dogmehistorie, der beskæftiger sig med Indholdet selv; ikke Symbolik, der udvikler Controverserne, uagtet begge sidste basere sig paa den.

Quicquid cognoscitur cognoscitur per modum cognoscentis.^[†]

(Deraf Betydningen af de forskjellige religieuse Standpunkter, Selvbevidsthedens nødvendige Stadier. — Betydningen af Accomodation — Antropomorphismen.^[††] Antropomorphismen har i Grunden samme Dialektik som den theologiske Phænomenologie. Til enhver Antropomorphisme svarer en Theomorphisme.)

Daubs sidste Skrift udvikler fornemlig Supranaturalisme og Rationalisme og Pietisme.

Phænomenologie

1ste Stadium.

den apostoliske K., hvor Tro og Troens Gjenstand falde sammen, dens paradisiske Tilstand. — Dog paa det følgende Udviklingstrin som paa ethvert senere have vi kun Chrstus reflecteret gennem Apostlenes Selvbevidsthed i vor. Nu opkommer der Tvivl om man ogsaa har den rigtig, og det eneste Middel man har til at sikre sig, er, da Skriften paa dette Standpunkt, som underkastet Fortolkning, er utilstrækkelig, en levende uafbrudt Communication med den apostoliske Kirke, der i ethvert Øieblik umiddelbart og reflexionsfrit kan besvare ethvert Spørgsmaal:

det er den katholske Kirke

[†] I Marginen: (Baader.)   [††] I Marginen: (Baader.)

1837

Men nu opkommer der Tvivl om Kirken virkelig har Objektet (Reformation) og jo mere Kirken udvikler Bestemmelserne om Kirken, desto mere fjerner den sig fra sit Objekt. ^[†]

2det Stadium

Reformationen, som kommer under Veier med, at Kirken ikke har Objektet. Da nu hiin levende Communication er afbrudt saa bliver det naturligt at tyie tilbage til det Oprindelige. — Bibelen — Men hvorledes skal den fortolkes? af sig selv svarer Reformatorerne og glemme at de selv bragte et heelt dogmatisk System med dem ^[††], og at de saaledes bevæge sig i en Cirkel Troen faaes af Bibelen og Bibelen skal fortolkes af Troen som faaes af Bibelen; og at saaledes Døren er aabnet for enhver Fortolkning, og saaledes involverer Reformationen Rationalismen. —

Forsøget med det apostoliske Symbolum hjælper ikke, da om man end kunde tilveiebringe en historisk Vished, der vilde vise sig en Mangfoldighed af Fortolkninger, og män saaledes kun kom tilbage foran den historiske Adskillelse.

3die Stadium.

Chrstdommen søges i Selvbevidstheden.

I Marginen til 14:

- 15 ^[†] Jeg formoder at det skeer derved, at Kirken kommer til at
U. D. reflectere over sig selv og derved taber, som det altid skeer foreløbigt ved enhver Reflexion, sit Objekt.

K.

I Marginen til 14:

- 16 ^[††] Bibelen maa fortolkes og ethvert Fortolknings-Princip har
U. D. en Forudsætning.

Erdmann.

17

[Novbr. 24.]

4 Foredrag.

d. 24. Nov.

Man vil søge Sandheden igjennem et objektivt Medium; men i sig selv ved en uendelig Ingress, det er egl. en fuldstændig Ud-

[†] Se 15. [††] Se 16. ¹⁸ Erdmann] Vorlesungen über Glauben und Wissen (Berlin 1837. — Sml. 38 og 44), S. 177 f.

førelse af det gl. protestantiske testimonium sp. s. Dette er den uendelige Subjektivitet og beroer paa at Sandheden er ikke blot subjectiv; men ogsaa objektiv, ell. i det dogmatiske Sprog: der er ikke blot Fader og Søn; men ogsaa Aand. Aanden har vi i sin første Skikkelse i den apostoliske Inspiration (hvorefter er det Mærkelige at medens Sandheden var blot objektiv for Apostlene, var, saa at sige, palpabel, forstode de den ikke; men først da den ved Aanden var subjektivt oversat i Bevidstheden — Daub — Grundtvig.) senere var den i Inspirationen i Kirken i Paven, i Concilier, etc.; men indskrænket til Individualiteter og kun for en Tid tilstæde. Endelig møder den os i testimonium sp. s., men dette antog Charakteren af et privat personligt Beviis. Det er altsaa Positioner af samme speculative Tanke, kun indtog de en gal Stilling til Ideen. (I Middelalderen havde Kirken ikke Aand; men Geistlighed. Daub.). I Protestantismen antog den en tilfældig personlig Charakter.^[†]

den speculative Dogmatik afskærer derfor ikke Traaden, tvertimod anerkjender den fuldkommen Nødvendigheden af de foregaaende Stadier, og giver <det> egl. Begreb af Tradition.

Methoden.

Gjennem Indholdets egen Dialektik.

Man maa ikke sige at et Standpunkt indeholder noget Sandt og noget Falsk; thi ethvert relativt Standpunkt er sandt i det Samme som det er falsk, det indeholder sig selv og sin Modsætning, er en Janus bifrons. —

Det er det tredje Stadium, der egl. vil blive Gjenstand for disse Forelæsninger og man maa derfor gennemgaa alle Selvbevidsthedens Facer.

[†] I *Marginen*: Dogmatiken antog derfor et ganske andet Forhold i Katholicismen end i Protestantismen, der var flere Dogmatikere ligesom der var flere Paver og dog kun eet Papat altsaa per successionem (Daub) i Protestantismen havde ethvert nyt System en ny Horizont.

¹⁷ sp. s.] ☩: spiritus sancti

1837

18

[Novbr. 29.]

5te Foredrag.

d. 29 Nov.

Kant.

Cartesius † 1650 han sagde cogito ergo sum og de omnibus dubitandum est og afgav derved Principet for den nyere protestantiske Subjectivitet. Ved sin sidste Sætning de omnibus dubitandum est gav han egl. Løsnet, thi hermed betegnede han ingenlunde en Tvivlen om Dette ell. Hiint men om Alt, Alt skulde rokkes, ikke for at forblive i denne fluctuerende Tilstand; men for at paa den Maade det til syvende og sidst Visse maatte blive tilbage som saadant blev nu cogito ergo sum som den absolute Identitet af Tænken og Væren.

cogito ergo sum.

dette ergo maa ikke være conclusivt; thi da vilde den Sætning være en ufuldendt Slutning, der manglede sin Oversætning omne quod cogitat est; ego cogito; ergo sum; denne Sætning vilde da blive en ny Forudsætning og som saadan alligevel reduceres paa den sidste, ergo er copulativ jeg tænker og er som tænkende. Dette er den eneste Vished jeg beholder tilbage, medens ved enhver anden Tænkning Gjenstanden kan blive udenfor for mig, saa er derimod den Tænkning, hvorved jeg tænker mig selv absolut identisk med min egen Væren.

Det er hell. ikke et empirisk „cogito“ i Analogie med jeg føler, jeg gaar etc.; thi det vilde da hell. ikke afgive et speculativt Princip.

denne Sætning er vel ikke meget indholdsriig; thi tilsidst bliver der jo ikke andet tilbage end den rene, almdl. tænkende Subjectivitet; men det indeholder Spiren til et heelt System, og det første Moment i den Livsanskuelse, der istedetfor Tradition og Auctoritet sætter Frihed og Selvbevidsthed. Denne Sætning har derfor samme Dialektik som den at Alt er Msk. Maal. Den vil Intet optage i sig uden hvad der falder sammen med dens egen Selvbevidstheds Bestemmelser. Men derved staaer den Fare for at afslutte sig i den blotte Tænken paa det cogito ergo sum og derved at tabe Objektet. dette Princip kan yttre sig forskjelligt i f. E. en Spiritualisme f. E.

hos Kant og Fichte; i grov Materialisme; i Mysticisme f. E. hos Jacob Böhme kort sagt, det kan bevæge sig mellem Faustisk Hof-færdighed og Guds Børns frie Tænkning.

Den engelske Philosophie.

Baco Werulam. Det kunde synes underligt, at den nyere Philosophie i Engelland, der naturligviis ogsaa var væsentlig berørt af den nyere Subjectivitæts-Retning, kunde saa meget gaae ind paa Empirie. Men det var ogsaa en Følge deraf; thi Msk. vilde ligesom see med egne Øine, høre med egne Øren, altsaa ogsaa en Mod-sætning til Tradition.

Locke^(†) gjorde nu, og derved repræsenterende det ægte protestantiske Princip, Tænkningen selv til Gjenstand for Tænkning, og nægtede alle aprioriske Anskuelse og førte Alt tilbage paa Erfaring.

Hume udførte dette skarpsindigere og besvarede det Spørgsmaal, hvoraf det dog kunde komme at man havde Forestillinger om noget Almeengyldigt og Nødvendigt med at det var Vane og Indbildning. Vilde man sige, f. E. at Solen gik op imorgen, ell. at Msk. var dødeligt, saa var der vel en Sandsynlighed for at Solen vilde staae op og Msk. døe, men med Vished kunde man dog ingenlunde sige det; naar Een skjød en Kugle af og et Dyr faldt, saa kunde man vel vide begge Facta: Skuddet og Faldet, og man kunde ogsaa sige, at det var rimeligt, at det vilde skee; men at det var nødvendigt kunde man ikke sige (Nexusset er naturligviis utilgængeligt for Erfaring); men ved saaledes at nægte Almeengyldighed og Nødvendighed, Fornuftens egl. Bestemmelser hævede han i Grunden al Tænkning.

^(†) I *Marginen*: „Sjælen er ligesom en tabula rasa; al Viden er et Produkt af Erfaring.“

6te Foredrag.

d. 1 Dec:

19

[Decbr. 1.]

Hume udviklede nu en fuldstændig Skepticisme, man kunde i alle Ting i det høieste bringe det til Sandsynlighed, og gennem-

1837

førte denne Livs Anskuelse ogsaa i Moral, der derved sank ned til Convenients og i Religion, hvor da Chrstd. især blev at forkaste deels fordi den som Historie, der laae langt borte (da al Historie bliver jo længere den gaaer tilbage desto vanskeligere at controlere og desaarsag desto usandsynligere.) var usandsynlig; deels fordi den som berettende Mirakler etc. jo derved streed i høieste Grad mod Alles Erfaring. Han benægtede altsaa Almeengyldigheds og Nødvendigheds Realitæt og gjorde derved et Attentat paa al Sandhed.

Det er til denne Humeske Nægten af Causalitæten at Kant historisk knytter, og i hans Kritik der reinen Vernunft opstiller han det Spørgsmaal: hvorvidt der gives synthetiske Omdømmer a priori.

Kants historiske Betydning er udødelig ved hans Forhold til den foregaaende Metaphysik. Denne antog nemlig, at naar jeg blot kunde tænke mig Sandheden, men Kant meente, at man først burde undersøge det Instrument, hvormed man vilde opfatte Sandheden. Dette var da en Opdagelse liig den copernicanske.

Han distinguerede mellem analytiske og synthetiske Omdømmer a priori. De første vare saadanne hvor Prædikamentet blot indeholdt en Udvikling af hvad der laae i Subjektet f. E. Alle Legemer have Udstrækning; de sidste, hvor Prædikamentet indeholdt noget derfra forskjelligt f. E. Alle Legemer have Tyngde, ell. alle Legemer have en Aarsag.

Saadanne s. O. a priori gaves der nu i Naturvidensk. f. E. at enhver Ting har en Aarsag. Dette maatte enhver Naturforsker forudsætte, og det lærte ingen Erfaring ham; hele Mathematiken beroede derpaa. Idet man gik ud fra et Punkt som ikke er en Erfarings Gjenstand.

det Spørgsmaal altsaa hvorvidt gives der en apriorisk Erkjendelse ell. hvorvidt gives der en Videnskab, opløste sig i de tre, hvorvidt gives der en mathematisk Videnskab, hvorvidt en Naturvidenskab og hvorvidt en Metaphysik. (de svare til Sands, Forstand, Fornuft)

---

at naar... Sandheden] Eftersætning er udfaldet.

Mathematik.

Naar jeg skal tænke mig en logisk Tankebestemmelse saa er der intet for Sandsningen ell. Anskuelsen, i Mathematiken derimod er der noget for Anskuelsen og Sandsning og dog er det ikke for den umidd. Erfaring; thi den rene Cirkel erfarer jeg intetsteds, de mathematiske Figurer ere vel Gjenstande for Sandsningen og dog ere de ikke Gjenstand for Sandsningen; de ere udvortes og dog ikke udv., M: er Læren om det Sandselige Ikke-Sandselige og det Ikke-Sandselige Sandselige. Men da disse ikke-sandselige Gjenstande dog tillige ere sandselige ere udv. maa jeg have et Medium i hvilket jeg fastholder dem, et Medium, der er sandseligt og dog ikke sandseligt og det er det rene Rum og den rene Tid. Disse aprioriske Anskuelser ligge nu til Grund for al Mathematik, men tillige for al Sandsning, Alt, hvad jeg opfatter, opfatter jeg gennem Tid og Rum. Disse ere mine egne Tankebestemmelser, den Brille gennem hvilken jeg nødvendigviis seer Tingen, enhver Ting jeg opfatter opfatter jeg gennem Tid og Rum. K. nægtede saaledes ikke Objektet; men paastod kun at min Opfattelse deraf var betinget ved Tid og Rum, der var mine egne Tingen uvedkommende Tankebestemmelser. Hans Standpunkt bliver derfor Idealisme $\circ$: Tænkningen bestemmer Alt, thi hvad Tingen er „an sich“ det veed jeg ikke; den er tillige transcendent $\circ$: den anerkjender sine Grændser. Han sagde nemlig at den Paastand, at vide hvorledes Sagen egl. var var transcendent $\circ$: den oversprang Erkjendelsens nødvendige Begrændsning, derimod den Paastand, at vide, hvorledes vi nødvendig maa tænke os Tingen var transcendent. Vi har altsaa 3 Momenter 1) den aprioriske Anskuelse 2) den aposterioriske Erfaring; thi K. nægtede jo ikke den hele udenfor os liggende Verden 3) den ubekjendte Størrelse $x \circ$: „der Ding an sich.“, der drager sig igjennem hele Systemet.

7de Foredrag.

d. 13 Dec:

20

[Decbr. 13.]

det Foregaaende handlede om Sandsning, hvorfor K. ogsaa kaldte det „rationell Æsthetik“, idet han tog dette Ord i en vidtløftigere Forstand end den ell. brugelige $\circ$: Læren om det Skjønne.

1837

Han kaldte ogsaa sit System Criticisme i Modsætning til Dogmatisme, idet han ved det sidste forstod enhver Lære, der udgav sig for at være i Besiddelse af Tingen „an sich“.

Forstand.

hvorledes er en Erfarings Videnskab mulig?

Ved Erfaring forstod K. en lagttagelse der er hævet til Almeengyldighed og Nødvendighed, altsaa ikke enhver Erfaring. Spørgsmaalet selv besvarede han nu paa samme Maade som det foregaaende, ved at aprioriske Tilgrundliggende. Dette var da Kategorierne, en Anskuelse (dette forstaaet i den laveste Forstand) uden Begreb, sagde han, er blind, og et Begreb uden Anskuelse tomt. Kategorierne ere de almdl. Tankebestemmelser, de i Alt tilstædeværende Universalialia. Imidlertid maatte naturligviis disse opfattes om vel i deres Nødvendighed dog tillige stedse i deres reen msklige subjektive Nødvendighed, for ikke at gjøre os skyldige i en Transcendents.

Qualitæt; Quantitæt; Relativitæt; Modalitæt.

Eenhed.

Substants

Mangfoldighed.

Aarsag

Alhed.

Vexelvirkning.

Han udviklede nu tillige de dertil svarende Omdømmer.

Kategoriernes store Betydning (en Ode af Marthensen det Daarligste af hvad han hidtil har leveret en forceret Aandrig-hed . . . de ere det nødv: Baand for al Tænkning, Tænknings Atmosphære etc. deraf Betydningen af Sprogene, Muligheden af at oversætte fra et Sprog i et andet, Betydningen af Præpositionerne. f. E. i det N: T. „i ham leve røres og ere vi“, det er Substantsialitæts Kategorie, Andre opfatte det, for at undgaae al Pantheisme, som Causalitædens. Hans Opfattelse af Kategorierne er i Grunden den gl. Aristoteliske, og ikke den Hegelske i deres egen immanente Dialektik.

Spørgsmaalet bliver nu, hvorledes man skal opfatte om som objektive ell. subjektive, det sidste gjorde K.

---

at aprioriske] efter „at“ nogle Ord udfaldet.

En Vanskelighed bliver det at forklare, hvoraft det kom, at Phænomenet svarede til Kategorien, dette Spørgsmaal kunde man enten besvare derved at man opsøgte den høiere Eenhed; ell. ved at nægte al Objektivitet (Fichte).

Fornuft.

hvorledes er Metaphysik mulig?

her udvikledes Læren om Ideer : nødvendige Begreber hvis Gjenstand ligger ud over Erfaring.

1) Sjæl : det tænkende Jegs nødvendige Eenhed.

2) Verden : Totaliteten af alle Phænomener.

3) Gud : Muligheden af al Tilværelse overhovedet.

de ere forskellige fra Categorierne og Tids og Rums Anskuelser; thi disse staae i et væsentligt Forhold til Phænomenet.[†]

Forøvrigt svarer denne Inddeling til den gl., der havde fire Dele: a) Ontologie (det var Læren om Kategorierne) b) rationell Psychologie (K. første Idee — Sjælen) c) rationell Kosmologie (K. anden Idee — Verden) d) rationell Theologie (K. tredje Idee — Gud).

[†] *I Marginen*: de ligge til Grund for al Erkjenden, men dertil hører Phænomenet og Kategorien; og der Ding „an sich“. —

Til 20:

See vi nu til, hvad Fornuften finder i denne Selvbetragtning, 21
hvorved vi (da Fornuften her som Objekt for dens Betragtning U. D.
bestandig kun er abstrakt : Forstand) vi ogsaa ville kalde den Forstand.

Men nu er Tankeloven ikke andet end Forstandens Væsen udtalt med den Vished, at det alene har Gyldighed

Schleiermacher tilbød igjen den: ubekjendte Guddom.

nødvendige Begreber, hvis Gjenstand laae ud over Erfaring.
for al Sandsning og Forstands Erkjendelse, men i begge Tilfælde er jo Phænomenet et væsentligt Moment.

K.] : Kants

²¹ Formentlig Optegnelser fra selve Forelæsnningen d. 13. Decbr.

1837

Sjæl Det tænkende Jegs nødv. Eenhed
 Verden Totalitæten af alle Phænom.
 Gud. Muligheden af al Tilværelse overhovedet.

22

[Decbr. 15.]

8de Foredrag.

d. 15 Dec:

Ved disse tre Ideer viser nu K., at den ældre Philosophie i sin Behandling har gjort sig skyldig i en Transcendents, idet den overhovedet vilde vide Noget som objektivt vist om dem.

1. 1) Sjælen, den er nu, hvilket K. ogsaa indrømmer Eenheden af tænkende „Jeg“; men vil man nu deraf slutte, hvilket de ældre have gjort at Sjælen er udelelig Substants og derved udødelig; thi idet jeg vil opfatte Jeget har jeg jo ikke Andet dertil end Kategorierne, og forsaavidt er jeg altsaa ikke kommen videre. disse Ideer ere derfor blot regulative, idet jeg maa sætte dem som Alt Relativts Grændser, det bekjendte γῶσις σαυτοῦ har derfor ingen Betydning, ligesom ogsaa Spørgsmaalet om Udødelighed; thi jeg har ikke andet end Kategorierne og disse ere kun i Relation til Verden, og altsaa mangler jeg saa at sige Organer for en anden Verden.

Men her var K. i Grunden ikke idealistisk nok; thi det er netop Betydningen af cogito ergo sum, at Tænkningen er det ene Reale, og Tænkning og Væren ere identiske. Men Sjælen kom til at staae som et Objekt, og saaledes blev det naturligtviis umuligt at opfatte, idet man jo paa en Maade vilde opfatte Sjælen udenfor Sjælen, og herved komme vi igjen ind paa Sandhedens subjektive Betydning. Ellers siger man vel jeg kan tænke det; men derfor er det ikke; men det gjelder kun i de underordnede Sphærer, men i Ideerne er det ikke saa, naar jeg tænker Friheden og i samme Grad og med samme Energie som jeg tænker den er jeg ogsaa fri.

2. 2) Verden. her gjorde nu den ældre Philosophie, efter K. Mening sig skyldig i Antionomier, idet den med lige Ret maatte om det Samme udsige de contradictorisk modsatte Prædikater. Beviset

---

og derved udødelig] Eftersætning er udfaldet.

her for føres apagogisk, idet man for at bevise det Enes Rigtighed beviser det Andets Urimelighed.

1) Verden er ikke bleven til i Tiden.

og

det Modsatte.

2) Materien bestaaer af Atomer

og

den er delelig i det Uendelige.

3)

4) der gives en anden Nødvendighed end Causalitetens : Frihed

og

det Modsatte.

3.) Gud.

3.

Her stødte K. nu paa de saa kaldte Beviser for Guds Tilvær, der bestandig ville beholde en stor Betydning som betegnende ligesom de Tanke-Veie, ad hvilke den msklige Tænkning har hævet sig til Gud.

a) det kosmologiske, e *contingentia mundi*. dette Beviis gaaer fornemlig ud paa at vise, at for at tænke det Endelige maa jeg tænke det Uendelige; thi hvorledes kan jeg ellers tænke det Endelige, naar jeg ingen Forestilling har om det Uendelige.

dette Beviis fandt Spinoza <?> stort Behag i, idet han netop ved at fastholde Tanken om Alt det Endeliges Forgængelighed bestyrkede sig i Overbeviisningen om det Uendelige.

b) det physicotheologiske ell. det teleologiske. der gaaer ud fra Forestillingen om al den Harmonie og Viisdom, der er i Verden, og derved hævede sig til Forestillingen om det absolute Formaal, hvilket allerede er et Stadium videre; thi ved det foregaaende Beviis kom vi kun til den absolute Substants. <ligesom ogsaa Individet derved bliver mere og indtræder under Kategorien „Middel“, medens det før var det blot Endelige i Modsætning til den absolute Substants.>

Om K. end misbilligede dette Beviis, saa sagde han dog, at der laae en smuk Tanke til Grund derfor, og at det, især i det popou-

1837

laire Foredrag er af stor Vigtighed. Al Læren om Forsynet beroer nemlig paa Categorierne Middel og Øiemed.

c) det ontologiske. Det er mærkeligt nok, at de øvrige Beviser ogsaa vare kjendte i den gl. Verden, medens dette først fremkom i den chrstlige Verden. Anselm. det Høieste jeg kan tænke maa være; thi dersom det ikke var, saa kunde jeg tænke mig det, og saa kunde jeg tænke mig det som det der var, men det var en høiere Tanke o: s: v: ^[†] senere blev det fremsat af Leibnitz og Wolff: det høieste Væsen maa besidde alle Egenskaber, det maa besidde Salighed, men dertil hører at være ens, *cujus essentia existentia*.

^[†] I *Marginen*: dermed er ikke sagt, at fordi jeg tænker Gud, at Gud derfor er; men fordi Guds Tanken er i mig, derfor maa jeg tænke Gud.

23

9de Foredrag.

d. 21 Dec:

[Decbr. 21.]

Ad to Veie søgte altsaa det tænkende Subjekt at mediere sig „Gud“. Gjennem Objektet ell. gennem Subjektet, Ad den første Vei fremgik det kosmologiske og teleologiske Beviis, der søgte at vise, at Verden vilde være utænelig uden at tænke Gud, og ad den anden Vei, at al Tænken var umulig naar der ikke <i> selve Tænkningen indeholdtes et Objekt en Væren, at Selvbevidstheden var umulig, naar den ikke tillige satte sig som Guds Bevidsthed. Det er i Grunden det sidste Beviis, der bærer de to første, thi naar ikke Tænkningsens eget Væsen bliver udforsket, kunde jo den Gud, der kommer ud, være en blot Tanke-Ting uden Realitæt. Det var derfor paa det sidste Beviis, at K. fornemlig concentrerede sin Kraft, idet han søgte at vise, at den hele Kraft, man tillagde dette Beviis, beroede paa en Forvexling af Tænkning og Erkjendten. Han rettede sig fornemlig mod Beviset saaledes som det var fremsat af Spinoza, at det høieste Væsen maa være i Besiddelse af alle Qualitæter, men dertil hørte ogsaa Værens Qualitæt. K. viste nu, at det med H. t: Begrebet var en aldeles ligegyldig Bestemmelse „Væren“, det var blot en Bestemmelse m: H. t: Sub-

jektet og anførte det bekjendte Exempel med de 100 Rbd. Jeg kunde derfor gjerne tænke mig det, men deraf fulgte ingenlunde, at det var. Imidlertid forkastede K. ikke Ideen Gud, men opfattede den „regulativt“, som et Ideal Msk. i hele sit Liv skulde realisere; men som han dog aldrig opnaaede.

Halv-Kantianisme.

Rationalisme forskjellig fra Naturalisme.

Nu aabnede der sig en anden Vei for K., det var den praktiske. Under de tre Spørgsmaal: hvad kan jeg vide, hvad skal jeg gjøre, hvad skal jeg haabe, meente K. at Alt, hvad der interesserede et Msk., kunde opfattes. Det første Spørgsmaal er nu besvaret. Men med det andet indtraadte et relativt „an sich“ : en inderlig Uendelighed en i sig selv tilbagegaaende Cirkel. Jeg bliver mig en Lov bevidst, der byder absolut (kategorisk) men skal denne Byden have Realitæt maa jeg kunde udøve den : er jeg frie. Derved begyndte det Moralske, der fordrede Consequents, og Handlen efter almeengyldige Regler. Men herved blev det ogsaa omtrent med K.s Moral. Alle nærmere Bestemmelser i Moralen bleve blot Formalismer uden Indhold, han kom ikke til denne moralske Idee som den skabende Kraft i Historien. Eet er det f. E. at udvikle Æren, Kjerlighedens etc.s Begreb, et andet er det f. E. at eftervise den i hele sin Betydning i Middelalderen, hvorledes disse Begreber forskjelligt manifestere sig i den nærværende Tid. Hans Moralsystem blev derfor blot Rammer. Men hvad opnaae vi da herved? K. svarer ved min Philosophie er man for stedse befriet for Dogmatismens Hjernespin, (hans sokratiske Ikke-Viden) og vi ere henviste til det Moralske, ethvert System, der docerer Materialisme, Naturalisme, Fatalisme er for stedse fortrængt. —

Ogsaa i en anden Henseende var K. Sandheden nær, idet nemlig han udviklede Læren om det Skjønne, hvor han meente, at finde det Hvilepunkt, hvor saa at sige Idealet udsonede sig med Sandheligheden, hvor vi paa en Maade stødte paa et nyt relativt an sich.

Det samme var ogsaa Tilfælde med hans uendelige ell. indv. teleologiske Betragtning (ikke den endelige Teleologie, hvor man

1837

udvikler, hvorledes den Klasse af Planter er til for at nære den Classe Dyr etc.) men hvor han udviklede Betydningen af det organiske Liv, hvor vi jo netop igjen stødte paa denne indv. Uendelighed.

Men Alt dette blev dog ved det det var, idet han saa strax fra-
kjendte disse Ideer al objektiv Betydning, og Realitæt. —

24

10 Foredrag.

d. 23 Dec.

Decbr. 23.]

Philosophien havde altsaa ved K. spillet Bankerot i theoretisk Henseende, og det blev kun nu Spørgsmaalet om der ikke var Noget at redde ad den praktiske Vei. Dette udvikler K. i sin „Religion innerhalb etc.“. Han gaaer ud fra at antage en Lov, en sædelig Lov, der byder med absolut Gyldighed, men saasandt, vedbliver han, som denne Lov har Realitæt, saa sandt maa ogsaa den Stræben, den opfordrer til, have sand Realitæt. Vi maae derfor postulere et Væsen, der maa kunde realisere Msk. Bestræbelser; thi i denne Verden, hvor Dyden blot maa kjæmpe sig igiennem, kan ikke det høieste Gode opnaaes, da ikke blot Msk. Imoralitæt lægger mange Hindringer i Veien derfor; men fornemlig, fordi jo hele Verden paa en Maade er kløftet i en Dualisme, idet Naturen gaaer sin nødv: Gang, ubekymret om Moral-loven, jeg vilde derfor modsige min sædelige Bevidsthed, dersom jeg ikke antog et saadant Væsen. Dette er det K. (moralske) Beviis for Guds Tilvær. (Man har angrebet det ogsaa fra denne Side, at K. forvexlede Salighed og Lyksalighed, idet han postulerede dette høieste Gode, idet Dyden er Salighed.) I Grunden beviser jo K., og det føler han ogsaa selv, blot Nødvendigheden af at troe paa en Gud, men ikke af Guds Tilvær. Paa samme Maade beviser han Sjælens Udødelighed, som en nødvendig fortsat Tilvær for at realisere Morallovens Bud, der jo have absolut Realitæt. Derved, mener K., vinde vi ogsaa den Fordeel, at vi nu istedetfor alene at beraabe os paa Morallovens Gyldighed, kunne beraabe os paa disse Bud som paa Guds Bud.

---

indv.] ∴ indvortes   ²⁴ det K.] ∴ det Kant'ske

Saaledes indtraadte nu ogsaa hos K. Begrebet „Tro“; men med ham begyndte en Forflygtigelse af dette Begreb, saaledes som ogsaa senere hos Jacobi. K. Begreb af Tro forholder sig til det kirkelige (protestantiske) som hans Metaphysik til den ældre. I den ældre M: var Identitæt af Tænken og Væren, Tanken indeholder Objektet. I Troen er den umidd. Identitæt af Tænken og Væren. Troen er den dybeste Akt i Msk., den er Frihedens egl. Akt, det er mig som griber Troen, men paa den anden Side er ogsaa Gud tilstæde, det er Naaden, uden Aanden kan ingen troe, i Troen har jeg Gud, hvorledes skulde Troen ellers involvere Saligheden? Ligesaa i Samvittigheden, der i Grunden er det meest Subjektive og det meest Objektive paa eengang, det er mig selv, det er det bedre „Jeg“ i mig der taler, og paa den anden Side er der en Magt i dens Yttringer, en Hellighed i dens Bud, saa at den tillige er Gud.

Ikke saaledes hos K. Jeg postulerer Gud, fordi jeg ellers kom i Modsigelse med min sædelige Bevidsthed. Men hvad er det for en Modsigelse, hvad er det for en sædelig Bevidsthed? Det praktiske er eengang for alle ved en Kløft afskaaret fra det theoretiske, denne Modsigelsens Grundsætning maa der derfor ikke tillægges nogen objektiv Karakter; ligesaa denne sædelige Bevidsthed. det er blot „Jeget“ der frygter for at modsige sig selv, det er blot „Jegets“ sædelige Bevidsthed, der postulerer Gud. dette er derfor Jegets Egoisme. Og hvad gør det egl. derfor? Det fordobler blot sig selv, det opfatter sig selv som det i en Stræben sig befindende, og tillige tænker det sig et Høidepunkt deraf, et Ideal. Det er en Gud, som det selv sætter sig (og denne Gud er egl. ikke Andet end „jeget selv“), og som det igjen optager i sig. Ligesom Een, der vil aande i et lufttomt Rum; først udaander, og derpaa inddrager sin egen Aande — et Slags Bugtalerie. Dette viser sig ogsaa med H: t: Cultus, hvor Andagten skulde fremtræde, ved Bønnen, hvor det Subjektive taber sig i det Gudd., og det Gudd. ligesom indblæser det sit Liv, ja K. mener endog, at man kan bede uden at være overbeviist om, at Gud er til. Thi Bønnen er for K. jo ikke

(1838—39)

andet end et Middel til at holde de moralske Ideer levende hos sig. Medens K. dadler den fremherskende Phantasie i de almdl. Udtryk om Gud, saa gjør han sig selv skyldig i en lignende — Forstands Antropomorphisme, enhver Egenskab af Gud har ingen objektive Realitæt, jeg tænker mig ham blot saaledes, fordi han maa være saaledes, for at være det Ideal, der kan opfylde min sædelige Bevidstheds Postulater. Medens den Chrstne bliver sig bevidst, at idet han siger den treenige Gud, er det ikke et Navn han har givet ham; men som Gud har givet sig selv. K. har derfor vel Friheden; men mangler Naaden. —

25 *Kollegie med Philosophiens Historie fra Kant til Hegel, af*
U. D. *Martensen.*

26
U. D.

Speculativ Dogmatik.

af

Marthensen.

Kollegie omfattende: Indledningsstykke og §§ 1—23.

27 *Kollegie med Speculativ Dogmatik af Martensen, omfattende:*
U. D. *Indledningsstykke og §§ 1—23 (i en noget vidtløftigere Redaktion end i 26).*

---

²⁵ Knytter sig formentlig til Lector H. L. Martensens offentlige Forelæsninger over den nyere Philosophies Historie fra Kant til Hegel i dens indre Forhold til Theologien, i Vintersem. 1838—39. — Disse Forelæsninger var en Gentagelse af dem fra Vintersem. 1837—38 („Prolegomena til den speculative Dogmatik“), se 12 og Martensen, Af mit Levnet. 2. Afd. (Kbh. 1883), S. 3. ^{26 27} Knytter sig formentlig til H. L. Martensens Foredrag over den speculative Dogmatik, holdte paa Universitetet i Sommersem. 1838 og Vintersem. 1838—39.

Kollegie med Speculativ Dogmatik af Martensen, omfattende
 §§ 60—99.

28
 U. D.

Athanasius der grosse und die Kirche seiner Zeit, besonders
 im Kampfe mit dem Arianismus. v. Joh: Adam Möhler. Mainz
 1827. —

Referater til 1. B., S. 56.58.59.

Kort Referat til S. 69—71, med følgende Bemærkning af S. K.:
 Mærkeligt bliver det medens Ebioniterne sætte Sønnen saa lavt
 i Forhold til den kirkelige Anskuelse Gnostikerne derimod sætte
 Sønnen saa høit men Skaberen saa lavt, idet de ikke kunne be-
 gribe, at Gud har skabt Verden, en Virksomhed de overlade til
 en Demiurg, men vel at han kunne forløse den. —

Sabellianismen betegnes [S. 71] rigtigt som Hyperkatholi-
 cisme.

Korte Referater til S. 74.82 f. og 107 ff.

En meget vidtløftig Udvikling findes nu [S. 241 ff.] af en Mang-
 foldighed af Beviser af Ath: mod Arius, hvorved man vistnok
 frapperes over Ath. Evne til af ethvert Skriftsted at udsuge et
 Argument, men saa forekommer det mig, man forstyrres mere
 ved den Masse af discrete Momenter end opbygges ved Argu-
 mentationens Continuerlighed.

Referater til S. 297—322.

2det Bind.

Referater til S. 21—37.44.

Fra p.165 af leverer Möhler nu nogle Uddrag af Hilarius Værk
 om Trinitæten i 12 Bøger. Besynderligt nok jeg har nu i nogle Aar

30
 1838
 Decbr. 6.

²⁸ Knytter sig formentlig til H. L. Martensens Foredrag over den speculative
 Dogmatik, holdte paa Universitetet i Sommersem. 1838 og Vintersem. 1838—39.

³⁰ Möhler] i det i 29 anf. Værk, 2. Bd.

(1838—39)

givet mig af med Dogmatik og har aldrig hørt dem nævne — de ere mægtige jeg fristes til at sige om dem, hvad Kong Pyrrhus sagde om det romerske Raad det er et Kongerige af Lapidar-Tanker, hver enkelt er en Point de Vue-Maaler for en speculativ Dogmatik — jeg maa nødvendigviis læse det Værk, jeg føler mig i dette Øieblik oversvømmet deraf som naar Nilens Vande vel-signer Ægypten. —

1838 d. 6te Dec. Kl. 11.

31   *Referater til 2. Bd., S. 262 — 271. 278 af det i 29 anførte Værk*
 1838   *af Möhler.*
 Decbr. 9.

d. 9 Dec. 38.

32   Die christliche Lehre von der Versöhnung in ihrer geschicht-
 U. D.   lichen Entwicklung von der ältesten Zeit bis auf die neueste. Von
 Dr. Ferd. Chr. Baur. Tübingen 1838.

p. 118. Johannes Scotus Erigena. Jo mere Forsoningsbegrebet gik ud i de i det indeholdte forskjellige Momenter, desto mere [S. 119] maatte det vise sig, at den paa den Tid i Kirken givne Dogmatik ikke var istand til tilfulde at lade hvert enkelt Moment komme til Orde, fornemligen Betydningen af Chrsti Lidelse og Død. Den søgte derfor at løse Opgaven ved at ignorere en Mængde Vanskeligheder og anwise Forsoningen sin Betydning i den ved Chrsti Fremtrædelse som saadan tilveiebragte Udsoning af det Gudd. og Msklige, hvorved da man i Grunden kun gik tilbage til den gudd. Eenhed i sin første umidd. Ansichseyn. — Noget Lignende gjør sig nu gjeldende i Erigena, idet han indtager [S. 120] et Standpunkt, hvori den Forskjel, der i al sin Adsplittelse maa gennemføres imell. det Gud. og Msk., ikke faaer Lov at ud-tone som saadan men blot opfattes som et forsvindende Moment,

³³ Die christliche osv.] Ktl. Nr. 423.

og derved ret stærkt antyder det Standpunkt, paa hvilket Platonisme og Chrstd. berøre hinanden.

[S. 136 f. Note] Baur mener, at man ikke med Staudenmayer og P. Hiorth bør ansee Erigena for Begyndelsen af den egl. christelig-speculative Retning, men for Afslutning af den hele ældre spec. Udvikling, der ligesom concentrerer sig i ham, og mener deri at finde en ligesaa gyldig Forklaring af hans Coincidents med nyere filosofiske Problemer f. E. i den Betydning han tillægger Negationens logisk-metaphysiske Element: *Essentia est, affirmatio, essentia non est, abdicatio, superessentialis est, affirmatio simul et negatio; in superficie etenim negatione caret, in intellectu negatione pollet.*

Optegnelser om: Nadverlæren, samt om „potestas clavium“ ³³
(Skriftemaal, Bod, Absolution) og Kirkeregimentet — i den ældste ^{U. D.}
Kirke, hos Katholikerne, Lutheranerne, de Reformerte osv.

Optegnelser sluttende sig til H. N. Clausens dogmatiske Fore- ³⁴
læsninger: ^{U. D.}

[.....]

Anthropologie.

1. Mskets oprindelige Fuldkommenhed.

[.....]

Clausen mener, at man har forvexlet Msk-Slægtens ideale Tilstand med den Mskets første Tilstand, der beskrives i Genesis, og som ikke maa opfattes historisk. Forsaaavdt coinciderer han jo med de nyere Anskuelser, der gjøre denne første Tilstand til den

³³ Knytter sig formentlig til H. L. Martensens offentlige Foredrag over den christelige Symbolik i Vintersem. 1839—40, fortsatte og sluttede i Sommersem. 1840. ³⁴ Knytter sig formentlig til Clausens dogmatiske Forelæsninger i Vintersem. 1839—40 og Sommersem. 1840. — Sml. 35. de nyere Anskuelser osv.] sml. S. V. IV, S. 307. 309.

(1839—40)

rene Værens Kategorie, som Livet selv vel føres tilbage paa, men som dog ikke maa tænkes eksisterende som saadan. kun Systemet har den. —

2. Mskets Udødelighed.

[.....]

3. Mskets Syndighed.

[.....]

Naar Clausen som andre Dogmatikere for at forklare Betydningen af Adams Synd for Slægterne appellerer til den Analogie, der findes i Folkeslags Individualitæt, hvorvidt er dette da udtømmende, ell. bliver han ikke staaende ved Kategorien „Slægt og Art“ istedetfor at arrive til Individualitætsens Energie. —

[.....]

om Begrebet Fristelse (Baader.).

[.....]

onde Aander.

[.....]

Djævelen synder $\alpha\pi' \alpha\rho\chi\eta\varsigma$.

Hvorvidt har Stedet Mth: 13,39 en didaktisk Charakter med H: t: Spørgsmaalet om Djævelens Natur og Væsen. —

Af Vigtighed, synes det mig, bliver det at lægge Mærke til den Synthese, der i det N.T. findes af ethvert Dogma, saaledes, at det kun er fra forskellige Sider at denne Synthese gøres gjeldende, enten som det Gud. og Msklige (Gud-Msket — Aabenbaring.) ell. Successionens og Eenheden (Dommen nærværende og tilkommende, Opstandelsen nærv. og tilk.) ell. af det aandelige og det legemlige (Sjælens Udødelighed — Legemets Opstandelse.). —

³⁵ *Marginal-Tilføjelser i det som I C 19 anførte Kollegie til: Dog-*
U. D. *matiske Forelæsninger af H. N. Clausen, sluttende sig til Anden*

Baader] sml. I C 27 —33 og S. V. IV, S. 311*). Djævelen synder osv.]
sml. I C 15. ³⁵ Knytter sig formentlig til Clausens dogmatiske Forelæsninger i
Vintersem. 1839—40 og Sommersem. 1840.

Hovedafdeling (Christelig Anthropologie) og Tredie Hovedafdeling (Christelig Soterologie).

Texter paa Dansk fra Profeterne, Psalmerne og Tobias, sluttende sig til de i 35 anførte Forelæsnings Tredie Hovedafdelings 2det Afsnit (Om Christi Virksomhed: Jødernes Forventning om Frelse ved Messias). ³⁶ U. D.

---

³⁶ Knytter sig formentlig til Clausens dogmatiske Forelæsninger i Vintersem. 1839—40 og Sommersem. 1840.

PHILOSOPHICA

1837—39

το ον Eleatikerne (Parmenides)

37

U. D.

den rene Væren. —

- 1) den er almeengyldig
- 2) almindeligste. enkelt — umidd.
- 3) ikke en Distinction som om det var noget objectivt
- 4) copula uden Prædicat og Subj.

forsaavidt er den Intet. (ο: Intet udsiges om den).

το ἕτερον (τατερον).

Tilværelsen. —

gaaer ud af det Savn —

Væren forudsætter et andet ο: er Tilværelse. — Grændse. —

Enhver Negation indeholder en Affirmation da den ell. selv vilde være aldeles meningsløs — det er det Heiberg kalder uendelige Slutninger.

den abstracte Begyndelse er hverken Noget ell. Intet; thi var den Intet, var den jo ikke begyndt, var den Noget var den jo mere end Begyndelsen. —

Excerpt af: Johan Eduard Erdmann, Vorlesungen über Glauben und Wissen. Berlin 1837.

38

U. D.

1.—7. Forelæsning (S. 1—70).

¹⁷ det Savn] das Sein (?) Heiberg] Sml. [J. L. Heiberg,] Ledetraad ved Forelæsningerne over Philosophiens Philosophie eller den speculative Logik ved den kongelige militaire Høiskole. 1831—32 (trykt som Mskr.). S. 90 f. — Pros. Skr. 1. Bd. (1861), S. 298 f. ¹⁸ Ktd. Nr. 479. Sml. A 193.

1837

Fortsættelse af 38:

39

8ttende Forelæsning.

Novbr. 7.

[S. 70 f.] Vi ere nu komne til, at det Sande er bestemt som det Modsatte af „Jeget“ og det skal være det Sande kun fordi det er det Modsatte af „Jeget“. Enhver anden Bestemmelse ved Sandheden er tilfældig, væsentlig er den kun det Modsatte af „Jeget“. Men saaledes er det, der gjør Sandheden til Sandhed ikke andet end „Jeget selv“. Og Sandheden har til sit Indhold, kun hvad Jeget giver det. — Nu slaaer det over til det Modsatte.[†] —

[S. 73] den religiøse Overtroes Faldensammen med det Modsatte, netop Jegets Herredømme over det troede Indhold lader sig ogsaa empirisk eftervise. Her indtræder en Svæven imellem den største Overtro og altsaa slavisk Frygt og den største Vilkaarlighed og Ubundethed (Fetischisme).

[†] Grunden hvorfor det er saa vanskeligt at faae Folk til at indsee denne dialektiske Bevægelse, og hvorfor det falder dem langt lettere ved de phænomenologiske Analogier Erdmann anfører [S. 71 f.], er at en saadan Overgang synes at involvere <Livets> Incommensurabilitæt, der er utilgængelig den abstrakte gennem Nødvendighedens Tankeknuder sig udviklende Dialektik. —

Kierkegaard. d. 7 Nov. 37.

Fortsættelse af 39:

40

9.—15. Forelæsning (S. 74—137).

U. D.

Til 40:

41

Novbr. 13.

Det er en i mine Tanker særdeles heldig Bestemmelse ved Begrebet Mystik som Erdmann giver p. 104. „Objektet skal blive hvad det var o: eet for Jeget gegenüberstehendes og Jeget det det var o: eet sig som enkelt Jeg forholdende“; thi Mystikeren gaaer netop Glip af Samfundet og har jo endog polemisk afsondret sit

Jeg, og dog vil det med dette isolerede „Jeg“ træde i Forhold til det Almeengyldige. —

d. 13 Nov. 37.

Kierkegaard.

Fortsættelse af 40:

2den Deel. —

42

Novbr. 16.

NB. ad p. 149 n: og 150 ø.: Det synes underligt, at Erdm. her pludselig tager det Ord at „troe“ i en vis vulgair Betydning, som han netop i de tidligere Foredrag har protesteret mod, idet han kun vilde have det i en bestemt historisk Betydning. —

d. 16 Nov:

Kierkegaard.

16te Forelæsning. [S. 139—150]

[.....]

NB. p. 141.

„Ist aber dies so, so ist die Frage, was denn das Allgemeine in Selbstbewusstsein gleich bedeutend mit der, wodurch sich der seiner selbstbewusste Mensch von allen andern Geschöpfen unterscheidet.“. —

[.....]

Fortsættelse af 42:

17.—27. Forelæsning (S. 151—265).

færdig d. 12 Dec: 37.

43

Til Decbr. 12.

Erdmann: Vorlesungen über Glauben und Wissen. 44
Berlin 1837. —

Novbr. 21.

21 Nov. 37. —

Den første Deel af denne

Bog synes mig langt bedre holdt end den anden (Wissen). Den begynder saaledes, som det idetmindste nu staaer for mig, med

⁴² in Selbstbewusstsein] im Selbstbewusstsein sey, ⁴⁴ Sml. 38—43.

1837

reent at lade Personen (Jeget) forsvinde og istedetfor dette at substituere et Subjekt-Objekt (Fornuften — Tænkning), hvilket den foregaaende Udvikling ikke berettiger til; thi er det endogsaa givet, at Subjektet maa staae i et væsentligt Forhold til Objektet, (hvis dybere Grund senere da maatte blive at paavise i begges evige Concentricitet) saa kan man dog foreløbig nu kun gennem Consequentsen naae til et fornuftigt Jeg, der bliver sig et Slægtskabsforhold bevidst med Objektet. I dette Tilfælde er det ogsaa rigtigt at Fornuften opdrages til Fornuft; thi det vil da sige det fornuftige Jeg, der nu gennem en Genesis gaaer op i det sande Subjekt-Objekt, der har Vidde nok til at rumme alle endelige Subjekt-Objekter. Det er derfor vel sandt at Fornuften er almindelig Selvbevidsthed; men derfor er man endnu ikke berettiget til at sige (cfr. p.141) at det Spørgsmaal hvad der er det Almdl. i Selvbevidstheden er lige betydende med det, hvorved adskiller det sig selv bevidste Msk. sig fra alle andre Skabninger; thi Fornuften som saadan ligger ud over Msk.

Men en lignende Subreption viser sig ogsaa fra en anden Side, som er bleven meget almdlig i den senere Tid, og som har sin Grund i at man overseer Chrstd. historiske Side. Medens det nemlig, naar man udvikler den hedenske Selvbevidsthed er sandt, at Hypotesen først finder sin Bestyrkelse i et Almdl., en Erfaring, (ell: da det ved Hjælp af Hypotesen foretagne Experiment selv er en Erfaring: at kun den ved Erfaring bestyrkede Erfaring er Sandhed) og at saaledes Begrebet Tradition først indtræder paa et senere Trin, saa er den ved den chr. Udvikling allerede givet tidligere; thi Hypotesens Paradigma der deklineres i Experimentet er jo Troen (ell. i dette Afsnit Troeslæren) altsaa en Erfaring <(af Andre)>. Feilen ligger i dette Tilfælde altid i en Gaaen ud over en vis traditionell-sproglig Relativitet, en Gaaen ud over, der ofte udgiver sig for at være speculativ; thi Chrstd. har egl. udviklet Begrebet Tradition, men nu opdagede man^[†] bag

---

[†] *I Marginen:* Medens derfor Erd. saa heldig fastholder til at sige osv.] sml. 42. Medens derfor Erd. osv.] sml. 42.

efter den dertil svarende hedenske Analogie, og hvad der før var en Hovedinddeling bliver nu en Subdivision — En almdl. i Msk's historiske (dets Slægts Side) begrundet almdl. msklig Communication et til ethvert Moment givet, naturligviis da det er historisk, ud over ethvert Msk. liggende Relief for deres Ideer — som Underafdeling kommer saa denne almdl. Tradition, og den egl. stricte saa kaldte Tradition.

En anden Betragtning, denne Bog foranlediger mig til, er den, hvorledes det dog egl. forholder sig med Forholdet mellem Deductionen af Standpunktet og Standpunktet selv historisk efterviist. Paa flere Steder forekommer det mig, at det blot er en Carrikatur, der som saadan naturligviis bærer Tilfældighedens Præg, bærer den Villies Yttring i sig, hvorved det til Trods for Tankens Nødvendighed afslutter og crystalliserer sig. Jo mere nu Deductionen tager Hensyn herpaa desto mere staaer den Fare for at blive en saa god som mulig Ordnen af Livets tilfældige Concretioner, og ikke af Ideens nødvendige Kjødvordelse. Dette er overhovedet det svælgende Dyb mellem den abstracte Deduction og det historisk Virkelige, at om det endog kan vise, at Tankens Nødvendighed afsætter et saadant Tanke-Moment, det dog derfor ingenlunde har viist dets historiske Virkelighed: *cur deus homo?* — Jeg skal oplyse det med et Exempel som jeg tager af den 19de Forelæsning:

Naar der saaledes p. 171 bliver sagt, at fordi at Fornuften ved Experimentet først faaer den Bestyrkelse, der er nødvendig for at den skal være Sandhed, saa følger ingenlunde deraf det, der uddrages at det „*Beglaubigende, weil das Beglaubigte von ihm abhängig gegen dieses das Wesentlichere ist*“; thi deels gjelder det jo dog ikke om det enkelte Tilfælde, da i det Fald det ikke skulde slaae til, der jo staaer den Udvei aaben, som han ogsaa før omtaler, at det er et mislykket Experiment, og man altsaa kan sige, at naar man taler om det enkelte Tilfælde, det da ingenlunde

<Troen[†] i> sin reen historiske Side som ikke værende udenfor Chrstd., gjør han det derimod ikke ved Traditionen.

[†] cfr. de første Forelæsninger.

1837

gjelder om noget; men tager man det i sin abstracte Form, at Fornuften overhovedet maa finde sin Bestyrkelse ved Experimentet, saa er det vel sandt; men det er jo lige saa sandt at det enkelte Tilfælde maa finde sin Bestyrkelse ved Fornuften (cfr. 166 Wenn also nur die bestätigte Theorie die Wahrheit ist, so andererseits auch nur der durch die Theorie erklärte Fall.) Standser nu Deductionen her saa er det den tilfældige Empirie, der retarderer. Dette paa den ene Side; men see vi nærmere til saa forholder det sig dog i Virkeligheden heller ikke saa; thi om end dette Standpunkt urger det historiske, og saaledes ikke distingerer mellem articuli fundamentales og non f., og altsaa <ikke> gjør Indholdets Sandhed til Gjenstand for sin Betragtning; men indifferent derimod blot spørger hvad lærer Kfædre etc.; saa kommer det samme Spørgsmaal dog igjen blot paa en forandret Maade; thi naar jeg saa igjen maa spørge hvilket Kirken nødvendigviis maa gjøre, hvilke Klærere lære det, o: hvor betydelige etc. kort sagt hvilket Forhold stode de i til Sandheden[†], thi saaledes per saturam balloterer dog Kirken ikke paa Sandheden — saa er jo dog ved nærmere Eftersyn dette Standpunkt ikke indifferent for Sandheden, og medens det vel under Forskningen efter, hvad K. lærer, hvad Skriften, søger at glemme sit Standpunkt, sig selv, sin Interesse, saa kommer dog den senere igjen, og er i ethvert Tilfælde latent tilstæde^[†]. Saaledes synes altsaa saavel Deductionen som det historiske Standpunkt corrumperet. Han standser Deductionen for at fremstille en Carrikatur og af denne tager han ikke den sande men en carikeret Midte.

[†] I Marginen: denne Bemærknings Rigtighed seer jeg bestyrket ved Erd: egen Recapitulation i den 20 Forelæsning p.187. So sucht sie endlich aus den gegebenen Objekten das heraus was von Andern als wahr bezeugt worden ist.

^[†] I Marginen: „Wie liestest Du? so dass die Lesart Criterium der Wahrheit wird.“

p. 178.

Kfædre] o: Kirkefædre Klærere] o: Kirkelærere K.] o: Kirken

1837

I Marginen til 44:

Jeg troer, at den Overgang som den 19 Forelæsning indeholder, 45
bedre lod sig gjøre saaledes: Novbr. 23.

Hypothesen skal finde sin Bestyrkelse ved Experimentet, og er dog paa den anden Side uafhængigt af og indolent for hvert især (thi den Indrømmelse, at det kunde være et mislykket Experiment viser Hypothesens Superioritet) og dog igjen afhængigt, dette kan kun opnaaes derved, at Tilfældet er væsentligt beslægtet med Hypothesen: er almdligt, at Hypothesens Adam finder sin Eva (medens han kun giver Dyrene, de empiriske Isolationer — Navn).

d. 23 Nov. 37.

K.

Forelæsning No 21.

46
U. D.

Men nu møder en ny Vanskelighed. Thi maa man vel indrømme Erd., at Erfaring slet ikke er saa passivisk som man i Almindelighed er tilbøilig til at troe, og man derfor maa indrømme Erd.s Udvikling Fortjeneste (f. E. den Bemærkning at det hedder: at gjøre Erfaring.) saa kan man dog vist heller ikke nægte at han netop idet han gjør Anvendelse deraf paa det christelige Gebeet, han netop derved vover sig ind paa det allerfarligste Gebeet; thi virker, hvad man dog vel med Rette kan sige, i Almdl. al Erfaring vækkende, saa virker den chr. befrugtende, og her opstaaer da en Grændse-Strid, thi Spørgsmaalet bliver da, hvorvidt jeg i samme Forstand kan underkaste Chrstd. min aprioriske Bedømmelse som ethvert andet Factum. Det er dette Sidste, der ei er klart udviklet idet han siger: [S. 189] so wird also die Vernunft sich damit beruhigen können, dass irgend ein religiöser Inhalt durch die innere Erfahrung <sich> als wahr zeigt.

Alt dette viser sig paa en Maade ogsaa derved at han her som ellers efter at have givet en Udvikling af det ny Standpunkt, nu gjør Overgangen til den speciellere Application deraf med de Ord: Machen wir die Anwendung auf dasjenige Gebiet, mit dem wir es

⁴⁶ Forelæsning No 21] i det i 44 anf. Værk af Erdmann.

1837

zu thun haben. Men saaledes turde det være muligt at Forholdet mell. disse to Gebeter ikke er saa aldeles nøie undersøgt.

Uagtet den Maade, paa hvilken Erdmann limiterer p. 196. det foregaaende Standpunkt saa bruger han dog stedse det Udtryk Fornuft, uagtet han ifølge p. 196., hvis han vil være consequent maa, saa synes mig, bruge et andet engere Udtryk. Dette paa den anden Side; men naar han beskriver Naturalismen saaledes som han rigtigt gjør, saa synes pludselig det hele Standpunkt at faae en Excentricitæt, hvorved det falder udenfor den Horizont, der betegnes med Glauben og Wissen, naar Glauben skal forstaaes paa denne reent historisk christelige Maade. Og saaledes bestyrkes jeg nu ogsaa i at alle de Udviklinger, som handle om Erfaring, og Iagttagelse egl. ikke høre hjemme indenfor en saa rigtigt christelig determineret Tro, som her er givet, men at det første Standpunkt er det hvor ikke Fornuften men den chr. Erfaring søger sin Bestyrkelse i en anden Erfaring.

47

d. 26de.

[Novbr. 26.]

Nu formoder jeg at forstaae, hvad Erdmann mener, at nemlig det senere Standpunkts Excentricitæt er betinget ved dets Overgang til det egl. Speculative, hvorved dets egen Forudsætning <(Troen)> er draget med indenfor Tvivlen, hvorved man altsaa opdager at der i det Umidd. ligger et Moment, der nu tvinger det senere Standpunkt som et Moment i Totalitæten at betvivle sin Forudsætning. Forsaavidt hører Naturalismen hermed, fordi den er en Betvivlen af et positivt Standpunkt og altsaa har dette til sin Forudsætning; medens den har dets Indhold til sin Tvivls Gjenstand.

48

ad p. 218.

Decbr. 4.

Her møder en Vanskelighed ved Fremstillingen af Supranaturalismen; thi det er vistnok en Sandhed at har K. viist, at der

⁴⁷ Erdmann] se Slutnings-Stykket af 46. ⁴⁸ p. 218] i det i 44 anf. Værk af Erdmann. K.] ∴ Kant

ikke gives nogen theoretisk Viden, saa vil det jo aabenbart sige, at den hele Sphære i den an sich er lukket for den msklige Bevidsthed, og altsaa kommer den hell. ikke ind i Msk. gennem Bevidstheden, og jeg vil derfor gjerne indrømme Göschel, at Ikke-Viden consequent ender i Ikke-Troen — men derfor mener ogsaa Supranaturalisten, at der maa foregaae en total Forandring med Bevidstheden, der maa begynde en Udvikling aldeles forfra og ligesaa evig i Ideen som den første. Det er derfor vistnok en Feil af S. at knytte sin Troe til K. Ikke-Viden; thi af K. Ikke-Viden maa der som sagt komme Ikke-Troe, og den S. Troe er netop en ny Bevidsthed. Feilen viser sig derfor tydeligere i Rationalismen, der netop bliver indenfor den samme Bevidstheds Grændser, uden dog at opdage, at naar indrømmes Ikke-Viden i den K. Betydning, den aldrig kan faae Troe i sin Forstand indenfor den samme Bevidsthed, og at det eneste Middel til paa den Maade at komme til Tro er en dybere Undersøgelse af Bevidsthedens Væsen. —

d. 4 Dec.

Om Forholdet mell. Kant og Fichte.

49

Decbr. 12.

1) betræffende Deductionen af begge disse Standpunkter da forekommer den mig at løbe ud paa det Samme. Fornuften har nemlig nu fundet et Standpunkt, hvorved det undgik den Vanskelighed, at Sandhed, da den var et Objekt, derved blev altereret i det Øieblik Subjektet vilde tilegne sig den. Denne Sphære er den reen praktiske. Den har det ikke her med Objekter at gjøre (cfr. p. 235 n:) uden forsaavidt disse skulle vorde frembragte. Den har derfor intet Dogme, ingen Lære, men kun Postulat, at troe paa Gud er at realisere ham. Men saaledes forholder det sig jo ogsaa med Fichte, og hvad Erd. i Anmærkninger nærmere udvikler om at Kant ikke altid strængt fastholdt sit Standpunkt; men undertiden tog det Ord „Postulat“, i en Betydning, hvorved det

S.] ∴: Supranaturalisten K.] ∴: Kants S.] ∴: Supranaturalistiske K.] ∴: Kant'ske
 49 p. 235 n:] i det i 44 anf. Værk af Erdmann.

1837

nærmede sig til at blive d. samme som et Axiom, saa er der jo ikke taget Hensyn dertil i Deductionen.

2) Men hvorfra faaer K. og F. et Objekt, uden at dettes Betragtning standser Handling (og gjelder da ikke om denne Betragtning af Objektet her det som K. engang for Alle har gjort gjeldende om alle Objekter.); men da nu den uendelige Aproximation gennem Handling netop er Sandhed, saa faaer den jo Sandheden gennem en Usandhed; og hvorfra faaer de overhovedet disse Ideer om Gud etc. (om man end og fastholder Idee i den K. Betydning saa det ikke er en theoretisk Erkjendelse; men et „regulativt Princip“.) Disse kunne jo i det høieste staae som Resultater af — den uendelige Udvikling, hvilket ikke vil sige stort — det er da et Indhold, som ingen Væren har, hvorom jeg altsaa ikke kan sige stort, deels fordi jeg da maatte synke ned i en theoretisk Betragtningens Snarer, deels fordi jeg ikke har Tid dertil.

Det Objektive kommer jo bagefter cfr. p. 244. n: og 245 ø; men kommer det bag efter, og tillige som det der i samme Øieblik skal fortrænges af et nyt subjektivt Maal, saa indseer jeg ikke hvorledes man kan komme til om det endog blot hedder at postulere det; thi end ikke det vil der være Tid til og ethvert Øieblik der anvendes til at postulere det er jo i Begreb med at blive af theoretisk Art. —

Et Bidrag til at forstaae dette Forhold er p. 245 og 46., hvor han siger: *das nämlich, was bis dahin Object gewesen war (der religiöse Inhalt, Gott) ist itzt moralische Weltordnung d. h: seyende Vernünftigkeit, also die Substants des wollenden Subjectes d. h: mit ihm identisch.*“ Idet nemlig i de Ord: Gud etc. hos Kant endnu optraadte en om end nok saa lille Rest af theoretisk Betragtning, hvorimod den reen praktiske, som den ene gjeldende, Side træder stærkere frem i de Benævelser: *moralische Weltordnung.*

Det er særdeles rigtigt, hvad han siger om Schl. p. 251: *Der Schleiermachersche Standpunkt hat daher das grosse Verdienst, dass er das Gefühl der blossen Accidentalität des Einzelwesens*

---

den K.] ∴ den Kant'ske p. 244. n: osv.] i det i 44 anf. Værk af Erdmann.

geltend gemacht hat. Eben aber, weil es dies specifische Gefühl ist, welches er geltend machte, treffen ihn die Einwände, welche die Gefühlstheologie überhaupt treffen, nicht.

Fremdeles p. 253. „Es braucht aber der grosse Unterschied zwischen dem mystischen Gefühl der Einheit mit Gott, wo das Einzelwesen als Einzelwesen sich der Wahrheit theilhaft weiss, und dem schlechthinnigen Abhängigkeitsgefühl, wo es seine Einzelheit als verschwindend weiss, nicht mehr besonders hervorgehoben zu werden“.

Fremdeles p. 266 n: og 67 ö: Schleiermacher konnte auf einem Standpunkt, wo Alles als Seyn gefasst wird, auch die Verschiedenheit nur als eine Seyende fassen; daher unterscheiden sich bei ihm die Religionen nicht nur als Stufen sondern auch als Arten. Auf einen Standpunkte, wo dagegen die Wahrheit als sich Entwickelndes gewusst wird, werden die verschiedenen Religionen zu verschiedenen nothwendigen Entwicklungsstufen der Religion überhaupt. —

d. 12 Dec. 37.

Excerpt af:

Zeitschrift für Philosophie und spekulative Theologie. 50
v. Dr. J. H. Fichte.

Decbr. 18.

Ersten Bandes erstes Heft.

Weize søger i sin Afhandling: „die drei Grundfragen der gegenwärtigen Philosophie,^[†] stilet mod die Philosophie unserer Zeit. Zur Apologie und Erläuterung des Hegelschen Systemes v. Dr. Julius Schaller. Leipzig 1837.8.“, at bringe det første Spørgsmaal om Methoden d: v: s: den absolute Methode til Evidents. Dette Spørgsmaal og dets Løsning som et væsentlig og H. alene tilskriveligt Resultat af Kants Idee til en Fornuft Kritik og Schellings umidd. Anskuelse. — Hegel springer dog et Standpunkt over,

[†] I Marginen: Om Betydningen af Methode.

Om Forholdet mell. Logik og Natur-Videnskab.

⁵⁰ Zeitschrift osv.] sml. A 204. Afhandling] S. 67 ff. (Af C. H. Weisse).

1837

hvorfor det bliver nødvendigt endnu engang at vende tilbage til Kants ærlige Vei. Hans Phænomenologie skulde egl. repræsentere denne Erkjendelsens Kritik, men det kan den ikke, deels vises det ogsaa ved H. tause Erkjendelse deraf, fordi han udelukkede den i Encyclopedien ell. idetmindste kun benyttede dens adsplittede Dele paa forskellige Stæder — deels fordi den paa en Maade fuldender hele Systemet^[†], idet dens enkelte Evoloutioner ikke ere den igjennem sin egen Dialektik til Erkjendelses Begrebet henførte almdllige Erkjendelse, hvorved Overgangen er funderet fra den almdl. Erkjenden til den egl. speculative, men tillige indeholder det for Bevidstheden endnu ikke fremtraadte; men dog an sich tilstædeværende Objekt, og saaledes de enkelte Bevægelser tillige er dettes Bestemmetheder. Den Philosophie, der som Hegel antager den absolute Identitæt af Tænken og Væren maa nødvendigviis begynde med Logiken, med „Væren“ som den første umidd. Identitæt af begge <som den enkelte med sin Gjenstand umidd. identiske Tanke.> dernæst udvikles, hvorledes det staaer sig med den Fordring om Methodens absolute Nødvendighed for Indholdet. W. fordrer kun en relativ Nødvendighed.

d. 18 Dec.

[†] *I Marginen*: „den speculative Logik“ efter Weize.

I Marginen til 50:

51 „Methodiken beroer væsentligt paa den Bevidsthed, at Methodik
U. D. den som saadan har sit Sæde i Subjektet, at den følgelig ogsaa maa vorde retfærdiggjort for Subjektet, maa opstaae i Subjektet paa en lovmæssig Selv-Udviklings Vei“. Weize.

52 W. mener altsaa Methoden ikke fordrer absolut men relativ
U. D. Nødvendighed, opfattet i sin Sandhed fordrer den meget mere

H.] ∴ Hegels den speculative osv.] sml. anf. Afh., S. 87. ⁵¹ Weize] i den i 50 anf. Afhandling, S. 86. ⁵² W.] ∴ Weisse, se 50 og 51.

kun en relativ Nødvendighed af Indholdet, een af en Forudsætning, der tilforn maa være anerkjendt som Factum ell. snarere som Fordring afhængende ell. af denne Fordring sig givende Nødvendighed.

Ueber die Præexistents Christi oder die Voraussetzung der menschlichen Persönlichkeit.

53
U. D.

v.

Pfarrer Conradi.

(Bours Tidsskrift 3d B. 2d H: p. 348 o. fl.)

Excerpt af:

Der historische Christus und die Philosophie Kritik der Grundidee des Werks: das Leben Jesu von Dr. D. F. Strauss. v. Julius Schaller Dr: d. Philos. u. Privatdocent an der Universität Halle. Leipzig 1838.^[†]

54
Fra Juli 23

S. 3—77. [. . . . .]

^[†] I *Marginen*: beg: d. 23 Juli — endt d. 21 Aug. 1838.

Til 54:

Idet jeg er kommen til dette Punkt kan jeg ikke tilbageholde den Bemærkning, at Grunden til, at mange af den nyere Philosophies Skrifter, efter at den Beundring, som deres Talentfuldhed maa afnøde Enhver, har sat sig, efterlade et saa lidet egentlig tilfredsstillende Udbytte, er fordi hele dens Opmærksomhed er henvendt paa Spørgsmaal, der aldrig ere komne til Orde i den chr. Bevidsthed, dreie sig om Problemer, der skulde retfærdig-

55
Aug. 13.

⁵⁸ Bours Tidsskrift] Zeitschrift für spekulative Theologie . . . herausgeg. von Lic. Bruno Bauer. (Ktl. Nr. 354—57: Bd. 1—3. Berl. 1836—38).

1838

gjøre Antagelsen af Virkeligheden af et Forhold mellem Gud og Menneskene, medens den chr. Bevidsthed uden at omspørge denne *conditio sine qua non* nu søger at opfatte de Concretioner, som dette Forhold har givet sig. Naar derfor Schaller her udvikler Begrebet Forsoning saa udvikler han blot Muligheden af Guds Forhold til Msk., hvilket man vist med megen Grund kan indrømme ham kun at kunne finde Sted under Antagelse af en personlig Guds Tilværelse; men derved er den vrede Gud endnu ikke forsonet, og den Tilfredsstillelse og Hvile man finder i en saadan Besvarelse er kun illusorisk, da dette Spørgsmaal ikke har <real> Betydning for den chr. Bevidsthed; men vel en stor Vigtighed for filosofiske „Vorstudien“.

K. d. 13 Aug. 38.

Fortsættelse af 54:

⁵⁶ U. D. [S. 80 f.] Først Guds personlige Immanens i Msk. er den mskelige Alt gennemtrængende og Alt „übergreifende“ Personlighed. Den alene er Grunden til og Forudsætningen for enhver Mskets Viden om Gud. Var Gud virkelig kun Substants eller kun abstrakt Subjekt, saa vilde intet Kreatur besidde endog blot en Ahnelse om Gud; ikke med Urette har man derfor betegnet enhver Religion som Guds Aabenbaring; men først den Religion kan kaldes den absolute Aabenbaring, i hvilken Gud som Person, altsaa som han i og for sig er, efter sit hele uendelige Væsen er bleven aabenbar og indtraadt i Msk. Bevidsthed. Derved er først enhver Modsætning mellem Gud og Verden i Virkeligheden tilintetgjort.

Til 56:

⁵⁷ U. D. Men naar derved saaledes enhver Modsætning mellem Gud og Verden er ophævet saa viser jo det, at Modsætningen var en blot logisk, og at den Modsætning som henhører under de religiøs-moralske Anskuelser (Synd etc.) ikke er berørt, hvilket

naturligviis har sin simple Grund deri, at man endnu ikke er kommen dertil. —

K.

Fortsættelse af 56:

S. 81—135. [.....]

58

Til Aug. 21.

I Marginen til 58:

Det er særdeles fortræffeligt sagt [*S. 124*] med Hensyn til hele den kritiske Behandling af Chrsti Historie og de Spørgsmaal, som derved komme i Bevægelse: „das Auchandersseinkönnen liegt geradezu im Begriffe des sinnlichen Geschehens.“ —

59

U. D.

Christliche Polemik von Dr. Karl Heinrich Sack. Hamburg bei Fr: Perthes 1838. —

60

Til Septbr. 30.

Efter hvad jeg hidtil har læst i denne Bog er der mange ret gode Ting i den, men det er mere populairt end videnskabeligt, det er ofte endog opbyggeligt, hvorhos dette paa en besynderlig Maade parres med visse Skoleinddelinger. —

I Indledningen findes Intet synderligt mærkeligt, hvorimod den Undersøgelse, som begynder Bogen selv [*S. 65*] om Indifferentismus er i mange Maader interessant og kunde gennemføres med langt større videnskabelig Betydning.

[*S. 73*] Indifferentismens 2 Hovedformer ere Naturalismus og Mythologismus. (med Hensyn til om Indifferentismen kaster sig paa den reale ell. ideale Side, men denne Inddelings Grund er igjen <en> af disse Skole-Kummerligheder som Intet har at betyde.).

Korte Referater til S. 74—244.

Gnosticisme

Korte Referater til S. 249. 257 f. 275 f.

---

⁶⁰ Christliche Polemik von... Sack] Ktl. Nr. 756.

(1838—39)

Den Bemærkning Sack gjør p. 278 om Gnosticisme er ganske fortræffelig og stemmer ganske med hvad jeg har tænkt mig og som der ogsaa findes Hentydninger til i denne Bog i Anledning af Schaller.

Korte Referater til S. 282—360.

30 Sept. 38.

Excerpt af:

⁶¹ Til Novbr. 9. Encyklopaedie der theologischen Wissenschaften v. Rosenkranz. Halle. 1831.

S. 6—187. [.....]

Den romerske <K:> skildres [S. 186] meget rigtigt som den, i hvilken den negative Retning var den fremherskende, som endeliggjorde Ideens Momenter men netop derved ogsaa indprægede disse desto dybere i Folket. S. 187—216 [.....]

Det er meget rigtigt, hvad R. bemærker [S. 220], at Qvækere, Methodister, Hernhutere etc. lade sig opfatte som Protestantismens Munkevæsen, da de haabe ved Abstraktion fra det store verdslige Liv at fremstille det chr. Liv i sin Reenhed.

S. 221. 223. [.....]

Ret træffende siger R. [S. 231], at den græske Cultus lader sig sammenstille med den jødiske, den catholske med den græske Religion (den antike), fordi i hiin det Ærefrygtindgydende hersker; men her er det gaaet over i Kunst og grebet af Skønhedens Idee.

S. 234—357. [.....]

d. 9. Nov. 38.—

Excerpt af:

⁶² U. D. Die Urgeschichte der Menschheit nach dem biblischen Berichte der Genesis, kritisch untersucht v. Lic. B. Bauer.

(i det af Bauer udgivne Tidsskrift 3d B. p. 125 o: fl.).

Den Bemærkning osv.] formentlig er der særlig tænkt paa følgende Sted: „die Versöhnung im Gnostizismus kann lediglich Symbol sein“ osv. i denne Bog osv.] se: 55.57 ⁶¹ K.] 3: Kirke ⁶² det...Tidsskrift] se til 53. p. 125 o: fl.] 3. Bd., 1. Heft.

[S. 131] 1 Efterretningen om Skabelsen Gen. I. II.

§ 1

Den bogstavelige Opfattelse.

Den vanskeliggjøres ved Dobbeltberetningen, i den ene danner Msket Slutningen af det Hele, i den anden (II, 5—7.) bliver Msk. skabt før den vegetabiliske og animalske Skabelse var forhaanden.

[S. 132] Skabelsen af Dyrene sættes saaledes II, 19 udtrykkelig efter Mskets Skabelse. En Vanskelighed der ikke lader sig bortfjerne ved at sige, at Fortællingen gjør et Tilbageskridt. [S. 133] Fremdeles Vanskeligheden af at først paa den 4de Dag skabes det som er Betingelsen for Dagenes Adskillelse og dog vare de adskilte forinden.

ÆSTHETICA

1838—39

Ueber Pasquille, Spottlieder, und Schmähschriften
aus der ersten Hälfte des sechzehnten Jahrhunderts
v. Johannes Voigt. 63
U. D.

v. Raumers Taschenbuch 9de Aargang 1838. p. 323 og ff.

[S. 342] Pasquillo og Marforio. —

[S. 332, N.] (de vigtigste Samlinger ere: Ein hundert deutsche
Volkslieder v. Leonard v. Soltau Leipzig
1836.

Samlung historischer Volkslieder und
Gedichte der Deutschen v. O. L. B. Wolff
Stuttgardt 1830.)

p. 379. den tydske Pasquill bruger Parodien, parodierer snart
Steder af Evangelier, snart „Fader Vor“, „Benedicte“,
„Gratias“, Ave Maria.

p. 402. I en af disse Pasquiller skal Fanden bevise Paven, at
han er hans Kamerat; og vil i den Henseende beraabe
sig paa Bibelen; men det vil Paven ikke „Nu godt, siger
Fanden, saa vil jeg bevise Dig det af Kortspil.“

(det saa kaldte Karnöffelspiel

[S. 404] det sjette Kort var Paven, det syvende Djævelen:
die böse Sieben galt daher als „teufelsfrei“.

[S. 403] Karnöffel af Cardinal. — de 4 Konger de 4 Mo-
narchier Daniel 7.

[S. 405] 8 og 9 og 10 i Karnöffelspil repræsentere de Kei-
seren underordnede verdslige Stænder, „der faule Fritz“.

---

⁶³ v. Raumers^s Taschenbuch] Historisches Taschenbuch... hrsgeg. von
Friedr. von Raumer; sml. I C 51.

[S. 406, N.] Spangenberg wider die sieben Bösen in Teufels Karnöffelspiel Eisleben 1562?)

- 64 Dichtungen v. Ulrich v. Hutten, didactisch-biographischen und
U. D. satyrisch-epigrammatischen Inhalts. Zum erstenmal vollständig
übersetzt und erläutert herausgegeben v. E. Münch. Stuttgart.
1838. —.

- 65 De impostura religionum breve compendium seu liber de tribus
U. D. impostoribus. Nach zwei Mss. und mit Historisch-Litterarischer
Einleitung herausgegeben v. Genthe. Leipzig 1833.

Man seer af den historiske Indledning, hvilken stor Forvirring, der har hersket med H. t. dette Skrift, idet man deels med en ængstelig Gru ligesom har haft nok i den blotte Titel, deels med en syndig Nysgjerrighed næsten opbudt Skatte for at komme i Besiddelse af denne gudsbespottelige Hemmelighed. Under denne Uvished har man brugt denne Bog til at paadutte den paa Enhver, som Kirken havde ondt Øie paa (cfr. Listen p. 10 og 11.). Og efter det her Foreliggende at dømme, synes det langt fra at være skrevet for at bespotte Religionen snarere at være fremgaaet af et tvivlende Gemyt, der søgte Sandhed. f. E. § 1 Deum esse, eum colendum esse, multi disputant, antequam et quid sit Deus, et quid sit esse, quatenus hoc corporibus et spiritibus, ut eorum fert distinctio, commune est, et quid sit colere Deum, intelligent.

Verwilt gaderen dat mij, at den 1sten Mei 1842
niet is nogt die Kerkwijde.

1827
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Markensens Offendling i Maanedstid
 er et meget hyndeligt Ans. End men-
 lig at Lave Spørgen end over alle sin
 Spørgen er som en anden end i en en
 hyndeligt Endeligt; hi der som Thad-
 gant i en er givet, den bevidner som
 menlig, er som end over alle Enden

in me
 fortjunt
 lot gelukkig
 in mij
 is strax bli.
 met ja
 2° anden

in mijn
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de

in mijn
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de

in mijn
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de

in mijn
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de
 de

Dag is jou al sijnne Oortind - sy waard
 dog in die ~~de~~ - min vud, juafor
 stalen den Eetwilsichde watoy in waagen!
 O, juafor jui feler, at jui er an! - ~~de~~
 ma fien samsundige Eetwilsichde waard
 at juafor akend - alle wille in froyt
 mij - o, man die, min vud,
 juafor die die haanden af mij - lad
 mij leen og forbadu[?] mij!

[Handwritten signature]

? - 1 Martenfen for froude and Affantling and

1858.

Nulla dies sine

April.

En jaan Louis Barthelemy een stam fengaat
 Leiden zijt de Linné familie mij die het
 minste - En wil nu jaan at luyt ook vollen
 ijn. —

Paul Miller 14 Nov.

Salv. Inn.
za 1000
1000
1000
1000
1000

Dat nu wijde Toestand tegen welk i dees Toestand
died = Veranderingen, iengom naar man fynde i
die End, of men de glimmes Toeglyt de fel

Facsimile af Teksten Side 101, A 209

[illegible]

9. 26 Juli 38.

Van Stockholms malleri Konom og Kjøbmand

mette ? Kanst gien Maent midsen gien Maent gas gien Kien,
 gien Maent far en Kien gien Maent far en
 Kien. En gien Maent gien gien Maent no
 gien Kien ? —

2. 7 Aug. 38.

86. From above into again at which of the women
in the same manner as in the first

Facsimile af Teksten Side 110, A 239

623.38. A. 10

17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

+

Min Fader ind i Vindings, Nat. 1825. 17.
 gende for andelig og hel, at han skulde have været
 ved at have den anden, og sig angik hans
 alder for at skulle være, han havde sin egen
 kære til mig; hi han i den tid som mig,
 min læst for mig, for at det var om muligheden
 anden kan alle Nord af mig. At det var
 jeg var angik i den tid, at det var
 hans forklarende Gælder og forklarende ill.
 ved min Hæder for at være en (Hid
 tilføjet ill.) men det var ved mig
 indtælle det, som jeg nu har efter
 end mig om — mig det vilde have og
 og det, jeg vil for at have mig i den
 muligheden for at være, hi mig for at
 at det i alle forklarende den (E. Bøcker)
 jeg i den tid den tale med om
 for mig. Han var en "fillede den den".

2. ~~11~~ Aug. 38.

der er at synges her af Gud, og det er
den der bløde offer, som vi nu
synges her: "vi er alle."

2. 28. Febr. 39. II A 334

Hjælpe os i Johannes Evangelium, som
den som gigantiske Thomas Gundersen
og at det her Gud her Gud - man
antager den og sin Dyttegørelse.

2. 28. Febr. 39.

Facsimile af Teksten Side 138, A 335

og det her alle afgjængende Gælder under en: for
Gud som Syndens Magt / ind i alle / eller ind i:
gjængende Gælder / kommer Indtægter / ind i alle /

2. 6. Sept. 39. II A 355

De melle for min Tænkning: lig og det
Fint, det her den der Gud af Gælder: lig

"Galt Linderhænder,
Galt Galt ind i Gud."

2. 9. Sept. 39.

II A 357

Facsimile af Teksten Side 206, A 557

Striden mellem den gamle og den nye Teokulder,

1) Jætte - gærdede - domgældte - afslæ.
 nægte - færdede - domme
 (2) i den Nærm.

2) Hanne Nichte er i Begyndelsen meget lig
 sig, i Begyndelsen mere betydeligt, men
 dog i Begyndelsen meget glædeligt.

Reformet All. B. i. 1845

Willebald, i den 1845.
 Ekko i den 1845.

Jo. i Springgærd, en Højskole.
 Jo. Højskole, en Højskole, en Højskole.
 Jo. Højskole, en Højskole, en Højskole.
 i mange andre Højskoler.

Jo. Ole W. i den 1845.
 (1845) i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.

(1) i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

Jo. Ole, i den 1845.
 Jo. Ole, i den 1845.

~~1st of Feb~~ ~~1st of Feb~~ ~~1st of Feb~~
1st of Feb ~~1st of Feb~~ ~~1st of Feb~~
 Dear Jas Willard was in Littleton Monday before
 by at at your place at the Littleton fair for troops
 for your private sale the Capt and for the
 wife, for Willard, for of Willard family
 in hall Willard will give, Willard's father
 James Willard, writing papers for, also from
 for the money

Π 38

£. 14. amount

[illegible]

KILDE-ANGIVELSE,
MANUSKRIFT-BESKRIVELSE
OG TEXTKRITISKE
OPLYSNINGER

Med E. P. I		betegnes:	Af Søren Kierkegaards Efterladte Papirer ved H. P. Barfod (Kbh. 1869), I—II (1833—43).
— B-Fortegn.	—		Fortegnelse over de efter Søren Aabye Kierkegaards Død forefundne Papirer. 1865 optaget af H. P. Barfod. Manuskript.
— U-Fortegn.	—		Universitets-Bibliotekets Fortegnelse over Søren Kierkegaards Manuskripter.
— * ved Stykkernes Numre	—		de Stykker, som ikke før har været trykt.
— Mgl.	—		at Original-Manuskript mangler.
— Tal med $\times$ imellem	—		Tvær- og Længdemaal i Millimeter.
— $\div$	—		at et Blad er beklippet.
— 1 S., 2 SS. osv.	—		at en Side, to Sider osv. er helt eller delvis beskrevet.
— <i>Kursiv</i>	—		Udgiver-Bemærkninger i de tekst-kritiske Oplysninger.
		$\perp$ betyder:	vinkelret(te) paa
	4 kt.	—	firkantet
	4.	—	Kvart
	8.	—	Oktav
	$<$	—	fremkommet ved S. K.s Rettelse af
		—	overstreget af S. K.

Forøvrigt er brugt følgende Forkortelser:

Anm.	Anmærkning	Læsn.	Læsningen
Barf.	H. P. Barfod	mgl.	mangler
Beg.	Begyndelsen	m. m.	med mere
beg.	begyndende	mrk.	mærket
besk.	beskaaret	osv.	og saa videre
Bl. Bll.	Blad Blade	Pap.	Papiret
blaal.	blaalig	Pb.	Papbind
efterh.	efterhaanden	rektang.	rektangulær
f. ff.	og følgende Side(r)	S. SS.	Side Sider
	Nummer (Numre) osv.	Shb.	Shirtingbind
Fol.	Folio	S. K.	Søren Kierkegaard
Forgyldn.	Forgyldning	Skr.	Skriften
gennemg.	gennemgaaende	sl.	sluttende
grønl.	grønlig	Slutn.	Slutningen
gull.	gullig	sml.	sammenlign
iflg.	ifølge	spr.	sprængt
indv.	indvendig	Tidsbestem.	Tidsbestemmelsen
kgl.	kongelige	Tidsr.	Tidsrummet
Ksk.	Kalveskind	Tit.	Titel
Kt. Ktt.	Kant Kanter	uregelm.	uregelmæssig
langstr.	langstrakt	Vb.	Vælskbind
Lin.	Linie	Vm.	Vandmærke

Umiddelbart efter de Tal, der giver Optegnelsernes Numre i Udgaven, følger Henvisninger til Manuskript-Stykkernes Plads i B-Fortegn.; i de Tilfælde hvor Identificeringen ikke er umiddelbart givet, men helt eller delvis beroer paa Slutninger, er dette i Henvisningerne tilkendegivet ved Hjælp af skarpe Klammer, med Tilføjelse af Spørgsmaalstegn hvor Identificeringen helt eller delvis er tvivlsom.

I selve Manuskriptbeskrivelsen er skarpe Klammer benyttet til at betegne de Dele af denne, der paa Grund af Materialets nuværende defekte Tilstand kun har Beskrivelsen i B-Fortegn. at holde sig til; men forøvrigt maa det bemærkes, at — saavidt gørligt ved Hjælp af B-Fortegn. — Materialets oprindelige Tilstand er lagt til Grund for Beskrivelsen, medens der er set bort fra de Defekter, hvormed det nu efter Barfods senere Behandling præsenterer sig.

Om Optegnelsen A 629 (som findes paa en Rest af et Noteblad, der rimeligvis har været af samme Type som I A 175 og flere andre Optegnelser af I A) samt om Optegnelserne i Bindet FF med de mange Uregelmæssigheder i Kronologien (se A: 678. 679. 696. 697. 710. 711. 759. 760)

gælder hvad der i Indledningen til første Binds Manuskriptbeskrivelse er gjort opmærksom paa: de til disse Optegnelser foreliggende Manuskripter er ikke de oprindelige Originaler, men kun Afskrifter af disse foretagne af S. K. selv.

Kollegiet til Martensens private Forelæsninger: Indledning til spekulativ Dogmatik (Vintersem. 1837—38, se C 12 ff.) er efter al Sandsynlighed ikke S. K.s Nedskrift paa selve Forelæsningerne; den gennemgaaende rolige, tildels sirlige Skrift, visse Rettelser og Tilstedeværelsen af en løs Lap med flygtige Optegnelser, der utvivlsomt knytter sig til en af disse Forelæsninger (se C 21), tyder paa, at det bevarede Kollegie er nedskrevet hjemme paa Grundlag af saadanne løse flygtige Optegnelser under selve Forelæsningerne. Kollegiet med S. K.s Haand til Begyndelsen af Martensens Foredrag over den spekulative Dogmatik er sikkert Afskrift, rimeligvis efter en anden Tilhørers Kollegie.

I de tekstkritiske Oplysninger henviser Brøktal til Linie i Stykket (altid talt fra oven); almindeligt Tal med Brøktal ved angiver Stykkets Nummer og Linien; hvor vedkommende Stykke strækker sig over to eller flere Sider indskydes (med et S. foran) Sidetallet foran Linietallet, som da gælder vedkommende Side. Til venstre for skarp Klamme anføres med spærret Tryk hvad den trykte Text har, og til højre følger hvad Kilden har, eller med Tegnet < foran hvad Manuskriptet oprindelig har haft, som saa af S. K. selv er bleven rettet til det i den trykte Text optagne. Tilføjes af manglende Forkortelses-Punktum, Prik over i, Tøddel over ö eller ä eller ü, samt Gengivelsen ved Chr (chr) af det af S. K. ret hyppigt benyttede χ i Forkortelser for Christus, Christendom, Christne, christelig er der ikke taget Hensyn til i de tekstkritiske Oplysninger; Overstregninger meddeles kun, hvis de sikkert kan tydes og menes at være af Interesse for Texten; men ellers vil enhver Afvigelse fra Kilden findes anført.

Med nærværende Bind er følgende Numre af B-Portegn. helt udtømte:

- 1) Numre delvis udtømte i første Bind: 433—435. 437. 438. 443. 456. 459. 470.
- 2) Numre der ikke forekomme i første Bind: 426. 432. 440—442. 445. 462. 468. 469. 471. 472.

Ifølge B-Portegn. fandtes i Aaret 1865 Numrene 424—454 i en stor Papæske, udenpaa hvilken S. K. med egen Haand havde skrevet: „Journaler og andet Sligt fra en ældre Tid“; Æsken var desuden med Rødkridt mærket: A. — 433 findes af S. K. indpakket i et Omslag dannet af et Fol. Ark (Pap.: uden Vm.; ribbet; svært) med Udskrift: „Theologica. Ældre.“ — 434 findes af S. K. indpakket i et Omslag dannet af et Kvart-Ark (Pap.: Velin; Vm.: Kleppan) med Udskrift: „Philosophica. Ældre.“ — 435 findes af S. K. indpakket i et Omslag dannet af et Fol. Ark (Pap.: som 433) med Udskrift: „Æsthetica. Ældre.“

426	findes i U-Fortegn. 60		
432	— . —	40 H	
433—435	udgør —	40 E	
437	— —	40 G	
438	findes i —	40 F	
440	udgør —	40 I	
441—442	— —	40 K	
443	findes i —	40 H	
445	— . —	39 B	
456 ^d	— . —	40 D	
459	— . —	40 D	
462	— . —	39 B	
468	— . —	39 B	
469	— . —	39 A	
470	— . —	39 B	
471—472	— . —	39 A	
B-Fortegn. udgør	— —	72	

Stykkerne A: 591.594.626.668, til hvilke Original-Manuskripter er bevarede, har det ikke været muligt at henføre til Numre i B-Fortegn.

A 591 findes paa det kgl. Bibliotek i:
 Af Ny kongelig Samling
 1577, II, Fol.

A 594 }
 A 626 } — i U-Fortegn. 60
 A 668 }

A

- *1: 438 (Bind, indv. af S. K. mrk. BB, 4. (189 × 241), Vb. med Forgyltn., 64 Bll.; grønt spr. Snit. Pap.: Lilje-Vm.; ribbet; svært), S. 94 f. (sml. I C 126). — Skr.: rolig.

Anm.: anbragt umiddelbart efter I C 126. — Brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen.

¹¹ Din | Din | Tro | ¹⁴ optaget i | optaget i | V | ¹⁸ Man-ge] < mange

- *2—3: 438 (se 1), S. 95. — Skr.: rolig.

3¹ -lig] < -ligt 3² gjenkjendes.] gjenkjendes i Slutn. af en Linie

- *4: 438 (se 1), S. 95 f. — Skr.: rolig.

¹ realistisk] < realistik
¹¹ piqu-] < pik- S. 7² naar] naar | va | S. 7³ interessere] intresere S. 7⁵ ell.] ell. | f |

- *5—6: 438 (se 1), S. 96. — Skr.: rolig.

5⁴ igjennem] igjenem
5⁵ gennem-] gjenem-
5⁶ gennem-] gjenem-

- 7: 438 (se 1), S. 96 f. — S. 96 (Beg. af Stykket til S. 8³ „udv: og“) Skr.: rolig.

S. 97 (Resten): Mgl. — Afskrift af Barf. (ogsaa E. P. I, S. 116 f.).

S. 8⁴ Afhandling,] Afhandlingen S. 8⁷ en enkelt] enkelt

- *8: 438 (se 1), S. 97. — Mgl. — B-Portegn.

- *9: 438 (se 1), S. 97. — Mgl. — Afskrift af Barf.

Anm.: paa en løs Lap indlagt i 438.

² Overskou^s] Overskou Rosiflengius^s] Rosiflengius⁸ kan] af Barf. rettet fra [kan]

- *10: 438 (se 1), S. 98. — Mgl. — B-Portegn.

- *11: 438 (se 1) S. 98. — Mgl. — Afskrift af Barf.

Anm.: paa samme Lap som 9.

- 12: 438 (se 1), S. 98—108. — Mgl. — E. P. I, S. 136—145.

Anm.: er i B-Portegn. dateret: Marts 1837.

⁷ egentlige] egenlige og saaledes overalt i det følgende S. 12¹³ f. E.] f. Ex. og saaledes overalt i det føl-

gende S. 12¹⁷ o. s. v.] osv. og
saaledes overalt i det følgen-
de. — Med Stjernernes Tal i
Note-Henvisningerne er der
foretaget de ved den foran-
drede Anbringelse paa Siderne
nødvendiggiorte Ændringer.

*13—14: 438 (se 1), S. 109. — Skr.:
rolig.

13¹ Hvi] Vi 14³ jeg kan]
jeg

*15—16: 438 (se 1), S. 110. — Skr.:
rolig.

Anm.: 16 anbragt i Marginen
udfor 15.

15³ -agtige] -atige 16³
daglig] dalig

17: 438 (se 1), S. 110. — Skr.: rolig.

*18—19: 438 (se 1), S. 110 f. — Skr.
18: rolig; i Noten med mør-
kere Blæk. 19: gennemg.
rolig, hist og her hurtigere;
med mørkere Blæk end 18.

Anm.: Noten til 18 anbragt i Mar-
ginen S. 110, udfor Mellemrummet
mellem 17 og 18. 19 er anbragt i
Marginen S. 110, udfor 18.

18¹ alt] al 18⁵ gjennem]
gienem 18⁹ der er] der sidst
paa en Side 18¹⁸ der] det
18¹⁴ bedøvende] bedøvende
| Blik |

*20: 438 (se 1), S. 111. — Den før-
ste Del af Stykket (til Lin. 13
„sig for.“): Mgl. — E. P. I,
S. 117.

I Resten Skr.: gennemg.
hurtig, hist og her roligere.

Anm.: den øverste Halvdel af
Bladets Marginaldel bortklippet.

²⁰ Aand.“] Aand.

*21: 438 (se 1), S. 111. — Skr.: beg.
rolig, efterh. hurtigere.

⁵ Familie-] < familie-
igjennem] igenem

22—23: 438 (se 1), S. 111—113. —
Skr. 22: gennemg. rolig, en-
kelte Steder hurtigere. 23:
rolig.

Anm.: 23 anbragt i Marginen S.
112.

22¹ Tilflugts-] Tilflugs-
22² respirere] < leve 23¹ at
de] at

*24—25: 438 (se 1), S. 113. — Skr.
24: rolig. 25: beg. sirlig, efterh.
hurtigere; i Tilføjelsen i
Slutn.: hurtig; med mørkere
Blæk.

24¹ ien] i ien 25³ -igjen-
nem] -igenem 25⁵ hinan-
den;] < hinanden. —

26—27: 438 (se 1), S. 113. — Skr.:
sirlig.

*28: 438 (se 1), S. 113 f. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.

¹ -mænd (] < -mænd,
⁴ „Roland] Roland

29: 438 (se 1), S. 114—117. — S.
114 (Beg. af Stykket til Lin. 12
„Hovedet om“) Skr.: gen-
nemg. hurtig, enkelte Steder
roligere.

S. 115—116: Mgl. — E. P. I,
S. 120 f. S. 117 (sidste Del af
Stykket fra S. 28³⁴ „bruger en“)
Skr.: hurtig.

⁴ finde vi] finde ¹⁰ for-
raadne] foraadne S. 28³

egent-] egen- S. 28²² o. s. v.]
osv. S. 29¹ ubekjendt]
ubekjendt | Maalestok |

*30: 438 (se 1), S. 118. — Skr.: gen-
nemg. rolig, enkelte Steder
hurtigere.

Anm.: anbragt øverst paa Siden,
der forøvrigt er ubeskreven.

³ Ideal] Ideal | et | ⁴ der-
af ( ] < deraf.

*31: 437 ([Bind, af S. K. indv. mrk.
AA], 4. (189 × 241); grønt spr.
Snit. Pap.: som 1), S. 54—56
(sml. I B 5 ff.). — Skr.: gen-
nemg. rolig, tildels sirlig, en-
kelte Steder hurtigere.

Anm.: brækkede Ark, den indre
Halvdel Textkolonne, den ydre Margen.
S. 57—65 ubeskrevne.

S. 30⁷ gennem] gjenem
S. 30¹² -fyldende] -fyllende
S. 30²³ Schelling] Schel-
ling |) | S. 30²⁴ Tiden††]
Tiden † S. 30²⁸ †† der] † der

*32—33: 437 (se 31), S. 66 f. —
Skr. 32: gennemg. rolig, til-
dels sirlig, hist og her hur-
tigere. 33: sirlig.

32⁶ igjennem] igenem
32¹¹ igjennem] igenem 32¹²
vidunderlig] vidundelig
igjennem] igenem 32¹⁶
paa] paa | de | 32¹⁶ Kirke-
gaard] Kirkegaard | , hvor |
32¹⁷ Dag††] Dag† 33¹
†† eller] † eller

*34—35: 437 (se 31), S. 67. — Skr.:
rolig.

35² sig i] sig Alt] < alt

*36: 437 (se 31), S. 67—69. —
Skr.: tildels stor; gennemg.
rolig, hist og her hurtigere; i
Noten S. 34: sirlig.

³ igjennem] igenem ⁴ om]
om | Kon | ⁵ 3 die B.] 3 die
B. | p. | ⁷ Helt fortælle]
Helt ¹³ Angantyr] Agantyr
¹⁸ igjennem] igenem

*37—38: 437 (se 31), S. 69. — Skr.
37: tildels stor; gennemg. rolig,
enkelte Steder hurtigere. 38:
gennemg. rolig, tildels sirlig,
enkelte Steder hurtigere.

37⁵ fra] fram 38⁸ endnu
ikke] endnu

*39: 437 (se 31), S. 69 f. — Skr.:
gennemg. rolig, hist og her
hurtigere.

² Anden] < anden ¹⁴ det]
< den ofte] ofte | udtalte
Anskuelse |

*40—42: 437 (se 31), S. 70. — Skr.
40—41: sirlig. 42: gennemg.
rolig, enkelte Steder hurtigere.
40⁴ Lieder] Lieder | af |
42¹ igjennem] igenem *Og-
saa midt under Stykke 42 er
anbragt et* =||=

*43—44: 437 (se 31), S. 71. — Skr.
43: tildels stor; beg. rolig,
efterh. hurtigere; i Noten:
rolig. 44: tildels stor; gen-
nemg. hurtig, enkelte Steder
roligere.

43⁸ rendende] rennende
43, S. 38²¹ „jeg] jeg 44, S.
39¹ rendende] rennende
44, S. 39⁶ farlig] < farligt

- *45—46: 437 (se 31), S. 72. — Skr.: hurtig.
 45³ da den] < den da
 46, S. 40⁴ igjennem] igenem
 46, S. 40¹⁰ ofte*)] < altid
 46, S. 40¹³ thi det] thi 46, S.
 40¹³ jammerlig] jamerlig
- *47—49: 437 (se 31), S. 73. — Skr.:
 tildels stor; hurtig.
 47³ νοοουμ-] < νοουμ- 48⁶
 Den] < Det 48, S. 41³ gjen-
 nem-] gjenem-
- *50—51: 437 (se 31), S. 74. — Skr.:
 tildels stor; hurtig.
 51, S. 42³ Alles] < alles
- *52: 437 (se 31), S. 74 f. — Skr.: beg.
 rolig, snart hurtig.
- *53—56: 437 (se 31), S. 75. — Skr.
 53: tildels stor; beg. rolig,
 snart hurtigere. 54: tildels
 stor; beg. rolig, snart hurti-
 gere. 55: stor; rolig. 56:
 stor; hurtig.
 56¹ dens] < hans
- *57: 437 (se 31), S. 75 f. — Skr.:
 tildels stor; beg. rolig, efterh.
 hurtig; i Noten: rolig.
 Anm.: Noten anbragt i Marginen
 S. 75.
⁶ Naboe;] < Naboe. han]
 Han
- *58—59: 437 (se 31), S. 76. — Skr.
 58: tildels stor; rolig. 59:
 rolig.
- *60—61: 437 (se 31), S. 77. — Mgl.
 — B-Fortegn.
- 62: 437 (se 31), S. 77. — Mgl. —
 E. P. I, S. 123.
- 63—66: 437 (se 31), S. 78. — Mgl.
 — E. P. I, S. 122.
- 67: 437 (se 31), S. 78 f. — S. 78
 (Beg. af Stykket til Lin. 2
 „Tid,“): Mgl. — E. P. I, S.
 122 f.
 S. 79 (Resten) Skr.: rolig,
 sl. hurtigere. Ordene Lin. 7
 „Rørdam og tale med Bolette“
 med Blæk overkradsede af
 S. K.
- *68: 437 (se 31), S. 79. — Skr.:
 hurtig. Hele Stykket med Blæk
 overkradset af S. K.
- 69: 437 (se 31), S. 79. — Skr.: rolig,
 tildels sirlig.
- *70: 437 (se 31), S. 80. — Skr.:
 rolig, tildels sirlig; Blækket
 afbleget.
¹⁵ „hier] hier ¹¹ ihn] <
 ihm
- *71—74: 440 ([Bind, af S. K. mrk.
 DD], 4. (189 × 241); grønt spr.
 Snit. Pap.: som 1), S. 1. —
 Skr.: sirlig; Blækket afbleget.
 Anm.: brækkede Ark, den indre
 Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-
 gen. I Marginen udfor 71 er anbragt
 øverst: Noten til 73, derunder: 73,
 derunder: 72.
 71⁴ end] en 71⁵ indirect]
 ind- [i Slutn. af en Linie] di-
 rect 72¹ Tidsskrift] Tids-
 skrift [3^d H. 72⁵ -ordnend]
 -ornend 73¹ Monotheis-
 men... Polytheismen] <
 Polytheismen... Monotheismen

73, S. 49¹ dets] det 74¹⁰
„an] an

*75—76: 440 (se 71 ff.), S. 2. — Skr.

75: sirilig. 76: beg. sirilig, efterh.
hurtigere.

75, S. 50¹¹ Midte.)] Midte.

*77: 440 (se 71 ff.), S. 3. — Skr.:
sirilig.

*78—85: 440 (se 71 ff.), S. 3 f. —

Skr. 78: gennemg. sirilig, hist
og her hurtigere. 79: sirilig;
Blækket afbleget. 80—82:
sirilig. 83: rolig, sl. hurtigere.
84—85: sirilig.

Anm.: i Marginen til 78 er paa
S. 3 anbragt øverst: 79, derunder: 84
(med Noten), derunder: 80, derunder:
81, paa S. 4 øverst: 85, længere nede:
82, derunder: 83.

78⁹-Anskuelse;]-Ansku-
else. 78¹⁹ Humoristik]
< Humoristisk 78, S. 52⁴
Mindste] < mindste 78, S.
52⁵ en] end 83¹ gennem]
gjenem 84¹ Hvorvidt] Hvo-
vidt det] det det 84⁴ Fat-
tige] < fattige 84⁵ vilde] <
ville 84, S. 54¹ ere] ere
| ærlig | /?/ 84, S. 54⁵ igjen-
nem] igenem

*86—89: 440 (se 71 ff.), S. 4 f. —

Skr. 86—87: sirilig. 88: beg.
sirilig, snart hurtigere. 89:
sirilig.

Anm.: 87—88 anbragt paa S. 4, 89
paa S. 5.

86⁴ Guddommelige]
Guddommelig 86⁵ guddom-
melig] guddommelig

*90—91: 440 (se 71 ff.), S. 5. —
Skr.: sirilig.

90¹ Adam] < Abraham
91⁵ -smeltelses-] -smelte-
ses-

*92: 440 (se 71 ff.), S. 5—7. — Skr.:

sirilig; i Overskriften Under-
stregning med rødligt Blæk.

⁵ det] den S. 57⁸⁸ gjen-
nem] gjenem S. 58¹⁴ det]
det | Uful] /?/ S. 58¹⁶ „Sich]
Sich

*93—95: 440 (se 71 ff.), S. 7. —

Skr.: sirilig.

Anm.: 95 anbragt umiddelbart
ovenover 94, og ved et Mærke sam-
menvist med Slutn. af 94.

94⁵ „Ingen] Ingen 94⁷
d. 23 Juni 37.] < d. 23 [<
27] Juni 37.

*96: 440 (se 71 ff.), S. 8 f. — Skr.:

sirilig.

² (til] til (¹⁰ vilde være]
< ville være ³⁹ Forderung]
Forderung | nicht |

97—99: 440 (se 71 ff.), S. 9. — Skr.:

sirilig.

97⁵ man maa] man 98⁶
Ødelæggelse.)) Ødelæggel-
se. 99, S. 62¹ du] < den

*100: 440 (se 71 ff.), S. 9 f. — Skr.:

gennemg. sirilig, enkelte Steder
hurtigere.

⁴ vel:] vel: | een |

*101: 440 (se 71 ff.), S. 10. — Skr.:

sirilig.

³ gaaer] gaaer | saa gaaer
det | i samme Linie S. 63¹
den] < det

- *102—108: 440 (se 71 ff.), S. 10 f.
— Skr. 102: sirlig. 103: til-
dels stor; rolig; Blækket af-
bleget. 104: rolig. 105: beg.
rolig, snart hurtigere. 106:
sirlig. 107: sirlig; Blækket
afbleget. 108: sirlig.

Anm.: 103—105 anbragt paa S. 10,
106—108 paa S. 11, 108 imellem 106
og 107.

102 ⁷ Andre —] Andre (
102 ¹⁶ om den] < om det
102 ¹⁷ hæver sig] hæver *sidst*
paa en Side 102, S. 64 ¹ den
græske Natur] < Naturen
Har-] < Haro- 107 ⁷ -bor]
< -bord

- *109—110: 440 (se 71 ff.), S. 11. —
Skr.: sirlig.

- *111—112: 440 (se 71 ff.), S. 12. —
Skr. 111: gennemg. sirlig, en-
kelte Steder hurtigere. 112:
sirlig.

111 ³ de] < det 112 ³
gjorde] gjorde

- *113: 440 (se 71 ff.), S. 12 f. — Skr.:
sirlig.

- *114—115: 440 (se 71 ff.), S. 13. —
Skr. 114: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 115: beg. sirlig,
snart hurtig.

- 116: 440 (se 71 ff.), S. 13. — Mgl. —
E. P. I, S. 124.

Anm.: Bladets Marginaldel bort-
klippet paa en lille Rest nær forneden.

⁵ egent-] egen-

- *117: 440 (se 71 ff.), S. 13—15. —
Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtig.

¹ gennem] gjenem ⁶ hoc
—] hoc — | et | ¹⁶ (thi] thi
¹⁸ almdl.] almdl. | msk |

- 118—121: 440 (se 71 ff.), S. 15 f. —
Skr. 118: beg. sirlig, snart
hurtigere. 119: gennemg.
hurtig, hist og her rolig. 120:
beg. sirlig, efterh. hurtigere.
121: rolig; Blækket afbleget.

Anm.: Noten til 118 anbragt udfor
Beg. af Stykket, 119 paa S. 15, 120—
121 paa S. 16.

118, S. 70 ¹¹ Hikke] Hikke
|) | 118, S. 70 ¹⁵ glemmende]
glemende 118, S. 70 ¹⁷ at
slaae] slaae 118, S. 70 ²³
et] < en 118, S. 70 ²⁴ gives]
givves 119 ³ sammen] samen
119 ⁶ og] < af 120 ⁴ Bi-
veiene] < Biveienes

- 122: 440 (se 71 ff.), S. 16 f. — S. 16
(Beg. af Stykket til S. 72 ¹⁰
„Navn, og“) Skr.: beg. rolig,
efterh. hurtig.

S. 17 (Resten): Mgl. — E. P.
I, S. 126.

³ som] som | har | S. 72 ⁹
gennem-] gjenem-

- 123: 440 (se 71 ff.), S. 16. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.

- 124—129: 440 (se 71 ff.), S. 17 f. —
Mgl. — E. P. I, S. 127—129.

126 ¹ Alle] — Alle 128 ¹
Man] — Man 129 ¹ Naar]
— Naar

- 130: 440 (se 71 ff.), S. 18 f. — S. 18
(Beg. af Stykket til Lin. 6 „for“):
Mgl. — E. P. I, S. 129.

S. 19 (Resten) Skr.: gennemg. rolig, enkelte Steder hurtigere.

¹¹ sund] sunds

131: 440 (se 71 ff.), S. 19. — Skr.: rolig.

Anm.: anbragt i Marginen umiddelbart under 130.

132: 440 (se 71 ff.), S. 18. — Mgl. — E. P. I, S. 129.

*133—137: 440 (se 71 ff.), S. 19. — Skr.: sirlig.

Anm.: 135 anbragt umiddelbart under 131, 137 umiddelbart under 135.

133¹ erindrer ikke] erindrer 135³ Dværge-] Dværge 136³ gennem-] gjenem- 136⁴ chri-] < χ- 136, S. 77¹ gennem-] gjenem-

*138—141: 440 (se 71 ff.), S. 20. — Skr. 138—139: rolig, tildels sirlig. 140: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig. 141: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

Anm.: 140 anbragt umiddelbart under 139.

*142—144: 440 (se 71 ff.), S. 20 f. — Skr. 142: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 143—144: sirlig.

Anm.: 143—144 anbragt paa S. 20, 143 under 144.

*145—147: 440 (se 71 ff.), S. 21. — Skr. 145: sirlig. 146: rolig, tildels sirlig. 147: sirlig.

145² Dobeneck (] Dobeneck (: 147³ Gode] Gode | og | 147⁴ ωμεν⁴] ωμεν

*148—153: 440 (se 71 ff.), S. 22. — Skr. 148: beg. sirlig, snart hurtigere. 149: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere. 150: beg. sirlig, snart hurtigere. 151: rolig. 152: beg. sirlig, snart hurtigere. 153: rolig. 150¹ Hjertes] < Hjertets 152, S. 82² Jammer-] Jamer-

*154: 440 (se 71 ff.), S. 23. — Skr.: sirlig; i Overskrifterne Understregning med rødligt Blæk.

*155—159: 440 (se 71 ff.), S. 24. — Skr. 155—156: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere. 157: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig. 158: rolig. 159: beg. sirlig, efterh. hurtig.

156² Tænkeligt] < tænkeligt 157² burde,] burde i Slutn. af en Linie 158¹ Ernsthaftig-] < Ernsthaftich- 159³ Musicalske] < musicalske

160: 440 (se 71 ff.), S. 25. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

Anm.: er maaske umiddelbar Fortsættelse af 159.

*161—162: 440 (se 71 ff.), S. 25. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere. 161⁵ d: v: s:] d: v:

163: 440 (se 71 ff.), S. 25 f. — Skr.: beg. rolig, snart hurtig.

164—167: 440 (se 71 ff.), S. 26. — Skr. 164: rolig. 165: beg. rolig, efterh. hurtigere. 166:

gennemg. rolig, enkelte Steder hurtigere. 167: beg. sirlig, efterh. hurtigere.

165¹ er vor] er | hvor | vor
166² om] om om

*168—170: 440 (se 71 ff.), S. 27. —
Skr. 168: gennemg. rolig, enkelte Steder hurtigere. 169—
170: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere.

168¹ i Talen] < i Sætnin-
ger 169⁵ Underjordiske"]
Underjordiske 169⁸ Geist-
lichen] < Geistlichen 169,
S. 87⁸ Overlegenhed] Over-
legenhed | som | beherske
dem] beherske 170¹¹ lige-
som] ligesom vi

171—172: 440 (se 71 ff.), S. 28. —
Skr. 171: rolig, tildels sirlig.
172: gennemg. rolig, tildels
sirlig, enkelte Steder hurtigere.

*173—175: 440 (se 71 ff.), S. 28. —
Skr. 173: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 174: sirlig. 175:
gennemg. rolig, tildels sirlig,
hist og her hurtigere.

*176—177: 440 (se 71 ff.), S. 29. —
Skr. 176: rolig, tildels sirlig.
177: sirlig.

176³ Faar,] Faar, | tomme
og uden Ryg ligesom Elver-
pigerne, kun m |

178—179: 440 (se 71 ff.), S. 29. —
Skr. 178: rolig, tildels sirlig.
179: beg. sirlig, efterh. hurtig.
179, S. 90⁷ større] større
| hum |

*180: 440 (se 71 ff.), S. 30 f. — Skr.:
beg. sirlig, gennemg. rolig, hist
og her hurtig.

¹⁷ en] en | musicalsk | S.
91¹⁰ over"] over

*181—182: 440 (se 71 ff.), S. 31. —
Skr. 181: sirlig. 182: rolig,
tildels sirlig.

181¹ Msk.] | απ | Msk.
181² Sagnene] < Sagnet
181⁴ Elfenmärchen"] El-
fenmärchen

183: 440 (se 71 ff.), S. 31. — Skr.:
rolig.

*184: 440 (se 71 ff.), S. 31. — Skr.:
rolig.

² Anden] < anden

185: 440 (se 71 ff.), S. 31. — Skr.:
rolig.

*186—187: 440 (se 71 ff.), S. 32. —
Skr. 186 til Lin. 10 („Ting i“):
rolig; i Resten: sirlig. 187:
gennemg. hurtig, enkelte Ste-
der roligere.

187¹ Der] < Det 187⁵
derfor] derfor | det | Ver-
dens] < Msk. 187⁸ for-
saavidt] forsaauidt | han |

*188: 440 (se 71 ff.), S. 33. — Skr.:
beg. sirlig, efterh. hurtigere.

¹ de] < det ⁸ Indleden-
de] indledende ¹¹ det,] det.

189: 440 (se 71 ff.), S. 33 f. — Skr.:
beg. rolig, efterh. hurtigere.

³ Tilfreds-] < Tilds- ⁴ jeg]
jeg | f |

*190—194: 440 (se 71 ff.), S. 34. —
Skr. 190: beg. rolig, snart
hurtig. 191—193: rolig, tildels
sirlig. 194: rolig, sl. hurtig.

190⁵ gennem-] gjenem-
190^{5f} denne hele her om-
talte Empirie.] < den. 191²
Anskuelighed] *Understreg-*
ningen maaske af Barf.

*195—196: 440 (se 71 ff.), S. 34 f. —
Skr. 195: gennemg. rolig, hist
og her hurtig. 196: rolig, til-
dels sirlig.

Anm.: 196 anbragt paa S. 35.

196² „Fryd] Fryd

*197—199: 440 (se 71 ff.), S. 35. —
Skr. 197: rolig, tildels sirlig.
198: gennemg. sirlig, enkelte
Steder hurtigere. 199: beg.
sirlig, efterh. hurtigere.

199² Dogmatik(] < Dog-
matik, 199⁷ Under-Begreb-
bet] Under Begrebet

*200: 440 (se 71 ff.), S. 35 f. —Skr.:
rolig, tildels sirlig.

⁴ blev] blev | Dig | [?]]

⁵ leve] leve | paa |

201—204: 440 (se 71 ff.), S. 36. —
Skr. 201—203: gennemg. ro-
lig, tildels sirlig, hist og her
hurtigere. 204: sl. stor; beg.
sirlig, snart hurtig.

203² et Msk.] < en Mand

205: 440 (se 71 ff.), S. 36 f. — S. 36
(Beg. af Stykket til Lin. 3 „det
er“) Skr.: beg. sirlig, snart
hurtigere.

S. 37 (Resten): Mgl. — E. P.
I, S. 134.

² ved] < i

206: 440 (se 71 ff.), S. 37. — Mgl
— E. P. I, S. 134.

207: 440 (se 71 ff.), S. 37 f. — Mgl.
— E. P. I, S. 134 f.

^{1f} at læse Eventyr]
fremhævet S. 100¹⁷ o. s. v.
o. s. v.] osv. osv.

208—213: 440 (se 71 ff.), S. 39. —
Skr. 208: stor; rolig. 209: i
sidste Linie stor; sirlig. 210:
rolig, tildels sirlig. 211: sirlig;
i Tilføjelsen: hurtig, med
mørkere Blæk. 212—213:
rolig, tildels sirlig.

Anm.: 210 anbragt i Marginen ud-
for 209.

210⁴ ind i] ind 211⁴
Bas,] < Bas.

*214—215: 440 (se 71 ff.), S. 39 f.
— Skr. 214: stor; rolig. 215:
gennemg. sirlig, enkelte Steder
hurtigere.

216: 440 (se 71 ff.), S. 40. — Skr.:
tildels stor; rolig.

¹ „Glæde] Glæde ² saa]
< selv

*217—219: 440 (se 71 ff.), S. 40. —
Skr. 217: gennemg. rolig, en-
kelte Steder hurtigere. 218:
rolig, tildels sirlig. 219: gen-
nemg. hurtig, hist og her ro-
ligere.

217¹ var i saa] i 218²
gennem-] gjenem- 218, S.

- 104¹ ubevidst] < ubevist
219² Paris] | R | Paris 219⁴
-timmer] -timer
- *220—221: 440 (se 71 ff.), S. 41.—
— Mgl. — B-Fortegn.
- 222: 440 (se 71 ff.), S. 41. — Mgl.
— E. P. I, S. 148.
- 223: 440 (se 71 ff.), S. 41 f. — Mgl.
— Beg. af Stykket (til S.
105³ „undvære): E. P. I, S.
155. Resten: E. P. I, S. XXII.
⁴ o. s. v.] osv.
- *224—227: 440 (se 71 ff.), S. 42. —
Mgl. — B-Fortegn.
- 228: 440 (se 71 ff.), S. 42 f. — Mgl.
— E. P. I, S. 154 f.
- *229: 440 (se 71 ff.), S. 43. — Mgl.
B-Fortegn.
- 230: 440 (se 71 ff.), S. 43. — Beg.
af Stykket (til Lin. 1 „Middel“):
Mgl. — E. P. I, S. 155.
I Resten Skr.: sirlig.
Anm.: af Ordet „derpaa.“^a er kun
bevaret det Nederste af de fire første
Bogstaver. Af Bladet S. 43 f. findes
kun et Stykke af nederste Trediedel,
Resten er dels revet dels klippet bort.
¹ f. E.] f. Ex.
- 231: 440 (se 71 ff.), S. 43. — Skr.:
gennemg. sirlig, enkelte Steder
hurtigere.
² hvor] < en [?]
- 232: 440 (se 71 ff.), S. 43 f. — S. 43
(Beg. af Stykket til Lin. 2 „jeg
paa“) Skr.: rolig, tildels sirlig.
S. 44 (Resten): Mgl. — E. P.
I, S. 155.
Anm.: se Anm. til 230.
- 233: 440 (se 71 ff.), S. 44. — Mgl. —
E. P. I, S. 155 f.
Anm.: se Anm. til 230.
- 234: 440 (se 71 ff.), S. 44. — Beg. af
Stykket (til S. 108⁹ „leve“):
Mgl. — E. P. I, S. 156.
I Resten Skr.: sirlig.
Anm.: af det første „sig“ er kun
det Nederste af s'et og g'et bevaret,
af „Christendom“ kun lidt af det Ne-
derste af et Par Bogstaver. Sml. Anm.
til 230.
S. 108⁷ f. E.] f. Ex.
- *235: 440 (se 71 ff.), S. 44 f. — Skr.:
beg. sirlig, efterh. hurtigere, sl.
igæn sirlig.
- *236—237: 440 (se 71 ff.), S. 45. —
Skr. 236: sirlig. 237: gen-
nemg. sirlig, enkelte Steder
hurtigere.
236³ Chrstd.“] Chrstd.
237⁷ -dende] < -lende
- 238: 440 (se 71 ff.), S. 45. — Skr.:
sirlig; Blækket meget afbleget,
rødligt.
Anm.: anbragt i Marginen.
² ind i] ind ³Tykningen]
| Bagg | Tykningen ⁸-dom-
men] -domen ¹⁰i det] < idet
Øieblik] Øieblik | den |
S. 110¹ af] af | det |
- *239—241: 440 (se 71 ff.), S. 45. —
Skr. 239: sirlig. 240: gen-
nemg. hurtig, hist og her ro-
ligere, tildels sirlig. 241: rolig,
tildels sirlig.
240¹ igjennem] igjenem
240⁷ Jødiske i] Jødiske
i Slutn. af en Linie.

*242: 440 (se 71 ff.), S. 46. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

¹ Skrift] Skrift|, | ⁴ heller] hellere

243: 440 (se 71 ff.), S. 46. — Skr.: gennemg. hurtig, hist og her rolig, tildels sirlig.

¹ 8] < 15 ⁹ og] og og ¹⁸ 11.] < 18

*244: 440 (se 71 ff.), S. 47. — Skr.: sirlig.

³ 11.] < 18

245: 440 (se 71 ff.), S. 47. — Mgl. — I Faksimile ved E. P. I (bagerst). Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

Anm.: Stykket udklipet af Journalen.

*246—248: 440 (se 71 ff.), S. 47. — Skr. 246: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 247: sirlig. 248: beg. rolig, snart hurtigere.

248⁶ i] < ved igjennem] igjenem

*249: 440 (se 71 ff.), S. 47 f. — Beg. af Stykket (til Lin. 7 „øvrige Modsæt-“) Skr.: hurtig.

Resten: Mgl. — Afskrift af Barf.

Anm.: se Anm. til 245.

*250—254: 440 (se 71 ff.), S. 48. — Skr. 250—251: rolig, tildels sirlig. 252: beg. sirlig, snart hurtigere. 253: rolig. 254: beg. sirlig, snart hurtigere.

250³ det Uendeliges] < dets Uendeliges 252⁴ Ab-

strac-] < Abstrat- igjen- nem] igenem 253² tiltager] < tiltakke 254² forkjettredes] forkjettrededes < forkjettredes

*255—258: 440 (se 71 ff.), S. 49. — Skr. 255: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 256: gennemg. hurtig, enkelte Steder sirlig. 257: beg. sirlig, efterh. hurtig. 258: beg. sirlig, snart hurtigere.

255¹ igjennem] igenem den] den | Inddeling | 255, S. 115² gjennem] gjenem 256³ et] < en 256³ kaldes] kaldes | op |

259: 440 (se 71 ff.), S. 50. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*260—261: 440 (se 71 ff.), S. 50. — Skr. 260: beg. sirlig, snart hurtigere. 261: sirlig. 260² bedst] < mere

262: 440 (se 71 ff.), S. 50 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig, sl. hurtig. ² end] en -herrer] -herre S. 117⁵ gjennem] gjenem

*263—264: 440 (se 71 ff.), S. 51. — Skr. 263: sirlig. 264: beg. sirlig, efterh. hurtigere.

263¹ Christi Forsonings] < Den 263⁵ Gud] < Guds 264⁷ jeg har] jeg

*265: 440 (se 71 ff.), S. 51 f. — Skr.: beg. sirlig, snart hurtig.

*266—268: 440 (se 71 ff.), S. 52. — Skr. 266: beg. sirlig, efterh.

- hurtig. 267—268: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 266⁸ haard] haar 266⁷ ved] < veed 267² et] < en 268⁸ 38] < 37 [?]]
- *269: 440 (se 71 ff.), S. 52 f. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtig, sl. rolig.
- *270—271: 440 (se 71 ff.), S. 53. — Skr. 270: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 271: sirlig. 271¹ Pharissæisme] Pharissæisme.
- 272: 440 (se 71 ff.), S. 53. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig.
- *273: 440 (se 71 ff.), S. 53. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtig. ³ -komst] -komst |, |
- *274—277: 440 (se 71 ff.), S. 54. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere. Anm.: Noterne 277 [†] og [††] er af S. K. sammenvist med de paagældende Steder i Texten ved Understregning med Bølgelinier.
- *278: 440 (se 71 ff.), S. 54 f. — Skr.: hurtig.
- *279—282: 440 (se 71 ff.), S. 55. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 279⁷ S i Sort] < s 280⁸ paa at] paa 280⁹ dette] det 281³ gjennem] gennem 281⁵ 2] < 1
- *283: 440 (se 71 ff.), S. 55 f. — Skr.: gennemg. sirlig, tildels hurtigere. ³ Majestæt,] Majestæt, | og | ⁶ er i] er
- *284: 440 (se 71 ff.), S. 56. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere.
- 285: 440 (se 71 ff.), S. 56. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. ³ ustadige] < usikkre ⁴ Fugls] < Fulgls
- 286: ad 440 (se 71 ff.), S. 56. — Blad, 107 × 197 tre Ktt. besk. Pap.: som C3. Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere. — 1 S. Anm.: Bladet har været fastklæbet i Marginen S. 56. ⁴ I] < i ²³ iført,] iført, | af | Mange] < mange ²⁴ rummes] < boer
- *287—291: 440 (se 71 ff.), S. 57. — Skr. 287: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 288—290: sirlig. 291: sirlig, sl. hurtigere. 287⁵ Livs] Liv 287, S. 125⁴ udaandet] udaanet 289¹ gik] < gaaer
- *292—295: 440 (se 71 ff.), S. 58. — Skr. 292: sirlig. 293: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 294—295: sirlig. Anm.: 295 anbragt ovenover 294. 293³ Stund,] Stund, | hvorom | [?] 293⁷ uden den] uden

296: 440 (se 71 ff.), S. 58. — Skr.:
sirlig.

*297: 440 (se 71 ff.), S. 58. — Skr.:
sirlig.

*298—300: 440 (se 71 ff.), S. 59. —
Skr. 298: rolig. 299: gen-
nemg. rolig, enkelte Steder
hurtigere. 300: sirlig.

299 ¹ -philosophiske]
-philosopiske 300 ² det,]
det, | anvendes | 300, S. 128 ²
for at] for at | at |

*301—302: 440 (se 71 ff.), S. 59 f.
— Skr. 301: beg. sirlig, efterh.
hurtig. 302: sirlig.
302 ¹ Aande-] Aan-

*303—304: 440 (se 71 ff.), S. 60. —
Skr. 303: beg. rolig, snart
hurtig. 304: rolig, tildels
sirlig.

304 ² „Glæder] Glæder
304 ⁴ Himlene“.] Himlene“

*305: 440 (se 71 ff.), S. 60 f. — Skr.:
beg. sirlig, snart hurtigere.

*306—307: 440 (se 71 ff.), S. 61. —
Skr. 306: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 307: rolig.

308—309: 440 (se 71 ff.), S. 61. —
Skr. 308: rolig, tildels sirlig.
309: beg. sirlig, efterh. hur-
tigere.

308 ² i] i | Ø |

310—311: 440 (se 71 ff.), S. 61 f. —
Skr. 310: rolig, tildels sirlig.
311: tildels stor; rolig.

Anm.: 311 anbragt paa S. 62.

310 ⁵ overvundet] over-
vundet. 310, S. 131 ² har]
har | dog] 310, S. 131 ⁵ stor,]
stor, at 311 ⁸ Himlene]
Himlene kalde Gud]
kalde 311 ⁴ „Gud] Gud
311 ⁸ min] < mit

*312: 440 (se 71 ff.), S. 62. — Skr.:
sirlig.

² igjennem] igjenem

⁴ Uforkrænkelighed.] <
Herlighed.

313—314: 440 (se 71 ff.), S. 62. —
Skr. 313: sirlig. 314: rolig,
tildels sirlig.

313 ¹ vort] vor Bryst]
< Brøst 314 ¹ vort] vor

*315: 440 (se 71 ff.), S. 63. — Skr.:
tildels stor; rolig.

316: 440 (se 71 ff.), S. 63. — Skr.:
rolig.

Anm.: nederste Halvdel af S. 63
ubeskreven.

² Simeon (| < Simeon.

*317: 440 (se 71 ff.), S. 64. — Skr.:
sirlig.

Anm.: anbragt i Marginen, øverst
paa Siden.

318—319: 440 (se 71 ff.), S. 64. —
Skr. 318: sirlig. I Tilføj-
elsen: rolig, tildels sirlig;
Blækket noget afbleget (som i
Stykkerne 322 ff.). 319: rolig,
tildels sirlig.

Anm.: 318 anbragt i Marginen,
umiddelbart nedenunder 317; Tilføjel-
sen anbragt dels i Rummet ved Siden
af Dateringen, tilhøjre, dels neden-
under den.

318⁵ stille,] < stille. 318⁷
Du os] Du os | ogsaa | 318⁸
Fred] Fred | , |

*320—322: 440 (se 71 ff.), S. 64. —
Skr. 320: rolig, tildels sirlig.
321: tildels stor; rolig. 322:
beg. sirlig, sl. hurtigere.

Anm.: Noten 321*) er af S. K.
knyttet til det paagældende Sted i
Teksten dels ved Kryds og dels ved
Understregning af Ordet: Exodus.

320⁸ himmelske] himel-
ske 321⁸ Himmelske] Hi-
melske

*323: 440 (se 71 ff.), S. 64 f. — Skr.:
tildels stor; rolig.

⁸ og Vandel] og *sidst paa*
en Side

324—325: 440 (se 71 ff.), S. 65. —
Skr.: gennemg. sirlig, enkelte
Steder hurtigere.

324² afslog] afslog | hans
Bøn | 325¹² præcise,] præ-
cise.

*326—327: 440 (se 71 ff.), S. 66. —
Skr. 326: rolig, tildels sirlig.
327: beg. sirlig, efterh. hur-
tigere.

326¹⁴ en] < et

328—329: 440 (se 71 ff.), S. 67. —
Skr. 328: rolig, tildels sirlig.
329: tildels stor; beg. sirlig,
snart hurtigere.

329⁴ og] og | for- | 329,
S. 137² dig] < sig

*330—331: 440 (se 71 ff.), S. 67. —
Skr. 330: tildels stor; beg.
sirlig, snart hurtigere. 331:
sirlig.

330⁴ end] en 330¹⁰ er
det] er 330¹¹ eg i *egen-*
raadig] < ee

332: 440 (se 71 ff.), S. 67 f. — Skr.:
beg. sirlig, efterh. hurtigere.

*333—335: 440 (se 71 ff.), S. 68. —
Skr. 333—334: rolig, tildels
sirlig. 335: stor; hurtig.

336—337: 440 (se 71 ff.), S. 69. —
Skr. 336: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 337: beg. sirlig,
snart hurtigere.

337² i] i | Alph | i

*338—339: 440 (se 71 ff.), S. 69. —
Skr.: sirlig.

Anm.: S. 70, der ikke som de fore-
gaaende Sider er pagineret af S. K.,
er ubeskreven; derefter 9 Blade ud-
skaarne.

340: 441 (Bind, indv. af S. K. mrk.
E E, 4. (259 × 267), Shb. med
blomstret Mønster; Guldsm. nit.
Pap.: Muslinge-Vm.; ribbet),
udv. paa Bindet foran, øverst
i Hjørnet tilvenstre. — Trykt
med Guldvogstaver paa en
sort Etikette, omrammet med
Guldlinier.

Anm.: brækkede Ark, den indre
Halvdel Textkolonne, den ydre Margen.

*341: 441 (se 340), S. 1. — Mgl. —
B-Fortegn.

342: 441 (se 340), S. 1. — Mgl. —
E. P. I, S. 206.

343: 441 (se 340), S. 1. — Mgl. —
E. P. I, S. 207 sammenholdt
med B-Fortegn.

Anm.: Dateringen er fra B-Fortegn.

Længsel... høiere...
Navlestreng] *fremhævet*

*344—345: 441 (se 340), S. 1. —
Mgl. — B-Fortegn.

346—348: 441 (se 340), S. 1 f. —
Mgl. — E. P. I, S. 206 f.
346³ Barrabas *første*
Gang] *fremhævet*

*349: 441 (se 340), S. 2. — Mgl. —
B-Fortegn.

*350—353: 441 (se 340), S. 3. —
Skr. 350: rolig, tildels sirlig.
351: gennemg. rolig, enkelte
Steder hurtigere. 352: rolig,
tildels sirlig. 353: beg. sirlig,
efterh. hurtig.

353³ findes i] findes at]
at | oplys | [?] 353⁴ Fore-
gaaende] < foregaaende
353⁶ Ko *første Gang*] < Koe

*354—355: 441 (se 340), S. 4. —
Skr. 354: rolig, tildels sirlig.
355: beg. sirlig, snart hurtigere.
354⁶ „Wenn] Wenn 355⁵
den] < det

356: 441 (se 340), S. 4. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
² den] < dengang ³ be-
skjæftiget mig] beskæftiget

*357—361: 441 (se 340), S. 4. —
Skr. 357: rolig. 358: rolig,
tildels sirlig. 359—360: sir-
lig. 361: rolig, tildels sirlig.
359¹ Noget] Noget | ad
eller ud | 360³ Chrstd.]
Chrstd. begynder 361¹ den]
| han | den

362: 441 (se 340), S. 4 f. — Skr.:
gennemg. rolig, tildels sirlig,
enkelte Steder hurtigere.

*363—366: 441 (se 340), S. 5. —
Skr. 363: rolig. 364: sirlig.
365—366: rolig, tildels sirlig.
365³ begeistres] < begei-
stret 365⁶ kjæmpe] < stride
366³ συμπαθησαι *dobbelt*
understreget ασθενεια] <
ασθενεια]

*367: 441 (se 340), S. 5 f. — Skr.:
gennemg. rolig, tildels hur-
tigere.
⁴ Adspredelser,] Adspred-
elser, | der gjør |

*368—369: 441 (se 340), S. 6. —
Skr.: sirlig.

370: 441 (se 340), S. 6. — Skr.:
sirlig.

*371: 441 (se 340), S. 6. — Skr.:
sirlig.

372: 441 (se 340), S. 6 f. — S. 6 (Beg.
af Stykket til Lin. 5 „stirre
paa“) Skr.: sirlig.

S. 7 (Resten): Mgl. — E. P.
I, S. 208.

Anm.: den øverste Halvdel af
Bladet S. 7 f. bortklippet.

373: 441 (se 340), S. 7. — Hele
Stykkets Text: Mgl. — E. P. I,
S. 208 f.

I Dateringen Skr.: sirlig.

Anm.: se Anm. til 372.

¹³ cfr.] jfr.

*374—376: 441 (se 340), S. 7. —
Skr. 374: gennemg. sirlig, hist

og her hurtigere. 375: beg. sirlig, snart hurtig. 376: sirlig.

374¹ teleologiske] teleologisk 374² en] < den 376¹ meget] meget | dyb | 376⁴ end] en 376⁵ Moder⁴] Moder

377: 441 (se 340), S. 7 f. — S. 7 (Beg. af Stykket til Lin. 2 „komme lang-“) Skr.: beg. sirlig, snart hurtigere.

S. 8 (Resten): Mgl. — E. P. I, S. 209.

Anm.: se Anm. til 372.

S. 150¹⁵ Martz] Marts

*378: 441 (se 340), S. 8. — Skr.: hurtig; i Dateringen: rolig. Hele Stykkets Text med Blæk overkradset af S. K.

Anm.: Beg. af Stykket og det Øverste af nogle Bogstaver i den bevarede Dels første Linie bortklippet; se Anm. til 372.

*379: 441 (se 340), S. 8. — Skr.: beg. sirlig, snart hurtigere; i Dateringen: rolig.

*380: 441 (se 340), S. 8 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.
¹ et] < det

381: 441 (se 340), S. 9. — Skr.: tildels stor; rolig, tildels sirlig.

*382: 441 (se 340), S. 9. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*383—384: 441 (se 340), S. 9. — Skr.: sirlig.

383¹ er] i 384² og] og og ved Linieskifte

385: 441 (se 340), S. 9 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

Anm.: de to Strofer (trykt paa grovt Papir) er klippet ud af Visen og med Oblater fasthæftet i Marginen udfor 383, umiddelbart nedenunder 384; det skrevne Stykke følger umiddelbart efter, ligeledes i Marginen, fortsat om paa S. 10.

S. 153² en] den S. 153⁴ have] havde

*386: 441 (se 340), S. 9 f. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, et enkelt Sted hurtigere.

*387—388: 441 (se 340), S. 10. — Skr. 387: beg. rolig, efterh. hurtig. 388: tildels stor; hurtig.

387⁹ Spørgsmaal] < Spørgsmaalet

389: 441 (se 340), S. 10. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*390: 441 (se 340), S. 10 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

¹ en] end ¹ 39] < 38

391—392: 441 (se 340), S. 11. — Skr. 391: rolig, tildels sirlig. I Tilføjelsen: sirlig; Blækket afbleget (som i 392). 392: rolig, tildels sirlig; Blækket afbleget.

391⁸ ulykkelig] < ulykkelig, 391, S. 155⁵ rigere?] < rigere, 391, S. 155¹⁴ Kjærlighed] Kjærlighed | hvor | 392¹ O] Og 392⁴ i] < et 392⁵ jeg] jeg | int | 392¹³ P.] < han 392¹⁸ der er] der 392, S. 156³ sin] < den 392, S. 156⁶ er] er | ligesom |

- 392, S. 156⁷ hver] < hvert
 392, S. 156⁸ Enkeltes] Enkeltes | stille | 392, S. 156¹⁰ naar] < i 392, S. 156¹³ 3] < 2 [?] 39] < 35 [?]
- 393—394: 441 (se 340), S. 12. — Skr. 393: beg. rolig, sl. hurtigere; i Dateringen: rolig. 394: sirlig.
 393⁸ Velsignelse] Velsignelse | med |
- *395—396: 441 (se 340), S. 12. — Skr.: rolig, tildels sirlig. 396¹ Det] | Paulus | Det
- 397—398: 441 (se 340), S. 12. — Skr.: sirlig.
- *399: 441 (se 340), S. 12 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig, et enkelt Sted hurtigere.
¹⁵ kunde] kun ¹⁶ fandt den] fandt
- 400—401: 441 (se 340), S. 13. — Skr. 400: rolig, tildels sirlig. 401: sirlig.
 400⁵ hans] han
- *402—403: 441 (se 340), S. 13. — Skr. 402: rolig. 403: beg. sirlig, snart hurtigere.
 403⁸ saa har] saa | faaer | har 403⁴ blev] bleve 403⁵ angerfuld] < angerfulde
- 404: 441 (se 340), S. 13 f. — Skr.: rolig.
 Anm.: Noten anbragt i Marginen S. 14.
² vaagner en Smule,] vaagner, en Smule ⁷ Pige] Pige | skjuler | ⁸ Hell-] Hel-
- 405: 441 (se 340), S. 13. — Skr.: sirlig; Blækket afbleget.
- 406: 441 (se 340), S. 14. — Skr.: rolig.
 Anm.: anbragt i Marginen, udfor Slutn. af 404.
- *407—409: 441 (se 340), S. 14. — Skr. 407—408: sirlig. 409: rolig.
 409⁸ Verdens-] < Verdenss-
- 410: 441 (se 340), S. 14 f. — Skr.: gennemg. rolig, enkelte Steder hurtigere.
- 411—415: 441 (se 340), S. 15. — Skr. 411: beg. rolig, snart hurtig. 412—414: rolig. 415: sirlig.
 Anm.: 415 anbragt i Marginen, udfor Mellemrummet mellem 414 og 416.
 411¹ forud-] „forud- 414² for at] for
- 416: 441 (se 340), S. 15 f. — Skr.: rolig.
 S. 163⁸ desaarsag] dessaarsag
- 417—418: 441 (se 340), S. 16. — Skr. 417: rolig. 418: sirlig.
 418⁸ „Gud] Gud 418⁴ ligger] liger
- *419: 441 (se 340), S. 16. — Skr.: beg. sirlig, snart hurtigere.
- 420: 441 (se 340), S. 16 f. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere.
¹⁵ af] af | tilintetgjort |

421—423: 441 (se 340), S. 17. —
Skr. 421: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 422—423: gen-
nemg. sirlig, enkelte Steder
hurtigere.

423⁷ 14] < 13 [2]

*424: 441 (se 340), S. 17. — Skr.:
sirlig.

¹ paa] paa | Pharissæerne |

425: 441 (se 340), S. 17 f. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.

³ Gang] < Gangen ⁸ man]
man | giver d |

*426—431: 441 (se 340), S. 18. —
Skr. 426: rolig, tildels sirlig.
427: rolig. 428—429: sirlig.
430: beg. sirlig, efterh. hurtig.
431: beg. rolig, snart hurtigere.

Anm.: 427—429 anbragte i Mar-
ginen.

427⁶ de] de | ellers | 431¹
indisk] indiske

432: 441 (se 340), S. 18 f. — Skr.:
gennemg. hurtig, enkelte Ste-
der roligere.

S. 168¹ Aftenstunden]
Afstunden S. 168⁴ Aften-
stund] Afstund

*433: 441 (se 340), S. 19. — Skr.:
beg. sirlig, efterh. hurtigere, sl.
rolig.

434—436: 441 (se 340), S. 19. —
Skr. 434: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 435—436: sirlig.
436⁴ Virak,] < Virak.

*437—440: 441 (se 340), S. 20. —
Skr.: sirlig.

Anm.: 438 anbragt i Marginen,
øverst tilvenstre.

441—442: 441 (se 340), S. 20. —
Skr. 441: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 442: beg. sirlig,
snart hurtigere.

*443: 441 (se 340), S. 20. — Skr.:
gennemg. sirlig, enkelte Steder
hurtigere.

444: 441 (se 340), S. 20. — Skr.:
hurtig.

*445: 441 (se 340), S. 20. — Skr.:
hurtig, enkelte Steder flygtig;
i Dateringen: rolig.

446: 441 (se 340), S. 21. — Skr.:
beg. rolig, snart hurtigere.

*447—448: 441 (se 340), S. 21. —
Skr.: rolig, tildels sirlig.

448³ „prius“] „prius“ | et
med latinske Bogstaver |

449: 441 (se 340), S. 21. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.

⁸ ein] < eine

*450: 441 (se 340), S. 21. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.

451: 441 (se 340), S. 21 f. — Skr.:
beg. sirlig, efterh. hurtig.

⁶ at] at | Gu |

*452—454: 441 (se 340), S. 22. —
Skr. 452: rolig, tildels sirlig.
453: sirlig. 454: rolig, tildels
sirlig.

454, S. 174¹ imod(] < imod,
454, S. 174³ Assertum)] <
Assertum,

455: 441 (se 340), S. 22. — Skr.: beg. sirlig, snart hurtigere.

¹ charak-] chrak- ³ er] er | eft |

456—458: 441 (se 340), S. 23. — Skr. 456: tildels stor; rolig, tildels sirlig. 457—458: rolig, tildels sirlig.

Anm.: 458 anbragt i Marginen udfor Slutn. af 456.

456 ⁴ hvor] < hvorf 456, S. 175 ⁵ det] de maa] < maatt 456, S. 175 ¹¹ Faae] < faae 456, S. 175 ¹² Trældom] Trældom | vo- | 456, S. 175 ¹⁵ Ell.] | Hvor lidet Indtryk | ell.

459: 441 (se 340), S. 23 f. — Skr.: tildels stor; beg. sirlig, snart hurtig; i Tilføjelsen: sirlig.

⁴ hjulpet sig] hjulpet ⁸ mislykkedes] mislykkedes |, |

460: 441 (se 340), S. 24. — Skr.: gennemg. rolig, enkelte Steder hurtigere.

Anm.: anbragt i Marginen, udfor Mellemrummet mellem 459 og 461.

S. 177 ¹ iagttage] iattage

*461—463: 441 (se 340), S. 24. — Skr. 461: rolig, tildels sirlig. 462—463: sirlig.

462 ² Msk.,] Msk., | som | 463 ² Pharisæerens] Pharisæerens^s

*464: 441 (se 340), S. 24 f. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

465: 441 (se 340), S. 25. — Skr.: sirlig.

466: 441 (se 340), S. 25 f. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere.

Anm.: Noten anbragt i Marginen S. 25.

¹² vaager] < voger S. 179 ⁶ og] og | Du | S. 179 ¹ Kilde har sit hemmelige] < hemmelige Kilde har sit S. 179 ¹⁵ hvis] hvis | Oprindelse | S. 179 ¹⁸ mener] mener | D | S. 179 ²⁸ Dig] sig 179 ²⁸ vundet] vundet | som h | S. 180 ² Du] < du lade] < ladet -trængende] -trængede

467: 441 (se 340), S. 26 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

468: 441 (se 340), S. 27. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

*469—471: 441 (se 340), S. 27. — Skr. 469—470: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere. 471: sirlig.

Anm.: 470 anbragt i umiddelbar Fortsættelse af Tilføjelsen til 469.

469 ⁴ Ægteskab,] < Ægteskab. 470 ⁸ μοιχεῖα] μοιχεῖα. 470 ¹⁶ om] < og

*472: 441 (se 340), S. 27 f. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

*473—474: 441 (se 340), S. 28. — Skr. 473: beg. rolig, snart hurtigere; i Dateringen: rolig. 474: rolig, tildels sirlig.

- 473⁷ Bjerget,] < Bjerget.
 473⁸ Opfyldelse,] < Opfyldelse. 474⁹ end „“,] < end „“.
- 475—476: 441 (se 340), S. 28. —
 Skr. 475: rolig, tildels sirlig.
 476: gennemg. rolig, enkelte Steder hurtigere.
- *477—478: 441 (se 340), S. 29. —
 Skr. 477: rolig, tildels sirlig.
 478: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
 478⁵ jo seer] jo 478, S. 184¹ Grevinde),] < Grevinde). 478, S. 184² D i Differentsen] < I 478, S. 184⁴ rent] < ret
- 479: 441 (se 340), S. 29. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.
⁷ vor] vor | Li |
- *480: 441 (se 340), S. 29. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
² For-] < for-
- *481: 441 (se 340), S. 29 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.
- 482: 441 (se 340), S. 30. — Skr.: rolig.
² dets] det
- *483: 441 (se 340), S. 30. — Skr.: sirlig.
 Anm.: anbragt i Marginen, udfor 482.
⁴ Old-] Ol- ⁵ erindrer om] erindrer ^{5f.} -klæderne,] -klæderne, | om |
- 484—485: 441 (se 340), S. 30. —
 Skr. 484: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 485: sirlig.
 Anm.: Beg. af Stykket „og det røber“ osv. anbragt i Højde med Dateringen, tilvenstre for denne.
 484² Mystikerne] Mystiker 484, S. 186³ og rigtig udhæves] < lige til
- *486—488: 441 (se 340), S. 30. —
 Skr. 486—487: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 488: beg. rolig, snart hurtigere.
 Anm.: 487 fra Lin. 5 „Tilværelsen“ anbragt i Marginen, og 488 derofterover, noget paaskraa.
 486² naar] naar | G | 487⁴ exstatiske] extatiske
- 489—490: 441 (se 340), S. 31. —
 Mgl. — E. P. I, S. 227.
 Anm.: af Bladet S. 31 f. er kun bevaret en Lap af det midterste Parti, Resten bortklippet. Stykkerne 489—507 er ikke specificerede i B-Fortegn., men kun anførte som: „Parenthes (20 Smaa-stykker, hvoraf flere om S. K. selv)“; der er større Sandsynlighed for at 491 er bleven regnet for to Stykker, end for at et Stykke er gaaet tabt.
 489, S. 188² dens] fremhævet 490¹ Examen] fremhævet
- 491: 441 (se 340), S. 31. — Beg. af Stykket (til Lin. 5 „Elvira“):
 Mgl. — E. P. I, S. 227.
 I Resten Skr.: sirlig.
 Anm.: se Anm. til 489 f.; i de bevarede Ord er det Øverste af de lange Bogstaver bortklippet.
¹ Don Juan] fremhævet
² Morder] fremhævet
- 492—494: 441 (se 340), S. 31. —
 Skr.: sirlig.

Anm.: i 494³ er af „en Glands“ kun bevaret det Øverste af de lange Bogstaver (smf. Anm. til 489 f.), suppleret efter E. P. I, S. 227.

495—501: 441 (se 340), S. 31 f. — Mgl. — E. P. I, S. 228.

Anm.: se Anm. til 489 f.

495¹ forførdeligt] *fremhævet* købe] *fremhævet*
497³ under Jorden] *fremhævet* 498¹ Ja...Amen]
fremhævet 499⁴ Kudsk]
fremhævet 501¹ Verden]
fremhævet 501³ Ondt] *fremhævet*

*502: 441 (se 340), S. 32. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

503: 441 (se 340), S. 32. — Mgl. — E. P. I, S. 228.

Anm.: se Anm. til 489 f.

504: 441 (se 340), S. 32 f. — S. 32 (Beg. af Stykket til Lin. 3 „Himlens Slu-“): Mgl. — E. P. I, S. 229.

S. 33 (Resten) Skr.: sirlig.

Anm.: se Anm. til 489 f.

505—509: 441 (se 340), S. 33. — Skr. 505—507: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere. 508: rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere. 509: sirlig.

509³ -sommelige] -sommelige | Liv |

510: 441 (se 340), S. 33 f. — Skr.: sirlig.

*511: 441 (se 340), S. 34. — Skr.: sirlig.

⁴ bliver] bliver | forknyt- |

512—514: 441 (se 340), S. 34. —

Skr. 512: sirlig. 513: beg. sirlig, efterh. hurtigere. 514: sirlig.

512³ Energie,] Energie, | at | 512⁶ Svarende,] < Svarende. 513² mindste] mindste | ja den usynlige | 513, S. 193¹ Enes] < enes behøver] behøver | den |

*515: 441 (se 340), S. 34 f. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

¹⁸ sat] sat | Ee |

516: 441 (se 340), S. 35. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere.

S. 194⁷ Betydning] Betydning | til | S. 194⁹ Forsøg] Forsøg | idet |

*517: 441 (se 340), S. 35 f. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere.

¹¹ concentriske Duplicitæt] < Concentricitæt ¹⁸ at ikke] at ¹⁷ kun] < kund S. 195³ saa maa] saa

*518—519: 441 (se 340), S. 36. — Skr.: sirlig.

Anm.: af 518 er Beg. (til Lin. 2 „gjør“) anbragt umiddelbart over, Resten umiddelbart under 519, og de to saaledes adskilte Dele af Stykket er sammenviste ved Mærker.

518¹ Jøde-] < Jødde- 518² -dommen,] < -dommen. 518³ Besluss] < Beslus 519³ Og] og 519³ her- ved] herved | Be |

520: 441 (se 340), S. 36 f. — Skr.:
beg. sirilig, efterh. hurtigere.
S. 196⁹ Bane] < Vei

521—522: 441 (se 340), S. 37. —
Skr. 521: rolig, tildels sirilig.
522: gennemg. rolig, tildels
sirilig, hist og her hurtigere.

*523—528: 441 (se 340), S. 37. —
Skr. 523: rolig, tildels sirilig,
enkelte Steder hurtigere. 524:
sirilig. 525—526: rolig, tildels
sirilig. 527: sirilig. 528: beg.
rolig, snart hurtig.

Anm.: i 525 er Noten knyttet til
Texten ved Understregnings-Mærke
under „stykke-“ og „cfr.“.

523¹ Erkjendelse,] < Er-
kjendelse er 525² skulle]
< skulde 526¹ Erkjen-
delse] Erkjendelsen

*529: 441 (se 340), S. 38. — Skr.:
rolig, tildels sirilig.

530—535: 441 (se 340), S. 38. —
Skr. 530—532: rolig, tildels
sirilig. 533: tildels stor; rolig.
534—535: rolig.

530, S. 199⁸ sagde.] sagde,
| og Undergaven | 531⁸
Konge] < det 531⁵ det] <
den 535¹ Geniet] < Genier

*536—537: 441 (se 340), S. 39. —
Skr. 536: gennemg. rolig, til-
dels sirilig, enkelte Steder hur-
tigere. 537: gennemg. rolig,
enkelte Steder hurtigere.

537¹⁴ virke] virke | saa
meg |

538: 441 (se 340), S. 39 f. — Skr.:
tildels stor; beg. sirilig, snart
hurtigere.

² dine Veie] < for Dit
Aasyn S. 201⁷ Fortabte] <
fortabte S. 201^{7f} forvilde-
de,] forvildede, | og | S. 201¹⁹
ereen] er S. 201¹⁶ Hjerte]
Hjerte | i mig | S. 201³⁰ der
har] der

539: 441 (se 340), S. 40. — Skr.:
tildels stor; beg. sirilig, snart
hurtigere.

540: 441 (se 340), S. 41. — Skr.:
tildels stor; beg. rolig, efterh.
hurtig; i Noten: rolig, tildels
sirilig.

*541: 441 (se 340), S. 41. — Skr.:
sirilig.

542: 441 (se 340), S. 41. — Skr.
beg sirilig, efterh. hurtig.

*543—544: 441 (se 340), S. 41. —
Skr. 543: beg. sirilig, snart hur-
tigere. 544: hurtig.

543² Ev.:] Ev: :

*545—547: 441 (se 340), S. 42. —
Skr. 545: gennemg. rolig, en-
kelte Steder hurtigere. 546:
sirilig. 547: gennemg. sirilig,
enkelte Steder hurtigere.

Anm.: 546 anbragt i Marginen
øverst paa Siden, udfor 545.

545¹ mærkeligt] mærke-
ligt | , |

548—549: 441 (se 340), S. 42. —
Skr. 548: beg. sirilig, efterh.

hurtigere. 549: rolig, tildels
sirlig.

549⁴ Flere] < flere

*550: 441 (se 340), S. 42 f. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.

*551—554: 441 (se 340), S. 43. —
Skr. 551: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 552: rolig. 553:
beg. sirlig, efterh. hurtigere.
554: beg. sirlig, efterh. hurtig.
553³ det] det | gik |

*555—557: 441 (se 340), S. 44. —
Skr. 555: beg. sirlig, efterh.
hurtig. 556: sirlig. 557 i
Beg. og i Citatet: sirlig;
forøvrigt: hurtig.
555, S. 206⁵ S i Sept:] < A

*558: 441 (se 340), S. 44 f. — Skr.:
tildels stor; beg. rolig, snart
hurtig.

Anm.: Figuren anbragt i Marginen.

³ i Øiet] Øie ved at] ved
S. 207⁶ ordinairt] oridnairt

*559—562: 441 (se 340), S. 45. —
Skr. 559: stor; hurtig. 560:
beg. sirlig, snart hurtigere.
561: rolig, tildels sirlig. 562:
hurtig.

561¹ Ord:„] Ord:

*563: 441 (se 340), S. 45 f. — Skr.:
beg. rolig, snart hurtig.

³ Qvinde] Qvinde] for at a |
⁶ for] faar

*564—572: 441 (se 340), S. 46. —
Skr. 564: enkelte Steder stor;
beg. rolig, snart hurtig. 565:
beg. sirlig, snart hurtigere.

566: rolig. 567: beg. rolig,
efterh. hurtig. 568: beg. rolig,
snart hurtig. 569: tildels stor;
beg. rolig, snart hurtigere.
570: beg. sirlig, efterh. hur-
tig. 571: rolig, tildels sirlig.
572: beg. sirlig, efterh. hurtig.

Anm.: 565—568 anbragt i Margi-
nen øverst paa Siden. 571 anbragt i
Marginen, udfor Mellemrummet mel-
lem 570 og 572.

564⁴ charak-] chara- 567³
Jacob] Jacok 569³ een-
baarne] < eneste 571⁴ de]
< den 572³ „jeg] jeg

*573: 441 (se 340), S. 46 f. — Skr.:
tildels stor; beg. rolig, snart
hurtig, enkelte Steder flygtig.

574—576: 441 (se 340), S. 47. —
Skr. 574: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 575: gennemg. ro-
lig, tildels sirlig, hist og her
hurtigere. 576: beg. rolig,
snart hurtigere.

Anm.: 575 anbragt i Marginen, sl.
udfor 576, som er anbragt med Linier,
der begynde et Stykke tilhøjre i Text-
kolonnen og ende et Stykke tilhøjre i
Marginalkolonnen, med ligebred Mar-
gen til begge Sider. — Nederste Tre-
diedel af S. 47, samt S. 48 ubeskrevne.

575¹⁰ op over] over 575,
S. 211⁵ Øieblik] Øieblik
| synes |

577—581: 441 (se 340), S. 51 —
[60]. — Mgl. — E. P. I, S. 238
—243.

Anm.: iflg. B-Fortegn. synes i 441
S. 49 f. at have været ubeskreven; „I
det følgende“ har der været „flere ube-
skrevne Mellemrum“. 577 har begyndt
paa S. 51, 578 paa S. 53, 579 paa S.
55, 580 paa S. 57 og 581 paa S. 59.

- *582: 435 e, 11. — Lap, langstr. rektang.; en Kt. uregelm. afreven. Pap.:...-Vm.; ribbet. Skr.: tildels stor; hurtig, tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: Linier $\perp$ Pap.s korte Led. Tidsbestem. tvivlsom indenfor Tidsr. 1834—37.

- *583: 443 ([Bind, af S. K. mrk. FF], Tvær-8. (177 $\times$ 109); grønt spr. Snit. Pap.: Bikube-Vm.; ribbet; svært, S. 31 (sml. I A 323). — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

Anm.: Stykkerne indførte i 443 er anbragte med bred ydre Margen; Linier $\perp$ Bindets korte Led.

² kalde] kalde | Tonernes | sml. I A 260. Selbtsucht] Selbtsucht“

- *584: 443 (se 583), S. 31 f. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

¹ der] < det

- *585: [435 d, 2]? — Mgl. — Afskrift af Barf.

Anm.: i 438 (se 1), S. 114.

- *586: [434, 12]? — Lap, rektang. Pap.: gull. Koncept. Skr.: hurtig. — 1 S.

- *587: [435 d, 3]? — Mgl. — Afskrift af Barf.

Anm.: i 438 (se 1), S. 64.

- *588: [435 e, 15¹]? — Lap, langstr. rektang.; tre Ktt. uregelm. afreven. Pap.: gull. Koncept; svært. Skr.: tildels stor; hurtig. — 2 SS.

Anm.: Linier $\perp$ Pap.s korte Led; de første Linier (til „Monotonie —“) anbragte paa den ene Side af Lappen, Resten paa den anden.

- *589—590: [434, 14]. — Lap, rektang.; alle fire Ktt. uregelm. afreven. Pap.: gull. Koncept; svært. Skr. 589: tildels stor; hurtig. 590: flygtig. — 2 SS.

Anm.: 589 anbragt paa den ene Side af Lappen, 590 paa den anden, fra modsat Led.

589⁸ den] < man [?] ved | ved | et |

- *591: ? — Lap, langstr. rektang. — Pap.:...-Vm.; ribbet. Skr.: hurtig, tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: Linier $\perp$ Pap.s lange Led. Findes paa det kgl. Bibliotek: Af Ny kongelig Samling 1577, II, Fol. (har været i E. Collins Eje).

- *592—593: [434, 15]? — Lap, langstr. rektang. Pap.:...-V.; ribbet; tyndt. Skr. 592: hurtig. 593: hurtig, sl. flygtig. — 2 SS.

Anm.: Linier $\perp$ Pap.s korte Led. Hvert Stykke paa sin Side af Lappen.

593³ Drikke]] Drikke,

- *594: ? — Lap, langstr. rektang.; to Ktt. uregelm. afreven. Pap.: gull. Koncept; svært. Skr.: hurtig. — 1 S.

Anm.: Linier $\perp$ Pap.s korte Led. Tidsbestem. tvivlsom.

- *595—596: 443 (se 583), S. 33. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

596⁵ ved] vel

- 597: [435 e, 23]? — Mgl. — Afskrift af Barf. med Bemærkning: „Paa en lille Strimmel.“

Anm.: i 437 (se 31), S. 79. Ogsaa: E. P. I, S. 124.

- *598—599: 443 (se 583), S. 34. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

599¹ Alt] Alt | gj |

600: 443 (se 583), S. 34 f. — Skr.: i de to første Ord: stor; rolig. Forøvrigt: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere.

*601: [435 e, 15^a] ? — Lap, langstr. rektang.; en Kt. uregelm. afrevet. Pap.:...-Vm.; ribbet; svært. Skr.: rolig, tildels sirlig. — 1 S.

Anm.: Linier ⊥ Pap.s korte Led. Længs den afrevne (nederste) Kant Rester af det Øverste af flere Bogstaver.

*602—603: 443 (se 583), S. 35. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere.

604: [435 e, 26] ? — Mgl. — E. P. I, S. 27.

*605—606: 443 (se 583), S. 36. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere. 605^a vil] < har

607: 443 (se 583), S. 36. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtigere.

*608: 443 (se 583), S. 37. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere. ¹ hele] < større

*609: 443 (se 583), S. 37 f. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere. S. 226¹ til] til til ved Overgang til ny Side

*610: [435 e, 25] ? — Mgl. — Afskrift af Barf., i Kopi ved P. A. Heiberg.

*611—613: 443 (se 583), S. 38. — Skr.: 611—612: rolig, tildels sirlig. 613: beg. rolig, efterh. hurtig.

612² paa] paa | det |

*614—615: 443 (se 583), S. 39. — Mgl. — B-Fortegn.

616: 443 (se 583), S. 39. — Mgl. — E. P. I, S. 146.

² Hvad] fremhævet

617: 443 (se 583), S. 39. — Mgl. — E. P. I, S. 123.

¹ eenlig] fremhævet

*618: 443 (se 583), S. 40 f. — S. 40 (Beg. af Stykket): Mgl. — B-Fortegn.

S. 41 (Resten: „ning ere“ osv.) Skr.: rolig, tildels sirlig.

619: 443 (se 583), S. 41 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*620: 443 (se 583), S. 42. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

¹¹ saadant] saadant|Sprog|

*621: 443 (se 583), S. 42 f. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere.

¹⁰ Natur“] Natur

*622—623: 443 (se 583), S. 43. — Skr. 622: beg. sirlig, efterh. hurtig. 623: rolig, tildels sirlig.

*624: 443 (se 583), S. 43 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

¹ udfordres] udfor- sidst paa en Side

*625: 443 (se 583), S. 44. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere.

Anm.: nederste Halvdel af S. 44 ubeskreven.

*626: ? — Lap, rektang.; en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 583. Skr.: stor; hurtig. — 1 S.

Anm.: Tidsbestem. tvivlsom.

¹ Egoistiske.] Egoistiske

*627: 435 d, 4. — Lap, langstr. rektang.; en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: som 583. Skr.: gennemg. hurtig, hist og her roligere. — 2 SS.

Anm.: Linier $\perp$ Pap.s korte Led.

⁴ -skjellig] -skjellige

¹⁴ Livs] Livs | Klima | [P?] S. 230⁸ saadan] < saadant

*628: [433 d, 5]. — Mgl. — Afskrift af Barf.

Anm.: i 440 (se 71 ff.), S. 9.

*629: [435 e, 15⁸] ? — Blad ($\div$), .. $\times$ 138; tre Ktt. beskaarne (sml. I A 175 ff.). Pap.: gull. Konzept. Skr.: sirlig. — 1 S.

Anm.: Linier $\perp$ Bladets korte Led. Tidsbestem. tvivlsom indenfor Tidsr. 1836—37.

*630: [433 e,] 9. — Lap af Blad, 117 $\times$ ...; to Ktt. besk., grønt spr. Snit, en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: .... -Vm. $\begin{smallmatrix} G & F \\ I & L \end{smallmatrix}$; ribbet. Skr.: tildels stor; hurtig.

Anm.: anbragt paa den ene Side af Lappen; paa den anden Side findes fra modsat Led C 2.

⁴ der] der | for |

*631: 443 (se 583), S. 45. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

632: 443 (se 583), S. 45 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

⁸ monotonisk] montonisk

*633—635: 443 (se 583), S. 46. — Skr. 633: sirlig. 634: rolig, tildels sirlig. 635: rolig.

*636: 443 (se 583), S. 47 f. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

⁹ ud-] < ad-

637: 443 (se 583), S. 48 f. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

*638: 443 (se 583), S. 49 f. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere.

⁵ Barndoms] < Barndom,

*639: 443 (se 583), S. 50. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

² det] < dette

640—644: 443 (se 583), S. 51 f. — Mgl. — E. P. I, S. 147 f.

*645: 443 (se 583), S. 52. — Mgl. — B-Fortegn.

*646: 443 (se 583), S. 53. — Mgl. — Afskrift af Barf., i Kopi ved P. A. Heiberg.

647: 443 (se 583), S. 53. — Mgl. — E. P. I, S. 148.

*648: 443 (se 583), S. 53. — Mgl. — Afskrift af Barf., i Kopi ved P. A. Heiberg.

¹ Alt *saaledes i B-Fortegn.*] „Alt Fortvivlelsen] Fortvivlelsen“

649: ? — Mgl. — E. P. I, S. 156 f.

Anm.: Tidsbestem. tvivlsom.

¹ Min] *fremhævet*

650: 443 (se 583), S. 54. — Mgl.
— E. P. I, S. 148.

*651: 443 (se 583), S. 54. — Mgl.
— B-Fortegn.

*652—653: 443 (se 583), S. 55. —
Skr. 652: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 653: sirlig.

652, S. 236 ³ Helt.“] Helt.

*654: 443 (se 583), S. 55 f. — Skr.: sirlig.

*655: 443 (se 583), S. 56. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*656: 443 (se 583), S. 56 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*657: 443 (se 583), S. 57. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*658—660: 443 (se 583), S. 58. —
Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

659 ¹ den] < det

*661: 443 (se 583), S. 59. — Skr.: gennemg. sirlig, hist og her hurtigere; i Parentesen: beg. hurtig, sl. rolig.

² Stemningens] Stemningen

662: 443 (se 583), S. 59. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*663: 443 (se 583), S. 59 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*664—665: 443 (se 583), S. 60. —
Skr.: rolig, tildels sirlig.

*666: 443 (se 583), S. 60 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

*667: 443 (se 583), S. 61. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtig.

*668: ? — Lap, langstr. rektang. (÷ et afrevet Hjørne). Pap.: Post-Velin (?) Skr.: stor; gennemg. hurtig, hist og her rolig; med Blyant. — 1 S.

Anm.: Linier ⊥ Pap.s lange Led. Tidsbestem. meget tvivlsom.

*669: 443 (se 583), S. 61 f. — Skr.: beg. sirlig, efterh. hurtig.

*670—672: 443 (se 583), S. 62. —
Skr. 670: rolig. 671—672: sirlig.

671 ² vaagnede] vaagnede.

*673—676: 443 (se 583), S. 63. —
Skr.: sirlig.
673 ³ Dele,] Dele.,

*677: 443 (se 583), S. 63 f. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

³ Charakterer,] Charakterer. ³ man] < han

*678: 443 (se 583), S. 64. — Skr.: sirlig.

Anm.: Umiddelbart efter 678 følger 711.

679: 443 (se 583), S. 80—82. —
Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.

Anm.: Stykket begynder umiddelbart efter 759.

- *680: 443 (se 583), S. 82. — Skr.: rolig, tildels sirlig; i sidste Ord: hurtig.
- *681: 443 (se 583), S. 82 f. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig.
³ de] < det ⁵ Ingen] < ingen S. 242 ³ sin] < den
- *682: 443 (se 583), S. 83. — Skr.: beg. rolig, snart hurtig.
- 683: 443 (se 583), S. 83—85. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
¹⁶ Tid)] Tid
- *684: 443 (se 583), S. 85. — Skr.: rolig.
- *685: 443 (se 583), S. 85 f. — Skr.: sirlig.
- 686: 443 (se 583), S. 86. — Skr.: rolig, tildels sirlig; i de sidste to Ord: stor.
- *687: 443 (se 583), S. 86. — Skr.: sirlig.
- *688—689: 443 (se 583), S. 87. — Skr. 688: stor; sirlig. 689: sirlig.
- 690: 443 (se 583), S. 87. — Skr.: sirlig.
⁴ παρανεκροι] παρανεκροι,
⁶ Skrift] <[...]/s-> Skrift *et Stykke af Papiret er afrevet og derved de første Bogstaver af det tilføjede Ord gaaet tabt, maaske har der staaet: Tids- E. P. I (S. 152) har kun: Skrift*
- *691—692: 443 (se 583), S. 88. — Skr. 691: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere. 692: sirlig.
- 693: 443 (se 583), S. 89. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
- *694—695: 443 (se 583), S. 89. — Skr. 694: sirlig. 695: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
 695 ² Andres] Andres | Eiendom |
- *696—697: 443 (se 583), S. 90. — Skr. 696: sirlig. 697: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
 697 ² deres] deres deres
- *698: 443 (se 583), S. 90 f. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
- *699—700: 443 (se 583), S. 91. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig.
- *701: 443 (se 583), S. 91 f. — Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig.
¹ Marqueurer] Marquerer Repetenter] Repenter mig disse Repetenter] < disse Repetenter mig ² Marqueurer] Marquerer
- 702: 443 (se 583), S. 92. — Skr.: sirlig; i Marginalnoten: stor; rolig.
- *703: 443 (se 583), S. 92 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig.

- ¹ meget] meget | paa Statten |
- *704—705: 443 (se 583), S. 93. — Skr. 704: sirlig. 705: rolig, tildels sirlig.
705 ² Bug-] < Brug-
- 706: 443 (se 583), S. 93 f. — Skr.: rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere.
- *707—708: 443 (se 583), S. 94. — Skr. 707: beg. sirlig, efterh. hurtigere. 708: gennemg. rolig, hist og her hurtigere.
- *709: 443 (se 583), S. 94 f. — Skr.: gennemg. rolig, hist og her hurtigere.
⁴ ligesom] ligesom som
- *710: 443 (se 583), S. 95. — Skr.: gennemg. rolig, hist og her hurtigere.
Anm.: nederste Halvdel af S. 95 ubeskrevet; øverst paa S. 96 findes 760.
- *711—712: 443 (se 583), S. 64. — Skr. gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
Anm.: 711 anbragt umiddelbart efter 678.
- *713—714: 443 (se 583), S. 65. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
714 ³ stige] stige | ned |
- *715: 443 (se 583), S. 65 f. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
¹ det] det, at naar man vil udtrykke
- *716—717: 443 (se 583), S. 66. — Skr.: sirlig.
- *718: [435 e, 24]? — Mgl. — Afskrift af Barf.
- *719: 443 (se 583), S. 66. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
- *720—721: 443 (se 583), S. 67. — Skr.: sirlig.
720 ² kaste] kastede 721 ² Ord] < Aar
- 722: 443 (se 583), S. 67 f. — Skr.: gennemg. sirlig, enkelte Steder hurtigere.
- 723: 443 (se 583), S. 68. — Skr.: sirlig.
- *724—725: 443 (se 583), S. 68. — Skr. 724: sirlig. 725: beg. sirlig, efterh. hurtig.
- *726—727: 443 (se 583), S. 69. — Mgl. — B-Fortegn.
- 728: 443 (se 583), S. 69 f. — Mgl. — E. P. I, S. 153 f. (med Tilføjelse S. XXI).
- 729: 443 (se 583), S. 70 f. — S. 70 (Beg. af Stykket, til Lin. 7 „bedrøvelige“): Mgl. — E. P. I, S. 154.
S. 71 (Resten) Skr.: hurtig.
⁵ egentlig] egenlig ⁶ saaledes] fremhævet
- 730: 443 (se 583), S. 71. — Skr.: hurtig.
- *731: 443 (se 583), S. 71 f. — Skr.: sirlig.

- 732: 443 (se 583), S. 72. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
- *733: 443 (se 583), S. 72. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
    ³ Nu] < nu
- 734: 443 (se 583), S. 72 f. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
    ³ holden] < holdende
- *735—737: 443 (se 583), S. 73. —
Skr.: sirlig.
- *738—739: 443 (se 583), S. 74. —
Skr.: sirlig.
- 740: 443 (se 583), S. 74 f. — Skr.:
sirlig.
- *741—743: 443 (se 583), S. 75. —
Skr. 741: sirlig. 742: sirlig;
af S. K. overkradset med Blæk.
743: sirlig.
    741 hos] < ved
- *744: 443 (se 583), S. 75 f. — Skr.:
gennemg. sirlig, enkelte Ste-
der hurtigere.
- 745: 443 (se 583), S. 76. — Skr.:
sirlig.
- *746—747: 443 (se 583), S. 76. —
Skr. 746: beg. sirlig, efterh.
hurtigere. 747: sirlig.
- *748: 443 (se 583), S. 76 f. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
- 749—750: 443 (se 583), S. 77. —
Skr. 749: beg. sirlig, efterh.
hurtig. 750: rolig, tildels sir-
lig.
    749, S. 257 ³ Deres] < de-
res
- *751: 443 (se 583), S. 77 f. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
- *752—753: 443 (se 583), S. 78. —
Skr. rolig, tildels sirlig.
- 754: 443 (se 583), S. 78 f. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
- 755: 443 (se 583), S. 79. — Skr.:
rolig, beg. sirlig.
- *756: 443 (se 583), S. 79 f. — Skr.:
gennemg. sirlig, enkelte Ste-
der hurtigere.
    ³ veed] | hv | veed
- 757—759: 443 (se 583), S. 80. —
Skr. gennemg. sirlig, enkelte
Steder hurtigere.
    Anm.: umiddelbart efter 759 føl-
ger 679.
- 760: 443 (se 583), S. 96. — Skr.:
sirlig.
    Anm.: paa S. 95 slutter 710 midt
paa Siden, hvis nederste Halvdel er
ubeskreven.
- 761: 443 (se 583), S. 96—98. —
S. 96 (Beg. af Stykket, til Lin.
10 „veed,“) Skr.: gennemg.
rolig, tildels sirlig, enkelte Ste-
der hurtigere.
    S. 97 f. (Resten): Mgl. —
E. P. I, S. 161 f.
- *762—763: 443 (se 583); S. 99. —
Skr. 762: rolig, tildels sirlig.
763: beg. sirlig, efterh. hurtig.
    762 ³ Species] < species
    ³ Navn] | Navn | Navn
- 764: 443 (se 583), S. 99 f. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.

- *765—766: 443 (se 583), S. 100. —
Skr.: gennemg. rolig, enkelte
Steder hurtigere.
765¹ historiske] historisk
- *767: 443 (se 583), S. 101. — Skr.:
beg. rolig, efterh. hurtigere.
An m.: nederste Halvdel af S. 101
ubeskreven.
8 tilsyne | tis | tilsyne
- *768: 443 (se 583), S. 102. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
- 769—770: 443 (se 583), S. 102. —
Skr. 769: tildels stor; gen-
nemg. rolig, enkelte Steder
hurtigere. 770: stor; rolig.
An m.: nederste Halvdel af S. 102
ubeskreven.
- *771—774: 443 (se 583), S. 103. —
Skr. 771: sirlig. 772—773:
rolig, tildels sirlig. 774: gen-
nemg. rolig, enkelte Steder
hurtigere.
774¹ en] | et | en
- *775—776: 443 (se 583), S. 104. —
Skr. 775: sirlig. 776: sirlig;
af S. K. overstreget med Blæk.
- 777: 443 (se 583), S. 104. — Skr.:
rolig, tildels sirlig.
- *778—779: 443 (se 583), S. 104. —
Skr. 778: gennemg. sirlig, en-
kelte Steder hurtigere. 779:
rolig, tildels sirlig.
778¹ Man] < Mang
- *780: 443 (se 583), S. 104 f. — Skr.:
gennemg. sirlig, enkelte Ste-
der hurtigere.
- *781—782: 443 (se 583), S. 105. —
Skr.: rolig, tildels sirlig.
781¹ Men] < Med
- *783—784: 443 (se 583), S. 106. —
Skr. 783: rolig, tildels sirlig.
784: gennemg. rolig, hist og
her hurtigere.
An m.: nederste Del af S. 106 ube-
skreven.
784² paa] < en [/?
- *785: 443 (se 583), S. 107. — Skr.:
hurtig.
An m.: Stykket anbragt øverst paa
Siden, som forøvrigt er ubeskreven
ligesom den følgende Side.
- *786—801: 426. — Fol.-Ark + ¹/₂
Fol.-Ark + ¹/₄ Fol.-Ark. Pap.:
som 583. Skr. 786 i Over-
skriften: stor; rolig; for-
øvrigt: sirlig; Blækket afble-
get. 787: sirlig; Blækket af-
bleget. 788: tildels stor; ro-
lig. 789: stor; gennemg. ro-
lig, hist og her hurtig. 790 i
Mottoet: rolig, tildels sirlig;
forøvrigt: tildels stor; rolig.
791: beg. sirlig, efterh. hurtig.
792: beg. sirlig, efterh. hurti-
gere; Blækket afbleget. 793—
794: sirlig; Blækket afbleget.
795: stor; rolig. 796—797:
rolig, tildels sirlig. 798: stor;
rolig. 799: tildels stor; gen-
nemg. rolig, tildels sirlig, en-
kelte Steder hurtig. 800: til-
dels stor; rolig. 801: stor;
rolig. — 5 SS.
An m.: Pap. brækket paalangs, med
indre og ydre Kolonne. 786—794 an-
bragt paa første Side af Helarket,
786 øverst paa Siden, i indre Kolonne;
787 et Stykke længere nede, i indre

Kolonne; 788 umiddelbart under 786, i indre Kolonne; 789 udfør 786 og 788, i ydre Kolonne; 790 over Sdens hele Bredde, umiddelbart under 788 og 789; 791 udfør 787, tilhøre i ydre Kolonne; 792—793 nederst paa Siden i ydre Kolonne; 794 nederst paa Siden, i indre Kolonne, men med Slutn. af sidste Linie samt Dateringen rykket ud i ydre Kolonne, umiddelbart nedenunder 793. — 795 anbragt øverst paa anden Side af Helarket, i indre Kolonne, Resten af indre Kolonne ubeskreven. — 796 beg. nederst paa anden Side af Helarket, i ydre Kolonne, sl. øverst paa første Side af Halvarket, i ydre Kolonne. — 797—798 anbragt paa nederste Halvdel af første Side af Halvarket, 797 i indre Kolonne; 798 i ydre Kolonne, midt udfør 797. — 799—800 anbragt et Stykke nede paa anden Side af Halvarket, 799 i indre Kolonne; 800 i ydre Kolonne, midt udfør 799; Sdens nederste Halvdel ubeskreven. — 801 anbragt et Stykke nede paa første Side af Kvartarket, i indre Kolonne; Kvartarkets anden Side ubeskreven, og ligeledes de to sidste Sider af Helarket.

791⁵ Skjønhet] Skjønhet.
793¹ gjennem] gjennem 794⁸
ved at] ved 795¹ A i Askesens]
Be 799⁹ Chrstne.“] Chrstne.

802—807: ? — Mgl. — E. P. I, S. 3—6, med Bemærkning: „Paa tre Ark fint Postpapir, smaat Oktav med Guldsmnit.“

802⁸ Göethe] fremhævet
803⁵ Chr. Winther] fremhævet
804¹⁸ Kong Lear] fremhævet
807¹ egent-] egen-
807⁷ f. E.] f. Ex.

*808—813: 441 (se 340), bagfra Bl. 1. — Skr. 808: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere. 809: tildels stor; beg. sirlig, efterh. hurtig. 810:

beg. rolig, sl. hurtig. 811: rolig, tildels sirlig. 812: rolig. 813: sirlig. — 2 SS.

Anm.: 808 optager Textkolonnen af første Side, sl. øverst paa anden Side. 809 anbragt i Marginen paa første Side, udfør Overskriften til 808. Den nederste Halvdel af anden Side er ubeskreven.

808¹¹ analoge] anloge
808, S. 274¹ Galskabs]
| Alsk | Galskabs 813² H i
Hatten] < d

*814—816: 442 a. — Lap, langstr. rektang.; en Kt. uregelm. afrevet. Pap.: . . . -Vm.; ribbet. Skr.: hurtig, tildels flygtig. — 1 S.

Anm.: 814 og 816 med Linier ⊥ Pap.s korte Led; 815 anbragt tilvenstre for 814, første Linie for sig udfør sidste Linie af 814 ⊥ Pap.s korte Led, Resten med Linier paaskraa fra enden opad, udfyldende Rummet ovenover den første Linie og mellem denne og 814.

814² Gevær —] Gevær.
815⁸ Fisken —] Fisken og
en Tankestregs Afstand.

817: 442 a. — Mgl. — E. P. I, S. 457, med Bemærkning: „Paa en løs Seddel“.

*818—820: 442 b. — Lap, rektang.; to Ktt. uregelm. afrevne. Pap.: som 583. Skr.: hurtig, tildels flygtig. — 2 SS.

Anm.: 818 anbragt øverst paa Lappens ene Side, 819 nederst paa samme Side, med et: verte paaskraa i Lappens nederste højre Hjørne, 820 øverst paa Lappens anden Side, som forøvrigt er ubeskreven.

818⁸ Kjære] Kjære | og |
818⁸ Boutik.] Boutik

*821—822: 442 c, d, e. — Tre Halvark Fol. Pap.: som 583. Skr. 821: hurtig, efterh. flygtig; de to første Ord og S'et i „Sandhed“ med Blyant. 822: tildels stor; gennemg. flygtig, hist og her roligere, mange Ord næsten kun antydede; Tilføjelsen i Slutn. af Stykket med Blyant. — 3 SS.

Anm.: 821 optager øverste Halvdelen af den ene Side af Halvark c, 822: den nederste Halvdelen af samme Side, en Side af Halvark d og en Side af Halvark e; anden Side af Halvarkene c og d er ubeskrevne; paa anden Side af Halvark e findes 823. — Det første Afsnit af 822 er Tryk, Udsklip af „Commissions-Tidende“, fastklæbet paa Randen af Halvark c, udfor Mellemrummet mellem 821 og 822.

821 Beg., til S. 277¹ Blade findes E. P. I, S. 236 som selvstændigt Stykke underskrevet: Septbr.; der kan næppe være nogen Tvivl om, at det af Barf. er taget fra det her in extenso gengivne Stykke (fra Septbr. 1839). 821, S. 277¹⁵ og] og | f | behandlet] behandlet |, | 821, S. 277¹⁷ ligge] lægge 822, S. 278¹³ Syn,] Syn, | s | 822, S. 278¹⁶ De] < Det 822, S. 278¹⁶ end] en Gammen] Gamen 822, S. 278²⁰

Manden] „Manden 822, S. 279¹ ell. i] ell. i | Folkebladet | 822, S. 279⁶ O] < m kan man] kan 822, S. 279 Verden.] Verden. | Dette | 822, S. 279¹⁴ thi det] thi 822, S. 279²² Manden] < manden 822, S. 279^{22f}. øieblikkelig] understreget med Blyant 822, S. 279³⁰. mands] -mand 822, S. 280³ Midt-dags-] Midaggs- 822, S. 280³ Bryllups-] Bryllusp- 822, S. 280⁸ J i Jurist] < P een] een | Nov | 822, S. 280¹⁸ Huus-] Hues- [?] 822, S. 280¹⁴ ind-] < imd- [?] maa-ske har det været S. K.s Mening at rette ind- til i- 822, S. 280²⁰ faaer] faaer jeg 822, S. 280²⁶ Meubel,] med Blyant < Meubel.

823: 442 e (se 821 ff.). — Skr.: beg. rolig, snart hurtig, sl. flygtig.

Anm.: anbragt øverst paa den ene Side af Halvark e; Resten af Siden ubeskreven; den anden Side optages af sidste Del af 822.

² forar-] < for-

824: ? — Mgl. — E. P. I, S. XXII (Tilføjelse til S. 237), med Bemærkning: „et Visitkort“.

B

1—7: 440 (se A 71 ff.), bagfra: første Blad og S. 1. — Skr. 1: tildels stor; rolig, tildels sirlig. 2: sirlig. 3: tildels stor; rolig, tildels sirlig; Blækket afbleget.

4—5: rolig, tildels sirlig; Blækket afbleget. 6: sirlig. 7: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtig; Blækket afbleget. — 2 SS.

Anm.: S. 1 med indre og ydre Kolonne. 1 anbragt paa S. 1, i indre Kolonne (Noten og „underholdes ... i Prytaneum“: i ydre Kolonne); 2—3: paa anden Side af første Blad, hvis første Side er ubeskreven (2: et Stykke nede tilhøjre paa Siden; af 3 staar Indledningsbemærkningen øverst paa Siden, og midt derunder Resten; S. dens nederste Halvdel ubeskreven); 4—7: paa S. 1 i ydre Kolonne (sidste Linie af 7: nederst i indre Kolonne).

1, S. 286² som] som | har den mærkelige | 1, S. 286³ som] som | desuden | 3⁷ udgivet] < udgivne 4, S. 287¹ U-] < u- 7³ majusque] majusque | otium | 7⁹¹ en ... stedsse] < Kjøbenhavns-posten aldeles

*8—21: 440 (se A 71 ff.), bagfra S. 2—25. — Skr. 8—9: rolig, tildels sirlig. 10: rolig, tildels sirlig; Understregning med rødligt Blæk. 11: rolig, tildels sirlig; Blækket afbleget; Understregning med rødligt Blæk. 12: beg. rolig, efterh. hurtigt; Understregning med rødligt Blæk. 13: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere; Blækket afbleget; Understregning med rødligt Blæk. 14: rolig, tildels sirlig; Blækket afbleget. 15: sirlig. 16: rolig, tildels sirlig. 17: tildels stor; beg. rolig, sl. hurtigere. 18: efterh. stor; rolig, tildels sirlig. 19: sl. stor; rolig, tildels sirlig. 20: rolig. 21: enkelte Steder stor; rolig, tildels sirlig. — 24 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-

gen. — 11 anbragt i Marginen S. 3 f.; 14: i Marginen S. 7, udfor Beg. af 16; 15: i Marginen S. 7, ovenover 14; 16 fortsætter umiddelbart 13 (uden ny Linie); 17 anbragt i Marginen S. 9, udfor Beg. af 2den Scene; 20: i Marginen S. 18 nederst, udfor Slutn. af 19; 21 slutter midt paa S. 25, hvis nederste Halvdel er ubeskreven ligesom hele den følgende Side.

9¹ Willibald] < Wilhelm 10⁵ Andet] < andet 10¹³ under en] under 10, S. 289¹ Allgebra] < Allegebra 10, S. 289⁵ fortætte sig] fortætte 10, S. 289⁵¹ ligesom] ligesom | blot | 10, S. 289⁸ en...] en... | see der vorde | 10, S. 289³⁴ ind] ind | under | 10, S. 289³⁵ omfavner ham] | og | omfavner i Slutn. af en Linie 10, S. 290⁸ Sablen.) | Sablen.. 10, S. 290³¹ Hjerter] Hjerter | for | 11² Mærke til] Mærke 11³ „det] det 11⁸ i Romanen] Romanen 11, S. 291⁴ Til-] < Til- 12¹¹ Endelig] endelig 13⁶ Gudinde] < Gud skriver] skriver skriver 13, S. 293⁹ bringe] < bringer 13, S. 293¹² Altsaa] altsaa 13, S. 293¹³ E.] W. lykkelig] lykkelig [Skikkelse] 13, S. 293³¹ For-] Fo- 13, S. 293³⁴ fik] | og derpaa | fik 14¹ Følgende] < følgende 16¹⁸ Wadt.] Wadt. | Jeg misb | 16²⁸ bruger] bruger | Pe | 16, S. 295⁹ Fortiden] < Fortidens 16, S. 295²⁹¹ Besiddelse af] Besiddelse 16, S. 295²⁹ os for] < for os 16, S. 296²⁷ Livet] | Det er | Livet 16, S. 296³⁰

den] det den 18⁵ kaster sig] kaster 18⁸ den,] den. 18⁸ en Egn] Egn 18⁹ imøde]] imøde 18¹⁷ Philosophie,] Philosophie | (| 18, S. 298¹ Alle] < alle 18, S. 298³ jeg] < de 18, S. 298¹⁵ Mythologien] Mythologien |) | dens] < denn 18, S. 298²² -historisk] < -historiske 18, S. 298²⁷ con-] com- 18, S. 298³⁴ -logisk] -logiske 19²⁵ nu] | d | nu 19, S. 300⁹ -rede] < -rende 19, S. 300²⁷ derved] derved | givet | 19, S. 301¹⁰ af] af | deress | 19, S. 301¹⁵ -næet] -næet 19, S. 301¹⁹ sin Stilling] sin nederst paa en Side 19, S. 301³⁰ -næet] -næet 19, S. 302¹ Morgen.] *her har S. K. først gjort Ophold, og saa i ny Linie begyndt: v. S. (sml.*

21¹), dette har han saa overstreget og fortsat umiddelbart efter: Morgen. med: Naar osv. 21³ h i haste] < g 21⁹ Rovdyr] < Rovfugl bemægtige] bemægte 21¹¹ gjenem-] gjenem- 21¹⁸ gerade] < geraade -sen^s] -sen 21¹⁶ selv i Halen] selv Halen | ikke | uudtømmelige] uudtømmelige | og | 21, S. 303³ ere dimitterede fra] < gaee i 21, S. 303¹² ellers] ellers | at | 21, S. 303³¹ S i Staten] < d 21, S. 303³² Staten] < den 21, S. 304⁹ Alderdoms-] < Alderdomv- for] for | at | 21, S. 304²⁸ Han] < han 21, S. 304²⁴ Du..] Du | abs | . 21, S. 305³³ Udtalte] < udtalte 21, S. 306⁸ offentlig] < offentlig

C

- *1: 456d. — Blad, 191×235. Pap.: som A1. Skr. i de to Overskrifter: stor; sirlig. Forøvrigt: rolig, tildels sirlig. — 2 SS.

Anm.: Bladet brækket, Textkolonne tilvenstre, Margen tilhøjre. Begge Textkolonner helt beskrevne.

⁴ Bjerg-] Bjergr-

- *2: [433 e,] 9. — Lap af Blad (se A 630). — Skr.: gennemg. rolig, enkelte Steder hurtigt; med Pennenprøver.

Anm.: anbragt paa den ene Side af Lappen; paa den anden Side findes

fra modsat Led A 630. — Øverst tilhøjre anbragt: S: A: Kierkegaard. Navnene paa de jødiske Festmaaneder og Fester anbragt i Kolonne et Stykke nede paa Siden tilhøjre, Evangelie-Henvisningerne i Kolonne tilvenstre derfor, Henvisningerne til Phil., Gal. og Act. i Kolonne tilvenstre.

- *3: 432 [Af en gammel Journal, kaldet G. G.]. — Blad, 125 × 197. Pap.: blaal. Post-Velin; Vm.: J WHATMAN 1833. Skr.: sirlig. — 1 S.

Anm.: anbragt midt paa anden Side af Bladet, hvis første Side (med Blyant pagineret 1) er ubeskreven.

¹ -Exegese.] herefter i ny
Lin. tilvenstre | Da | sml. Lin. 4
⁸ til] til | den |

4—5: 432 (se 3). — Mgl. — E. P. I,
S. 202 f.

4⁴ den] fremhævet 5¹ Clau-
sen] fremhævet 5³ Mirakel-]
fremhævet 5⁵ f. E.] f. Ex. 5¹¹
f. E.] f. Ex. 5¹⁵ vel-] frem-
hævet

6: 432 (se 3). — Beg. af Stykket
(til S. 314¹⁰ „Com-“): Mgl. —
E. P. I, S. 203.

I Resten Skr.: sirlig.

Anm.: den bevarede Rest af Styk-
ket findes umiddelbart ovenover 7.

*7—8: 432 (se 3). — Et Blad (÷)
samt to hele Blade som 3.
Skr.: gennemg. sirlig, enkelte
Steder hurtigere. — 3 SS.

Anm.: af 7 er Beg. anbragt umid-
delbart nedenunder 6, paa anden Side
af Bladresten, hvis første Side er ube-
skreven; Slutn. midt paa anden Side
af et Blad, hvis første Side (med Bly-
ant pagineret 7) er ubeskreven. 8 an-
bragt midt paa første Side (med Bly-
ant pagineret 9) af et Blad, hvis an-
den Side er ubeskreven.

7⁷ ved] < med 7¹⁸ Ord]
Ord.

*9: 445 (Bind, indv. af S. K. mrk.
KK, 8. (131 × 223), Vb. med
Forgyldn., 62 Bll.; grønt spr.
Snit. Pap.: Muslinge-Vm.; rib-
bet; svært), forfra S. 58—73.
— Skr.: gennemg. rolig, til-
dels sirlig, hist og her hurti-
gere.

Anm.: Teksten i 445 anbragt med
ydre Margen. — 9 begynder øverst
paa S. 58, slutter øverst paa S. 73,
som forøvrigt er ubeskreven; paa S.
57 slutter 32, paa S. 74 findes 62.

S. 316⁸¹ uvidende] udvi-
dende S. 316⁸² ikke?] ikke
S. 317¹ de] < det S. 317⁴
„var] var

*10: 459, [9]. — Ark, 212 × 260;
2 Bll. Pap.: Posthorns-Vm.
P R; ribbet; tyndt; i øverste
Hjørne tilvenstre paa første
Side, med Blindtryk: S K an-
bragt i en riflet 4 kt. Indram-
ning, omgivet af fine Forsi-
ringer, kronet med en Blom-
sterkrans. Skr.: gennemg. ro-
lig, tildels sirlig, enkelte Ste-
der hurtig. — 3 SS.

Anm.: Arket brækket, den indre
Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-
gen. Teksten slutter øverst paa tredje
Side, som forøvrigt er ubeskreven lige-
som hele sidste Side.

*11: 468 (Bind, 4. (166 × 202), Vb.
med Forgyldn., Tit. paa Ryg-
gen: Theologie 2., 92 Bll.;
grønt spr. Snit. Pap.: som
A 583), Bl. 3. — Skr.: rolig,
tildels sirlig; Understregning
med rødligt Blæk.

Anm.: brækkede Ark, den indre
Halvdel Textkolonne, den ydre Mar-
gen. Stykket anbragt paa Bladets første
Side; Bl. 1 og 2 ubeskrevne.

² Quae-] „Qae- ⁸ temme-
lig] temelig ¹⁸ congruo] <
cogruo

*12—20: 468 (se 11), Bl. 3—10. —
Skr. 12 i Overskriften
(Lin. 1.2.4): stor; rolig; for-
øvrigt: sirlig; i Overskriften
og i sidste Lin.: Understreg-
ning med rødligt Blæk. 13:
rolig, tildels sirlig; i det frem-
hævede Navn: Understregning

med rødligt Blæk; næstsidste Lin.: med rødligt Blæk. 14: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere. 15: rolig. 16: sirlig. 17 i de tre sidste fremhævede Linier: stor; rolig; forøvrigt: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere; i de fremhævede Navne: Understregning med rødligt Blæk. 18—20: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere.

Anm.: 12 begynder øverst paa anden Side af Bl. 3; 20 slutter midt paa anden Side af Bl. 10.

13⁸ maa] maa | alt | 13⁸
 Subjekt] Subjektet 13¹⁰
 man] man | erkjen | 13¹⁴
 Himme-] Hime- 13¹⁷ hans]
 han 13¹⁸ -relse] -relse | , |
 13²⁸ udenfor] udenfor | In-
 dividet | 13⁸⁰ Indifferen-]
 Indiffren- 14¹⁵ de] < det
 14³² den] den | dogm | 14, S.
 325⁸ gjør] < gjør 14, S. 325⁶¹.
 til den] til 14, S. 325¹⁰ b
 i begge] < d 14, S. 325¹⁸
 -punkter,] -punkter, | Sta-
 dier | 14, S. 325¹⁷ Antro-]
 Antr- 14, S. 325²⁴ det føl-
 gende] < dette Standpunkt h
 14, S. 325²⁶ gennem] gennem
 Apostlenes] < deres 14, S.
 326¹⁶ da] da man 14, S. 326¹⁷
 kun kom] kun 17¹ d i Fore-
 drag] < t 17⁸ igjennem]
 i gjenem objek-] < objet-
 17, S. 327² paa at] paa 17, S.
 327¹¹ -stæde.] -stæde sidst
 paa en Side 17, S. 327¹³ en]
 < et 17, S. 327²¹ Gjennem]

Gjenem 17, S. 327²⁸ s i sandt]
 < S 17, S. 327²⁷ gjennem-]
 gjenem- 17, S. 327²³ Prote-
 stantismen] Protestantisme
 18¹⁰ V i Visse] < v 18²⁶
 Denne Sætning] < Dette
 Princip -riig;] -riig; | men |
 18²⁸ heelt] heelt | nyt | 18⁸⁰
 sætter] sætter | S | 18, S.
 329²⁰ med] ved 18, S. 329²⁴
 Nexusset] < Nexuset 18,
 S. 329²⁵ saaledes at] saale-
 des 19⁴ -hed,] -hed gjen-
 nem-] gjenem- 19, S. 330⁵
 usand-] usan- usand] usan-
 19, S. 330¹⁰ af] af | al | -tæ-
 ten] -tætens [?] 19, S. 330¹⁴
 Kants] Kant 19, S. 330¹⁵
 -physik.] -physik sidst paa en
 Side 19, S. 330¹⁷ undersøge]
 < opfatte 19, S. 330²² Prædi-
 katet] Prædikater | tillige |
 19, S. 330⁸⁰ hvorvidt] hvorder
 19, S. 331⁵ rene] rene | Er-
 faring | 19, S. 331¹¹ der] der
 | hverken | 19, S. 331¹² og
 dog] < eller sandseligt]
 sandsanseligt 19, S. 331¹⁸
 Disse] Disse | ligge | 19, S.
 331¹⁵ gennem] gjenem
 19, S. 331¹⁶ gennem] gje-
 nem 19, S. 331¹⁷ gennem]
 gjenem 19, S. 331²⁰ uved-]
 udved- 19, S. 331²⁶ tænke]
 < tænkes 19, S. 331²⁷ tran-]
 tra- 19, S. 331²⁸ nægtede]
 nægte- sidst paa en Side 19,
 S. 331³⁰ „der] „| Gjenstanden |
 ell. der igjennem] igenem
 20⁵ brugelige] brugelig 20,
 S. 332³ sich“.] sich. 20, S.

332²² det] de 20, S. 332²⁷
vi⁴] vi 20, S. 333⁸ man
op-] man | bes | op- 20, S.
333⁸ ligger] ligge 20, S. 333¹⁶
rationell] rationell.

*21: [433 e,] 8. — Lap af Blad som
38 ff.; to Ktt. uregelm. afrevne.
Skr.: gennemg. hurtig, tildels
flygtig; enkelte Steder rolig. —
2 SS.

² vi(] vi her] her | be-
standigt | ⁸ Forstand)] For-
stand

*22—24: 468 (se 11), Bl. 10—15. —
Skr. 22: gennemg. rolig, til-
dels sirlig, hist og her hurtig.
23—24: gennemg. rolig, tildels
sirlig, enkelte Steder hurtigere.

Anm.: 22 begynder midt paa an-
den Side af Bl. 10; 24 slutter nederst
paa første Side af Bl. 15, hvis anden
Side er ubeskreven ligesom Bl. 16—26
og første Side af Bl. 27; paa anden Side
af Bl. 27 (der af S. K. med Blæk er
pagineret 50) begynder 44.

22⁹ end] en 22²⁵ de] det
22²⁸ 2. i Marginen] mangler
22, S. 335³ Andets] < andets
22, S. 335¹⁹ fornemlig] for-
menlig 22, S. 335³¹ Ende-
lige] Endelige | som d [2] |
22, S. 335²³ fandt] fandt | Car-
tesius | 22, S. 335²⁸ -liges]
-lige 22, S. 335²⁴ Overbe-
viisningen om det Uen-
delige] < det Uendelige 22,
S. 335³⁰ der er] der i Slutn.
afen Linie 22, S. 335³³ dette]
dette | Syst | 22, S. 336⁷
kunde] kun 22, S. 336¹⁰
essentia] essentia | est |
23⁴ Gjennem] Gjenem <

Ad gjennem] gjenem 23,
S. 337⁵ opnaaede.] heref-
ter i ny Lin. tilvenstre | Nu
aabnede | sml. Lin. 8 23, S.
337⁸ praktiske] praktisk
23, S. 337¹² sich⁴] sich⁴.
23, S. 337¹⁴ byder] betyder
23, S. 337¹⁶ der] der | især |
23, S. 337²⁸ Materialisme]
„Materialisme 23, S. 337³⁰
han første Gang] < hans
23, S. 337³⁴ -ning(] < -ning,
Teleo-] < teleo- 23, S. 338¹
for at] for 23, S. 338⁵ d i det
(anden Gang)] < v 23, S. 338⁶
-ning,] < -ning. 24¹² igjen-
nem] igenem Msk.] Msk.
| Realitet | 24^{15f}. Moral-
loven] Moral-loven 24²⁰
idet] idet | S | 24²⁶ be-
raabe os] beraabe 24, S.
339¹⁶ postulerer] postulere
24, S. 339²² sig selv] selv
24, S. 339²⁷ Gud er] Gud
| optager det | er 24, S. 339²⁹
lufttomt] luftomt 24, S.
340⁶ Ideal,] Ideal, | jeg |
24, S. 340⁹ ham] < sig selv

*25: 469. — Bind, 4. (171 × 212),
Vb. med Forgyltn., Tit. paa
Ryggen: Philosophiens Histo-
rie, 62 Bll.; grønt spr. Snit.
Pap.: som A 583. Skr.: sirlig;
ikke S. K.s. — 122 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre
Halvdel Textkolonne, den ydre Margen.

26: 445 (se 9), bagfra S. 2—21. —
Skr.: rolig, tildels sirlig.

Anm.: begynder øverst paa S. 2
(paa S. 1 findes 64 og 65), slutter øverst
paa S. 21, som forøvrigt er ubeskreven
ligesom den følgende upaginerede Side,

de følgende upaginerede 11 Blade og den følgende upaginerede Side af 12. Blad, hvis anden Side forfra er pagineret 75 (sml. 62).

- *27: 471. — Bind, 4. (169 × 215), Vb. Ksk. med Forgyltn., 70 Bll.; grønt spr. Snit. Pap.: som A 583. Skr.: sirlig; den samme Haand som i 25. — 132 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margin.

- *28: 472. — Bind, 4. (169 × 215), Pb., 91 Bll.; rødbrunt spr. Snit. Pap.: som A 583. Skr.: sirlig; den samme Haand som i 25. — 176 SS.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margin.

- 29—31: 445 (se 9), forfra S. 46—55. — Skr. 29: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig. 30: rolig. 31: rolig, tildels sirlig.

Anm.: 29 begynder øverst paa S. 46 (paa S. 45 slutter 61); 31 slutter midt paa S. 55, som forøvrigt er ubeskreven.

29⁶ medens] medens | S |

- *32: 445 (se 9), forfra S. 56 f. — Skr.: gennemg. rolig, enkelte Steder hurtigere.

Anm.: begynder øverst paa S. 56, slutter øverst paa S. 57, som forøvrigt er ubeskreven; paa S. 58 begynder 9.

¹³ Gudd.] Gud. d. ¹⁴ Eri- gena,] Erigena, | i hvilke | ¹⁶ gennem-] gjenem- faaer] for S. 343⁶ Problemer] Problemer. S. 343⁹ tillægger] tillægger | det |

- *33: 462. — Paptavle, 205 × 192, kantet med grønt Papir, ind-

rettet til Ophængning; midt paa den ene Sides øverste Rand med Guldbogstaver trykt: Laan. Paa begge Sider overklæbet med Pap.: . . . -Vm.; ribbet. Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere; Understregning tildels med Blyant; ovenover Lin. 1 er et Stykke af Papiret med regelmæssig Afgrænsning sværtet med Blæk, saaledes at det nu er umuligt at afgøre om det har været beskrevet. — 2 SS.

Anm.: Texten der begynder paa den modsatte Side af den, hvorpaa „Laan“ findes trykt, er paa begge Sider anbragt i to Kolonner, med Linier ⊥ Tavlens korte Led, saaledes at „Laan“ paa Textens anden Side kommer til at staa midt over Mellemrummet mellem Kolonnerne.

- *34: ad 470 (se 35). — Sammenhæftning, 8. (115 × 182), 6 Bll. (af Bl. 6 er, inden det blev beskrevet, omtrent midtpaa fra ydre Rand udklippet en Lap, langstr. rektang.). Pap.: lys rødlig Post-Velin; hvert Ark har i øverste Hjørne tilvenstre paa første Side i Blindtryk: en Krone, indrammet af en Ovallinie. Skr.: tildels stor; gennemg. sirlig, hist og her hurtigere. — 12 SS.

Anm.: Sammenhæftningen, der har Hæftesnor af fin gul Silke, er med Snor af fin rød Silke fæstet til Hæftesnoren i 470 mellem Bl. 55 og 56; paa første Side af Bl. 55 slutter I C 19. Siderne, der af S. K. er paginerede 1—12, er beskrevne uden Margin; Lin. 7 ff. findes øverst paa S. 7; Noten (S. 344, Lin. 21 ff.): nederst paa S. 7; S. 344, Lin. 8 ff.: øverst paa

S. 10; S. 344, Lin. 18—20: øverst paa S. 12, som forøvrigt er ubeskreven.

S. 344 ²⁵ s i Succes-] < c

*35: 470. — Bind, 4. (173 × 216), Vb. med Forgyltn., Tit. paa Ryggen: Dogmatik, 58 Bl.; grønt spr. Snit (sml. I C 19). Pap. første og sidste Blad: som A 583; forøvrigt: Enhjørning-Vm.; ribbet; svært. Skr.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere.

Anm.: brækkede Ark, den indre Halvdel Textkolonne, den ydre Margen. Marginal-Tilføjelserne fra 1839—40, derved Skriftens Beskaffenhed lader sig skælne fra Tilføjelser fra 1833—34, begynder formentlig paa anden Side af Bl. 18.

*36: ad 470 (se 35), Bl. 34 første Side. — Lap, langstr. rektang. Pap.: lilla Post-Velin. Skr.: rolig, tildels sirlig; Understregning tildels med Blyant. — 2 SS.

Anm.: Linier ⊥ Pap.s lange Led. Lappen findes løst indlagt i 470 mellem Bl. 33 og 34.

*37: 459, [11]. — Lap, rektang. Pap.: gull. Koncept; svært. Skr.: tildels stor; gennemg. hurtig, enkelte Steder roligere; med Penneprøver. — 1 S.

Anm.: Tidsbestem. tvivlsom.

⁵ Distinction] Distiction

*38—43: ad 468 (se 11). — 12 løse Blade, (97 × 164); alle fire Ktt. beskaarne. Pap.: gull. Koncept; svært. Skr. 38: rolig, tildels sirlig. 39—40: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere. 41: beg. sirlig,

efterh. hurtigere. 42 i Overskriften: stor; rolig; med rødligt Blæk. Forøvrigt: rolig, tildels sirlig; Lin. 10 og Beg. af Lin. 11 („Ist) med rødligt Blæk. 43: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtig. — 22 SS.

Anm.: Linier ⊥ Bladets lange Led. 38 optager Bl. 1—2; 39: øverste og nederste Del af første Side af Bl. 3; 40 begynder midt paa første Side af Bl. 3, slutter paa første Side af Bl. 6; 41 anbragt nederst paa anden Side af Bl. 4; 42 begynder nederst paa første Side af Bl. 6, slutter nederst paa anden Side; 43 optager Bl. 7—11; Bl. 12 er ubeskrevet. — Bladene findes løst indlagt i 468 mellem Bl. 27 og 28.

39 ¹⁸ -gang] -gang | er de | 39 ¹⁹ gennem] gjenem 39 ²⁰ Nød-] < Nø- 41 ²¹ „Objektet] Objektet 41 ²² for] < sig som 42 ²³ -scheide“]-scheide

*44—52: 468 (se 11), Bl. 27—33. — Skr. 44: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere; i Overskriften Understregning med rødligt Blæk. 45: sirlig. 46: beg. sirlig, efterh. hurtigere; i Overskriften Understregning med rødligt Blæk. 47: beg. sirlig, efterh. hurtigere. 48: beg. sirlig, snart hurtigere. 49 i Beg.: rolig, tildels sirlig, efterh. hurtig; i Midten: tildels stor; hurtig, tildels flygtig; i Slutn.: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere. 50: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere; i Overskriften Understregning med rødligt

Blæk. 51: sirlig. 52: rolig, til-
dels sirlig.

Anm.: 44 begynder øverst paa anden Side af Bl. 27 (af S. K. med Blæk pagineret 50.), slutter nederst paa første Side af Bl. 29; 45 anbragt i Marginen paa anden Side af Bl. 28; 46 begynder øverst paa anden Side af Bl. 29; 49 slutter øverst paa anden Side af Bl. 32; 50 begynder midt paa anden Side af Bl. 32; 51 anbragt i Marginen paa første Side af Bl. 33; 52 slutter (med sidste Ord alene) øverst paa anden Side af Bl. 33, som forøvrigt er ubeskreven ligesom Resten af Bindet (Bl. 34—92).

44, S. 352⁶ gennem] gjen-
nem 44, S. 352⁹ at] at | det |
44, S. 352¹⁰ gennem] gjen-
nem 44, S. 352¹¹ Vidde]
Vide 44, S. 352^{15f.} adskil-
ler det sig selv bevidste
Msk.] < Msk. adskiller 44,
S. 352¹⁶ sig fra] fra 44, S.
352²⁰ i at] i *nederst paa en*
Side 44, S. 352²¹ h i *heden-*
ske] < c 44, S. 352²⁴ ved]
ved | Sandh | 44, S. 353⁸ dets]
dets⁸ msklig] msklige 44,
S. 353⁹ det dog] dog 44, S.
353¹⁸ den] < det det] det
| til- | 44, S. 353¹⁶ god] god
<og> 44, S. 353¹⁹ -lige]
-lig 44, S. 353²⁷ thi] thi
| ligesaa [?] | 44, S. 353²⁸
enkelte] enkelt 44, S. 353³¹
at] at | gj | 44, S. 354⁶ auch]
auch | du [?] | 44, S. 354⁸
retarderer] retaderer 44, S.
354¹¹ non f.,] non f., | men [?] |
44, S. 354³⁰ efter] < derefter
44, S. 354²⁴ corrumperet.]
| vilkaarligt | corrumperet |, |
44, S. 354²⁸ Erd] < Ed 44,
S. 354³¹ Du?] Du? 45^{8f.}

er dog] < dog er 45⁴ af]
< deraf in-] < ind- 46⁸
derfor maa] < maa derfor
46¹⁸ Udvikling] Udvikling
| af det ene [?] | 46, S. 356⁶
andet engere] < videre 46,
S. 356¹² Erfaring] „Erfaring
47⁸ -punkts] -punkt 47⁴
dets] det 47⁷ at] at | bl |
47⁹ og] og *ved Overgang*
til ny Linie 48³ der] det
er 48, S. 357³ gennem]
gjenem 48, S. 357⁵ Ikke-
Viden] < ikke-Viden -Tro-
en] -Troen. 48, S. 357⁹ Ikke-
Viden;] Ikke [< ikke] Viden;
49⁵ altereret] alteret 49⁶
Øieblik] Øieblik | K. | 49,
S. 358² Deductionen.] De-
ductionen |, |. 49, S. 358⁸
faaer] for 49, S. 358⁹ gjen-
nem] gjenem 49, S. 358⁷
gjennem] gjenem 49, S.
358²⁰ til] til. og] < — 49,
S. 359⁹ werden“] werden
50⁵ Philosophie,] Philo-
sophie“, 50¹¹ Hegel] Hegl
50, S. 360⁸ igjennem] igje-
nem -ses] -sens 50, S. 360¹⁶
begge] begge |. | 50, S. 360¹⁸
om] om | *F eller S* | 51⁸
for Subjektet,] for Subjek-
tet, | idet [*eller det*] Subjektet |
52, S. 361² som] som | Sand-
hed |

*53: 445 (se 9), forfra S. 1. —
Skr.: sirlig.

Anm.: anbragt øverst paa Siden,
som forøvrigt er ubeskreven ligesom
S. 2—4 og Bindets forreste upagine-
rede Blad.

*54—61: 445 (se 9), forfra S. 5—45. — Skr. 54: gennemg. rolig, tildels sirlig, enkelte Steder hurtigere; sl. hurtig. 55: beg. sirlig, efterh. hurtig. 56: beg. sirlig, snart hurtigere, sl. hurtig. 57: gennemg. hurtig, enkelte Steder roligere. 58: rolig, tildels sirlig. 59: rolig. 60: gennemg. rolig, tildels sirlig, hist og her hurtigere. 61: rolig, tildels sirlig.

Anm.: 54 begynder øverst paa S. 5; 55 og 57 anbragt uden Margin; 58 slutter nederst paa S. 26; 59 anbragt i Marginen nederst paa S. 24; 60 begynder øverst paa S. 27, slutter nederst paa S. 33; 61 begynder øverst paa S. 34, slutter midt paa S. 45, som forøvrigt er ubeskreven. — Øverst paa S. 46 begynder 29.

55⁴ lidet] lidet | til | 55, S. 362¹⁰ Besvarelse] Be-
[i Slutn. af en Linie] varelse
56² gennem-] gjenem- 60⁶
op-] < Op- 60⁹ gennem-]
gjenem- 60, S. 364¹ 2 i 278]
< 3 61¹¹ verds-] < vers-

*62: 445 (se 9), S. 74. — Skr.: rolig, tildels sirlig; i Overskriften Understregning med rødligt Blæk.

Anm.: nederste Del af S. 74 er ubeskreven ligesom hele S. 75 (sml. 26); øverst paa S. 73 slutter 9.

*63: [435 e,] 13. — Blad som 38 ff. Skr.: sirlig; i Overskriften Understregning med rødligt Blæk. — 1 S.

Anm.: Linier $\perp$ Bladets lange Led.

² Jahr-] < Jar-⁷ -lieder]
< -liedern ¹⁸ Kortspil.“]
Kortspil. ²¹ -frei] < -freie
²⁴ 8 og 9 og 10] < 7 og 8 og
9 ²⁰ Fritz“.] Fritz.“.

*64—65: 445 (se 9), bagfra S. 1. — Skr. 64: sirlig. 65: beg. rolig, tildels sirlig, efterh. hurtigere.

Anm.: foran S. 1 et upagineret Blad, der er ubeskrevet; øverst paa S. 2 begynder 26.

65¹ religionum] religio-
num | s | 65¹¹ synes det]
synes

DATE DUE

[illegible]

PRINTED IN U.S.A.

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 840-2500
All items are subject to recall.

← Barcode (over)

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

